SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

గోపాలకృష్ణయ్యసిద్ధాంతి, రాళ్లభండి

గణకరంజని

మదరాసు, 1912

Record no. 536

Gōpālakṛṣṇayyasidthānti,

Rāḷlabhaṇḍi

Gaṇakarañjani

Madarāsu, 1912

Record no. 536

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

గోపాలకృష్ణయ్యసిద్ధాంతి, రాళ్లభండి.

గణకరంజని / రాళ్లభండి గోపాలకృష్ణయ్యసిద్ధాంతిగారిచే రచింపబడినది.- 1. కూర్పు.- మదరాసు : శ్యామరాజముద్రాక్షరశాల, 1912.

140 p. ;22 cm.

Record no. 536

Gōpālakṛṣṇayyasidthānti, Rāḷlabhaṇḍi.

Gaṇakarañjani / Rāḷlabhaṇḍi Gōpālakṛṣṇayyasidthāntigāricē racimpabaḍinadi.- 1. kūrpu.- Madarāsu : Śyāmarājamudrākṣaraśāla, 1912.

140 p. ;22 cm.

Record no. 536

35 mm microfilm

Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began:

18969

18969

శ్రీగోపాలకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః

జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తలకును, నూతనాభ్యాసకులకును,
అత్యంతోపయుక్తంబగునటుల
సిద్ధాంతశాస్త్రానుసారసంగ్రహంబుగా
నావల్లరచియింపఁబడిన

గణకరంజని

ఈగ్రంథము,

బ్రహ్మశ్రీ మక్కపాటి- వెంకటరమణయ్యసిద్ధాంతి,
సుబ్బరాయ సిద్ధాంతిగార్ల ప్రియశిష్యులగు,
వంగవోలు తా॥ తమ్మవరం కాపరస్థులు
బ్రహ్మశ్రీ రాళ్లభండి-గోపాలకృష్ణయ్యసిద్ధాంతి గారిచేరచింపబడి

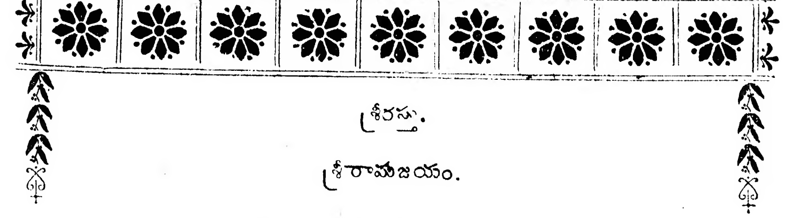
యం. వెంకటాచల మొదలియారిచే.
శ్యామరాజముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రించి ప్రకటింపఁబడియె.

మొదటి కూర్పు ప్రతులు ౧౫౦౦

మదరాసు ౧౯౧౭.

వెల ౧-౦-౦.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామజయం.

గణకరంజని.

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరంవిష్ణుం శశివర్ణంచతుర్భుజం।
ప్రసన్నవదనంధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥
జయతిజగతఃప్రసూతిర్విశ్వాత్మా సహజభూషణంనభసః।
ధృతకనకసదృశదశశత మయూఖమాలార్చితస్సవితా॥ ౧॥
ప్రథమమునికథితమవితథ మవలోక్య గ్రంథవిస్తరస్యార్థం।
నాతిలఘువిపులరచనా హ్యాతిరుచిరా స్పష్టమభిధాతుం॥ ౨॥

గురువందనం.

శ్లో॥ వందేనిరంతరమహం మక్కపాటికులాగ్రణేః।
వేంకట్రమణసిద్ధాంతేః దైవజ్ఞస్యపదద్వయం॥

గ్రంథకర్తృవంశావళిః.

శ్లో॥ శ్రీమత్తమ్మవరాఖ్యాన నగరేనివసన్సదా।
శ్రీరామచంద్రపాదార విందభ్రమరతుల్యకః॥
శిలాశకటవంశాబ్ధౌ జ్యోతిశ్శాస్త్రనిధిర్విధుః।
రామాంబాకుప్పయ్యనామ్నోఃపి ప్రోస్సేవాపరాయణః॥

శ్లో॥ శ్రీరాజలక్ష్మీవిద్యాత్తస్వాచ్ఛాన్తైకవిచారణః।
గోపాలకృష్ణనామాసౌ జాతోవిద్వన్మనోహరః॥
సూర్యసిద్ధాంతపదకాన్యాలోక్యైవ ముహుర్ముహుః।
బాలానాంసుఖబోధాయా కరోద్గణకరంజనీం॥

శకసాధనం.

శ్లో॥ షష్టి౬౦త్రియమైః౨౩గుణితం వ్యపగతసంవత్సరేణసమ్మిశ్రం।
నవగగనాబ్ధి ౪౦౯సమేతం శకనృపకాలం విజానియాత్॥

తా॥ ౬౦ పెట్టుకొని ౨౩ టగుణించి ప్రభవాదిగత సంవత్సరములసంఖ్యను ౪౦౯టిని కలియకూడితే శకకాలమవును.

కలిగతాబ్దధ్రువానయనము.

శ్లో॥ అశీతి౮౦షష్టి౬౦గుణితాః గజోర్విప౧౬౮సమన్వితాః।
ప్రభవాద్యబ్దసంయుక్తాః భవేయుఃకలివత్సరాః॥

తా॥ అశీతి ౮౦పెట్టుకొని ౬౦టగుణించి ౧౬౮నికూడి ప్రభవాదిగతసంవత్సరాలనుకూడితేను కల్యాది గతాబ్దములగును॥

కరణాబ్దసాధనం॥

శ్లో॥ అంకాద్రీందుగుణైః ౩౧౭౯హీనం శకాబ్దమితికథ్యతే।
గజవేదశరాంభోధి ౪౫౪౮హీనం తత్కరణాబ్దకం॥

తా॥ కల్యాదిగతాబ్దములలో ౩౧౭౯తీసినశాలివాహనశకమగును. ఆకల్యాదిగతాబ్దములలో ౪౫౪౮ తీయబడినశేషముకరణాబ్దములగును. వీటినేధ్రువాబ్దములని యెరుంగవలయును.

సావనద్యుగుణానయనము.

శ్లో॥ ధ్రువాబ్దోర్క౧౨గుణో మాసయుక్తస్త్రిస్థో రసా౬బ్ధిరయుక్
శూన్యాద్రి ౭౦ లబ్ధమనుయుక్సుర ౩౩లబ్ధోధిమాసయుక్॥

ఖత్రి ౩౦ఘ్నస్తిథియుక్తోథరుద్ర ౧౧ఘ్నం వహ్నిఖాద్రిభిః
౭౦౩। లబ్ధక్షయవిశోధ్యశ్చేత్ శుక్రవారాదికందినం। వర్జ్యే
ద్వర్గయేదేకం వారోనాయాతిచేత్తదా॥

తా॥ ధ్రువాబ్దములను ౧౨టగుణించి ఇష్టమాసపర్యంతం గతమాసములుకూడి మూడుప్రతులుగా పెట్టుకొని కిందిప్రతిలో ౪౬కూడి ౭౦ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధము ౧౪న్ను రెండవపైప్రతిలోకూడి ౩౩టపాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధము అధిమాసములు. ఆఅధిమాసములను మొదటిప్రతిలోకూడి ౩౦టగుణించి గతతిథులు కూడి దానిని రెండుప్రతులుగావుంచి కిందిప్రతిని ౧౧టగుణించి ౭౦౩టభాగించగా వచ్చినలబ్ధము క్షయతిథులు. ఆక్షయతిథులు పై ప్రతిలోతీశివేశిన శుక్రవారాదిసావన ద్యుగణమగును. ఈఅహర్గణమును ౭టభాగించగా మిగిలినశేషము శుక్రవారాదిగా వారమగును. వారము సరిపోనియెడల ద్యుగణములో వకటి కూర్చిననను లేక ఒకటినిశోధించియైనను వారమును సరిచేసికొనవలయును.

ఒకానొకసమయమందు ద్యుగణమందు రెండు కూర్చటముకాని రెండు తోసివెయ్యటముకాని సంభవించును. గనుక తెలియును.

శ్లో॥ అధిమాసాత్పూర్వమాసే అధిమాసేతథైవచ।
లబ్ధాధిమాసేచైకోనం సంయుక్తం పరరాశిగే॥

తా॥ అధిమాసముకంటే పూర్వమాసమందుకాని అధిమాసమందుకాని వర్తమాన అధిమాససంఖ్య యెక్కువైనయెడల అధిమాససంఖ్యయందు ఒకటితీశివేశి పూర్వోక్తప్రకారము అహర్గణము సాధించేది.

మధ్యగ్రహసాధనం.

సూర్యస్య.

శ్లో॥ ద్యుగణేద్విస్థేవిశ్వ౧౩ఘ్నో గుణాభ్రనవ(౯౦౩)భాజితః।
భాగాదిద్యుగణేశోధ్యః శుక్రక్షా మధ్యమోరవిః॥
శర్వభూపాద్వ్యక్షగుణాః౧౧-౧౬-౫౨-౩౮వేఃపూర్వధ్రువో
భవేత్। త్రిగుణాబ్ధాబ్ధితిథ్యాప్తా లిప్తాశోధ్యారవిభవేత్।
గత్యధ్వయోజనాహన్యే ద్విలిప్తాఖాష్ట౮౦హృత్యజేత్॥

తా॥ ద్యుగణము రెండుప్రతులుగావుంచి, క్రిందిప్రతిని౧౩టగుణించి ౯౦౩ టభాగించగా వచ్చినభాగాదిని పైద్యుగణములో శోధిస్తేను భాగాదిసూర్యుడున్ను బుధశుక్రులౌదురు, పూర్వధ్రువాలు ౧౧-౧౬-౫౨-౩ కూడేది కరణాబ్దాలు ౩ట గుణించి ౧౫౪టభాగించగా వచ్చినలిప్తాది తీసివేసేది. గతిని ౪౦టగుణించి ౮౦టి భాగించగా వచ్చినవిలిప్తలుశోధిస్తేను మధ్యసూర్యుడగును.

చంద్రస్య.

శ్లో॥ విశ్వ౧౩ఘ్నో ద్యుగుణో ద్విస్థః వేదాచల౭౪హృతాంశఫలం।
భాగాదియుక్తద్యుగుణో శైలాద్రియుగరూప౧౪౭౭హృత్।
అంశాదియుక్సదామధ్య చంద్రోభవతిసర్వదా। రుద్రాష్టాం
గార్ణవసురాః ౧౧-౮-౪౬-౩౩ పూర్వధ్రువయుతస్సదా।
త్రిగుణాబ్దా వేద౪భక్తా విలిప్తాశ్శోధితేశశీ।
గత్యధ్వయోజనాహన్యే ఖాష్ట౮౦హృద్వికలోనితాః॥

తా॥ ద్యుగణమును ౧౩టగుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతి ౭౪ట భాగించగా రాబడిన భాగాదిన్ని ద్యుగణమును ౧౪౭౭ట భాగించగా రాబడిన భాగాదినిన్ని ౧౩టగుణించిన ద్యుగుణములో కూడితేను అంశాదిగా చంద్రుడగును. పూర్వధ్రువము ౧౧-౮-౪౬-౩౩ కూడేది కరణాబ్దాలు ౩టగుణించి ౪టభాగించగా రాబడినవి లిప్తలుశోధించేది చంద్రునిమధ్యగతి యీదేశముకు అధ్వయోజనాలు ౫౧గనుక ౪౦టగుణించి ౮౦టభాగించగా రాబడినలిప్తలు తీసివేసితే మధ్య చంద్రుడగును.

చంద్రోచ్చకు.

శ్లో॥ నందైకుతర్కై౯౬౧ద్యుగుణాదవాప్తంభాగాదిలిప్తాదిఫలైక్యముచ్చం। పూర్వధ్రువాద్విన్యస్తేందు తారార్కా ౨-౧౭-
౨౭-౧౨ యుక్సధాబుధైః। త్రిగుణాబ్దారసాంకా ౯౬ ప్తా
లిప్తాశోధ్యాచ్చలోచ్చకం। గత్యధ్వయోజనాహన్యే విలిప్తా
ఖాష్టహృత్త్యజేత్॥

తా॥ ద్యుగుణమును రెండుప్రతులుగా ఉంచుకొని మొదటిప్రతి ౯టభాగించినభాగాదినిన్ని కిందిప్రతి ౬౧భాగించిన లిప్తాదినిన్ని కూడితేను భాగాది చంద్రోచ్చ యగును పూర్వధ్రువము ౨-౧౭-౨౭-౧౨ కూడేది. త్రిగుణాబ్దాలు ౯౬టిచేత భాగించగా వచ్చినలిప్తవిలిప్తలు శోధించేది.

రాహువునకు.

శ్లో॥ త్రినిఘ్నా౩ద్యుపిండా ద్విధాలిప్తికాద్యాః।
యుతాబ్ధీశతా ౧౦౧౪ ప్తాస్తమస్యాంశకాద్యాః॥

శ్లో॥ గగనాక్షిఖరామాశ్చ విలిప్తాఃపుష్కరాంకితాః ౦-౨-౩౦-౦
స్వధ్రువేణవియుక్తోసౌ మధ్యరాహుస్ఫుటోభవేత్।
త్రిగుణాబ్దాఃఖాబ్ధితత్త్వా౨౫౪౦హృతాభాగాదియోజయేత్।
గత్యధ్వయోజనాహన్యే విలిప్తాఖాష్ట౮౦హృత్త్యజేత్॥
కల్యబ్దాషష్టికృత్యూనా శ్శేషాంనక్షత్ర సంగుణాత్।
ఖపంచదస్త్రై౨౫౦రాప్తోనా లిప్తాద్యంతుతమోభవేత్॥

తా॥ ద్యుగుణమును ౩టగుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి మొదటిప్రతిలిప్తాదినిన్ని రెండోప్రతి ౧౦౧౪ట భాగించగా రాబడిన భాగాదినిన్ని కూడితేను రాహువగును. పూర్వధ్రువము ౦-౨-౩౦-౦లో శోధించేది త్రిగుణాబ్దాలు ౨౫౪౦టిచాత భాగించగా వచ్చిన భాగాదికూడేది దేశాంతరసంస్కారసంస్కారంచేసేది. కల్యాద్యబ్దాలు ౩౬౦౦ట్లో శోధించి శేషము ౨౭ట గుణించి ౨౫౦టిచాత భాగించగా వచ్చినవి విలిప్తలను శోధిస్తేను రాహువగును.

కుజసాధనం.

శ్లో॥ ద్యుపిండోక్షి౨భక్తోద్విధా చంద్రనేత్రా ౨౧ భ్రవేదా౪౦ప్త
భాగాదిలిప్తాదియుక్తఃద్యుపిండార్ధపవాంశకాద్యఃకుజస్స్యాత్
వ్యోమార్కనఖషడ్వేదాః కుజస్యాయంధ్రువస్సదా ౦-౧౨-
౨౦-౪౬। త్రిగుణాబ్దాఃఖ బాణాగ్నిశరై౫౩౫౦ భాగాది

ద్యుహృద్యుతే। గత్యధ్వయోజనాహన్యే విలిప్తాః ఖాష్టరాంహృ త్యజేత్ । కల్యబ్దోనాష్టష్టికృత్యా ౩౬౦౦ శేషామనుహ తా౧౪ హృతాః । తత్వేందవో కృతాలిప్తా ప్రయోజ్యం మధ్యమోకుజః॥

తా॥ ద్యుగుణము ౨౮భాగించి రెండు ప్రతులుగావుంచి రెండోప్రతి ౪౦ టభాగించిన లిప్తాదినిన్ని పైప్రతి ౨౮ట భాగించిన భాగాదినిన్ని ౨౮ట భాగించిన ద్యుగుణములోకూడితేను కుజుడగును. పూర్వధ్రువము ౦-౧౨-౨౦-౪౬ కూడేది. కరణాబ్దాలు ౩టగుణించి ౫౩౦ట భాగించిన భాగాదికూడేది. మధ్యగతి ౪౦ట గుణించి ౮౦టభాగించగా రాబడినవిలిప్తలు శోధించేది.

కల్యాదిగతాబ్దాలలో ౩౬౦౦తీసి ౧౪టగుణించి ౧౨౫ట భాగించిన లిప్తాది కూడితే దృక్సంస్కారమధ్య కుజుడగును.

బుధసాధనం.

శ్లో॥ ద్యుపిండశ్చతురఘ్నో లవాదిః ద్యుపిండాద్రసఘ్నాచ్చ రర్త్వా ౬౫ హృతాశ్చైంసామ్యః॥ బుధస్యతు గిరీంద్వర్క నిగ మాబ్ధియపేవచ ౭-౧-౧౭-౪౪ త్రిగుణాబ్దాష్టనాగాద్రి ౭౮౮ భక్తాభాగాది యుగ్బుధైః॥ గత్యధ్వయోజనాహన్యే విలిప్తా ఖాష్ట హృత్యజేత్ ॥

తా॥ ద్యుగుణము నాలుగింట గుణించిన భాగాదినిన్ని ద్యుగుణమును ౬చే గుణించి ౬౫టభాగించిన భాగాదినిన్ని కూడితేను బుధుడగును. పూర్వధ్రువము ౭-౧-౧౭-౪౪కూడేది త్రిగుణాబ్దాలు ౭౮౮ట భాగించిన భాగాదికూడేదిగతి సంస్కారంచేసేది.

గురుసాధనం.

శ్లో॥ ద్యుపిండోశర౫ఘ్నో కలాద్యం గురుస్యాద్ద్యు పిండాత్ఖ శైలా ౭౦ ప్తలిప్తైవిహీనః। గురోఃపంచాష్ట తర్కేందునఖాః

౫-౮-౧౬-౨౦ పూర్వధ్రువోభవేత్ । త్రిగుణాబ్దాభ్ధర్క ౧౨౪ భక్తాలిప్తాయోజ్యం గురోఃసదా । గత్యధ్వయోజ నాహన్యే విలిప్తాః ఖాష్టరాం హృత్యజేత్ । కల్యాద్యబ్దానా షష్టికృత్యా ౩౬౦౦ శేషారైకాః ౧౨నిఘ్న భాజితాః। పం చారైకాః ౧౨౫ లిప్తదృక్కర్మ శోధ్యావాచస్పతిభవేత్ ॥

తా॥ దుగణము ౫టగుణించిన లిప్తాదినిన్ని ద్యుగుణమును ౭౦ట భాగించగా వచ్చినలిప్తాదినితీసివేస్తేను లిప్తాది బృహస్పతియగును. పూర్వధ్రువము ౫-౮-౧౬-౨౦కూడేది. త్రిగుణాబ్దాలు ౧౨౪టభాగించిన లిప్తవిలిప్తలుకూడేది. దేశాంతరసంస్కారంచేసేది. కలిగతాబ్దాలలో ౩౬౦౦తీసిన శేషమును ౧౨టగుణించి ౧౨౫ట భాగించగా వచ్చినలిప్తాదితీస్తేను బృహస్పతియగును.

శుక్రసాధనం.

శ్లో॥ ద్యుపిండోష్టరా గుణోర్యద్విధా చేంద్రిజ్ఞయంచ ద్విషష్ఠా ౬౨ ప్తభాగాదిలిప్తాదియుక్సః । కవేఃపూర్వధ్రువయుతారుద్రాం కానవమూర్ఘనాః ౧౧-౯-౯-౨౧ త్రిగుణాబ్దాగ్నివ స్వం కశశాంకైర్భాజితంఫలం । అంశాదికంవిపిహీనంతుకుర్యా ద్దే శాంతరంహితత్ । కల్యబ్దాన్యానా షష్టికృత్యో౩౬౦౦ చ్ఛే షాన్నేత్రాబ్ధిర౨నిఘ్నకృత్ । పంచారాకా౧౨౫ప్తాశులిప్తా ది శోధ్యాభృగ్వాశు శ్రీఘ్రుకం॥

తా॥ ద్యుగుణమును ౮టగుణించి రెండు ప్రతులుగావుంచి మొదటిప్రతిని ౫ట నాగించినభాగాదినిన్ని క్రిందిప్రతి౬౨భాగించిన లిప్తాదినిన్ని కూడినశుక్రుడగును పూర్వధ్రువము ౧౧-౯-౯-౨౧కూడేది త్రిగుణాబ్దములను ౧౯౮౩ట భాగించిన భాగాదితీశేది. దేశాంతరసంస్కారంచేశేది కల్యాద్యబ్దాలలో ౩౬౦౦తీసి ౪౨గట గుణించి ౧౨౫ట భాగించిన లిప్తాదితీసివేస్తేను శుక్రశ్రీఘ్రుమగును.

శనిసాధనం.

శ్లో॥ ద్వి౨నిఘ్నాద్యుపిండా త్కలాద్యంశనిస్స్యత్ ।
ద్యుపిండాప్తతిథ్యా ౧౫లప్త యుక్తాత్కలాద్యం॥

శ్లో॥ గుణాష్టీందు నవాంబోధిర్రసర్రామా ౩-౧౮-౪౯-౩౬ స్తత
శ్శనైః। త్రిగుణాబ్దాఃఖనాగాక్షి ౨౮౦హృతా లిప్తాదియుక్
శనిః। గత్యధ్వయోజనాహన్యే విలిప్తాఖాష్ట ౮౦ హృత్య
జేత్ । కల్యాబ్దాషష్టిక్రృత్యోనా ౩౬౦౦ చ్ఛేషంరసకరైః ౨౬
హృతః। పంచాకార్ణవ్హా ౧౨౫కలాద్యుక్తా రాశ్యాదిశ్శని
రీరితః॥

తా॥ ద్యుగుణమును ౨ట గుణించిన లిప్తాదినిన్ని ద్యుగుణము ౧౫౮ట భాగించినలిప్తాదినిన్ని కూడితేను లిప్తాదిశనియగును. పూర్వధ్రువము ౩-౧౮-౪౯-౩౬ కూడేది త్రిగుణాబ్దాలు ౨౮౦ట భాగించగా రాబడిన లిప్తవిలిప్తలు కూడేది. దేశాంతర సంస్కారంచేశేది. కల్యాద్యబ్దాలలో ౩౬౦౦ తీశివేశి శేషము ౨౬ట గుణించి౧౨౫ భాగాహరించగా వచ్చినలిప్తవిలిప్తలు కూడితేను మధ్యశనియగును.

సంస్కారనిర్ణయః.

శ్లో॥ కర్తవ్యాఃపంచసంస్కారాః మధ్యఖేటేషుసర్వదా ।
పూర్వధ్రువఃప్రథమతః త్రిగుణాబ్దమతఃపరం ।
దేశాంతరం బీజఫలంబాహూః ఫలమితిక్రమాత్ ॥

తా॥ మధ్యగ్రహమందు ౫సంస్కారములు చాయతగినది.

(౧) పూర్వధృవం (౨) త్రిగుణాబ్దం (౩) దేశాంతరం (౪) దృక్సంస్కారం (౫) భుజాఫలసంస్కారంబు.

శ్లో॥ చంద్రోచ్చస్యతదారాహూో చంద్రార్కగ్రహణాదిషు ।
ఆవస్యకత్వాత్కర్తవ్యం నతిధ్యానయనాదిషు॥ అనేన్యాయం॥

౫. భుజాఫలసంస్కారః.

శ్లో॥ పంచతుర్రామైః ౩౬౫ మునినేత్ర ౨౭ యోశ్చశైలాష్టకైః
శ్చ ౬౮౭ గజాష్టబిశ్చ ౮౮ దంతాగ్నివేదైః ౪౩౩౨ కృతనేత్రబా
హుభిః ౨౨౪ రసతుర్గలాశైః భ్రుకుభిః ౧౦౭౬౬ క్రమేణ॥

శ్లో॥ సూర్యబాహుఫలంసర్వం గ్రహాణాంహారకైఃపృథక్ ।
విభజ్యలబ్ధంలిప్తాది కూర్యాత్సూర్య స్ఫుటోక్తవత్ ॥

తా॥ సూర్యునకు ౩౬౫ట చంద్రునకు ౨౭ట కుజునకు ౬౮౭ట బుధునకు ౮౮ట గురునకు ౪౩౩౨ట శుక్రునకు ౨౨౪ట శనికి ౧౦౭౬౬టను సూర్యునిభుజాఫలమును భాగించగా వచ్చిన లిప్తవిలిప్తలు సూర్యునిలోకూడితే అందరు గ్రహాలకుకూడేది. సూర్యునకుతీసివేస్తె అందరు గ్రహాలకుతీసేది.

పూర్వధృవ చక్రం.

గ్ర	రాశి	భా	లిప్త	విలిప్త	—
ర	౧౧	౧౬	౫౨	౩	కూడేది
చ	౧౧	౮	౪౬	౩౩	ధనం
కు	౦	౧౨	౨౦	౪౬	ధనం
బు	౭	౧	౧౨	౪౪	ధనం
గు	౫	౬	౧౬	౨౦	ధనం
శు	౧౧	౯	౯	౨౧	ధనం
శ	౩	౧౮	౪౯	౩౬	ధనం
రా	౦	౨	౩౦	౦	తీసేది
ఉ	౨	౧౭	౨౭	౧౨	ధనం

త్రిగుణాబ్ద సంస్కార చక్రం.

గ్ర	హారం	భా	లిప్త	విలిప్తలు	—
ర	౧౫౪	౦	౦	...	శోధ్యం
చ	౪	౦	లిప్త	...	...
కు	౫౩౫౦	భా	...	...	కూడేది
బు	౭౮౮	౦	...	...	శోధ్యం
గు	౧౨౪	౦	...	...	కూడేది
శు	౧౯౮౩	భా	...	...	...
శ	౨౮౦	౦	...	...	...
రా	౨౫౪౦	భా	...	...	...
ఉ	౯౬	౦	...	...	శోధ్యం

దేశాంతర సంస్కార చక్రం.					
గ్ర	గతులు	అ	హ	విలిప్త	—
ర	౫౯-౮	౪౦	౮౦	౨౯	తీసేది
చ	౭౯౦-౩౫	౪౦	౮౦	౩౯౫	...
కు	౩౧-౨౬	౪౦	౮౦	౧౫	శోధ్యం
బు	౨౪౫-౩౨	౪౦	౮౦	౧౨౬	...
గు	౫- ౦	౪౦	౮౦	౬	...
శు	౯౬- ౮	౪౦	౮౦	౪౫	...
శ	౨- ౦	౪౦	౮౦	౧	...
రా	౩-౧౧	౪౦	౮౦	౧	కూడేది
ఉ	౬-౪౧	౪౦	౮౦	౩	శోధ్యం

దృక్సంస్కార చక్రం.

గ్రహ	గు	భాగ	లిప్తాది	గ్ర	గు	హారం	లిప్తాది	గ్ర	గు	హారం	లిప్తాది
ర	౦	౦	౦	బు	౦	౦	౦	శ	౨౮	౧౨౫	ధనం
చ	౧౧	౫౧౦	ఋణం	గు	౧౨	౧౨౫	ఋణం	రా	౨౪	౨౫౦	ఋణం
కు	౧౪	౧౨౫	ధనం	శు	౪౨	౧౨౫	...	ఉ	౧౧	౧౨౫	...

*

భుజాఫల చక్రం.				మందోచ్చలు.					మందోచ్చాబ్ద సంస్కార చక్రం.			
గ్రహం	హారం	ధన	ఋ	గ్ర	రా	భా	లి	విలి	గ్ర	మందోచ్చాబ్ద	లి	ఋ
ర	౩౬౫	ధన	...	ర	౨	౧౭	౧౬	౩౬	ర	౫౧౭	...	...
చ	౨౭	...	...	చ	౦	౦	౦	౦	చ	౦	...	—
కు	౬౮౭	కు-	శో	కు	౪	౧౦	౭	౨౦	కు	౯౮౦	...	...
బు	౮౮	...	...	బు	౭	౧౦	౨౭	౩౩	బు	౫౪౪	...	...
గు	౪౩౩౨	...	...	గు	౫	౨౧	౨౦	౨౪	గు	౨౨౭	...	...
శు	౨౨౪	...	...	శు	౨	౧౯	౫౧	౧౨	శు	౩౨౪	...	...
శ	౧౦౨౬౬	...	...	శ	౭	౨౬	౩౭	౩౭	శ	౫౧౨౮	...	...
రా	౦	౦	౦	రా	౦	౦	౦	౦	రా	౦	...	—
ఉ	౦	౦	౦	ఉ	౦	౦	౦	౦	ఉ	౦	...	—

రవ్యాదిగ్రహములకు మధ్యగతులు.

శ్లో॥ లిప్తావిలిప్తా స్సూర్యస్య గతిర్నవశరా ౫౯ గజాః ౮ । చంద్రస్య
శూన్యనందాశ్వి ౭౯౦ విషయాగ్న యశ్చ ౩౫ పవచ । అంగార
కస్యచక్షోణీ వహ్న యోం ౩౧ గాశ్వినో ౨౬ గతిః । జ్ఞస్యబాణ
జినా ౨౪౫ దంతా ౩౨ గురోః పంచనభః ౫ - ౦ స్తథా
శుక్రస్యాంగనవా ౯౬ ష్టౌచ ౮ సూర్యజస్యాన్వియత్ ।
షడ్భూ వేద ౬-౪౧ విధోచ్చస్య రాహోర్వహ్నయ ౩ ఈశ్వ
రాః ౧౧ ॥ కేతురేవంగతిః ప్రోక్తాః పూర్వాచార్యైర్మహర్షిభిః॥

రవ్యాది గ్రహములకు ఇవి మధ్యగతులు. స్ఫుటగ్రహములకు అష్టవిధగతులు గలవు. వాటి వివరము చెప్పుచున్నాను.

అష్టవిధగతులు.

శ్లో॥ వక్రానువక్రా వికలామందామంద తరాసమా ।
తథాశీఘ్రాతిశీఘ్రాఖ్యా గ్రహాణామష్టధాగతిః॥

అ॥ వక్రా- వక్రమనిన్ని, అనువక్రా - వక్రారంభమనిన్ని, వికలా - వక్రత్యాగమనిన్ని, మందా-మందమనిన్ని, మందతరా-అతిమందమనిన్ని, సమా- సమమనిన్ని. తథా - అప్రకారముగానే, శీఘ్రా-శీఘ్రమనిన్ని, అతిశీఘ్రా-అతిశీఘ్రమనిన్ని, అష్టవిధా-ఎనిమిదివిధములయిన, గతి-గతులని, జ్ఞేయా- తెలియదగినది.

ఋజ్వియందు.

శ్లో॥ తత్రాతిశీఘ్రశీఘ్రాఖ్యా మందామందతరాసమా ।
ఋజ్వీతిపంచధాజ్ఞేయా యావక్రాసానువక్రితా ।
తత్తద్గతివశాన్నిత్యం యథాధృక్తుల్యతాం గ్రహాః ।
ప్రయాంతితత్ప్రవక్ష్యామి స్ఫుటీకరణమాదరాత్ ॥

అ॥ ఋజ్వీతి-ఋజ్వియందు, తత్ర-అప్రకారముగానే, అతిశీఘ్రా-అతిశీఘ్రమనిన్ని, శీఘ్రాఖ్యా - శీఘ్రమనిన్ని, మందా - అతిమందమనిన్ని, మందతరా - మందతరమనినిన్ని, సమా - సమమనినిన్ని, పంచధా - అయిదు విధములయినగతిజ్ఞానము, జ్ఞేయా - తెలియతగినది, యావక్రా - వక్రమందున్ను, ఆసానువక్రితా - ఋజ్వియందున్ను, తత్తత్-ఆయాయాగతివశాత్, గతివశం-వల్లనుంచిన్ని, నిత్యం-యల్లప్పుడును, గ్రహాః-గ్రహములు, దృక్తుల్యతాం-దృక్తుల్యత్వము, యథా-యేప్రకారము, ప్రయాంతి-పొందుచున్నారో, తత్-అప్రకారముగాను, స్ఫుటీకణం-స్ఫుటీకణమును, ఆదరాత్-పొందుచున్నారని, ప్రవక్ష్యామి-చెప్పుచున్నాను.

అష్టవిధగతుల సులభోపాయము.

శ్లో॥ సూర్యముక్తాఉదీర్యంతే శీఘ్రగాశ్చద్వితీయకే ।
సమంతృతీయకేయాంతి మందగత్యాశ్చతుర్థకే ।
వక్రపంచమషష్ఠేర్కే అతివక్రోష్టసప్తమే ।
నవమేదశమేవాపి ఏతేషాంకుటిలాగతిః ।
ఏకాదశేద్వాదశేవా శీఘ్రాశీఘ్రతరాక్రమాత్ ॥

అ॥ సూర్యునితోకూడిన గ్రహం, అస్తమయం, సూర్యునివిడిస్తే ఉదయం, ౨ తావునశీఘ్రగతి ౩ తావునసమగతి, ౪ తావునమందగతి, ౫ స్తంభగతి, ౬ వక్రం, ౭ వక్రం, ౮ అతివక్రం, ౯ ఋజుగతి, ౧౦ కుటిగలది, ౧౧ శీఘ్రగతి, ౧౨ అతిశీఘ్రగతిఅని తెలిసేది.

శ్లో॥ వక్రగామీసదారాహు । శీఘ్రగౌచంద్రభాస్కరౌ ।
క్రూరవక్రామహాక్రూరా సౌమ్యవక్రాస్తుశోధనాః॥

రాహుకేతువులకు యెప్పటికిన్ని వక్రగ్రహాలు, చంద్రసూర్యులకు వక్రగతి లేదు. ఋజుగతిగలవారు.

శ్లో॥ మధ్యాహ్నాత్పూర్వజన్మాని ఘటీత్యహరర్ధశోధితే ।
మధ్యాహ్నాత్పరతోజన్మ ఘటికావిఘటీషుచ ।
దినార్ధశోధితంశేష మేష్యకాలయుతాయుతం॥

అ॥ మధ్యాహ్నంలోపల జననమైనవారికి జన్మకాలఘుడియలు అహారర్ధలో శోధిస్తేను గతకాల ఘుడియాలగును.

శ్లో॥ గతగమ్యేష్టనాడిఘ్నా గతిష్షష్టివిభాజితా ।
ఫలేనహీనయుక్తాచే ద్గ్రహస్తాత్కాలికోభవేత్ ।
రాహోర్వ్యత్యయమేవంచ ఇతిశాస్త్రేషుసమ్మతం॥

అ॥ గతఏష్య సంబంధమయిన ఇష్టకాలఘుడియలను మధ్యగ్రహ విషయమై మధ్యగతులచేతనున్ను, స్ఫుటగ్రహవిషయమై, స్ఫుటగతులచేతనున్ను గుణించి ౬౦ంటభాగించగా లబ్ధలిప్తాదిని గతమైతే తీసేది. ఏష్యమైతేకూడితేను తాత్కాలిక గ్రహములగును. వక్రగతిఅయినప్పుడు గతమైతేకూడి యేష్యమైతే శోధించేది.

అథమందోచ్చాని.

శ్లో॥ ద్వ్యగేందునృపషడ్రావా ౨-౧౭-౧౬-౩౬ స్సూర్యమంద ధృవస్తథా । కుజస్యవేదదిక్షట్చత్ర నఖాః౪-౧౦-౨-౨౦ సోమసుతస్యతు । శైలాశాతారకాదేవా ౭-౧౦-౨౭-౩౩ స్స్యాన్మందోచ్చధృవస్తథా । పంచేందు దృజ్నఖజినాః ౫-౨౧-౨౦-౨౪ గురోర్మందోచ్చకధ్రువః । ద్వ్యంకేందుష్షూన్ధరవయః ౨-౧౯-౫౧-౧౨ శుక్రమాందధృవోభవేత్ । సప్తాంగాశ్వితురంగాగ్ని దంతా౭-౨౬-౩౭-౩౨ స్సూర్యసుతస్యతు॥ అర్థంస్పష్టం.

అథ మందోచ్చాబ్ద సంస్కారః.

శ్లో॥ శైలేందుబాణైః ౫౧౭ ఖగనాష్టనంద్వైర్౯౦ కృతాబ్ధిబాణైః
౫౮౮౮ యనాశ్వినేత్రైః ౨౨౨ యుగాద్రిరామైః ౩౭౮ గజ
భానుబాణైః ౫౧౨౮ రబ్దాత్ఫలంస్వోచ్చ కలాసుయుంజాత్ ॥

అ॥ ధృవాబ్దాలుపెట్టుకొని రవికి ౫౧౭ కు౯౦ బు౫౮౮౮ గు౨౨౨ శు౩౭౮ శని౫౧౨౮టు అబ్దాలనుభాగించగా వచ్చినలిప్తవిలిప్తలు వారివారికికూడితేను రవి-కు-బు-గు-శు-శనికి స్ఫుటమందోచ్చలగును. యీమందోచ్చలవలన మాందస్ఫుటం చేసేది.

శ్లో॥ కార్తాంతికేంద్రచంద్రస్య భారద్వాజసగోత్రిణాం ।
గోపాలకృష్ణసిద్ధాంతీ మధ్యాధ్యాయో మయాకృతః ॥

ఇతి బ్రహ్మశ్రీ మక్కపాటి వెంకటరమణయ్య సిద్ధాంతి సుబ్బరాయ
సిద్ధాంతిగారి ప్రియశిష్య, రాళ్ళబండి. గోపాలకృష్ణ
సిద్ధాంతివిరచితే మధ్యాధ్యాయః ప్రథమః॥

స్ఫుటాధ్యాయః.

ప్రారంభః.

శ్లో॥ అగజాననపద్మార్కం గజాననమహర్నిశం ।
అనేకదంతంభక్తానా మేకదంతముపాస్మహే॥

శ్లో॥ స్వోచ్చంగ్రహోనంకేంద్రంస్యా త్తత్వదేవిషమేగతః।
యుగ్మేగమ్యేభుజోమాందే భుజత్రిభోనకోటిజం ॥

అ॥ స్వకీయ్యమైన మాందములోను గ్రహమునుశోధించిన మందకేంద్రమగును. ఆకేంద్రము ఓజపదమగుచుండగా గతభుజయనిన్ని, యుగ్మపదమగుచుండగా ఏవ్యభుజయని తెలిసేది. భుజను ముందు చెప్పబోయ్యెప్రకారము సాధించి భుజను ౩రాసులయందు శోధించిన కోటియగును.

భుజసాధనక్రమం.

శ్లో॥ కేంద్రేత్రిభాల్పేతుతదేవబాహుస్త్రిభోర్ధ్వకేచక్రదళాద్విశోధ్యం
షడ్భాదికేషడ్భహీనంభుజస్స్యాన్నవాధికంచేద్భగణాద్విశోధ్యం॥

అ॥ గ్రహమును తమతమ మందోచ్చలోతియ్యగా మిగిలినశేషము కేంద్రమగును. ఆకేంద్రము ౩రాసులవరకు ఓజపదం, ౩రాసులకుపైన ౬రాసులవరకు యుగ్మపదం, ౬రాసులకుపైన ౯ రాసులవరకు ఓజపదమనియూ, ౯ రాసులకుపైన ౧౨రాసులవరకు యుగ్మపదమనియూ, ఎరుగనగును. అందు ఓజపదమందు గతభుజయగును. యుగ్మపదమందు ఏవ్యభుజయగును. యీప్రకారము మందభుజసాధించి భుజను ౩రాసులలోతీసిన కోటియగును. మందభుజయనగా కేంద్రము ౩రాసులకంటె తక్కువైనయడల అదేభుజయగును. ౩రాసులకు అధికమైన ౬రాసులలో రాస్యాదిగా శోధించగా శేషంభుజయగును. మరియు ఆకేంద్రము ౬రాసులకు అధికమైన ౬ రాసులలో రాస్యాదిగా శోధించగా శేషంభుజయగును. మరియు ఆకేంద్రము ౬రాసులకు అధికమై ౯రాసులలోగా వున్నయడల దానిలో ౬రాసులు శోధించగా మిగిలినది భుజయగును. కేంద్రము ౯ రాసులకు అధికమైతే ౧౨రాసులలో శోధించినది భుజయగును. యీభుజను ౩ రాసులలో శోధించిన కోటియగును, యిటుల భుజకోట్లుసాధించుక్రమము.

ప్రత్యక్షం.

రవి ౧-౨-౩-౪౧ మాందం౨-౧౭-౧౭-౨౩ కేంద్రము ౦-౨౪ ౧౩-౪౨ ఇది ౩ రాసులలోగా వున్నందున ఇదేభుజయగును. ఓజపదమగుటచేత గతభుజ ౦-౨౪-౧౩-౪౨ యీభుజను ౩రాసులలోశోధించిన కోటియగును ౨-౫-౪౬-౧౮ ఇటులసాధించేది.

మాందస్ఫుటసాధనం.

శ్లో॥ భాగాదిఖాధృతి౧౮౦వి శోధ్యఘ్నేనహత్వా ।
భాగాదిశూన్యరిపు ౬౦ భాజితలబ్ధలిప్తా ।
పూర్వోఫలేయుత భుజజ్యావిభాగమేతి ।
భేదస్యహారరవిజాంత భుజాఫలంస్యాత్ ॥

అ॥ భుజరాశిభాగలుచేసి ౧౮౦ట్లో భాగాదినితీసిన శేషమును ఫలముని గుర్తెరిగి, ఆఫలభాగలిప్తాదిని భుజరాశిభాగలుచేసిన భాగలిప్త విలిప్తలుచేత చతుర్వృత్తివ్యాయానగాని నవప్రతివ్యాయానగానిగుణించి కిందప్రతిలిప్తాదిని ౬౦టి భాగించిపైనకూడి పైప్రతి ౬౦టుభాగించి భాగలయందుండు ప్రతిలోకు-డితేను భుజజ్యాయగును. ఆభుజజ్యనువారిహారిభేదములుచాతభాగిస్తేను భుజాఫలంవచ్చును

మధ్యభేదాలు.

శ్లో॥ సూర్యోయుగాగ్ని ప్రతిభాగ్యృహ ౪౫౩౪ చంద్ర నేత్ర అంకా
క్ష్యంకసోమ ౨౯౯౧ కుజదంతిషుదంతె ౮౫౮ సౌమ్యాః। సప్తా
గ్ని సోమకర ౩౧౩౭ గీష్పతినాఖఖాంకరూపస్య ౧౯౦౦ దైత్య
గురు విక్రమఖాగ్ని పుత్ర ౫౩౦౩ మందస్యబంధుశుభ చక్షుశ
శాంక ౧౨౯౪ లబ్ధా భేదస్య మధ్యమసుధీమునయోవదంతి॥

అ॥ సూర్యునకు ౪౫౩౪ చ ౨౯౯౧ కు ౮౫౮ బు ౨౧౩౭ గు ౧౯౦౦ శు ౫౩౦౩ శనికి ౧౨౯౪ ఇవి మధ్యభేదాలు.

భేదస్యభుజాఫల వశాత్ స్ఫుటభేదమాహ.

శ్లో॥ భాస్కరాదశ ౧౦ చంద్రస్య ఏకనేత్ర ౨౧ కుజస్యచ। వాజ్మంత్రి
౫౨ బుధపుత్రాక్షి ౨౫ గురుశత్రుధనం ౨౬ భృగుః। వ్యోమ
౧౨ మందస్తుబంధ్వగ్ని ౩౪ భుజిజ్యావిహృతంఫలం। మధ్య
భేదవిధానంతు స్ఫుటభేదమిహోచ్యతే॥

అ॥ రవికి ౧౦ చ ౨౧ కు ౫౨ బు ౨౫ గు ౨౬ శు ౧౨ శనికి ౩౪ ట భుజజ్యనుభాగహరించగా వచ్చినలబ్ధమును తమతమమధ్యభేదములలో శోధించిన శేషము స్ఫుటభేదములగును.

మాందస్ఫుట పదకముల సాధనంబు.

భాగాదిఖాధృతి విశోధ్య అనింన్ని స్ఫుటబేధసాధనంబు.

భేదము॥ సూర్యాయుగాగ్ని ప్రతిబింబగృహ సూర్యునికి ౪౫౩౪ మధ్యబేధము.

శ్లో॥ భాస్కరాద్దశ చంద్రస్య ఏకనేత్ర అనిన్యాయం॥

అ॥ భుజజ్యను ౧౦ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధం సూర్యునికిన్ని భుజజ్య ౨౧ ట భాగించగావచ్చినలబ్ధం చంద్రునికిన్ని దీనిని భేదములలో శోధిస్తే స్ఫుటభేదములగును.

తిరుగా యీ భేదమునకు కోటిజ్యా సంస్కారంచేస్తే, కాని స్ఫుటభేదము లేదు. గనుక భుజజ్యను స్ఫుటభేదములలో నేకొన్నిచ్చి సంస్కారము చేయవలయును.

అందుకు శాస్త్రం సూర్యునికి.

శ్లో॥ ఖాదిశూన్యేందుపర్యంతం సర్వాంస్వాంభేదసంస్కృతం।
తదాదిఖాక్షిపర్యంతం భేదార్ధంతుయుతస్యచ।
తదాగ్నిఖాగ్నిపర్యంతం త్రిబాజితఫలంయుతం।
తదాదిఖాబ్ధిరంఖాక్షాది ౫౦ పర్యంతం దాస్తిమేవచ।
తదాదికోటిషష్ఠాంశం ఋణంకుర్యాచ్చభేదకం॥

బుధునకు.

శ్లో॥ కోటిజ్యా చంద్రసంస్కారాం ద్వాదశాంతంచ సంస్కరేత్।
ఖాదిశూన్యాగ్ని ౩౦ వర్న్నస్తుభాగాస్తు ధనసంజ్ఞికాః।
తథాధికేరుణంకుర్యాత్ భేధమృజ్యా ఫలంస్మృతం॥

అ॥ కేంద్రము సున్న మొదలుకొని ౯ భాగలవరకు భేదములో కోటిజ్యను అంతకూడేది ౧౦ భాగము మొదలుకొని ౧౯ భాగమువరకు సగమున్ను ౨౦ భాగము మొదలుకొని ౨౯ భాగమువరకు కోటిజ్యలో ౩ వంతున్ను భేదములోకూడేది.

౩౦ భాగముమొదలుకొని ౪౯ భాగమువరకు భుజిజ్యసంస్కరించిన భేదమే స్ఫుటభేదము. ౫౦ మొదలుకొని ౯౦ భాగములవరకు కోటిజ్యలో ౬ అంగుల భేదములో తీసివేసిన భేదలంతభాగిస్తె స్ఫుటభేదమగును. కోటిజ్యను చంద్రునకు ౧౨ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధము ౩ భాగములవరకు భేధములోధనమున్ను ఆపైని రుణమున్ను చాయవలసినది.

ప్రత్యక్షం.

౧	భు	౧౭౯	కోటిజ్య	౬౯-౩౧	భేదం	౪౫౮౫-౩౧	సర్వం.
౧౦	భు	౧౭౦౦	కోటి	౬౬-౪౩	భేదం	౪౩౯౭-౪౩	సగం.
౨౦	భు	౩౨౦౦	కోటి	౬౨-౧౬	భేదం	౪౨౩౪-౫౮	మూ.
౩౦	భు	౪౫౦౦	కోటి	౫౭-౧౨	భేదం	౪౦౮౪-౦	లేదు.
౪౦	భు	౫౬౦౧	కోటి	౫౦-౩౭	భేదం	౨౯౩౭-౦	లేదు.
౫౦	భు	౬౫౦౦	కోటి	౪౨-౪౩	భేదం	౩౮౭౭-౦	కి౬ము.
౬౦	భు	౭౨౦౦	కోటి	౩౩-౩౬	భేదం	౩౮౦౯-౦	కి౬ము.
౭౦	భు	౭౭౦౦	కోటి	౨౩-౪౫	భేదం	౩౭౬౬-౦	కి౬ము.
౮౦	భు	౮౦౦౦	కోటి	౧౨-౬	భేదం	౩౭-౩౨	కి౬ము.
౯౦	భు	౮౧౦౦౦	కోటి	౦-౧	భేదం	౫౭౨౪-౦	కి౬ము.

చంద్రునికి యీప్రకారమును.

అ॥ ఆస్ఫుటభేదంచాతను భుజజ్యనుభాగహరించగా వచ్చినభాగాది భుజాఫలమగును. ఆభుజాఫలము కేంద్రము మేషాదిఅయనా ధనమున్ను తులాదిఆయినా రుణమున్ను చేసేది.

భుజాఫలసంస్కారం కోటిఫలసంస్కారం చేయుక్రమము.

శ్లో॥ భుజాఫలంధనర్ణంస్యాత్ మేషజూకాది కేంద్రగే।
కోటిజ్యాదిఫలంకేంద్రే స్వర్ణంకర్కిమృగాదిగే॥

అ॥ కేంద్రము ౬ రాసులలోగావుండెనా మేషాది అనితెలిసేది. ౬ రాసులకుపైన ౧౨ రాసులకులోగావుండెనా తులాదిఅని తెలిసేది. మేషాది కేంద్రమైన

భుజాఫలంధనము గనుక కూడేది. తులాదికేంద్రమైన భుజాఫలము రుణము గనుక గ్రహములలో తీసేది.

కోటికి కేంద్రము ౩ రాసులు మొదలుకొని ౯ రాసులవరకు కర్క్యాది కేంద్రము ౯ రాసులు మొదలుకొని ౩ రాసులవరకు మకరాది కర్క్యాది అయినగతిఫలం ధనం. మకరాదిఅయినగతి ఫలంరుణముఅని తెలియవలయును.

ప్రత్యక్షం.

కేంద్రము ౦-౨౪-౧౩-౪౭ అదే భుజ ౦-౨౪-౧౩-౪౭ కోటి ౨-౫-౪౬-౧౮ భుజభాగాది ౨౪|౨౭ని ౧౮౦ట్లో శోధించిన శేషము ౧౫౫-౪౬ ఉన్న భుజభాగాది ౨౪-౧౩టును ఫలము ౧౫౫-౪౬టును చతుష్పృత్తిన్యాయానగుణించగా ప్రతి ౩౭౨౦ వెన్ని ౨ ప్రతి ౧౧౦౪ న్ను ౩ ప్రతి ౨౦౧౫ న్ను ౪ ప్రతి ౫౯౮ న్ని ౬౦ట భాగించిన లబ్ధాన్ని పైప్రతిలో కూడిమధ్యయుతంచేసితే ౩౧౨౮ ఆయను. ఇది ౬౦టభాగించగా వచ్చిన లబ్ధం ౫౨-౮ ఇది పైభాగలప్రతిలో కూడితేను ౩౭౭౨-౮ ఇది భుజజ్యయగును. యీభుజజ్యను పెట్టుకొని సూర్యునికి ౧౦టభాగించగా వచ్చినలబ్ధము ౩౭౭న్ను సూర్యుని భేదమగు ౪౫౩౪ లోను ౩౭౭ శోధించిన ౪౧౫౭ స్ఫుటభేదమాయను. ముందు చెప్పబొయ్యేప్రకారంచేయగా రాబడినకోటిజ్య ౬౦-౩౭ వచ్చెను. సూర్యునికియిందులో ౬ అంశం ౧౦-౫న్ను కేంద్రము ౨౦ భాగములకు తక్కువగావున్నందువల్లధనము గనుకస్ఫుటభేదమగు ౪౧౫౭ట్లో కూడగా ౪౧౬౭ స్ఫుటభేదమాయను. దీనిచాతను భుజజ్యయగు ౩౭౭౨-౮టిని పాల్గొన్నలబ్ధంభాగలు ౦ సున్నాను శేషం ౬౦ట గుణించినది ౨౨౬౩౨౮ యీ స్ఫుటభేదంచాత పాలుగొన్నలబ్ధం లిప్తలు ౫౪౧న్ను శేషం ౧౩౦౪౬న్ను ౬౦టగుణించి స్ఫుటభేదంచాత పాలుగొన్నలబ్ధం విలిప్తలు౧౮ ఆయను. యీభాగాది౦-౫౪-౧౮న్ను సూర్యుడుమేషాదిగానకూడగా స్ఫుటసూర్యుడు రాశ్యాది ౧-౨౩-౫౮-౬ ఆయను.

కోటిజ్యాదిఫలసాధనం.

శ్లో॥ కోటిభాగాదిరామేందు ౧౩భక్తాభాగాదిజంఫలం।
సప్తేందు౧౭హీనభాగాది స్థాప్యాకోటిత్రయోదశా।
అంశభాగాదిగుణితా షష్ట్యా౬౦ప్తఫలయుక్సదా।
కోటిజ్యాభేదభక్తంతు లబ్ధంగతిఫలంభవేత్॥

ఆ॥ కోటిరాశ్యాది భాగలనుచేసి ౧౩ట భాగించగా వచ్చినభాగాదిని ౧౭ భాగలలో శోధించిన శేషభాగాదులచాతను కోటిత్రయోదశాంశభాగాదిని చతుష్పృత్తి న్యాయానగుణించి ౬౦టభాగించి మధ్యయుతంచేసి ౬౦టభాగించి పైభాగముల ప్రతిలోనుకూడితేను కోటిజ్యయగును. ఆకోటిజ్యను వారివారిభేదములచాత

భాగిస్తేను గతిఫలంవచ్చును. ఆ గతిఫలమును కేంద్రము, కర్క్యాది, మకరాది, గుర్తెరిగి మధ్యగతులలో సంస్కరిస్తేను స్ఫుటగతులగును, ఎట్లనగా కర్క్యాదిఅయితే మధ్యగతిలో తీసిన స్ఫుటగతియగును. యీప్రకారము అందరికిమాందస్ఫుటగతు లేర్పడును.

భేదాలు.

శ్లో॥ సూర్యస్యభాగ్ని౩౦చంద్రస్య కళానిధి౧కుజస్యచ।
లాభో౧౧బుధస్యపంచేందు ౧౫గురుఃఖాబ్ధిశశి౧౪౦భృగుః।
పంచాగ్ని౩౫శనివేశ్మాబ్ధి నయస్త్వేరరభేదకాఃస్మృతాః।
కోటిజ్యాచ్ఛేదభక్తాస్యుర్లిప్తాగతిఫలంభవేత్॥

ప్రత్యక్షం.

కోటి౨-౫-౪౬-౧౮ భాగలుచేస్తే౬౫ ఆయను ఇది౧౩టుభాగిస్తే భాగాది ౫-౩-౩౩ వచ్చెను. యీత్రయోదశాంశభాగాది ౧౭టిలో శోధించిన శేషము ౧౧-౫౬-౨౭ ఆయను. ఇది౧౧-౫౭టిని చతుష్పృత్తి న్యాయాన పెట్టుకొని త్రయోదశాంశభాగాదియగు ౫-౪టునుగుణించి ౬౦టుభాగించి క్రమముగాకూడితేను కోటిజ్య ౬౦-౩౨ వచ్చెను. ఇదిసూర్యభేదమగు ౩౦టపాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం లిప్తలు౨న్ను విలిప్తలు౧న్ని కేంద్రము మకరాదిగనుక సూర్యునిగతియగు ౫౯-౮టిలో ౨-౧గతిఫలంశోధించగా స్ఫుటగతి౫౭-౭ ఆయను.

పూర్వోక్తప్రకారము సులభముగామాందఫలకములువచ్చు ఉదాహరణము వ్రాయబూనుచున్నాను.

ప్రత్యక్షం.

భుజభాగాదిని ౧౮౦టిలో శోధించగా మిగిలిన శేష భాగాదిచాతను భుజభాగాదిగుణించి భాగలుగాక మిగిలిన అన్నిస్థానములు ౬౦టభాగించి పైనకూడితే భుజజ్యయగును. యీ భుజజ్యను స్ఫుటభేదములచాత భాగించగా వచ్చినభాగాది వారివారిమాంద భుజాఫలములగును.

భేదములు॥ రవికి౪౫౩౪ చంద్రునికి౧౯౯౧ కుజునికి౮౫౮ బుధునికి౭౧౩౭ గురునికి౧౯౦౦ శుక్రునకు౫౩౦౩ శనికి౧౭౯౪ ఇవిమధ్యభేదములు.

భుజజ్యను పెట్టుకొని సూర్యునకు౧౦ట చంద్రునకు౨౧ట కుజునకు౫౨ట బుధునకు౨౫ట గురునకు౭౬ట శుక్రునకు౧౨ట శనికి౪ట భుజజ్యనుభాగించగా వచ్చినలబ్ధం వారివారిమధ్యభేదములలోపుచ్చితే స్ఫుటభేదములగును. యీస్ఫుటభేదములచాత భాగించగా వచ్చినలబ్ధఫలం మాందఫలకఫలమగును.

స్ఫుటగతిః.

కోటిభాగాదిని ౧౭౭టుభాగించగా వచ్చినభాగాది ౧౭౭టిలోతీసివేయగా మిగిలినభాగాదిచాతను కోటిత్రయోదశాంశభాగాదిని చతుష్పంక్తిన్యాయాన గుణించిక్రిందిప్రతులు ౬౦టుభాగించిపైనకూడితేను కోటిజ్యయగును. యీకోటిజ్యను సూర్యునకు౩౦టు చంద్రునకు ౧టు కుజునకు ౧౦టు బుధునకు ౧౫టు గురువుకు ౧౮౦టు శుక్రునకు ౩౫టు శనికి౭౮౪టుభాగించగా లిప్తాదు వారివారిమాందగతి ఫలంబులగును. యీమందగతిఫలం, కర్క్యాది, మకరాదిని తెలిసి ధనరుణాలుచేసేది. యీప్రకారంచేస్తే గ్రహాలుమాందస్ఫుటాలగుదురు॥

అయనాంశసాధనంబు.

శ్లో॥ కల్యాద్యబ్దాషష్టి ౬౦క్నృశోన్యనితంతత్।
ఆశాంశోనాషష్టి భక్తాయనాంశాః॥

అ॥ కల్యాద్యబ్దాలలోను ౩౬౦౦శోధించగా మిగిలినశేషమును రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతి ౧౦టుభాగించగా వచ్చినలిప్తాదిని పైప్రతిలోతీసివేసి ౬౦టుభాగిస్తేను భాగాదిఆయనాంశలగును.

సులభోపాయముగా అయనాంశసాధనం.

చరసాధనము.

శ్లో॥ భూలోచనాబ్ధ్యూన ౪౨౧ శకేంద్రకాల।
స్త్రీఘ్నోవియత్ఖాశ్వి ౨౦౦హృతాయనాంశాః॥
నఖఘ్నావిషువచ్ఛాయా స్వాక్షాంగశోనాహిమధ్యమా।
త్రిభాజితఫలంచాంత్యా చరజ్యాస్యాత్ స్వదేశజా॥

అ॥ స్వదేశవిషువఛాయా ౩-౩౬న్న ౨౦టుగుణిస్తేఆదిచరమగునును. ఆదిచరమును ౫టుభాగిస్తేల్లబ్ధం. ఆదిచరములో శోధిస్తేను మధ్యచరమగును. ఆదిచరమును ౩టుభాగిస్తె అంత్యచరమగును. ఇవిసగంచేస్తే చరార్ధములగును.

చరాలు.

శ్లో॥ కరశైలా ౭౨ అవసుకరా ౫౮ వేదాక్షీచ ౨౪ చరః క్రమాత్॥

చరఖండాలు.

శ్లో॥ షడ్రామ ౩౬ గోశ్వినో ౨౯ నాగాచ్చ ౧౨ చరఖండానివాత్రయీ॥

అహస్సుసాధనము.

శ్లో॥ సాయనాంశార్కకేంద్రస్యా భుజస్సాధ్యచరైర్హతం।
ఖంభదాదిచరేణైవ గుణయేత్తద్యథాక్రమాత్॥

ఏకేనాదిచరంక్షిప్త్వా అధోమధ్యేనసంగుణాత్।
ఆదిమధ్యచరంక్షిప్త్వా ద్వయంచాంత్యేనసంగుణాత్॥
షష్ట్యాషష్ట్యాఃఖరామైశ్చ భక్తలబ్ధంతతోర్ధ్వగయుక్।
భాగాదిశేషంహిత్వాతు సర్వంషష్ట్యావిభాజయేత్॥
లబ్ధంరాశిస్థానయుతం రాశీచరవినాడికాః।
ఉత్తరంచచరంయోజ్యం శోధ్యంయామ్యచరామయోః।
తద్దినేదినమానంస్యాత్ షష్ట్యాశోధ్యంతుశర్వరి॥

అ॥ స్ఫుటరవిలో అయనాంశలుకూడగా సాయనరవియగును. ఆసాయనరవిని పూర్వోక్తప్రకారము భుజసాధించగా ఆభుజరాశిస్థానము సున్నావున్నయడల క్రిందిభాగలిప్తాదులను ఆదిచరముచాత ప్రత్యేకముగా రాశ్యాదిగుణించవలెను. మఱియు రాశిస్థానముఒకటివున్నయాడల రాశిస్థానమందు ఆదిచరంవుంచి మధ్యచరంచాత భాగాదినిప్రత్యేకముగా గుణించవలసినది. ఆభుజరాశిస్థానము రెండువున్నయడల ఆరాశిస్థానముందు ఆదిమధ్యచరాలురెండుకూడి రాశిస్థానముందుంచి ఆభుజభాగాదులుఅంత్యచరంచాతగుణించి విలిప్తలు౬౦టుభాగించి భాగలలోకూడి భాగలను ౩౦టుభాగించగా వచ్చినలబ్ధం. రాశిస్థానమందు చరఖండములయందు కలపగా చరవినాడులగును. ఆచరవినాడికలు ౬౦టుభాగించగావచ్చిన లబ్ధం, ఘడియలు శేషమువిఘడియలగును. యీఘడియవిఘడియలు సాయనరవి ౬ రాసుల లోగావున్నయాడల మేషాదిగనుక ధనమనియరుగు. సాయనరవి ౬ రాసులకుపైన ౧౨ రాసులలోగావున్నయడల తులాదిఘుట్కముందుండును గనుకఅప్పుడుయామ్యమనిచెప్పబడును. సౌమ్యాయనమైన పైఘడియవిఘడియలు ౩౦లోకూడేది. యామ్యాయనమైన ఘడియవిఘడియలు ౩౦ట్లోశోధిస్తె అహప్రమాణమగును. అహప్రమాణమును సఖంచేస్తె దినార్ధయగును. అహప్రమాణము ౬౦ట్లోశోధిస్తె రాత్రిప్రమాణము.

సూర్యాదిగ్రహములకు అందరికి అహస్సుసాధనం.

శ్లో॥ గ్రహోదయప్రాణహతా ఖఖాష్టైకో౧౮౦౦ధృతాగతిః।
చక్రాసవో ౨౧౬౦౦లబ్ధయుతాఃస్వాహోరాత్రాసవస్మృతాః॥

అ॥ గతిః-స్ఫుటగతి,(గ్రహోదయప్రాణహతా)గ్రహ-గ్రహములయొక్క, ఉదయ-లగ్నంయొక్క, ప్రాణా-ప్రాణకాలములచాతను, హతా-గుణించి, ఖఖాష్టైకః-౧౮౦౦ంటిచాతను, ధృతాః-భాగించగావచ్చినలబ్ధము, చక్రాసవః-చక్రాసువులగు ౨౧౬౦౦ంటియందు, ఆసవః-అసువులు, యుతాః-కూడితేను, స్వ-స్వకీయమైనటువంటి, అహోరాత్రాసవః-అహోరాత్రాసువులు, ఇవి౩౬౦టుభాగిస్తేను అహోరాత్రప్రమాణము సూర్యుడుమొదలుకొని శనివరకుఅగును.

ప్రత్యక్షం.

సూర్యస్ఫుటగతి౬౧-౨౬ చంద్రస్ఫుటగతి౭౮౦-౧౬ సింహలగ్నప్రమాణము ౩౩౦విలిప్తలు ఇవి౬టగుణిస్తే అసువులు౧౯౮౦ యీఅసువువచ్చినలబ్ధం సూర్యునికి ౬౪-౩౫ చంద్రునికి౭౬౦-౧౬ చంద్రాసువులకు ౨౧౬౦౦టియందుకూడి ౩౬౦ట భాగిస్తే సూర్యునికి౬౦-౧౧ చంద్రునికి౬౨-౩౭ అహోరాత్రప్రమాణములగును. కుజాదులకు యీలాగె పూర్వమువలనే గ్రహములలో అయసాంశలుకూడి చరార్ధములవల్ల ఫలమునుసాధించి సూర్యునికివలెనే అహస్సుసాధించవచ్చును.

తిథిసాధనము.

శ్లో॥ వ్యర్కేందుభాగాభక్తాస్స్యుః స్థిథయః కరచంద్రమాః౧౨।
గతగతమ్యాశ్చషష్టిఘ్నా భుక్త్యంతురఖితర్కహృత్।
విభాజితఫలందాడ్యా దినార్ధేవియుతాయుతః॥

ఆ॥ స్ఫుటిసూర్యునిచంద్రునిలో శోధించగావ్యర్కేందనజను, అన్యర్కేందునుభాగలుచేసి ౧౨టభాగిస్తె లబ్ధంగతతిథులగును. ఆశేషం౩కి తక్కువాయనా గతతిథియనియు, ఎక్కువాయనా ఏష్యమనియరిగేది. గతమాయనా౬౦టగుణించి తిరుగా ౬౦టగుణించి చంద్రగతిలో సూర్యగతితీసివేసిన లిప్తలచాతభాగిస్తె ఘుడియవిఘుడియలొచ్చును. ఏష్యమాయనా ౧౨ట్లోశోధించి లిప్తలుచేసి వ్యర్కేందుగతి ౬౦టిచాతభాగిస్తె ఘుడియ విఘుడియలురాబడును. అవి అహర్గర్ధలోగతమైతే శోధించేది. ఏష్యమైతేకూడేది. తిథిఘుడియలు విఘుడియలగును.

నక్షత్రసాధనము.

శ్లో॥ చంద్రభాగకలాస్త్రిఘ్నా భానిశూన్యాబ్ధిరంభాజితా।
గతగమ్యాశ్చషష్టింఘ్నా వహ్ని౩ఘ్నాశశిభుక్తిహృత్।
ఫలానినాడికాద్యంస్యా ద్దినార్ధేసంస్కృతాభవేత్॥

ఆ॥ స్ఫుటచంద్రుని భాగలుచేసి ఆభాగలిప్తవిలిప్తలు ౩టగుణించి ౮౦ట భాగిస్తేలబ్ధం గతనక్షత్రములు శేషం౧౦టికిలోగాగతం. ఆపైన ఏష్యంఅనితెలుసుకొని గతమైతే అట్లాగెలిప్తలుచేసేది. ఏష్యమైతె ౮౦ట్లోశోధించి ౬౦ట గుణించి లిప్తలుకూడితెవిలిప్తలగును. ఇదిచంద్రస్ఫుటగతిని ౩టగుణించిభాగించగా ఘుడియవిఘుడియలురాబడును. అవిఅహర్గర్ధలో గతఏష్యములెరిగి సంస్కరించేది.

యోగసాధనము.

శ్లో॥ రవిచంద్రయోగభాగా లిప్తాస్త్రి౩ఘ్నాఖాబ్ధిరం భాజితాని యోగాస్స్యుః। గతఏష్యషష్టిహత్వా గతియుక్తాః స్త్రిఘ్న బాజితాచ్చనాడ్యాది। దినదళ వియుతాఅయుతాః సంస్కార్యాదేష్యగమ్య సంజ్ఞాది॥

ఆ॥ స్ఫుటసూర్యుని స్ఫుటచంద్రునికూడి భాగలుచేసి భాగలిప్తవిలిప్తలు ౩టగుణించి ౮౦టభాగిస్తె యోగంవచ్చును. నక్షత్రమువలెనే గతఏష్యములెరిగి సూర్యచంద్రగతులుకూడి ౩టగుణించిభాగించగా రాబడినలబ్ధఘుటికాదిని గతఏష్యములెరిగి అహర్గర్ధలో సంస్కరించేది.

సాధారణసంవత్సర జ్యేష్ఠశు౧౨ ఆదివారం.

స్ఫురవి౨-౮-౨౬-౨౪ గ౫౬-౫౬ స్ఫుటచ ౬-౨౯-౫-౩౭ గ౭౨౦-౫౮ వ్యర్కేందు ౮-౨౦-౩-౧౧ గ౬౫౩-౫౭ వ్యర్కేందు భాగలుచాయగా,౧౪౦ దీనిని ౧౨టుభాగించగా లబ్ధం౧౧ఏష్యంగా ద్వాదశివచ్చును.

శేషం౮టిని ౧౨టిలోతీసివేయగా మిగిలినదిరలిప్తాదినితీసివేయగా భాగాది ౩-౨౦-౪౯దీనినివిలిప్తలుచాయగా ౧౨౦౪౯దీనివ్యర్కేందుగతి౬౦టభాగించగా ౧౧-౫౪దీనిని విలిప్తలుచాయ [illegible]దీనిచేభాగించగా ఘుడియవిఘుడియ ౧౫-౨౫ రాబడును. దీనిని అహస్సు౧౬-౧౭ యిందుకూడగా౩౪-౪౩ తిథిఘుడియలు రాబడును. యీప్రకారమే నక్షత్రముకు యోగముకుగతిని ౬౦టభాగించిన లిప్తవిలిప్తలుచాతభాగిస్తెను నక్షత్రఘుడియాది యోగఘుటికాది రాబడును.

కరణసాధనము.

శ్లో॥ తిథిశ్చద్విగుణీకృత్యా గతమేకోపహారేద్ధ్రువం।
ఏష్యద్వ్యమునిభాగాశ్చ శేషంబవగణానితు।
పూర్వాపరతిథిస్యుక్తం తదర్ధంఘుటికాదిషు॥

ఆ॥ కరణముకు కావలసిన తిథినిద్విగుణించి గతతిథిఅయనా ఒకటితగ్గించేది. ఏష్యతిథిఅయనా౨తగ్గించేది. ౭టభాగించగా మిగిలినశేషముబవాదికరణమగును, ఆతిథిఘుడియలు పూర్వతిథిఘుడియలుకూడి సగంచేస్తెను కరణఘుడియలగును. ౬౦టికిహెచ్చుగావుండెనా ౬౦తోసివేసిమిగలావున్నది సగంచేసివేసేది. తిథిఘుడియలు అహస్సుకులోపుగావుండెనా ఆప్రకారమే కరణఘుడియలువేసేది.

శ్లో॥ కరణాన్యథకృష్ణేతు చతుర్దశ్యుత్తరేదళే।
శకునీదర్శపూర్వార్ధే చతుష్పాదుత్తరేదళే।
నాగవస్యాచ్ఛుక్లపక్షే కింస్తుఘ్నం ప్రతిపద్యతః॥

ఆ॥ చతుర్దశిఉత్తరార్ధమందు శకునికరణమున్ను, అమావాస్యయొక్క పూర్వార్ధమందు చతుష్పాత్కరణమున్ను, ఉత్తరార్ధమందు నాగవమున్ను, శుక్లప్రతిపత్తుయొక్కయూ, కింస్తుఘ్నమున్ను యివిస్థిరకరణాలు వీటికిగణితములేదు.

						శుక్లపక్షం.					కృష్ణపక్షం.				
సం	పూ	ఉ	సం	పూ	ఉత్త	తిథి	రా	భా	కర	కర	తిథి	రా	భా	కర	కర
౧	కిం	బవ	౧	బా	కౌలువ	౧	౦	౧౨	కి	బ	౧	౬	౧౨	భా	కౌ
౨	బా	కౌ	౨	తై	గరజి	౨	౦	౨౪	బా	కౌ	౨	౬	౨౪	తై	గర
౩	తై	గ	౩	వగ	భద్ర	౩	౧	౬	తై	గ	౩	౭	౬	వన	భ
౪	వన	గ	౪	బవ	బాలువ	౪	౧	౧౮	వ	భ	౪	౭	౧౮	బవ	బా
౫	బవ	బా	౫	కౌ	తైతలు	౫	౨	౦	బ	బా	౫	౮	౦	కౌ	తై
౬	కౌ	తై	౬	గర	వగజి	౬	౨	౧౨	కౌ	తై	౬	౮	౧౨	గర	వన
౭	గర	వ	౭	భ	బవ	౭	౨	౨౪	గ	వ	౭	౮	౨౪	భ	బవ
౮	భ	బ	౮	బా	కౌలువ	౮	౩	౬	భ	బ	౮	౯	౬	బా	కౌ
౯	బా	కౌ	౯	తై	గరజి	౯	౩	౧౮	బా	కౌ	౯	౯	౧౮	తై	గర
౧౦	తై	గ	౧౦	వన	భద్ర	౧౦	౪	౦	తై	గ	౧౦	౧౦	౦	వన	భ
౧౧	వన	భ	౧౧	బవ	బాలువ	౧౧	౪	౧౨	వ	భ	౧౧	౧౧	౧౨	బవ	బా
౧౨	బవ	బా	౧౨	కౌ	తైతలు	౧౨	౪	౨౪	బ	బా	౧౨	౧౦	౨౪	కౌ	తై
౧౩	కౌ	తై	౧౩	గర	వనజి	౧౩	౫	౬	కౌ	తై	౧౩	౧౧	౬	గర	వన
౧౪	గర	వ	౧౪	భ	శకుని	౧౪	౫	౧౮	గ	వ	౧౪	౧౧	౧౮	భ	శకు
౧౫	భ	బ	౩౦	చ	నాగవం	౧౫	౬	౦	భ	బ	౧౫	౧౨	౦	చ	నా
	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]										

ఈప్రకారం వ్యకేంక్షందునుచూచి కరణములువేసుకోవచ్చును. ఈరాశ్యాదిసంఖ్యలకు సమానముగా వుండెనా ౧ సంఖ్యకరణములు. ధృవాలకు హెచ్చుగావుండెనా ౨సంఖ్యకరణములు.

తిథినక్షత్రాదులు ఏష్యముతెచ్చుక్రమము.

శ్లో॥ ఖతర్కా స్తిథినక్షత్ర పరిమాణకలాహతాః ।
తద్యోగార్త్యావిభక్తేశ్చే దేష్యనాడీవినాడికాః॥

అ॥ తిథిపరిమాణము ౭౨౦న్ని నక్షత్రపరిమాణము ౮౦౦న్ను యోగపరిమాణము ౮౦౦న్ను ౬౦ంటగుణించి తిథికివ్యత్కేంద్రగతిచాతనున్ను నక్షత్రమునకుచంద్రగతిచాతనున్ను యోగమునకు సూర్యచంద్రగతులుకూడిన గతులుచాత భాగిస్తేను లబ్ధము ఏష్యఘటికాదులగును.

తిథితప్పను.

శ్లో॥ యద్దినస్యతుపూర్వేద్యుః పరేద్యుఘటికాయుతం ।
తదర్ధంతద్దినంనాడ్యో తిథిరుక్తస్యయోగకే ॥

అ॥ తిథికినక్షత్రమునకు, యోగమునకు, పూర్వతిథిఘడియలు అపరతిథిఘడియలుకూడి సగంచేస్తేను మధ్యతిథియొక్క ఘటికాదులు నక్షత్రయోగఘటికాదులగును.

విషధ్రువాల గుణకాలు.					
అశ్విని-౫౦	భరణి-౨౪	కృత్తి-౩౦	రోహి-౪౦	మృగ-౧౪	ఆర్ద్ర-౨౧
౪౦౦౦౦	౧౯౨౦౦	౨౪౦౦౦	౩౨౦౦౦	౧౧౨౦౦	౧౬౮౦౦
పున-౩౦	పుష్య-౨౦	ఆశ్లే-౩౨	మఖ-౩౦	పుబ్బ-౨౦	ఉత్త-౧౮
౨౪౦౦౦	౧౬౦౦౦	౨౫౬౦౦	౨౪౦౦౦	౧౬౦౦౦	౧౪౪౦౦
హస్త-౨౧	చిత్త-౨౦	స్వాతి-౧౪	విశాఖ-౧౪	అనూ-౧౦	జ్యేష్ఠ-౧౪
౧౬౮౦౦	౧౬౦౦౦	౧౧౨౦౦	౧౧౨౦౦	౮౦౦౦	౧౧౨౦౦
మూల-౫౬	పూ।షా-౨౪	ఉ।షా-౨౦	శ్రవ-౧౦	ధనిష్ఠ-౧౦	శత-౧౦
౪౪౮౦౦	౧౯౨౦౦	౧౬౦౦౦	౮౦౦౦	౮౦౦౦	౧౫౪౦౦
పూ।బా౧౬	ఉ।బా-౨౪	రేవతి-౩౦			
౧౨౮౦౦	౧౯౨౦౦	౨౪౦౦౦			

విషధువాలు.

శ్లో॥ మృగశ్లేషాస్వాతివైశాఖే జ్యేష్ఠే చైవచతుర్దశ౧౪ ।
కృత్తికామఖరేవత్యాం త్రింశద్దస్తుపునర్వసు౩౦ ।

శ్లో॥ అనూరాధాధనిష్ఠాచ శ్రవణందశమం౧౦తథా।
మూలాషప్పన్న౫౬మాశ్లేషాద్వాత్రింశ౩౨త్తాళరోహిణీర౦।
పూర్వాభాద్రంతుషోడశ్యాం౧౬ అశ్వన్యాంపన్న౫౦మేవచ।
ఆరుద్రహ స్తనక్షత్రే ఏకవింశతి౨౧నాడికాః।
ఉ త్తరాశతతారాచ అష్టాదశ౧౮మిదంశృణు।
భరణీచో త్తరాభాద్రా పూర్వాషాఢాత్రియష్టకం౨౪।
పుష్యేపుబ్బాచచిత్తాచ ఉ త్తరాషాఢవింశతిః॥ అర్ధస్పష్టం॥
విషధృవఃఖఖాష్టఘ్నా శశిభుక్తివిభాజితాః। నాడ్యాదికంతు
పూర్వర్క్షే యోజయేద్విషనాడికాః॥ .యింకొకపద్ధతి॥
ఖాంగాచ్ఛేద్యంపూర్వరుక్షం వ ర్తమానోడునాసహ।
విషప్రమాణనిఘ్నంతు షష్ట్యా ప్తంపూర్వతోపియుక్॥

తా॥ పూర్వనక్షత్రము ౬౦ట్లో శోధించి వ ర్తమాననక్షత్రముకూడితే నక్షత్రాద్యంతమగును. ఆనక్షత్రాద్యంతమును ఆనక్షత్రవిషప్రమాణ ఘడియలుచాత గుణించి ౬౦టభాగించివచ్చిన ఘటికాదిపూర్వనక్షత్రములో కూడేది.

శ్లో॥ షష్టిర్గతాచేద్దివసేప్రవ ర్తతే అహర్గతంచేన్నిశిపూర్వవాసరే।
ఖాంగశ్చాహ స్తునగతం పూర్వస్మిన్ దివ సేదివిరాత్రిరాత్ర్యాజ్యం
వేదయు క్తం నిశిత్య క్తవిశేషకం। నక్షత్రాద్యంతుతిథ్యంశం
త్యాజ్యమానంభ వేదిదం॥

తా॥ పూర్వనక్షత్రములో కూడిన మొ త్తములో ౬౦న్ని పోయినట్టాయెనా ఆదినమందు పగలున్ను అహస్సుపోయినా పూర్వరాత్రింన్ని ౬౦న్ని అహప్రమాణమున్ను పోయినట్టాయెనా ఆదినంరాత్రిన్ని త్యాజ్యమగును. ౬౦న్ని అహప్రమాణమున్ను పోకపాయెనా పూర్వరోజుదినమందు త్యాజ్యం. రాత్రిత్యాజ్యములో ౪ కూడి రాత్రిప్రమాణముతీశివేస్తేను శేషత్యాజ్యమగును. నక్షత్రాద్యంతమును౧౫కు భాగిస్తేను త్యాజ్యప్రమాణమగును.

అమృతధృవ సాధనము.

శ్లో॥ అశ్వనీవిష్టధృవో హీనతోమృతధృవస్యా విధోర్ధ్వవ స్తుస
ర్వధార్క౧౨సంయుతోభ వేత్।అసురేర్క౧౨శోధితేఖలేషు
శేషభేషువై సంభవంతివేదబాహు౨౪రసంయుతేషుధృవాః॥

తా॥ అశ్వని విషధృవంలో౫౦ తీసిన అశ్వనికిఅమృతధృవం. మృగశిరధృవములో౧౨కూడితే అమృతధృవం. మూలానక్షత్రములో ౧౨శోధించినఅమృతధృవమగును. కడమనక్షత్రాలకు ధృవాలులో౨౪కూడితేను అమృతధృవములగును.

వారత్యాజ్యం రాహుకాలము.

శ్లో॥ విధుస్సౌరిభృగుసుత జ్ఞజీవోభౌమభాస్కరాః।
త్రిపాదత్రీణివృద్ధిస్స్యా ద్రాహుకాలముదాహృతం॥

తా॥ సోమవారం౩౪ శనివారం౭౪ శుక్రవారం ౧౧। బుధవారం౧౪ గురువారం౧౮౪ మంగళ్వారం౨౨౪ ఆదివారం౨౬। యీవారములందుయీఘడియలమీదట ౪ఘడియలు రాహుకాలత్యాజ్యము.

లగ్నత్యాజ్యము.

శ్లో॥ అజవృషభధనుః కన్యకాదౌభుజంగః। ఝషమకరకుళీరే వృశ్చికాంతేచరాహుః। మిథునఘటతులానాం సింహమధ్యేతుగృధ్రః। సకలమునిమతంస్యా త్సర్వకార్యేషువర్జం॥

తా॥ మేష-వృషభ-ధనుః కన్యాలగ్నములకు మొదలఘడియ భుజంగమనేటిత్యాజ్యం. మిథున-కటక-వృశ్చిక-మకరలగ్నములకు ఆఖరునఆరఘడియ రాహుత్యాజ్యము. మిథున-కుంభ-తులా-సింహ్వాలగ్నములకు విష్లసగభాగమున గృధ్రమనేడిత్యాజ్యము సమ స్తకర్మలకుకూడదు.

ధృవసాధనము.

శ్లో॥ ఇష్టాపూర్వనవాంశకాదశ౧౦హతాత్ర్యాప్తాలవాద్యాధృవాః॥

తా॥ నక్షత్రగతపాదాలు౧౦టగుణించి ౩టభాగిస్తే ధృవభాగలగును. శేషం ౬౦టగుణించి ౩టభాగిస్తేలి ప్తలగును॥ ప్రత్యక్షం॥ మూలానక్షత్రతృతియ్య పాదమునకు గతపాదాలు౭౪న్ను ౧౦టగుణిస్తే ౭౪౦న్ని ౩టభాగిస్తే లబ్ధం ౨౪౬-౪౦ ఇదిరాశ్యాదిచేస్తే ౮పాదధృవం ౮-౬-౪౦-౦ రాబట్టను.

రవ్యాదిగ్రహములకు నక్షత్రపాద ప్రవేశానయనము.

శ్లో॥ ధృవస్యహీనం ఖచగేష్యమాణం గ్రహస్యహీనం ధృవయాతి
సాంజ్ఞా। తయోర్విలిప్తా స్వగతిర్విభక్తా వారాద్యహార్ధే
నగతైష్యయోజ్యం॥

తా॥ గ్రహము ధృవముకంటెతక్కువాయెనా ఏష్యప్రవేశము. గ్రహముధృవముకంటె యెక్కువాయెనాగతంగనుక ధృవములోగ్రహాన్ని కాని గ్రహంలో ధృవముకాని తీసివేసి ౬౦టగుణించి లి ప్తలుకూడి వారివారిస్ఫుటగతులుచాత భాగిస్తేను వారంవచ్చును. శేషం౬౦టగుణించి స్ఫుటగతిచాతభాగిస్తే ఘడియలు శేషం౬౦ట

గుణించిన గతిచాతభాగిస్తే విఘడియలు ఇవిఆహారర్థలో గతఏష్యము తెలిసి సంస్కరించేది. చారప్రవేశమగును.

శ్లో॥ భాగాదిఖచరస్త్రిశేఘ్నా ఖవేదార౦ ప్తస్తుభాదికః।
భగతస్తుఖవేదరంఘ్నా గుణా౩ప్తోరాశిసంజ్ఞకః॥
కార్త్తాంతికేంద్రంచంద్రస్యా ద్భారద్వాజసగోత్రిణా।
గోపాలకృష్ణసిద్ధాంతి స్ఫుటాధ్యాయోమయాకృతా॥

ఇతి బ్రంహ్మశ్రీ, మక్కపాటి. వెంకట్రమణసిద్ధాంతి సుబ్బరాయసిద్ధాంతి
ప్రియశిష్య, రాళ్లభండి. గోపాలకృష్ణసిద్ధాంతి విరచితే
గణరంజినీ స్ఫుటాధ్యాయ స్తృతీయ్యః.

కుజాదులస్ఫుట,

ప్రారంభః.

శీఘ్రములు తెలిసేక్రమం.

శ్లో॥ కుజజీవశనినాంతు రవిశ్శీఘ్రోచ్చనామకం।
జ్ఞశుక్రయోర్మధ్యరవి గ్రహాతౌ శీఘ్రసంయుతౌ॥

అ॥ కుజగురుశనులకు సూర్యుడుశీఘ్రోచ్చానున్ను శుక్రబుధులకు సూర్యుడెమధ్యగ్రహామున్ను బుధశుక్రులు శీఘ్రోచ్చలున్నుఅగును.

కేంద్ర సాధనము.

శ్లో॥ గ్రహాోనశ్శీఘ్రంచలకేంద్రనామకం షడ్భాదికంచక్రవిశోధితం
చ। మేషాదికేంద్రేధనజాభుజజ్యాతులాదిగేఅర్ణత్రిభోనకోటిః॥

అ॥ గ్రహమును శీఘ్రకేంద్రములో శోధించిన చలకేంద్రమునబడు ఆకేంద్రము మేషాది౬రాసులలోగా మేషాదికేంద్రంధనుభుజకేంద్రము ౬రాసులపైగా తులాదికేంద్రం యీ భుజజ్యఅని తెలిసి మాందభుజప్రకారము భుజసాధించి భుజరాశ్యాదిని ౩రాసులలోశోధిస్తే కోటియగును.

శ్లో॥ కేంద్రత్రిభాల్పేతుతదేవబాహూస్త్రిభోర్ధ్వకేచక్రదళాద్విశోధ్యం।
షడ్భాధికేషడ్రహితంభుజిస్యాన్నవాధికంచేద్భగణాద్విశోధ్యం॥

అథజ్యాఖండాజీవనిర్ణయం.

శ్లో॥ జీవాస్స్యుర్ధాష్ట౮-౩౦ సప్తాంశా౭-౦।
యుగా౪-౦ లిప్తాస్థితాస్ఫుటాః॥

అ॥ కేంద్రము రాశిస్థానముసున్నావుండెనా ప్రథమజీవ౮-౩౦ కేంద్రము రాశిస్థానముఒకటివుండెనా రెండోజీవ౭-౦వున్నది. కేంద్రమురాశిస్థానం రెండు వుండెనా మూడోజీవయగు ౪-౦ యీప్రకారము ఆవశ్యమైనజీవనువుంచుకునేది.

స్ఫుటజీవసాధనలక్షణం.

శ్లో॥ విభుక్తాంశాద్విగుణ్యాంశా శ్చతుఘ్నాంశశ్చఊనితేః॥

అ॥ కేంద్రమువలన ప్రథమ జీవఅయినపుడు భాగలు యన్నిఅగుచున్నవో ఆభాగలు ౧జీవయగు ౮-౩౦లోతీసిన మానసస్ఫుటజీవయగును. కేంద్రమువలన ౨జీవఅయినపుడు సప్తాంశాఅని౭-౦జీవయిచ్చి ద్విగుణ్యాంశశ్చఅనిరావి క్రిందిభాగలుద్విగుణించితీసివేస్తెను రెండోస్ఫుటజీవయగును. కేంద్రము ౩జీవసంభవించిన కాలమందు ౩జీవయగు ౪-౦లో కేంద్రభాగలు (చతుఘ్నాంశశ్చఊనితైః) అని క్రిందిభాగాదిశటగుణించి ౪-౦లో౧పుచ్చుకొని ౩-౬౦పెట్టుకొని దీనియందుతీసిన స్ఫుటజీవయగును. భుజకోట్లును జీవలుసాధించేది.

భుజజ్యాకోటిజ్యాసాధనం.

శ్లో॥ జీవలిప్తవిలిప్తఘ్నాం భాగలిప్తచతుష్టృతిం।
మధ్యోజ్యం షష్టి౬౦షష్ట్యాప్తం షష్ట్యాప్తంక్రమశోన్వితం॥

అ॥ భుజకుగాని కోటికిగాని ఇష్టజీవనుసాధించి, కేంద్రముయొక్క భుజకోట్లనుసాధించుకొని భుజకోటులరాశిస్థానమువలన జీవచేసుకొని జీవభాగలిప్తవిలిప్తలను కోటిభాగలిప్తవిలిప్తలను చతుష్టృతిన్యాయానపెట్టుకొని వారివారి భాగలిప్తలచాతగుణించి ౬౦టభాగించిపైనకూడి మధ్యయుతంచేసి ౬౦టభాగించి భాగస్థానములోకూడి ౬౦టభాగించి రాసిస్థానమందున్న సంఖ్యయందుకూడేది.

శ్లో॥ రాశిస్థానంచశూన్యంచ్చే చ్ఛూన్యమేవవినిక్షిపేత్।
రాశిరేకంత్రిభిరుక్తం ద్వారాశౌపంచభిర్యుతా॥

అ॥ భుజరాశ్యాదిగాని. కోటిరాశ్యాదిగాని సున్నాఅయినకాలమందు వచ్చినఫలములోనే సున్నాకూడేది. రాశిరేకంత్రిభిర్యుక్తమని రాశిస్థానమందు ౧వుండెనా వకటిన్ని౩న్నుకూడితె నాల్గుఅయును. ఆనాల్గున్నుఫలమున్నువెరశి చేసుకునేది. (ద్వారాశౌపంచభిర్యుతం) అని రాశిస్థానమందు ౨వున్నప్పుడు ౫కూడగాయేడగును, యీ ౭న్ను రాశిస్థానసంఖ్యయందుకూడినదిఫలమున్ను మొత్తమగును.

అథ ప్రక్షేపకము.

శ్లో॥ అథప్రక్షేపకంవక్ష్యే వికలాలిప్తసంయుతం।
కలాంశభాగసంయుక్తం రాశిభాగసమన్వితం।
సర్వంషష్ట్యావిభాగేన బుద్ధిమాంద్యవిచక్షణః॥

అ॥ రాశిని భాగలలోకూడేది భాగలనులిప్తలలోకూడేది లిప్తలనువిలిప్తలలోకూడి ౬౦టయెత్తివేస్తేను భుజజ్యకోటిజ్యలు అగును.

అథకుజాదీనాం భుజాఫలసాధనార్థం మధ్యభేదము.

శ్లో॥ కుజమాందస్ఫుటభేదా షష్టి౬౦భాజితకర్ణయోః।
బుధస్యసర్వదారూప లోచనం౨౧శీఘ్రకర్ణయోః।
గురుమాందస్ఫుటభేదో యుగవేద౪౪హృతాఃఫలం।
వ్యాసోశుక్రస్యరుద్రాంశాః౧౧ శీఘ్రకర్ణముదాహృతం।
శనిమాందస్ఫుటభేదో షోడశాం౧౬భాజితాత్ఫలం।
లిప్తాదిభుజకోటిజ్యే సంస్కారేస్ఫుటకర్ణయోః॥

అ॥ కుజుని మాందస్ఫుటభేదమును ౬౦టభాగించగా లబ్ధం. లిప్తవిలిప్తలు కుజశీఘ్రకర్ణయగును. బుధునికి౨౧ శీఘ్రకర్ణబృహస్పతికి మాందస్ఫుటభేదమును ౪౪టుభాగించిన లబ్ధలిప్తాదిగురుశీఘ్రభేదం. శుక్రునికి౧౧లిప్తలుశీఘ్రభేదం. శనికి మాందస్ఫుటభేదము ౧౬టభాగించగా లిప్తాదిశనిశీఘ్రభేదమగును. యీశీఘ్రభేదములలోను భుజజ్యకోటిజ్య సంస్కారములుచేసిన స్ఫుటశీఘ్రభేదములు.

శీఘ్రభేదానాం స్ఫుటీకరణము.

శ్లో॥ ఏతేకుజాదీనాంబాహుజాద్వ్యంశయుతాస్సర్వే।
కోటిజ్యాభిస్సహితా వియుతాస్తే స్ఫుటతరాఇమేచ్ఛేదాః॥

అ॥ కుజాది పంచగ్రహములకు భుజను రెండింటభాగించి భేదంలోకూడేది. కోటిజ్యను కూడడముగాని తీసివెయ్యడముగానిచేస్తే స్ఫుటభేదమగును॥

కోటిజ్యాసంస్కారము.

శ్లో॥ ధనకోటిజ్యాచేద్యుతమృణకోటియదీహవియుతంస్యాత్।
ధనరుణాహ్వానమునిశంజ్ఞేయం కేంద్రాదోజయుగ్మసంస్థాశ్చ।
కుజబాహుజ్యాష్టాంశ యుతాఇమేస్ఫుటచ్ఛేదాః॥

అ॥ కోటిజ్యను కేంద్రము ౩రాసులలోగాధనకోటి. ౩పైన౬టివరకు రుణకోటి. ౬టికిపైన౯టివరకురుణకోటి. ౯టికిపైన౧౨రాసులవరకు ధనకోటి. ధనకోటి

అయిన భేదంలోకూడేది. రుణకోటిఅయినభేదంలోశోధిస్తే స్ఫుటశీఘ్రభేదమగును. కుజునికిమాత్రం భుజాఫలం౮టుభాగించగా లిప్తాదికూడేది. స్ఫుటభేదమగును.

శీఘ్రభుజాఫలసంస్కారం.

శ్లో॥ లిప్తీకృతబాహుజ్యా స్ఫుటశీఘ్రభేదభాజేతేఫలం।
భాగాద్యంధనమృణమేష తులాదిస్థితానకేంద్రాచ్ఛని॥

అ॥ భుజజ్యభాగాదిని ౬౦ట గుణించి లిప్తలుకూడి తిరుగా ౬౦టగుణించి విలిప్తలుకూడి భేదం ౬౦టగుణించి విలిప్తలుకూడిన శీఘ్రభేదంచాతను భాగించగావచ్చినభాగాదిఫలం భుజాఫలమగును. ఆభుజాఫలము శీఘ్రకేంద్రము మేషాది అయినా మాందసంస్కారగ్రహములో కూడేది తులాదికేంద్రమాయనా మాంద సంస్కారగ్రహములో శోధించేది. స్ఫుటమగును.

కుజాదీనాం శీఘ్రస్ఫుటగతిసాధనం.

శ్లో॥ వ్యాసంశీఘ్రఫలాంశార్కైః౧౨ భాగోనంగ్రహశీఘ్రయోః।
గత్యంతరఘ్నాచ్ఛేదాప్తం త్యక్త్వాశీఘ్రగతేగతిః।
యద్ధాఫలమనల్పంచె వక్రభుక్తిర్విపర్యయాత్॥

అ॥ శీఘ్రభుజాఫలం ౧౨టిపాలుగొన్నలబ్ధం మధ్యవ్యాసలోశోధించి తమ శీఘ్రగతిలోను మందస్ఫుటగతితీసిన కేంద్రగతియగును. శీఘ్రాకర్ణఫలంతీసినవ్యాసంచాతను చతుష్పరితిన్యాయానగుణించి తమతమ శీఘ్రభేదంచాత పాలుగొన్న లబ్ధం శీఘ్రగతిలోశోధిస్తేను స్ఫుటగతిఅవును. అటుగాకఫలంశీఘ్రగతికంటె అధికమాయనా ఆఫలంలో శీఘ్రగతితీస్తేను అదివక్రగతియగును.

క్రాంతిసాధనము.

శ్లో॥ భుజజ్యాశాస్త్రతురగ౭౬ భాజితాలబ్ధమేనచ।
త్రిణ్యబ్ధియుగ౪౪౩హీనంతు జ్యాభక్తాంశాదిక్రాంతిషు॥

అ॥ భుజజ్యను ౭౬టిచాతభాగించినలబ్ధం. ౪౪౩ట్లోతీసివెయ్యగామిగిలిన శేషంచాతను భుజజ్యభాగిస్తేను అంశాదిక్రాంతియగును.

విక్షేపసాధనము.

శ్లో॥ భుజజ్యాలోచనంరూప శూన్యేందు౧౦౧౨ భాజితాత్ఫలం।
లబ్ధమష్టాగ్ని౩౮శోధ్యంచ భుజహృత్కాలవిక్షిపం॥

అ॥ మాందభుజజ్య ౧౦౧౨టిచాతభాగించగా వచ్చినలబ్ధం ౩౮ట్లో తీసివేయగా మిగిలినశేషంచాతను భుజజ్యనుభాగించగా వచ్చినలిప్తాది చంద్రాదులకు విక్షేపమగును.

అ॥ కుజాదులస్ఫుటగతిసాధనం స్ఫుటాధ్యాయం చెప్పినప్రకారం వచ్చును.

శ్లో॥ కోటిభాగాదిరామేందు భక్తాభాగాదిజంఫలం॥

అని రెండుశ్లోకములచాతను స్ఫుటగతిసాధనము చెప్పియున్నాను, ఆప్రకారము యిక్కడ చేసుకొనవలయును. కుజాదులమాంద శీఘ్రసంస్కారముల రెంటిచాతనుస్ఫుటమగుచున్నారు.

శ్లో॥ తారాగ్రహార్కయోశ్శీఘ్ర శీఘ్రోచ్చమితరేగ్రహాః॥

అ॥ కుజగురుశనులకు సూర్యుడుశీఘ్రోచ్చ. బుధశుక్రునకుసూర్యుడు గ్రహంతమరె శీఘ్రోచ్చం॥

పూర్వమర్యాదను భుజకోట్లుఎరిగి సాధించుకొనుటకుముందు మందోచ్చలు తెలుపుచున్నాను.

శ్లో॥ నవరవయః౧౯౯ ఖరాకృతయః౨౨౦ ఖనగభువః౧౭౦ అసీతిరం అభ్రభజిగాః ౨౪౦॥

అ॥ ౮౪-౯-౦-౦ బు౬-౧౦-౦-౦ గు౫-౨౦-౦-౦ శు౨-౨౦-౦-౦ శ౮-౦-౦-౦ లోగడ కుజాదులస్ఫుటములోజీవఇచ్చి స్ఫుటములోచెప్పినప్రకారం ఇక్కడమాంద స్ఫుటము చేస్తున్నాను. పూర్వము చెప్పినప్రకారం. భుజకోట్లు సాధించుకునేది.

కుజజీవశనులకు వ్యాసాంశసాధనం.

శ్లో॥ కుజజీవశనిభేదా యుగెరగ్ని౩ నగతాహతాః । తిథి౧౫శ్శై లతుర్యఖ వ్యాసామూర్చనే౨-౦ శా ౧౧జ్ఞశుక్రయోః ॥

కుజాదులకు మధ్యభేదాలు.

శ్లో॥ శరవెదాఃరసఖఖేందవః౧౦౦ ద్వ్యంకాగ్నిఖదంతా౩౨౦ ఛేదాస్స్యుః త్రిరసా౬౩భేదాస్స్యుః కోటిసంస్కృతాః ॥

అ॥ కు౮౫ బు౧౦౦ గు౯౬ శు౩౨౦ శ౬౩ యీప్రకారంగము కుజాదులభేదాలలో వారివారి మందకోటిజ్యార్థము ధనమైనకూడెది రుణమైంతీస్తైను కుజాదులకు మాందస్ఫుటభేదాలు. సూర్యచంద్రులవలెనే మాందకర్మ కుజాదులకుచేస్తె మంద స్ఫుటగతులున్నఅగును.

కుజజీవశనులకు వ్యాసాలసాధనం.

శ్లో॥ కుజజీవశనిఛేధా యుగాగ్నినగతాహతాః॥

అ॥ అని కుజజీవశనిభేదాయుగారన్న ౩నగతాఽహతాఃఅని కుజునికి ౪టు గురుశుక్ర౩టశనికి౭టు వారివారిమాందస్ఫుటభేదాలుగుణించి తిథి౧౫శైల౭తుర్యఖ౪౦వ్యాసాఃఅని కుజునికి౧౫టువు గురువుకు౭టను శనికి౪౦టను భాగించవలెను. మూర్చనే౧౧జ్ఞశుక్రయోఅని బు౨౧శు౧౧.

అ॥ కుజజీవశనులకు వారివారి మందకోట్యర్ధ సంస్కృతభేదాలు అంగాగ కునికి౪టను గురువుకు౩టను శనికి౭టనుగుణించి కుజునికి౧౫టను గురువుకు౭టను శనికి౪౦టు పాలుగొన్నలబ్ధాలు వారివారివ్యాసాలగును. బు౨౧శు౧౧ ఇవివ్యాసాలు.

శ్లో॥ తద్దోస్త్రీంశయుతాశ్శీఘ్ర చేదాఃకోట్యర్ధసంస్కృతాః॥

అ॥ మాందస్ఫుటగ్రహములో తమతము శీఘ్రోచ్చలుతీసి, కేంద్రమెరిగి భుజకోట్లుసాధించి భుజజ్యకోటిజ్యలు తెచ్చుకొని వారివారిభుజజ్యను ౩౦టు పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం వారివారివ్యాసాలలోకూడి తమతమకోటిజ్యను అంతానుధనమైతెకూడి రుణమైతేశోధిస్తేను వారివారిశీఘ్రభేదాలు అవును. (2) శీఘ్రభుజజ్యనుపూర్వమర్యాదను శీఘ్రఛేదాన పాలుగొనగావచ్చిన శీఘ్రభుజాఫలమవును. అది ధనరుణాలుమెరిగి మాందసంస్కారగ్రహములో సంస్కరిస్తేస్ఫుటమగును.

స్ఫుటగతిసాధనము.

శ్లో॥ వ్యాసంశ్శీఘ్రఫలాంశార్క౧౨ భాగోనం గ్రహశీఘ్రయోః । గత్యంతరఘ్నాఛేదాప్తం త్యక్త్వాశీఘ్రగతేర్గతిః ॥

ఆ॥ శీఘ్రభుజా ఫలము ౧౨టు పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధంతమతమ వ్యాసాలలోతీసి తమతమశీఘ్రగతిలోను మందసంస్కారగతితీసి దానినిశీఘ్రఫలం ౧౨టు పాలుగొన్నలబ్ధంతీసిన వ్యాసంచాత చతుష్పరిన్యాయానగుణించి మధ్యయుతం చేసిమానమెక్కించి తమతమ శీఘ్రంఛేదంచాతను పాలుగొన్నలబ్ధం తమశీఘ్రోచ్చగతిలోతీసివేస్తేను స్ఫుటగతియగును. ఫలం శీఘ్రగతికంటె అధికమాయెనా ఆఫలంలో శీఘ్రగతితీస్తేను ఆదివక్రగతియగును. దీనికి అంతరంకలను గనుక మరి వకవిధముగా స్ఫుటగతిని సాధించుచున్నాము.

శ్లో॥ మందగత్యూనితాశ్శీఘ్ర భుక్తావ్యాసహతాహృతాః ।
శీఘ్రచేదేనతల్లబ్ధం ఫలంభాగ్యోదళాహతా ।
చతుష్నంచనఖైరాప్తం త్యక్త్వాశీఘ్రగతేర్గతిః ।
యదాఫలమనల్పంచే ర్వక్రభుక్తిర్విపర్యయాత్ ॥

ఆ॥ మందస్ఫుటగతిని తమతమశీఘ్రగతిలోతీసి తమవ్యాసానగుణించి శీఘ్రఛేదంచాతను పాలుగొనగావచ్చినలబ్ధం శీఘ్రభుజాఫలం రాశ్యాదిచేసిజీవనువలెనె భోగ్యఖండంస్ఫుటంచేసి యీభోగ్యఖండంచాతను మునుపటిఫలం చతుష్పరితి

న్యాయానగుణించి మధ్యయుతంచేసిమానమెక్కించి ఆదిమీదకూడి ఆది౪టగుణించి ౧౨టు పాలుగొన్నలబ్ధం లిప్తాదిఫలం శీఘ్రగతిలోతీసివేసిన స్ఫుటగతియగును. ఈ ప్రథమఫలమధికమై శీఘ్రగతిలో పోకపోయినా ఫలంలో శీఘ్రగతి శోధిస్తేను వక్రగతియగును.

శుక్రశనిస్ఫుటములు ప్రత్యక్షం.

గ్రహంమధ్యరవి ౪-౨-౩౨-౦ శీఘ్రోచ్చ శుక్రుడు ౧౧-౨-౭౦.౯ మాందోచ్చ౨-౨౦-౦-౦ మందకేంద్రం ౧-౧౨-౩౨-౦ భుజజ్య౭-౫౮ కోటిజ్య౬-౨౨ ధనం గనుకఅర్ధించి మందచేదంలో ధనరుణములుగు తెరిగి సంస్కరిస్తేను కోట్యర్ధసంస్కృతచేదం ౩౨-౪౪ పూర్వమర్యాదను యీచేదాన పాలుగొన్నలబ్ధం రుణ భుజాఫలము౧-౬-౩౩ ఇదితీసిన మందస్ఫుట శుక్రుడు౪-౬-౨౭-౨౨ శుక్రునికిరవి గ్రహంగనుక రవిగతి౫౯-౮న్ని కోటిజ్యచాతగుణించి మందచేదంచాత పాలుగొన్న లబ్ధము ౦-౫౯న్ని ధనకోటి గనుకరుణమనితీసిన మాందస్ఫుటగతి౭౮-౯ మాందస్ఫుట శుక్రునిలోను శీఘ్రోచ్చతీసిన శీఘ్రకేంద్రము ౪-౨౭-౩౮-౧౮ దీనికి భుజజ్య ౪-౧౨ రుణకోటి జ్య౭-౦ వ్యాసం౧౧ భుజజ్యను౩ట పాలుగొన్నలబ్ధం౧-౨౪ ఇది వ్యాసంలో కూడిన౧౨-౨౪ ఇందులో రుణకోటి గనుక కోటిజ్యనుశోధించిన శీఘ్రచేదం౫-౨౪ భుజజ్యనుయీచేదాన పాలుగొన్నలబ్ధం భుజాఫలరాశ్యాది ౧-౧౬-౭౧-౧౦ ఇదితీసినశీఘ్రస్ఫుటశుక్రః ౨-౧౯-౩౪-౧౭ శీఘ్రగతి౯౬-౮ మందస్ఫుటగతితీసిన కేంద్రగతి౩౭-౫౯ ఇది శుక్రమధ్యవ్యాసాన ౧౧టగుణించి శీఘ్రచేదాన పాలుగొన్నలబ్ధం౭౫-౩౪ శీఘ్రఫలరాశ్యాది ౧-౧౬-౫౧-౧౦ ఇదిరాశిస్థానం ౧టి గనుక స్ఫుటఖండం౩-౧౩ ఇందుచాత౭౭-౩౪న్ను చతుష్పరిలిన్యాయానగుణించి మధ్యయుతంచేసి మానమెక్కించి మీదకూడిఅదిర౪టగుణించి ౧౨ట పాలుగొన్నలబ్ధం ౭౨-౧౦ ఇదిశీఘ్రగతి ౯౬-౮లోతీసిన స్ఫుటగతి౩౮-౭౮న్ని ఆయను.

శనిస్ఫుటం॥ శని౨-౦-౪౯-౪౯ శీఘ్రం౪-౨-౩౨-౦ మాందం౮-౦-౦-౦ మంద కేంద్రం ౬-౦-౪౯-౪౯ ధనభుజజ్యం౦-౨ రుణకోటిజ్య౮-౨ కోట్యర్ధసంస్కృత చేదం ౫౮-౭౬ ధనభుజాఫలము ౦-౨-౨ మందస్ఫుటశని ౨-౦-౫౬-౫౬ రుణకోటిఫలం ౦-౧౬మాందస్ఫుటగతి౨-౧౬మందచేదం౭౮-౫౬న్ను ౨టగుణించి ౬టపాలుగొన్న వ్యాసం౬౮-౪౫ శీఘ్రకేంద్రము ౯-౨౩-౨౪-౫౬న్ను ధనభుజజ్య ౨-౩౧ ధనకోటి జ్య౩-౧౩ శీఘ్రచేదం౨౪-౨౮ భుజాఫలం౦౬-౩-౧౩ స్ఫుటశని ౨-౨-౦-౯ గత్యంతర కేంద్రగతి ౫౬-౫౨ ఇది మధ్యవ్యాసంచాతగుణించి శీఘ్రచేదంచాత పాలుగొన్న

లబ్ధము ౭౨-౨౮ ఇది శీఘ్రభుజాఫలం రాశ్యాదిగానుచేసి సాధించిన స్ఫుటఖండం ౧-౨౪ట గుణించి మానమెక్కించి తిరుగా ౪ట గుణించి ౧౨టు పాలుగొన్న లబ్ధం లిప్తాదిఫలము ౭౪-౨ ఇదిశీఘ్రగతిలోతీసిన స్ఫుటగతి ౫-౧ ఇదేక్రమము.

ఇంకొకవిధాయకముగా స్ఫుటము శీఘ్రమాందపదకములవలన స్ఫుటమున్ను కేంద్రసాధనము జేయు క్రమముచెప్పుచున్నాను.

లఘూపాయస్ఫుటం.

శ్లో॥ గ్రహంమృదూచ్చాద్ధ ధనంచలోచ్చా త్సక్త్వావశేషం కథయం త్తికేంద్రం । షడ్భాధికే చక్రదళేవిహీనె త్రిభ్యోధికే చక్రదళాచ్యుతస్యాత్ । మాందోభుజశ్శీఘ్రభుజ స్తుకేంద్రేషడ్భాధికెమండలతచ్యుతస్యాత్ ॥

అ॥ గ్రహమును మందోచ్చలోకాని శీఘ్రోచ్చలోకాని తీసిన కేంద్రము గును అది మాందకేంద్రమాయనా ౩ రాసులలోగా అదేభుజ౩కిపైన ౬రాసులలో శోధించినది భుజ౬కిపైన ౯ రాసులవరకు ౬రాసులు తీసివేసినదిభుజ ౯కిపైన ౧౨ రాసులలోతీసివేసిన మాందభుజయగును. శీఘ్రముకు ౬రాసులలోగా అదేభుజ ౬ రాసులకుపైన ౧౨రాసులలోతీసినది శీఘ్రభుజయగును.

మాందశీఘ్రపదకసాధనం.

శ్లో॥ తద్బాహుభాగాః పవసైర్విభక్తామాందేచశీఘ్రేచ ఫలంపదస్యాత్ । శిష్టంతదేష్యాంత్తర నిఘ్నమద్ధై౯౨విభాజయేదాప్తఫలంక్రమేణ । గతేపదేస్మిన్స్వమృణంవిదధ్యాద్గమ్యేపదేతత్పదకాధికోనే॥

అ॥ మాందశీఘ్రభుజలను భాగలుచేసి ౫టభాగించినలబ్ధం. మాందశీఘ్రపదకములగును శేషమును, లిప్తలను, పదకాంతరంచాతగుణించి ౭టభాగించగావచ్చిన ఫలము పదకమందు ధనాంతరమైతేకూడేది. రుణాంతరమైతెతీసిన స్ఫుటపదకమగును అదేభుజాఫలమని తెలిసేది.

భుజాఫల సంస్కారం.

శ్లో॥ కలాదికంబాహుఫలంసమేతంమృదూద్భవంశ్శైఘ్రసమన్వితంచ। క్రమేణకుర్యాద్గగనేచరేషు మేషాదికేంద్రేస్వమృణంతులాద్యౌ ॥

ఆ॥ భుజాఫలములిప్తలు గనుక ౬౦ంటభాగించి భాగాదిఫలం శీఘ్రమాంద సంస్కారగ్రహములయందు మేషాదికేంద్రమాయెనా ధనమునికూడేది. తులాదికేంద్రమాయెనా ఋణమనితీసివేసేది.

ఇతరులకు అందరికిరవిభుజాఫల సంస్కారంచేసి స్ఫుటంచాయవలయును.

శ్లో॥ భుజాఫలకలాభానో ర్భాజితాశ్శైలలోచనైః।
ఫలంకలాసుమధ్యేందో సంస్కుర్యాతి గ్రహ స్మివత్ ॥

ఆ॥ యీప్రకారము సూర్యచంద్రులకు మాందసంస్కారమువలన స్ఫుటగ్రహములగుదురు.

కుజాదులస్ఫుటం.

శ్లో॥ కుజాదికానాంతుపరిస్ఫుటత్వం మధ్యేవిధాయాసుఫలార్థమాందా। తత్రైవమాందస్యఫలస్యచార్ధం మధ్యేపునర్మాందఫలంసమస్తం। శైఘ్రంఫలంసర్వ మిహైవకుర్యా దేవం కృతేతేఖచరాస్ఫుటాస్యుః॥

తా॥ కుజాదిపంచగ్రహములకు శీఘ్రఫలార్థసంస్కారం మొదటనున్న మాందార్థసంస్కారము ౨ పర్యాయమున్న ౩ పర్యాయం మాందఫలం యావత్తున్న మధ్యగ్రహమందు సంస్కరించి ౪ శీఘ్రసంస్కారము సంస్కరించితే కుజాదులు స్ఫుటమగుదురు.

మాందగతి సాధనము.

శ్లో॥ మధ్యేగతిస్తత్పద కాంతరఘ్నో। శరై ౫ర్విభక్తా వికలాః ఫలంతత్। స్వర్ణంగతౌకర్కిమృగాదికేంద్రే। కుర్యాదియం మందగతిప్రదిష్టాత్ ॥

ఆ॥ మందస్ఫుటముకు మధ్యగతులు పదకాంతరముచాత గుణించి ౫-ట భాగించగా వచ్చిన లబ్ధము ఫలం కర్కటాదికేంద్రమైతె గతిలోకూడేది మకరాది కేంద్రమయితే మధ్యగతిలో తీశిన స్ఫుటగతియగును.

కుజాదుల శీఘ్రగతిసాధనం.

శ్లో॥ స్వమందగత్యాసుచలోచ్చభుక్తిం। త్యాంతద్విధఃకేంద్రగతిం వదంతి స్తైషాంగతైష్యాంత్తర నిఘ్నమర్ధే ౫ ర్విభాజయేదాప్తఫలంవిలిప్తాఃకుర్యాద్ధనర్ణంనిజమందభుక్తౌ। ద్గంమ్యైపదేతత్పదకాధికోనే స్ఫుటాగతిస్యాదథకేతుశోధ్యా। తదంతరంవక్రగతిప్రదిష్టాః॥

ఆ॥ మాంధస్ఫుటగతిని శీఘ్రోచ్చగతిలో శోధించిన కేంద్రగతియగును ఆ కేంద్రగతి శీఘ్రపదకాంతరంచాత గుణించి ౫-ట భాగించగా వచ్చినలిప్తాది మాందస్ఫుటగతియందు ధనాంతరమైతే ధనమున్న ఋణాంతరమైతే ఋణమున్న చేశిన స్ఫుటగతి యగును ఫలంలో శీఘ్రగతిపోయిన వక్రగతియని యెరుంగుము.

రవిమాంద పదకాలు.	చంద్రమాంద పదకాలు.	కుజమాంద పదకాలు.
౧ - ౧౨ - అ - ౧౧	౧. ౨౭ - అ - ౨౬	౧. ౬౧ - అ - ౬౧
౨ - ౨౩ - అ - ౧౧	౨. ౫౩ - అ - ౨౬	౨. ౧౨౩ - అ - ౬౦
౩ - ౩౪ - అ - ౧౧	౩. ౭౯ - అ - ౨౫	౩. ౧౮౩ - అ - ౫౮
౪ - ౪౫ - అ - ౧౧	౪. ౧౯౪ - అ - ౨౪	౪. ౨౪౧ - అ - ౫౭
౫ - ౫౬ - అ - ౧౦	౫. ౧౨౮ - అ - ౨౪	౫. ౨౯౮ - అ - ౫౩
౬ - ౬౬ - అ - ౧౦	౬. ౧౫౨ - అ - ౨౧	౬. ౩౫౧ - అ - ౫౩
౭ - ౭౬ - అ - ౯	౭. ౧౭౪ - అ - ౨౧	౭. ౪౦౨ - అ - ౪౭
౮ - ౮౫ - అ - ౮	౮. ౧౯౫ - అ - ౧౯	౮. ౪౪౯ - అ - ౪౫
౯ - ౯౩ - అ - ౭	౯. ౨౧౪ - అ - ౧౮	౯. ౪౯౪ - అ - ౪౦
౧౦ - ౧౦౦ - అ - ౭	౧౧. ౨౩౨ - అ - ౧౬	౧౦. ౫౩౪ - అ - ౩౬
౧౧ - ౧౦౭ - అ - ౬	౧౧. ౨౪౮ - అ - ౧౪	౧౧. ౫౭౦ - అ - ౩౨
౧౨ - ౧౧౩ - అ - ౫	౧౨. ౨౬౨ - అ - ౧౨	౧౨. ౬౦౨ - అ - ౨౭
౧౩ - ౧౧౮ - అ - ౫	౧౩. ౨౭౪ - అ - ౧౦	౧౩. ౬౨౯ - అ - ౨౨
౧౪ - ౧౨౩ - అ - ౩	౧౪. ౨౮౪ - అ - ౮	౧౪. ౬౫౧ - అ - ౧౮
౧౫ - ౧౨౬ - అ - ౨	౧౫. ౨౯౨ - అ - ౬	౧౫. ౬౬౯ - అ - ౧౨
౧౬ - ౧౨౮ - అ - ౨	౧౬. ౨౯౮ - అ - ౫	౧౬. ౬౮౧ - అ - ౮
౧౭ - ౧౩౦ - అ - ౧	౧౭. ౩౦౧ - అ - ౨	౧౭. ౬౮౯ - అ - ౩
౧౮ - ౧౩౧ - అ - ౦	౧౮. ౩౦౩ - అ - ౦	౧౮. ౬౯౨ - అ - ౦

రవి చంద్ర కుజమాంద పదకాలు సంపూర్ణం.

కుజశీఘ్ర పదకములు.

౧	౧౧౮	ధ	౧౧౮
౨	౨౩౬	ధ	౧౧౮
౩	౩౫౪	ధ	౧౧౭
౪	౪౭౧	ధ	౧౧౭
౫	౫౮౦	ధ	౧౧౬
౬	౭౦౪	ధ	౧౧౫
౭	౮౧౯	ధ	౧౧౪
౮	౯౩౩	ధ	౧౧౩
౯	౧౦౪౬	ధ	౧౧౧
౧౦	౧౧౫౭	ధ	౧౧౧
౧౧	౧౨౬౮	ధ	౧౦౮
౧౨	౧౩౭౬	ధ	౧౦౬
౧౩	౧౪౮౨	ధ	౧౦౩
౧౪	౧౫౮౫	ధ	౧౦౨
౧౫	౧౬౮౭	ధ	౯౬
౧౬	౧౭౮౩	ధ	౯౫
౧౭	౧౮౭౯	ధ	౯౧
౧౮	౧౯౬౮	ధ	౮౫
౧౯	౨౦౫౪	ధ	౮౦
౨౦	౨౧౩౪	ధ	౭౪
౨౧	౨౨౦౮	ధ	౬౪
౨౨	౨౨౭౨	ధ	౫౬
౨౩	౨౩౨౮	ధ	౪౬
౨౪	౨౩౭౪	ధ	౨౯
౨౫	౨౪౦౩	ధ	౧౧
౨౬	౨౪౧౬	ఋ	౭
౨౭	౨౪౦౯	ఋ	౩౬
౨౮	౨౩౭౩	ఋ	౭౦
౨౯	౨౩౦౩	ఋ	౧౧౨
౩౦	౨౧౯౧	ఋ	౧౭౧
౩౧	౨౦౨౦	ఋ	౨౩౮
౩౨	౧౭౮౨	ఋ	౩౧౭
౩౩	౧౪౬౫	ఋ	౪౧౭
౩౪	౧౦౪౮	ఋ	౪౯౬
౩౫	౫౫౨	ఋ	౫౫౨
౩౬	౦	ఋ	౦

బుధమాంద పదకములు.

౧	౨౫	ధ	౨౪
౨	౪౯	ధ	౨౪
౩	౭౩	ధ	౨౩
౪	౯౬	ధ	౨౨
౫	౧౧౮	ధ	౨౧
౬	౧౩౯	ధ	౧౯
౭	౧౫౮	ధ	౧౮
౮	౧౭౬	ధ	౧౭
౯	౧౯౩	ధ	౧౫
౧౦	౨౦౮	ధ	౧౪
౧౧	౨౨౨	ధ	౧౨
౧౨	౨౩౪	ధ	౧౦
౧౩	౨౪౪	ధ	౮
౧౪	౨౫౨	ధ	౭
౧౫	౨౫౯	ధ	౫
౧౬	౨౬౪	ధ	౩
౧౭	౨౬౭	ధ	౧
౧౮	౨౬౮	ధ	౦

బుధశీఘ్ర పదకములు.

౧	౮౧	ధ	౮౦
౨	౧౬౧	ధ	౮౦
౩	౨౪౧	ధ	౮౦
౪	౩౨౧	ధ	౭౮
౫	౩౯౯	ధ	౭౭
౬	౪౭౯	ధ	౭౬
౭	౫౫౨	ధ	౭౫
౮	౬౨౭	ధ	౭౨
౯	౬౯౯	ధ	౭౦
౧౦	౭౬౯	ధ	౬౮
౧౧	౮౩౭	ధ	౬౫
౧౨	౯౦౨	ధ	౬౨
౧౩	౯౬౪	ధ	౫౮
౧౪	౧౦౨౨	ధ	౫౪
౧౫	౧౦౭౬	ధ	౪౯
౧౬	౧౧౨౫	ధ	౪౫
౧౭	౧౧౭౦	ధ	౩౯
౧౮	౧౨౦౯	ధ	౩౨
౧౯	౧౨౪౧	ధ	౨౫
౨౦	౧౨౬౬	ధ	౧౮
౨౧	౧౨౮౪	ధ	౭
౨౨	౧౨౯౧	ఋ	౧
౨౩	౧౨౯౦	ఋ	౧౨
౨౪	౧౨౭౮	ఋ	౨౬
౨౫	౧౨౫౨	ఋ	౩౮
౨౬	౧౨౧౪	ఋ	౫౩
౨౭	౧౧౬౧	ఋ	౬౯
౨౮	౧౦౯౨	ఋ	౮౪
౨౯	౧౦౦౮	ఋ	౧౦౧
౩౦	౯౦౭	ఋ	౧౧౯
౩౧	౭౮౮	ఋ	౧౩౪
౩౨	౬౫౪	ఋ	౧౪౮
౩౩	౫౦౬	ఋ	౧౬౧
౩౪	౩౪౫	ఋ	౧౭౦
౩౫	౧౭౫	ఋ	౧౭౫
౩౬	౦	ఋ	౦

... ...

గురుమాంద పదకములు

౧	౨౭	ధ	౨౨
౨	౫౪	ధ	౨౭
౩	౮౧	ధ	౨౬
౪	౧౦౭	ధ	౨౪
౫	౧౩౧	ధ	౨౪
౬	౧౫౫	ధ	౨౨
౭	౧౭౭	ధ	౨౧
౮	౧౯౮	ధ	౨౦
౯	౨౧౮	ధ	౧౮
౧౦	౨౩౬	ధ	౧౬
౧౧	౨౫౨	ధ	౧౪
౧౨	౨౬౬	ధ	౧౨
౧౩	౨౭౮	ధ	౧౦
౧౪	౨౮౮	ధ	౮
౧౫	౨౯౬	ధ	౫
౧౬	౩౦౧	ధ	౪
౧౭	౩౦౫	ధ	౧
౧౮	౩౦౬	ధ	౦

గురుశీఘ్ర పదకములు.

౧	౪౯	ధ	౪౯
౨	౯౮	ధ	౪౮
౩	౧౪౬	ధ	౪౮
౪	౧౯౪	ధ	౪౮
౫	౨౪౨	ధ	౪౭
౬	౨౮౯	ధ	౪౫
౭	౩౩౪	ధ	౪౪
౮	౩౭౮	ధ	౩౪
౯	౪౨౧	ధ	౪౦
౧౦	౪౬౧	ధ	౩౮
౧౧	౪౯౯	ధ	౩౬
౧౨	౫౩౫	ధ	౩౩
౧౩	౫౬౮	ధ	౩౦
౧౪	౫౯౮	ధ	౨౬
౧౫	౬౨౪	ధ	౨౨
౧౬	౬౪౬	ధ	౧౮
౧౭	౬౬౪	ధ	౧౪
౧౮	౬౭౮	ధ	౯
౧౯	౬౮౭	ధ	౪
౨౦	౬౯౧	ఋ	౧
౨౧	౬౯౦	ఋ	౭
౨౨	౬౮౩	ఋ	౧౩
౨౩	౬౭౦	ఋ	౧౯
౨౪	౬౫౧	ఋ	౨౬
౨౫	౬౨౫	ఋ	౩౧
౨౬	౫౯౪	ఋ	౩౮
౨౭	౫౫౬	ఋ	౪౪
౨౮	౫౧౨	ఋ	౫౦
౨౯	౪౬౨	ఋ	౫౫
౩౦	౪౦౭	ఋ	౬౧
౩౧	౩౪౬	ఋ	౬౪
౩౨	౨౮౨	ఋ	౬౭
౩౩	౨౧౫	ఋ	౭౧
౩౪	౧౪౪	ఋ	౭౨
౩౫	౭౨	ఋ	౭౨
౩౬	౦	ఋ	౦

శుక్రమాంద పదకములు

౧	౧౦	ధ	౧౦
౨	౨౦	ధ	౯
౩	౨౯	ధ	౯
౪	౩౮	ధ	౯
౫	౪౭	ధ	౮
౬	౫౫	ధ	౮
౭	౬౩	ధ	౭
౮	౭౦	ధ	౬
౯	౭౬	ధ	౬
౧౦	౮౨	ధ	౫
౧౧	౮౭	ధ	౫
౧౨	౯౨	ధ	౪
౧౩	౯౬	ధ	౩
౧౪	౯౯	ధ	౩
౧౫	౧౦౨	ధ	౨
౧౬	౧౦౪	ధ	౧
౧౭	౧౦౫	ధ	౦
౧౮	౧౦౫	ధ	౦

శుక్రశీఘ్ర పదకములు.

౧	౧౨౬	ధ	౧౨౬
౨	౨౫౨	ధ	౧౨౬
౩	౩౭౮	ధ	౧౨౫
౪	౫౦౩	ధ	౧౨౫
౫	౬౨౮	ధ	౧౨౪
౬	౭౫౩	=	౧౨౩
౭	౮౭౭	=	౧౨౨
౮	౧౦౦౦	=	౧౨౨
౯	౧౧౨౨	=	౧౨౨
౧౦	౧౨౪౪	=	౧౨౦
౧౧	౧౩౬౪	=	౧౧౯
౧౨	౧౪౮౩	=	౧౧౭
౧౩	౧౬౦౦	=	౧౧౫
౧౪	౧౭౧౫	=	౧౧౨
౧౫	౧౮౨౭	=	౧౧౧
౧౬	౧౯౩౮	=	౧౦౭
౧౭	౨౦౪౫	=	౧౦౬

౧౮-౨౧౫౧-=- ౯౯
౧౯-౨౨౫౦-=- ౯౮
౨౦-౨౩౪౮-=- ౯౧
౨౧ ౨౪౩౯-=- ౮౪
౨౨ ౨౫౨౩-=- ౭౭
౨౩-౨౬౦౦-=- ౬౭
౨౪-౨౬౬౭-=- ౫౪
౨౫-౨౭౨౧-=- ౪౦
౨౬-౨౭౬౧-=- ౨౨
౨౭-౨౭౮౩-ఋ- ౬
౨౮-౨౭౭౭-ఋ- ౩౯
౨౯-౨౭౩౮-ఋ- ౮౧
౩౦-౨౬౫౭-ఋ-౧౪౯
౩౧-౨౫౦౮-ఋ-౨౩౧
౩౨-౨౨౭౭-ఋ-౩౪౧
౩౩-౧౯౩౬-ఋ-౪౯౭
౩౪-౧౪౩౯-ఋ-౬౬౦
౩౫- ౭౭౯-ఋ-౭౭౯
౩౬- ౦-ఋ- ౦

శనిమంద పదకములు.

౧- ౪౧-అ-౪౦
౨- ౮౧-=-౩౯
౩-౧౨౦-=-౩౯
౪-౧౫౯-=-౩౭
౫-౧౯౬-=-౩౬
౬-౨౩౨-=-౩౩
౭-౨౬౫-=-౩౨
౮-౨౯౭-=-౩౦
౯-౩౨౭-=-౨౬
౧౦-౩౫౩-=-౨౪
౧౧-౩౭౭-=-౨౨
౧౨-౩౯౯-=-౧౮
౧౩-౪౧౭-=-౧౫
౧౪-౪౩౨-=-౧౨
౧౫-౪౪౪-=- ౮
౧౬-౪౫౨-=- ౬
౧౭-౪౫౮-=- ౨
౧౮-౪౬౦-=- ౦

శనిశీఘ్రపదకములు.

౧- ౩౦-అ-౨౯
౨- ౫౯-=-౨౯
౩- ౮౮-=-౨౮
౪-౧౧౬-=-౨౮
౫-౧౪౪-=-౨౮
౬-౧౭౨-=-౨౬
౭-౧౯౮-=-౨౬
౮-౨౨౪-=-౨౪
౯-౨౪౮-=-౨౩
౧౦-౨౭౧-=-౨౧
౧౧-౨౯౨-=-౨౦
౧౨-౩౧౨-=-౧౭
౧౩-౩౨౯-=-౧౫
౧౪-౩౪౪-=-౧౩
౧౫-౩౫౭-=-౧౦
౧౬-౩౬౭-=- ౮
౧౭-౩౭౫-=- ౫
౧౮-౩౮౦-=- ౨
౧౯-౩౮౨-ఋ- ౦
౨౦-౩౮౨-ఋ- ౪
౨౧-౩౭౮-ఋ- ౭
౨౨-౩౭౧-ఋ-౧౦
౨౩-౩౬౧-ఋ-౧౩
౨౪-౩౪౮-ఋ-౧౭
౨౫-౩౩౧-ఋ-౧౯
౨౬-౩౧౨-ఋ-౨౨
౨౭-౨౯౦-ఋ-౨౫
౨౮-౨౬౫-ఋ-౨౭
౨౯-౨౩౮-ఋ-౩౦
౩౦-౨౦౮-ఋ-౩౨
౩౧-౧౭౬-ఋ-౩౩
౩౨-౧౪౩-ఋ ౩౫
౩౩-౧౦౮-ఋ-౩౫
౩౪- ౭౩-ఋ-౩౬
౩౫- ౩౭-ఋ-౩౭
౩౬- ౦-ఋ- ౦

రవిచంద్రక్రాంతిపదక

౧- ౧౨౨-అ-౧౨౧
౨-౨౪౫-=-౧౧౯
౩- ౩౬౨-=-౧౧౭
౪- ౪౭౯-=-౧౧౪
౫- ౫౯౩-=-౧౧౦
౬- ౭౦౩-=-౧౦౫
౭- ౮౦౮-=-౧౦౦
౮- ౯౦౮-=- ౯౪
౯-౧౦౦౨-=- ౮౬
౧౦-౧౦౮౮-=- ౭౯
౧౧-౧౧౬౭-=- ౭౧
౧౨-౧౨౩౮-=- ౫౧
౧౩-౧౨౯౭-=- ౫౧
౧౪-౧౩౪౭-=- ౪౧
౧౫-౧౩౮౮-=- ౨౮
౧౬-౧౪౧౬-=- ౧౮
౧౭-౧౪౩౪-=- ౬
౧౮-౧౪౪౦-=- ౦

విక్షేపపదకములు.

౧- ౨౪-అ-౨౩
౨- ౪౭-=-౨౩
౩- ౭౦-=-౨౨
౪- ౯౨-=-౨౨
౫-౧౧౪-=-౨౧
౬-౧౩౫-=-౨౦
౭-౧౫౫-=-౧౯
౮-౧౭౪-=-౧౭
౯-౧౯౧-=-౧౬
౧౦-౨౦౭-=-౧౪
౧౧-౨౨౧-=-౧౩
౧౨-౨౩౪-=-౧౧
౧౩-౨౪౫-=- ౯
౧౪-౨౫౪-=- ౭
౧౫-౨౬౧-=- ౫
౧౬-౨౬౬-=- ౩
౧౭-౨౬౯-=- ౧
౧౮-౨౭౦-=- ౦
... ...

కుజ, బుధ, గురు, శుక్ర, శని, విక్షేప పదకములు సంపూర్ణము.

పాతాధ్యాయం.

శ్లో॥ జయతిజగతః ప్రసూతి విశ్వాత్మాసహజ భూషణంనభసః ।
ధృతకనకసధృశదశశతమయూఖమాలార్చితస్సవితా ॥

వ్యప్ర వైప్ర ఉత్పత్తి.

శ్లో॥ వృద్ధియోగేవ్యతీపాతో బ్రహ్మయోగేతువైధృతిః ।
వృద్ధియోగవ్యప్రసంజ్ఞే బ్రహ్మయోగేతువైప్రతః ॥

పాత అసంభవకాలం.

శ్లో॥ మిథునేకటకేవాపి ధనుర్మకరయోరవి ।
రవేస్థితేః క్రాంతిసామ్యం నభవేత్పాతసంభవః ॥
శ్లో॥ తులాకన్యేగతేరాహూ రవౌచాపమృగేవృషా ।
యమకర్కటకేవాపి నైవపాతస్యసంభవః ॥

అ॥ మిథున కటక ధనస్సు మకర మాసములయందు పాతాభావము రాహు తులా కన్యలయందుండగా పాతాభావము.

అనాయంశ సాధనం.

శ్లో॥ భూలోచనాబ్ధ్యూన ౪౨౧ శకేంద్రకాలః ।
త్రి ౩ ఘ్నావియత్ఖాశ్వి ౨౦౦ హృతాయనాంశాః ॥

అ॥ శాలివాహన శకములో ౪౨౧ తీశి ౩-ట గుణించి ౨౦౦ - భాగిస్తే అయనాంశలొచ్చును.

దిక్కుల వివరం.

శ్లో॥ మేషాదిరుత్తర దిశాయమది క్తులాది ।
కర్కాదియామ్య మయనంమకరాదిసౌంజ్ఞం ॥

అ॥ మేషాది ఉత్తరదిక్కు తులాది దక్షిణదిక్కు కర్కాది దక్షిణాయనం మకరాది ఉత్తరాయణం.

అయనాది ప్రయోజనం.

శ్లో॥ అయనాభ్యాంక్రాంతిగత్యోః ప్రయోజనమిహోదితం ।
దిగ్భ్యాముదగ్దక్షిణాభ్యాం క్రాంతీనాంతుప్రయోజనం ॥

అ॥ అయనములకు క్రాంతిగతిన్ని, దిక్కులకు కాంతులగతి ప్రయోజనం.

క్రాంతి విక్షేపముల సాధనం.

శ్లో॥ స్ఫుటగ్రహోభానుశశాంకరాహుగతిర్లిఖేద్భాగ యనాంశ
యుక్తే । రాహూనచంద్రేచలకేంద్రవిక్షిపేభుజేకృతేస్యాత్రి
భిరూనకోటిః ॥

అ॥ స్ఫుటగ్రహములను సూర్యచంద్రరాహులను వారివారిస్ఫుటగతులను లిఖించుకొని భాగాది అయనాంశలు ముగ్గురిలోకూడి సూర్యచంద్రక్రాంతులు సాధించేది చంద్రునిలో రాహువును వ్యవకరించి కేంద్రమువలన విక్షేపమును సాధించతగ్గది. రాహూన చంద్రకేంద్రమును అయనాంశయుత సూర్యచంద్రులను భుజసాధించి ఆ భుజను 3 రాసులలో వ్యవకలితైను కోటియగును యీ ప్రకారం భుజకోట్లు సాధించవలెను.

భుజజ్య సాధనక్రమం.

శ్లో॥ భాగాదిత్రిధృతి ౧౮౦ విశోధ్యఫలేనహత్వా భాగాదిశూన్య
రిపు ౬౦ భాజితలబ్ధలిప్తః । పూర్వేఫలేయుతభుజజ్య విభాగ
మేతి । ఛేదస్యహరరవిజాంతభుజాఫలంస్యాత్ ॥

దీనికి తాత్పర్యము స్ఫుటాధ్యాయములో వ్రాసియున్నది కనుగొనుడు.

కోటిజ్యసాధనం.

శ్లో॥ కోటిభాగాదిరామేందు ౧౩ భక్తాభాగాదిజంఫలం సప్తేందు
౧౨ హీనభాగాదిఘ్నాస్యాకోటి త్రయోదశా అంశభాగాది

గుణితాషష్ట్యా ౬౦ ప్తఫలయుక్సదా । కోటిజ్యఛేదభక్తం
తులబ్ధంగతిఫలంభవేత్ ।

ఈ శ్లోకార్థము స్ఫుటాధ్యాయములో వ్రాసియున్నాము కోటిజ్య రాబడును కోటిజ్య చేదంచాత భాగిస్తె గతిఫలం వచ్చుసు.

క్రాంతిసాధనం.

శ్లో॥ భుజిజ్యశా స్త్రతురగ ౭౬ భాజితాలబ్ధమేవచ త్రీణ్యబ్ధియుగ
౪౪౩ హీనంతుజ్యాభక్తాంశాదిక్రాంతిషు ॥

అ॥ సూర్యచంద్రాదుల భుజజ్యాను ౭౬ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధం ౪౪౩లో తీసివేయగా మిగిలిన శేషంచేతను భుజజ్య భాగిస్తే అంశాదిక్రాంతియగును.

విక్షేపసాధనం.

శ్లో॥ భుజజ్యలోచనంరూప శూన్యేందు ౧౦౧౨ర్భాజితాత్ఫలం ।
లబ్ధమష్టాగ్ని ౩౪ శోధ్యంచ భుజహృత్కలవిక్షిపం ॥

అ॥ పాతోనకేంద్రభుజజ్య ౧౦౧౨ చాత పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం ౩౪లో శోధించగా మిగిలినశేషంచాతను భుజజ్యభాగించగా లిప్తాదిగా చంద్రాదులకు విక్షేపంవచ్చును.

క్రాంతి విక్షేపాంతర సాధనం.

శ్లో॥ ఏకస్సప్తదశా ౧౭౧ క్రాంతిశూన్యనందాష్ట ౪౯౦ విక్షిపాః।
మధ్యేఛేదాభుజజ్యాప్తా చతుశ్శత ౪౦౦. శతం ౧౦౦ త్యజే
త్ కోటిజ్యఛేదభక్తాస్యుః క్రాంతిర్విక్షేపఅంతరాః ॥

అ॥ క్రాంత్యంతరములకుమధ్య చేదం ౧౭౧ న్ని విక్షేపాంతరములకుమధ్య చేదం ౪౯౦ న్ని ఇవి మధ్యచేదములు భుజజ్యాను ౪౦౦ ట భాగించగా వచ్చిన లిప్తవిలిప్తలు క్రాంతిమధ్య చేదమగు ౧౭౧ట తీసివేశేది. భుజజ్యాను ౧౦౦టచేత భాగించి విక్షేపమధ్య చేదమగు ౪౯౦ ట తీసివేసి కోటిజ్యాను ఈస్ఫుటచేదముచేత భాగించగా విక్షేపాంతరమున్ను భుజజ్యాను చేదంచేత భాగించగా క్రాంతి అంతరము వచ్చును.

దిక్కుల వివరం.

శ్లో॥ సూర్యేందువిక్షేప పదంలిఖిత్వా విక్షేపచంద్రేకదిశిపదం
యుక్ । భిన్నేదిశేక్షేపవిహీనచంద్రే । సూర్యేందుసామ్యే
భవతీచదృష్ట్యా ॥

అ॥ సూర్యచంద్ర విక్షేపములు తెలుసుకొని విక్షేపచంద్రులు ఏకదిక్కులాయెనా పదకములుకూడేది. భిన్నదిక్కులాయెనా చంద్రునిలో విక్షేపంతీశేది విక్షేపములో చంద్రక్రాంతి లోయెనా అద్విభగ్నపాత సంస్కారము వ్యత్యయము సూర్యచంద్రులు క్రాంతిసామ్యమున చూచేది.

అధఘటికా సాధనం.

శ్లో॥ అర్కోనవాహిమరశ్మోవా పదంవాదధికేగతం తచ్ఛేషం
పంచభాగాప్తం సప్తాంశోనంగతాగతం క్రాంతిసామ్యస్యకా
లస్య ఇష్టనాడీవినాడికాః ॥

అ॥ సూర్యుని క్రాంతిగాని చంద్రుని క్రాంతిగాని ఏది అధికముగాకలదో దానిలో తక్కువదాన్ని శోధించి ఆశేషమును అయిదింటభాగించగా వచ్చినలబ్ధమును ౭ ట భాగించి అందులోనే తీసివేసిన గతాగతసంబంధమైన క్రాంతి సామ్యకాల ఇష్టఘడియలు వచ్చును.

ఇష్టకాలగ్రహసాధనం.

శ్లో॥ గతైష్యఘటికాసంఖ్యా గ్రహాణాంగతినిఘ్నతా ।
షష్ట్యాప్తలబ్ధంసూర్యేందు సంస్కారేతద్విపర్యయా ॥

అ॥ గతఏష్యసంబంధమైన ఘడియలు గ్రహములయొక్క గతిచాతను గుణించి ౬౦ ట భాగించిన లబ్ధంసూర్యచంద్రులలో గతఏష్యములెరింగి సంస్కరించేది రాహువ్యత్యయము ఈప్రకారంచేసి క్రాంతిసామ్యములు చేసేది.

గతఏష్యం.

శ్లో॥ క్రాంత్రిర్వృద్ధోరోజపదాధికేగతే క్రాంత్రిర్దినేశస్యగతైష్య
పాతః । యుగ్మాదికేష్యేచగతాగతంచ క్రాంతీచసామ్యేభ
వతీచదృష్ట్యా ॥

అ॥ ఓజపద చంద్రక్రాంతి సూర్యక్రాంతికంటె అధికమాయెనా పాతగతం ఓజపదమందున్న చంద్రక్రాంతి సూర్యక్రాంతికన్నా తక్కువాయెనా పాతఏష్యం. యుగ్మపదమందున్న చంద్రక్రాంతి సూర్యక్రాంతికంటె అధికమాయెనా పాతఏష్యం తక్కువాయెనా గతమునియెరిగేది.

క్రాంతిగతి సాధనం.

శ్లో॥ క్రాంత్యంత్రరేసంఖ్యగతింహతంచ
షష్ట్యాప్తకృత్యేటపృథక్పృథస్యాత్ ॥

అ॥ క్రాంత్యంత్రరంచాతను సూర్యచంద్ర స్ఫుటగతులను గుణించి ౬౦ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధం వేరేవేరే సూర్యచంద్రక్రాంతి గతులగును.

శ్లో॥ రాహుర్గతిర్హీనశశీగతీచ క్షేపాంతరేసంఖ్యహతాంహృతంచ
విక్షేపచంద్రేకదిశీయుతాచ్చ శశీగతిర్భానువిహీనమాప్తం॥

అ॥ చంద్రగతిలో రాహుగతి తీసివేసి విక్షేపాంతరంచాతను చతుర్వృతిన్యాయానగుణించి ౬౦ ట భాగించగా విక్షేపగతివచ్చును. విక్షేపమున్న చంద్రుడున్న ఏకదిక్కులాయనా రెండుగతులుకూడేది భిన్నదిక్కులాయెనా శోధించిన ఫలమగును.

రవి చంద్రబింబసాధనం.

శ్లో॥ ఏకాదశ ౧౧ దశా ౧౦ భ్యస్థారవీందోర్భుక్తి లిప్తికాః ।
నఖై ౨౦ సప్తార్ణవయమై ౨౪౭ ర్భక్తామానకలాస్తయోః ॥

అ॥ సూర్యగతిని ౧౧ ట చంద్రగతిని ౨౦ ట గుణించి ౧౦ టు ౨౪౭ ట భాగించిన లబ్ధం సూర్యబింబకలాది చంద్రబింబకలాదియగును.

సులభోపాయం.

శ్లో॥ షడ్భ్య ౬ స్త్రతత్కాలగత్యర్థం రవేర్బింబస్యసాధనం । చంద్ర
భుక్తిర్దశ ౧౦ యుతం తత్వా ౨౫ ప్తం విధుబింబజః ॥

హోరానయనం.

శ్లో॥ గత్యంత్ర ౧ రేణఫలితంయదిషష్టివర్గం ౩౬౦౦ఛేదంకృతాప్త
ఫలితంస్థితిఅర్ధనాడ్యః । వారాదిసాజ్ఞగతనాడిషుసంస్కారేణ
ద్విష్ఠోనయుక్తిస్థితిదళంస్పృశమోక్షసాంజ్ఞ ॥

ఆ॥ శుద్ధచంద్రక్రాంతిగతిలో సూర్యక్రాంతిగతి తీసివేసి ౬౦ట గుణించి విలిప్తలుకూడితే అది ఫలము: ఆ ఫలమును ౩౬౦౦ ట భాగించగా నాడ్యాదిస్థిత్యర్ధ రాబడును అహారర్ధయందు గతఏవ్యక్రాంతి సామ్యఘడియలు సంస్కరించితే అది మధ్యకాలం ఆకాలమును రెండుప్రతులుగావుంచి ౧ ప్రతిలోతీసివేసితే స్పర్శకాలం రెండోప్రతిలోకూడితే నిర్గమనకాలమగును.

ఇంకొకవిధాయకముగా స్థిత్యర్ధసాధనం.

శ్లో॥ బింబయోగదళంషష్టి తాడితంహారభాజితం ।
స్థిత్యర్ధస్సాన్మధ్యకాలసహితం వియుతంచతతు ॥

ఆ॥ సూర్యచంద్రబింబములు ౨ న్నుకూడి అర్ధిస్తబింబ యోగార్ధం ఈ మానయోగార్ధమును ౬౦ట గుణించి హారంచాత భాగించగా స్థిత్యర్ధం.

పాతకాల నిరూపణం.

శ్లో॥ ఖాబ్ధిమాతగ ౮౪౦ ఘటికాపరేపాతప్రవేశకే ।
నిర్గమేమను ౧౪ సంఖ్యాచ పాతభ్రమణమేవచ ॥

ఆ॥ పాతప్రవేశం మొదలుకొని ౮౪౦ ఘడియలకు కించితు ఎచ్చుతక్కువగా పాతపుట్టును పాతప్రవేశకాలం మొదలుకొని ౧౪ ఘడియలకు నిర్గమకాలమేర్పడును, ఈ క్రమమునకు విశేషం హెచ్చుతక్కువలు యెప్పటికిన్ని రానేరదు క్రాంతిమండల కిరణములవల్లనుంచిన్ని వ్యత్రపైప్రలు పుట్టుచున్నది.

శ్లో॥ సూచ్యాగ్రేణసుతీక్ష్ణేన యావద్భిద్యతితేతథా ।
రక్తబిందుశ్చపృష్టశ్చ తావత్కాలస్తునిర్ణయః ॥

శ్లో॥ కార్త్రాంతికేంద్రంచంద్రస్యా ద్భారద్వాజసగోత్రిణా ।
గోపాలకృష్ణసిద్ధాంతి పాతాధ్యాయోమయాకృతా ॥

ఇతి బ్రహ్మశ్రీ చుక్కపాటి వెంకటరమణయ్య సిద్ధాంతి అష్టాదశ సిద్ధాంతివేత్తా బ్రహ్మశ్రీ సుబ్బరాయసిద్ధాంతి ప్రియశిష్య రాళ్ళబండి గోపాలకృష్ణయ్య సిద్ధాంతి విరచితే పాతాధ్యాయశ్చతుర్థః. ... ...

---

*

సులభముగా సూర్యాది, సప్తగ్రహములను మాంద
పకములుచేయు ఉదాహరణము చెప్పుచున్నాను.

శ్లో॥ భాగాదిఖాధృతి ౧౮౦ విశోధ్యపతేనహత్వా భాగాదిశూన్యరిపు ౬౦ భాజితలబ్ధలిప్తా । పూర్వేఫలే యుతభుజజ్య విభాగమేతి ఛేదస్యహారరవిజాంతాభుజాఫలంస్యాత్ ॥

ఆ॥ చేయుక్రమము మాందస్ఫుటాధ్యాయములో చెప్పియున్నాను సూర్యాధిసప్తగ్రహములకున్ను మాందపదకములు చేయుటకున్ను క్రాంతివిక్షేపపదకములుచేయుటకు సులభముగా ఉదాహరణ మిచ్చుచున్నాను.

మాందపదకముల సాధనం.

భుజరాస్యాది ౦, ౧౦, ౦, ౦, భాగలో ౧౦ న్ని ౧౮౦ ట శోధించగా ౧౭౦ న్ని భాగాదియగు ౧౦ ట గుణించగా ౧౭౦౦ భుజజ్య ఆయెను. కుజునికి మధ్యచేదం ౮౪౫ న్ని భుజజ్యను ౯౨ ట భాగించి చేదములో శోధించిన ౮౨౬ స్ఫుటచేదమగు దీనిచేతను భాగించగావచ్చిన భాగాది ౨, ౩, ౩౦, న్ని కుజునికి ౧౦ దో పతకఫలమాయెను. ఈ భుజజ్యను యెవరివారి స్ఫుటచేదములుచాత భాంచగా అందరికి ౧౦ దో పతకఫలమగును. బుధునకు భుజజ్య ౧౭౦౦ మధ్యచేదం ౨౧౩౭ భుజజ్య ౨౫ ట భాగించగా రాబడిన ౬౮ న్ని మధ్యచేదములో తివచగా ౨౦౬౯ స్ఫుటచేదం దీనిచాత భాగించిన భాగాది ౦, ౪౯, ౧౬ ఇది బుధుని ౧౦ దో పతకము.

క్రాంతికి.

ఈ భుజజ్య ౧౭౦౦ న్ను ౭౬ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధం ౨౨, ౨౨, ౮, ఇది ౪౪౩ ట శోధించగా నిలచిన శేషం ౪౨౦, ౩౮, భుజజ్యను లిప్తలుచేసి భాగించిన భాగాది ౪, ౨, ౫౦, ఇది ౧౦ క్రాంతిపతకం. ఈ భుజజ్య ౧౭౦౦ న్ను ౧౦౧౨ ట భాగించగా వచ్చినది ౧, ౩౯ న్ని ౩౮ ట శోధించగా ౩౬, ౨౧ దీని చాత భుజజ్యను భాగించగా లిప్తాదిఫలం ౪౬, ౫౦, ఇది ౧౦ టో పతకవిక్షేప పతకమగును.

గణకరంజని పాతధ్యాయః, స్సృతియ్యాః.

శ్రీరస్తు.

ఉపకరణాధ్యాయః

ప్రారంభః.

అధిమాసక్షయ మాసోత్పత్తి.

శ్లో॥ విశ్వఘ్న ౧౩ తిగ్మకరపర్యయవర్జితేషు చాంద్రేషు శీతమహ
సస్త్వధిమాసకాస్స్యుః। చాంద్రీమహాసూర్యభగణైక్యముడుభ్ర
మానం కృత్వాథవాధమనమూహమహైహ శేషం ॥

అ॥ చంద్రభగణ రవిభగణాత్త్రయోదశ ౧౩ గుణితా శోధ్య శేషం మహాయుగ అధిమాసా భవంతి. రవిభగణ యుక్తచాంద్రతిథి ఉభయచక్ర భ్రమణాని శోధ్య శేషం యుగతిథిక్షయా భవంతి ఏవం చాంద్రమాస కాతిథిక్షయా భవంతి.

చంద్రభగణములయందు ౧౩ ట గుణించిన రవిభగణాలు శోధిస్తేను మహాయుగమునకుగాని కల్యాదికిగాని అధిమాసాలు అగును చాంద్రతిథులయందు రవిభగణములుకూడి సూర్యచంద్ర చక్రభ్రమణాలును శోధించగా శేషం క్షయతిథులు అగుచున్నది.

కేంద్రదినాది.

శ్లో॥ యామండలాంతరమితిర్గ్రహయోర్ద్వయోస్స్యాత్తేకోభ
యోరపితయోర్యుగయోగసంఖ్యా। నీచోచ్చపర్యయ నభ
శ్చరమండలానాం విశ్లేషజాస్తదిహ కేంద్రజపర్యయాస్స్యుః ॥

వ్యా॥ ద్వయోర్గ్రహయోర్భగణాంతసంఖ్యా యావతీయుగే తయో
ర్గ్రహయోస్తావంతో యోగా భవంతి తద్యోగసంఖ్యయా యు
గభూదివసా భాజ్యాః। లబ్ధం దినాని యావంతి తావద్భిర్దినైస్త
యోర్గ్రహయోః। పునర్యోగో భవంతి ॥ స్వశీఘ్రభగణేభ్యో గ్రహా
ణాం స్వభగణాశ్శోధ్యాస్తచ్ఛేషా యుగే స్వశీఘ్రకేంద్రభగణాస్స్యుః।
తైస్స్వశీఘ్రకేంద్రభగణైః భూదివసా భాజ్యాః లబ్ధం స్వకీయకేం
ద్రదినాని భవంతి ॥

ప్రసంగాద్గ్రహణ ఉచ్యతే.

శ్లో॥ ఆదిత్యరాహ్వో భగణైక్యద్వినిఘ్నతాంచ బ్రహ్మాది పర్వగణ
కోపియుగే భవంతి। తత్సంఖ్యభూదివసభాజ్యభవంతిలబ్ధం।
పర్వాణిసావనదినానిభవంతితస్మాత్ ॥

వ్యా॥ యుగే రవిరాహ్వోభగణైక్యం ద్విఘ్నం యుగే బ్రహ్మాణిపర్వగణ
కోపిభవతి। తత్సంఖ్యయా భూదివసభాజ్యా లబ్ధం సావనదినానిభ
వంతి తావద్భిః తావద్భిర్దినైర్ముహుర్ముహుర్గ్రహణాసంభావనాజ్ఞా
తవ్యా తస్మాద్యావంతి పర్వాణి నో భవంతి గ్రహణాన్యపి తావంతి
భవంతి ఇత్యేవం కథమిత్యుక్తే। కానిచిత్సూర్యగ్రహణానిరాత్రౌ
కానిచి। త్సోమగ్రహణానిదివా స్వదేశగణకైర్గణనయాజ్ఞాత
వ్యాని। స్వదేశక్షితిజాదధస్థిత దేశేషు దృశ్యంతే ॥ స్వదేశజ్ఞైయి
స్తద్గ్రహణైస్సహసంఖ్యాస్త్వేవ ॥

అ॥ రవిరాహుభగణములుకూడి రెండింట గుణించగా బ్రహ్మాదిపర్వగణ సంఖ్యయగును ఆపర్వగణ సంఖ్యనుభూదివసములుచేత భాగించగా లబ్ధం సావనదినములగును ఇన్ని పర్వదినములని ఇన్నిపర్వములని తెలిసేది.

గణకరంజని ఉపకరణాధ్యాయః, స్సమాప్తః,

శ్రీరస్తు.

గ్రహయుద్ధాధ్యాయః

ప్రారంభః.

యోగకాలసాధనం.

శ్లో॥ నాల్పభుక్తిర్గ్రహో భాగా శీఘ్రగత్యా గ్రహాంశకే। అధికేంతర
యోగస్య భూతనామగతం భవేత్ ॥ హీనే గమ్యో భావినామ
గతగమ్యేన సాధయేత్। ఉభయోర్వక్రగా రల్పగత్యోరప్యధి
కే గతిః। గ్రహశ్చేద్వ్యధికాయోగో గమ్యో న్యూనే గతం భవేత్ ॥

ఏకోవక్రీద్వయోస్సవ్యగత్యోర్భాగగ్రహాధికే । ఉభయోర్వ్యోగగతయో ర్గమ్యేభాగాదివక్రిణా ॥

౧. ఆ॥ ఇద్దరుగ్రహములలో అల్పగతిగల గ్రహము భాగాది అల్పముగావుండి గొప్పగతిగల గ్రహము భాగాది అధికముగా వున్నయెడల ఇది భూతకాలమని యెరిగేది.

౨. సవ్యగతిగల ఆరెండుగ్రహములలో అల్పగతిగల గ్రహముకంటె శీఘ్రగతిగల గ్రహము అధికమైనయెడల ఆరెంటియొక్క యోగము గతమనియు తక్కువైనయెడల గమ్యమనియు తెలియవలయును.

3. ఆరెండుగ్రహములు వక్రించియుంటె అల్పగతిగల గ్రహముకంటె అధికగతిగల గ్రహము అధికమైనయెడల ఆరెంటియొక్క యోగము గమ్యమనియు తక్కువైనయెడల గతమనియు యెరుగుము.

౪. వక్రగ్రహము వక్రించియున్నపుడు సవ్యగతిగల గ్రహము అధికమై ఆరెంటియొక్క యోగము గతమనియు వక్రగ్రహాధికమైనయెడల గమ్యమనియు నెరుగవలెను. ఇట్లుస్థూలముగా యోగకాలము నిశ్చయించేది.

సమసూత్రస్థిత సమయసాధనం.

శ్లో॥ యుత్యాభిన్నదిశోర్గత్యో రంతరేణైవదిక్తయోః ।
గ్రహాంతరదినానిస్యు స్తేస్సమానుపాతతః ॥

ఆ॥ రెండుగ్రహములయొక్క అంతరభాగాది లిప్తలుచేసి తమతమ స్ఫుటగతులచే ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా గుణించి సవ్యగతికలవారైనను వక్రగతికలవారైనను ఉభయగత్యంతరంచాత ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా భాగించగా వచ్చినలబ్ధము దినాదిగతమో గమ్యమో యెరుగవలయును.

౨. రెండుగ్రహములు వక్రించియున్న ఉభయుల గత్యంతరంచాత భాగించవలయును.

3. ఒకరు వక్రించియుండి ఒకరు రుజుగతికలవారయ్యేనేని ఆ రెండుగ్రహములయొక్క స్ఫుటగతి యోగముచేత భాగించవలెను. ఇట్లు భాగించగా రాబడిన లిప్తాదికమును సవ్యగతులగు ఆ గ్రహములయొక్క యోగము తనమైనయెడల ఆయాగ్రహములలో వారిలిప్తాదికమును త్రిపచవలెను గమ్యమైనయెడల కలపవలెను.

దినానిఫల సాధనం.

శ్లో॥ దినానిఫలసాధ్యంచస్ఫుటగత్యేనగుణ్యాతాం । షష్టి ౬౦ భక్తా గతఫలం శోధ్యామేష్యస్సయుక్సదా ॥ వక్రగ్రహాఫలంలిప్తా గతగమ్యేయుతావియుక్ । ఏకోవక్రీరుజుగతీలిప్తాది గతగమ్యతాం । యుక్తాశోధ్యాదికంకుర్యా దేష్యవ్యత్యయమేవహి ॥

ఆ॥ ఈ దినాది ఫలముచాతను వారివారి స్ఫుటగతులు గుణించి ౬౦-ట భాగించగావచ్చిన లబ్ధలిప్తాదిగతమైతె శోధించేది ఏష్యమైతెకూడితేను సమకల గ్రహాలగుదురు.

౨. ఇద్దరు గ్రహములు వక్రించియున్న లబ్ధలిప్తాదిని గతమైతె కూడేది ఏష్యమైతె శోధించిన సమకలలగుదురు.

3. ఒకరు వక్రించి ఒకరు గ్రహాయు రుజుగతి గలవారైరేని లబ్ధలిప్తాదికముగతమైతేను రుజుగతిగల గ్రహమందు శోధించేది వక్రగతిగల గ్రహమందుకూడేది ఇట్లు సమకలలగుదురు.

అథబింబ సాధనం.

శ్లో॥ అంగా ౬ నీశా ౧౧ నఖా ౨౦ సూర్యా ౧౨ ద్వినేత్రా ౨౨ దశ
తాడితాః।స్వశీఘ్రఛేదదిగ్యోగ హృతాబింబానిభూసుతాత్ ॥

ఆ॥ పూర్వము చెప్పబడిన ప్రకారము యోగదిజ్ఞానమును తెలుసుకొని - ఆయోగదినములయొక్క శీఘ్రకేంద్ర స్ఫుటశీఘ్రఛేదంచేతను కుజునికి ౬౦-న్ని బుధునకు ౧౧౦-న్ని గురునకు ౨౦౦-న్ను శుక్రునికి ౧౨౦-న్ని శనికి ౨౨౦న్ని వారివారి శీఘ్రఛేదములచేత భాగిస్తేను లబ్ధలిప్తాదిక బింబాలగును.

విక్షేపసాధనం.

పాతలు. కృత ౪ యమ ౨ వసు ౮ రస ౬ దశకా ౧౦ దశా ౧౦ -
హతాశ్చపాతాంశాః ॥

ఆ॥ కు ౧-౧౦ బు ౦-౨౦ గు ౨-౨౦ శు ౨-౦ శ 3-౧౦ రాశ్యాదిపాతలు.

ఛేదాలు.

శ్లో॥ శరవేదాః ౪౫ ఖఖేందవః ౧౦౦ ద్వ్యంకా ౯౨ ఖదంతా
౩౨౦ త్రిరసా ౬౩ ఛేదాఃకోట్యర్థసంస్కృతాః ॥

అ॥ కు-౪౫ బు-౧౦౦ గు-౬౨ శు-౩౨౦ శనికి-౬౩ ఇవి మధ్యఛేదాలు వీటికి కోట్యర్ధ సంస్కృతంచేస్తె స్ఫుటచ్ఛేదములగును.

మాందాలు.

శ్లో॥ నవరవయః ౧౭౯ ఖాకృతయః ౨౨౦ ఖనగభువః ౧౭౦– అశీతి ౮౦ అభ్రఖజినః ౨౪౦ ఇవిమాందరాశ్యాదిచేశేది.

విక్షేపసాధనం.

శ్లో॥ మందస్ఫుటస్వపాతోనా గ్రహాచ్ఛీఘ్రాఙ్ఞ్నిశుక్రయోః ।
భుజస్సూర్యా ౧౨ నృపా ౧౬ నందా ౯ గజా ౮ రస ౬ –
హతాక్రమాత్ ॥ మధ్యవిక్షేపలిప్తాస్స్యుః స్వస్వవ్యాసేనసం
గుణా । స్వశీఘ్రఛేదభక్తాస్స్యు స్ఫుటవిక్షేపలిప్తికాః । తత్ర
కేంద్రేపరార్ధోపి భుజాదక్షిణవిక్షిపః పూర్వార్ధభుజకేంద్రస్థై
విక్షేపోఉత్తరస్యచ ॥

అ॥ ఇష్టదినములకు పూర్వముచెప్పిన ప్రకారము యోగకాలిక దినమునకు మాందస్ఫుటంచేశిన కుజాదులను ఇష్టకాలంచేతను మాందస్ఫుటగతిని గుణించి ౬౦-టు భాగించిన లబ్ధముగతలిప్తదినాదిచేత తాత్కాలించి ఇష్టదినమునకు తాత్కాలించిన మాందకుజ బుధ శనైశ్వరులకు స్వకీయ్యామైన పాతలో శోధింపబడిన కేంద్రం దమును సాధించి జీవనుసాధించి ఆభుజజ్యనను కుజుని ౧౨-టను గురునికి ౯-టను శనికి ౬-టను గుణించితేను గుణించబడిన రాశిలిప్తలు వారివారికి మధ్య విక్షేప లిప్తకాదియగును. ఇష్టకాలము తెచ్చిన బుధ శీఘ్రోచ్చకున్ను శుక్ర శీఘ్రోచ్చ కున్ను మాంధస్ఫుట ఫలాంశలు వ్యత్యస్తముగా సంస్కరించవలెను. స్వకీయ్యపాత నుతీశి ఆకేంద్రముయొక్క దిశినిగుర్తెరిగి భుజవల్లనుంచి స్ఫుటజీవను సాధించి అభుజజ్యను బుధునికి ౧౬-టను శుక్రునకు ౮-టను గుణించితేను రాశ్యాదికలాది అని బుధ శుక్రులకు మధ్యవిక్షేపములగును.

శ్లో॥ మధ్యవిక్షేపలిప్తాస్తాకుజాద్యావ్యాసతాడితాః ।
శీఘ్రఛేదహృతాస్పష్టా స్వర్ణాఖ్యాదక్షిణోత్తరాః ॥

అ॥ పూర్వము కుజాదులకు తేబడిన మధ్యవిక్షేపములు వారివారి వ్యాసల చేత గుణించి వారివారి శీఘ్రభేధములచేత భాగిస్తెను లబ్ధలిప్తాది స్ఫుటవిక్షేపము

లగును కేంద్ర ముపరార్ధ భుజఅయిన దక్షిణ విక్షేపమున్ను పూర్వార్ధభుజ అయి న ఉత్తర విక్షేపమున్ను తెలియవలయును.

శ్లో॥ విక్షేపయోస్సమదిశో రంతరంభిన్నయోర్యుతిః ।
బింబాంతరెలఘుస్స్వస్మిం ఛేధోమానార్ధయోగతః ॥

అ॥ కుజాదులకు స్ఫుటవిక్షేపములు అనగా ఉభయవిక్షేపములు ఏకదిక్కులైన అంతరించేది భిన్నదిక్కులైన కూడేది తాత్కాలిక గ్రహములయొక్క అంతర లిప్తాదికములైన బింబాంతరమని తెలియనగును. బింబాంతరంలో విక్షేపం పోకపోయనా యుద్ధంలేదు. బింబాత్తరంలో విక్షేపంబోయనా యుద్ధంకలదు.

శ్లో॥ భౌమాదీనాయదాయద్వ ద్యోగకాలశ్చభేదతః ।
విమర్దకాలఘటికా వ్యధికస్యచతుష్టయం ॥

అ॥ గుజాదులకు యెప్పుడైనానేమి యోగకాల భేదములవల్లనుంచిన్ని విమర్దకాల ఘడియలు నాలుగింటికి హెచ్చుగావుండును.

శ్లో॥ మందామరెజ్యభూపుత్ర సూర్యశుక్రేందుజేందవః
ఉపర్యుపర్యధోధస్థా ॥

అ॥ అని కుజాదులు పరస్పరయోగములందు బుధుడు అధుడు బుధునికి ఉపరిభాగమందు శుక్రుడు అతనికి ఉపరి అంగారకుడు అతనికిపైన గురువు అత నికి పైన శని యీప్రకారంగా మండలములు కలవు యీకారణముచేత అధస్థిత గ్రహమువలన యుద్ధము గ్రహణములవలెగా నెరుగుము.

స్థిత్యర్థసాధనం.

శ్లో॥ బింబాంతరకృతంప్రోఝ్య మానైక్యార్ధకృతేఃపదం
షష్టి ౬౦ ఘ్నంనమదిగ్గత్యా రంతరాప్తంస్థితేఃపదం॥

అ॥ గ్రహణములవలెనే బింబాంతర వర్గములో విక్షేపవర్గమును శోధించి మూలముగొని ఆమూలమును గ్రహములయొక్క భుక్త్యంతరముల చేతను భాగించగావచ్చిన కలాదిస్థిత్యర్ధయగును. ఒకరు వక్రించియుండిన కాలమందు ఆమూలమును ౬౦-టగుణించి భుక్తియోగంచేత భాగించగావచ్చిన కలాదివక్రకాల స్థిత్యర్ధయగు అంగుళాది గ్రహణములవలెనే సంస్కరిస్తేను స్పర్శమోక్షము లగును.

శ్లో॥ షడష్టాంగుళయుష్టగ్రే దృక్షభ్యాదంశకాంగుళం ।
దిస్పృత్తుపరిదా ప్రాచీ వలనాగ్రేతతోపరా ॥

అ॥ బింబాంతరలిప్తలను ౬౦-ట భాగిస్తే లబ్ధం అంగుళాదియగును.

౧. బింబాంతరము మానైక్యార్థ తుల్యమాయినా ఉల్లేఖనమనే పేరుగలది.

౨. మానైక్యార్థముకంటె బింబాంతరము అల్పముగాని అధికముగాని అయనా అంశూయుద్ధమని పేరు గలదగును.

౩. మానైక్యార్థముకంటె బింబాంతరము ౬౦-ట లిప్తలకు అధికమాయనా అపసవ్య యుద్ధమనే పేరుగలదగును. అందరు ఉత్తర దిక్స్థులు జయించినవారు దక్షిణదిక్స్థులు ఓడినవారు శుక్రుడు దక్షిణమందుకూడా జయముకలవాడైయుండును.

సిద్ధాంత శాస్త్రోక్తప్రకారము యుద్ధలక్షణములకు గల
సులభోపాయంబిందు పొందుపరచెదను.

శ్లో॥ భేదోల్లేఖాంశుమర్దాఖ్యా మపసవ్యస్తథాపరః ।
తతోయోగోభవేదేషా మేకాంశకసమాపనాత్ ॥
కుసుతాదీనాంయుద్ధం నిగద్యతేన్యోన్యయుక్తానాం ॥

అ॥ ఇది రవిచంద్రులకసంగతంబు కుజాదులకు మాత్రము సంభవించును కుజాదులు ఒకరు ఒకరుకూడితె యుద్ధము కలుగును. 'అన్యోన్యయుక్తానాం' అనగా కుజాదులు ఉభయులయొక్క రాశిభాగలిప్తాదులు సమానముగా వుండె కాలము యుద్ధము కల్గును. యుద్ధమనగా ఊర్ధ్వస్థితబింబమును ఉధస్థితబింబము కప్పబడడము యుద్ధము.

సిద్ధాంతమందు యుద్ధము ౫-విధములు.

శ్లో॥ ఉల్లేఖంతారకాస్పర్శ భేదోభేదఃప్రకీర్త్యతే । యుద్ధమంశు
విమర్దాఖ్యా మంశుయోగపరస్పరం ॥ అంశాదూనేపస
వ్యాఖ్యంయుద్ధమేకోత్రచేదణుః సమాగమెంశాదధికే । భవ
తశ్చేద్బలాన్వితా॥ మయా అంశూవిమర్దకూటంచ భేదం
ఉల్లేఖనంతథా । అపసవ్యంపంచవిధంయుద్ధలక్షణమీరితం॥

అ॥ ౧. అంశూవిమర్దయుద్ధం. ౨. కూటయుద్ధం. 3. భేదయుద్ధం.

౪. ఉల్లేఖనయుద్ధము. ౫. అపసవ్యయుద్ధము అయిదువిధంబుల పేర్లుకలవు.

౧శ్లో॥ మానయోగార్థమిత్యేత ద్వేబింబాంతరమల్పకే ।
విస్తారెంశూవిమర్దాఖ్యం అంశుయుద్ధమితిజగుః ॥

అ॥ మానయోగార్థముకంటె బింబాంతరము స్వల్పాధికమగుచో అంశూవిమర్దయుద్ధమని తెలియవలయును.

౨ కూటయుద్ధం. శ్లో॥ సంగతగ్రహాబింబేద్వే స్వల్పాధికసమన్వితే,
కూటయుద్ధంవిజానియ్యా జయాపజయమీరితం ॥

అ॥ సంగతగ్రహబింబ ద్వయమునకు స్వల్పమును వివర్ణత్వమును కలిగినచో కూటయుద్ధమని తెలియవలయును.

3 భేదవిషయం.శ్లో॥ ఉభయోర్బింబమాఛాదేబెదనామానికధ్యత్ ॥

అ॥ నొకబింబము మరియొక బింబము కప్పుచో భేదయుద్ధము.

౪ ఉల్లేఖనవిషయం. శ్లో॥ గ్రహాస్పర్శేతుసం ప్రాప్తే నుల్లేఖనమితి
బుధాః॥

అ॥ గ్రహాస్పర్శ కలిగిన మాత్రముచో ఉల్లేఖనమని యనదగు.

౪ స్పర్శమనగా. శ్లో॥ మానయోగార్థ మిత్యేతబింబాంతరసమా॥
యదినుల్లేఖనమితిఖ్యాతో జయాపజయమీరయేత్ ॥

అ॥ స్పర్శమనగా రెండు బింబముల మానయోగార్థమున్ను బింబాంతరమున్ను సమంబులై యుండుట ఉల్లేఖన మనియు నెరింగి ఉల్లేఖనము సాధించుటకు లంబన అవనతి స్థిత్యర్థలనెరింగి వుండవలయు.

అపసవ్యగ్రహాణాం, శ్లో॥ ఏకగ్రహేరల్పబింబె ద్వయోర్బింబాధికై
ర్యుతేబింభాంతరంఏకభాగేహీనెయదిచసంభవే ఆపసవ్యమితి
ఖ్యాతోజయాపజయమీరయేత్ ॥

అ॥ నొక బింబమల్పమును మరియొక బింబమధికంబును నై యుభయ బింబాంతర మొకభాగకు లోబడియున్నచో అపసవ్యయుద్ధమని తెలియవలయును.

చతురంగ బలలక్షణం.

సూర్యసిద్ధాంతె శ్లో॥ అత్రాద్యాశ్చక్షికమార్ద్వపహాయుతెదిదం
బాణభాణంత్రిబజ్యాజ్యాఘోషాకర్ణాచాపం ప్రధితగతిరథం

బీజసైన్యాదినాథం భాస్వత్ప్రాతధ్వజాఖ్యం ద్యుగతనతభటం
బింబకుంభత్రప్రభావం యుద్ధం సన్నద్ధకాలే భవతినభసితౌ
లాగ్రహాణాగ్రగ్రహాణాం॥

సులభమార్గం.

శ్లో॥ అక్షాయనాంశాద్దృక్కర్మగజో హాయసమూహాజం విక్షేపం
బాణనామంస్యాద్ధనుష్టంకారత్రిజ్యాంయోః । మందకర్ణే
శీఘ్రకర్ణేచాపంస్యాత్స్ఫుటభుక్తిషు రథగమనమాప్నోతి బీజసం
స్కారమేవచ సేనాధిపతినామాని పాతధ్వజమితీరితం ద్యుగ
తప్రాజ్ఞంతంచైవ ప్రత్యాజ్ఞతముదీరితం సమూహావిరభటుఖు
చంద్రమండలమేవచ అపవర్తితయోదూరవ్యాసస్యాయోజ
నానిచ ఘనగోళాకారబింబస్వస్వస్థౌల్యాదిమేవచ భీభత్సా
దిరసోపేతే ప్రకాశేబలపరాక్రమె ॥

అ॥ ఇట్టి యుద్ధంబునందు గ్రహంబులకు నక్షాయనదృక్కర్మంబులు గజతు రగంబులును విక్షేపంబులు బాణంబులును త్రిజ్యాదనుష్టంకారమును మందశీఘ్ర కర్ణాలుచాపములును స్ఫుటభుక్తులు రథగమనములును బీజసంస్కారమును సేనాధిపతులును. పాతులుధ్వజములును ద్యుగతప్రాజ్ఞత ప్రత్యాజ్ఞములు వీరిభటులును చంద్రమండలాపవర్తిత యనేకయోజన వ్యాసాన్విత ఘనగోళాకార స్వస్వబింబ స్థౌల్యములు భీభత్సాదిరసోపేతములైన బలపరాక్రమాది ప్రాభవములునై వెలయునని ఎరుంగుము.

జయాపజయ నిర్ణయక్రమము.

శ్లో॥ యుద్ధబాణవియోగహృత్తుచరయోర్బింబైక్యయోరంతరం
స్వంసౌమ్యస్థబలేక్షయంచయమదిక్సంధ్యస్యకర్యాద్యవేత్ ॥
శ్లో॥ గ్రహాయుద్ధేతుసంప్రాప్తే గోళేఉత్తరదక్షిణా అంతరోభయ
బింబస్య ఉత్తరస్థోపియోగ్రహః స్థూలబింబోజయంసిధం ద
క్షిణస్థోల్పబింబచ అపదాజయమిత్యాహుః ద్వయోసంభవతి
భృగుః ఉదక్స్థో దీప్తిమాన్స్థూలోజయీయామ్యేపియోబలి
ఉదక్స్థో దక్షిణస్థోవా ప్రాగ్యప్రాయశోజయా ॥
శ్లో॥ సార్వేజయునరరక్తాసం దక్షిణదిక్స్థోజయాశుక్రః ॥

అ॥ ఇట్టి సంభవించు యుద్ధమందు గోళమందుత్తర దక్షిణోత్తరములుగల యుభయబింబములలో నుత్తరమందున్నవానికి స్థూలబింబునికి జయంబును దక్షిణస్థునికి యల్పబింబునికి నపజయంబును కల్గును శుక్రుడు స్థూలబింబుడుగాన తరుచుగా యుద్ధమున్న రెండు దిక్కులందు సహితము జయమున్న కలుగును అపసవ్య యుద్ధమందు మాత్రము ఏదిక్కునందున్నను స్వల్పబింబుడె యోడినవాడగును అస్తంగతసమాగమములందును కూటయుద్ధములందును స్థానాదిబలంబులు సామ్యములై ఏదిక్కునవున్నను గ్రహంబులకు జయాపజయంబులు సంభవించవు. ఇట్టి యుద్ధంబున జయాపజయంబులొందిన గ్రహంబులకు బలునిర్ణయ మార్గంబు చెప్పెద.

అ॥ ఇట్టి యుద్ధము కలిగిన యుద్ధరిక్షేపణడిన స్థానాదిదృగంతము వర్గకైన బలరూపాదులలో హెచ్చునందు తక్కువను వ్యవకలించిన శేషమును విరూపాదుల జేసి వాటిని తద్గ్రహవిక్షేపాంతర లిప్తలచేత భాగించగా నేర్పడిన లబ్ధమును నుత్తరదిక్కుననుండు గ్రహంబునకు కూడునదియు దక్షిణది గ్రహంబునందు వ్యవకలించునదియు విక్షేపాంతరమునగా నుభయవిక్షేపము లేకదిక్కైన కూర్చునదియు భిన్నదిక్కైనచో వ్యవకలించునదియు ఇట్లుచేయగా విక్షేపాంతర మేర్పడును. త్రిజ్యకంటె చలకర్ణ మధికముకలవాని బింబముల్పమగును. చలకర్ణముతక్కువ కలవాని బింబము స్థూలముగవుండునని ఎరిగేది.

జయాపజయనిర్ణయలగుమార్గం.

శ్లో॥ రాశ్యంశసమానగోచరె ఉభయగ్రహాశీఘ్రకేంద్రగేయుగ ౪
భాగాదిషుసంస్థితాయదిదశ ౧౦ భాగాల్పసు శీఘ్రకేంద్రచ॥

అ॥ ఇట్టి యుద్ధంబునందు జయాపజయనిర్ణయోపమార్గంబు కష్టతరంబని యెంచివరాహమిహరాచార్య మతంబగు సకల జనోపయోగ స్థూలమార్గంబొకటి చెప్పబూనెదను, అదెట్లనగా సమానములైన రాశ్యంశాగులుగల ఉభయ గ్రహంబులందు విస్తారకిరణుండు జయించును ఎట్లనగా ౪ భాగలు మొదలుకొని ౧౦ భాగలకులోబడిన శీఘ్రకేంద్రములుగల గ్రహంబు విస్తారకిరణుండనబడును ఆట్టివాడు ఉత్తర దిక్స్థుండని యెరుంగుము ఇందు జయించిన గ్రహముతి ఫలదుండు. ఓడినవానిగతి చెప్పనేల అయినను సామ్యము. ఓడినవాని శేగతియు వంగినవానికి వంగినట్లులుం వంగినవాని కింద మరివంగిన వట్లులు లభ్యముగాక యస్యమో. యిందు కావలసిన శని శుక్రస్ఫుటో దాహరణము ౩౦ గాగితంలో కుజాదుల స్ఫుటంలో స్ఫుటాధ్యాయంలో వ్రాశియున్నది.

ఇతి బ్రహ్మశ్రీ మక్కపాటి వెంకట్రమణయ్య సిద్ధాంతె సుబ్బరాయ
సిద్ధాంతె ప్రియశిష్య రాళ్లభండి గోపాలకృష్ణయ్య సిద్ధాంతె విరచితె
గ్రహయుద్ధాధ్యాయ సమాప్తః.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః.

ఆ ర్య భ ట శా స్త్ర ము.

ప్రా ర ం భః.

శ్లో॥ నత్వాంకృత్వాగణేశాయ విఘ్నవిధ్వంసకారిణే ।
నిర్విఘ్నకృతిసాఫల్యాయ కమలాపతయేనమః ॥
అవ్యక్తమవ్యయంశాంతం నితాంతంయోగినాంప్రియం ।
సర్వానందస్వరూపంయ తద్వందేబ్రహ్మసర్వగం ॥
మోహాంధకారమగ్నానాం జనానాంజ్ఞానరశ్మిభిః ।
కృతయుద్ధరణంయేన తంనౌమిశివభాస్కరం ॥

మహాయుగస్య రవ్యాదిగ్రహాణాం చంద్రోచ్చపాతయోశ్చానాహ.

శ్లో॥ దంతాబ్ధయోయుతహతా ౪౩౨౦౦౦౦ యుగవత్సరాస్స్యుః।
సూర్యజ్ఞశుక్రభగణాదిత తత్సమాకాః । తావంతఏవకుజజీవ
శనైశ్చరాణాం । శీఘ్రాఖ్యతుంగభగణాగణకైర్నిరుక్తా ॥

శ్లో॥ చంద్రస్యషడ్గుణ సురేషునగాద్రిబాణా ౫౭౭౫౩౩౩౬ భౌ
మస్యఆకృతిగజాంగ నరాశ్విదస్రాః ౨౨౯౬౮౨౪ ప్రాలేయ
రశ్మితనయస్యచశీఘ్ర కేంద్రంఅభ్రాక్షిఖాద్రిగుణనంద తురంగ
చంద్రా ౧౭౯౩౭౦౨౦ జీవస్యసాగరయమాశ్విక్రుతాంగరా
మా ౩౬౪౨౨౪ శీఘ్రోచ్చషడ్ద్వయ మితభృగునందస్యవ
స్వష్టరామయమనేత్రఖపర్వతాశ్చ ౭౦౨౨౩౮౮ మంద
స్యసాగరరసేషు రసాబ్దిచంద్రాః ౧౪౬౫౬౪ పాతస్యషడ్ద్వి
యమదంతమయావిలోమాః ౨౩౨౨౨౬ ఇందోర్మృదూచ్చ
మఖచంద్రకరాష్టదిక్కృతాః ౪౮౮౨౧౯ మహాయుగేవా
భగణాభవంతి ॥

తాత్పర్యం॥ రవిః - ౪౩౨౦౦౦౦. చంద్రస్య - ౫౭౭౫౩౩౩౬. కుజస్య - ౨౨౯౬౮౨౪ బుధశీఘ్రస్య - ౧౭౯౩౭౦౨౦. గురోః - ౩౬౪౨౨౪. శుక్రశీఘ్రస్య - ౭౦౨౨౩౮౮. శనిః - ౧౪౬౫౬౪. రాహు - ౨౩౨౨౨౬. చంద్రోచ్చస్య - ౪౮౮౨౧౯. సూర్యాది గ్రహములకును చంద్రోచ్చకును రాహువునకును పైనచెప్పబడిన సంఖ్యలు వారివారి మహాయుగ భగణసంఖ్యలుంగా నెరుంగనగును.

మహాయుగ అధిమాసక్షయ తిథయోశ్చాహ.

శ్లో॥ అంగామరానలనవేషుభువాధిమాసాః ౧౫౯౩౩౩౬ ।
ఖాష్టేషుపక్షవసుఖేషుయమాక్షనేత్రాః ౨౫౦౮౨౫౮౦ ॥

తా॥ మహాయుగ అధిమాసాః - ౧౫౯౩౩౩౬. మహాయుగ తిథిక్షయాః - ౨౫౦౮౨౫౮౦.

శ్లో॥ వ్యోమాక్షిపంచవిషయేషుభువోయుతఘ్నాః ౧౫౫౫౨౦౦౦౦౦
ప్రోక్తాంయుతేర్క దివసాంభగుణాస్సురభ్రవసుఖాంబరఖాభ్రవహ్నివ్యోమాంగశీతకిరణాదివసాహిమాంశోః ।
౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦ ॥

తా॥ రవిభాగా ఏవాని దివసా - ౧౫౫౫౨౦౦౦౦౦. మహాయుగ చాంద్రదివసాః - ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦.

శ్లో॥ వ్యోమాభ్రబాణతురగక్షితినందశైల । త్వష్టాభృచ్ఛిలీముఖభువః ౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦ క్షితివాసరాస్స్యుః । పూర్ణాభ్రసాయకతురంగమరామనేత్రద్వ్యష్టేషు శీతకిరణాభఃతి భ్రమాస్స్యుః ౧౫౮౨౨౩౭౫౦౦ ॥

తా॥ భూదినములు - ౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦. మహాయుగమందు జ్యోతిశ్చక్రభ్రమణము కలిగినటువంటి భూభగణాః - ౧౫౮౨౨౩౭౫౦౦. ఇవే నక్షత్రోదయాలు

శ్లో॥ ఏతేషుయస్యభగణోరహితేషు శేషంయ తస్యతజ్జగురహార్నిచయం ఖగస్యతిగ్మాంశు శీతకరయోర్భగణాంతరం యత్త చ్చాంద్రమాసనిచయం ప్రపదంతితజ్జ్ఞాః ॥

తా॥ భూదినములయందుగ్రహభగణములు శోధించగా గ్రహమునకు సావన దినంబులగును. భూదినములయందు సూర్యభగణములు శోధించగా సూర్యసావన దినంబులగును, మహాయుగ సూర్యోదయములు భూదినములని తెలియవలయును.

ద్యుగణసాధనము.

శ్లో॥ నవాద్రిచంద్రానల ౩౧౭౯ సంయుతోభవేశాకక్షితిశాబ్దగణోగతఃకలిః । దివాకరఘ్నోగతమాససంయుతో పృథక్కృతాసంగుణితోధిమాసకః । సూర్యస్యమాసాప్త ఫలాధిమాసయుక్ । ఖవహ్నినిఘ్నస్థిథిభిస్సమన్వితః పునఃపృథక్తైర్గుణితస్థిథిక్షయైః । నిశాకరాహైసహృతతత్ఫలావమైః వివర్జితోర్కాదుదయాదహర్గణః ॥ భవంతియం భార్గవవారపూర్వతః । సపవలంకావిషయేకిలేగతః ॥

తా॥ శాలివాహనశకముందు ౩౧౭౯ - కూడితేను కల్యాదిగతాబ్దములగును. యిష్టకాలమునకు (అహర్గణమును సాధించుక్రమము) కల్యాది గతసంవత్సరములను మాససంఖ్యయగు ౧౨ - చేతనుగుణించి చైత్రాదిగతమాసములుకూడి అనగా అధికమాసం పుట్టినసంవత్సరం ఆ లెక్కతోకూడి రెండుప్రతులుగా పెట్టుకొని కింది ప్రతిని మహాయుగాదిమానసంఖ్యాచే గుణించి మహాయుగ సౌరమాససంఖ్యాచే భాగించగా రాబడినలబ్ధమే అధికమాసములు. వీటిని పై ప్రతియందుకూడితె శుద్ధమాసములగుచున్నవి, వాటిని మాసతిథిసంఖ్యయగు ముప్పదిచే గుణించి శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు ఇష్టతిథివరకునగు గతతిథులనుచేర్చి రెండుప్రతులుగా పెట్టుకొని క్రింది ప్రతిని మహాయుగావమ తిథిసంఖ్యచేగుణించి మహాయుగ చాంద్రవాసరసంఖ్యచే భాగించగా వచ్చినలబ్ధము క్షయతిథులు వీటిని పైప్రతిలోతీసివేసితే నిలచెడు శుద్ధతిథి సమూహమె అహర్గణమగును. ఇదియె సూర్యసావనాహర్గణము దీనిని యేడింట భాగించగా రాబడిన శేషము శుక్రవారాదిగా లెక్కించిన ఇష్టదినవారము వచ్చును. ఒకానొకసమయమందు ఒకటిని చేర్చడముకాని ఒకటిని తగ్గించడము కలుగును. ఈద్యుగణమువలన రాబడినగ్రహములు 'భార్గవవార పూర్వతః' అని చెప్పినకారణంచేతను లోగడివారమునకు రాబడినగ్రహములగుదురు, వారము సరిచూచుకొని ఒకటిని ద్యుగణములో తగ్గించుకొని తీసుకొనివచ్చేనిగ్రహములు సరిరానేరవు.

ద్యుగణసాధన ప్రత్యక్షం.

తా॥ సాధారణసంవత్సర ఆశ్వీజ శు ౧౫ శనివారం, శకం ౧౮౩౨ కల్యాది ౫౦౧౧ న ఆర్యభటసిద్ధాంతశాస్త్రోక్తప్రకారం కల్యాది ౫౦౧౧ టిని, మాససంఖ్య

యగు ౧౨-టను గుణించగా ౬౦౧౩౨ గతమాసాలు ౬-చేర్చగా ౬౦౧౩౮ దీనిని రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతిని అధిమాసాలగు ౧౫౯౩౩౩౬-టు గుణించగా ౯౫౮౨౦౦౪౦౩౬౮ దీనిని సూర్యమాసాలను అనగా ౪౩౨౦౦౦౦-న్ను, ౧౨-టు, గుణించగా సూర్యమాసాలు ౫౧౮౪౦౦౦౦ చేత భాగించగా రాబడినలబ్ధము అధిమాసాలు ౧౮౪౮ పైప్రతిలోకూడగా ౬౧౯౮౬ దీనిని ౩౦-టు గుణించి గత తిథులు కూడగా ౧౮౫౯౫౮౪ దీనిని రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతిని క్షయ తిథులగు ౨౫౦౮౨౫౮౦-టు గుణించగా అయినట్టిది ౪౬౬౪౦౭౫౪౫౦౩౧౬౮ చాంద్రతిథులగు ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦-టిచేత భాగించగా క్షయతిథులు ౨౯౦౯౭ పై ప్రతిలో శోధించిన ఆర్యభట సమ్మతసిద్ధాంత శుక్రవారాదిద్యుగణం ౧౮౩౦౪౮౮,

అథమధ్యగ్రహానయనంకథ్యతే.

శ్లో॥ ద్యుగణాస్స్వస్వభగణైర్గుణితాయుగభూదినైః ।
భక్తాల్లబ్ధస్యసూర్యాది భగణాదిగ్రహోభవేత్ ॥ శశాంకక్తు-
తుంగేభవనత్రయంక్షిప్తే తమస్యనద్భంభగణాద్విశోధయేత్ ॥

తా॥ పైనచెప్పబడిన కల్యాద్యహర్గణమును సూర్యాదిగ్రహములకు చెప్పబడిన మహాయుగ భగణములచేత గుణించి మహాయుగోక్త కువాసరములచేతభాగించగా వచ్చినలబ్ధము భగణములగును శేషం ౧౨-టు గుణించి కువాసరములచేత భాగించిన లబ్ధంరాసులు శేషం ౩౦-టు ౬౦-టు ౬౦-టు గుణించి కువాసరములచేత భాగించి భాగలు లిప్తలువిలిప్తలు క్రమముగారాబడును భగణాలువిడిచి చంద్రోచ్ఛరాశ్యాదిలో ౩-రాసులుకూడితే చంద్రోచ్ఛయగును పాతలో ఆరు రాసులు కూడి చక్రశోధనచేసితే రాహువగు ద్యుగణం ౧౮౩౦౪౮౮-టిని ౪౩౨౦౦౦౦ చేత గుణించగా ౭౯౦౭౭౧౮౧౬౦౦౦౦ దీనిని కువాసరములగు ౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦-టి చేత భాగించగా లబ్ధంభగణాలు ౫౦౧౧ శేషం ౧౨-టు గుణించి కువాసరముల చేతభాగించగా రాశ్యాదికవి ౫, ౨౪, ౧౨, ౨౫ ఉదయాది గ్రహంగనుక మధ్య గతియగు ౫౯, ౮-టు నాలుగోవంతు కలపగా గవి ౫, ౨౪, ౨౬, ౪౩ దేశాంతర సంస్కారము ౦, ౯ శోధించగా ఈగ్రహము ఆదివారంనాటి సూర్యుడు గనుక వకరోజు గతిశోధించగా రవి ౫, ౨౩, ౨౭, ౩౬ గురువునకు ద్యుగణం ౧౮౩౦౪-౮౮-దిన్ని ౩౬౪౨౨౪-టు గుణించగా ౬౬౬౭౦౭౬౬౧౩౧౨ కువాసరములచేత భాగించగా భగణాదిగురుడు. ౪౨౨, ౬, ౮, ౩౩, ౩౪ ఉదయాది సంస్కారం చేయగా ౬, ౮, ౨౪, ౪౯ దేశాంతర సంస్కార గురుడు గురు ౬, ౮, ౩౪, ౪౭.

సులభోపాయమునకై గుణకమ్ముల హారముల జంత్రి చూపించుచున్నాము, ద్యుగణముల జంత్రి ప్రతిసంవత్సరం ద్యుగణమునుపట్టి యేర్పరచనగు హారముల జంత్రికి యెప్పటికి మార్పులేదు. ప్రత్యక్షం ద్యు ౧౮౩౦౪౮౮.

హారముల జంత్రి.

౧-కి,	౧౮౩౦౪౮౮	౧-కి,	౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦
౨-కి,	౩౬౬౦౯౭౬	౨-కి,	౩౧౫౫౮౩౫౦౦౦
౩-కి,	౫౪౯౧౪౬౪	౩-కి,	౪౭౩౩౭౫౨౫౦౦
౪-కి,	౭౩౨౧౯౫౨	౪-కి,	౬౩౧౧౬౭౦౦౦౦
౫-కి,	౯౧౫౨౪౪౦	౫-కి,	౭౮౮౯౫౮౭౫౦౦
౬-కి,	౧౦౯౮౨౯౨౮	౬-కి,	౯౪౬౭౫౦౫౦౦౦
౭-కి,	౧౨౮౧౩౪౧౬	౭-కి,	౧౧౦౪౫౪౨౨౫౦౦
౮-కి,	౧౪౬౪౩౯౦౪	౮-కి,	౧౨౬౨౩౩౪౦౦౦౦
౯-కి,	౧౬౪౭౪౩౯౨	౯-కి,	౧౪౨౦౧౨౫౭౫౦౦

ఈసంఖ్యలనుబట్టి హెచ్చించుకునేది ద్యుగణములకుమాత్రం ప్రతి సంవత్సరం యేర్పరచుకునేది.

ఈసంఖ్యలనుబట్టి భాగించుకునేది, కువాసరములు ౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦ యెప్పటికి మార్పులేదు.

కల్యాద్యబ్ద సంస్కారం.

శ్లో॥ గోఘ్నైకగుణయుక్సాకదిగ్ఘ్న ౧౦ ణాభాస్కరాదయః ద్వ్యబ్ధ్యగాం
గాంకైః ౯౬౫౨ ఖనందాంగై ౬౯౦ రబ్ధితత్త్వైః ౨౫౪ -
కుపంచభిః ౫౧ గజాంకాబ్ధిభి ౪౯౮ రగ్నషిష్టాశై ౧౬౩ ఖఖా
ర్థైః ౫౦౦ శృతఖేందుభిః ౧౦౪ ఖేంద్రైరాప్తం ౧౪౦
విదూచ్చస్య లిప్తాద్యంసూర్యసమ్మతం జ్ఞశీఘ్రార్కజభామేషు
యుఃజ్యాదన్యేషుశోధయేత్ । భచక్రాదధికంయాంతి చక్రా
ద్విగుణశోధయేత్ ॥

తా॥ కల్యాదిగతాబ్దములను ౧౦-టు గుణించి సూర్యునకు ౯౬౫౨ చంద్రునకు ౬౯౦ కుజస్య ౨౫౪ బుధశీఘ్రం ౫౧ గురుః ౪౯౮ శుక్రశీఘ్రం ౧౬౩ శనిః

౫౦౦ రాహువు ౧౭౪ చంద్రోచ్చము ౧౪౦ ఈ భాగహారములచేత భాగించగా వచ్చిన కలాదిఫలము సూర్యచంద్ర చంద్రోచ్చగురుశుక్రశీఘ్ర చక్రశుద్ధ చంద్ర పాతాదిషు శోధ్యమున్ను కుజబుధశీఘ్ర పాతేషుయోజ్యం చేయతగినది ఈ సంస్కారము ఆర్యభటసిద్ధాంతోక్త గ్రహములకు చేసినను సూర్యసిద్ధాంతోక్త తుల్యములగుచున్నారు నక్షత్ర చక్రముకంటె కల్యాది అధికమైనను కల్యాది ద్విగుణించి శోధించి సంస్కారం చేయవలెను.

గ్రహాలు	రవి.	చంద్ర.	కుజ.	బుధ.	గురు.	శుక్ర.	శని.	రాహు	ఉచ్చ.
హారము	౯౬౫౨	౬౯౦	౨౫౪	౫౧	౪౯౮	౧౬౩	౫౦౦	౧౭౪	౧౪౦
ఫలం. ...	౫, ౧౧ ...	౭౨ ౩౭	౧౯౭ ౧౭	౯౮౨ ౩౩	౧౦౦ ౩౬	౩౦౭ ౨౫	౧౦౦ ౧౩	౨౮౮ ౦	౩౫౭౭ ౫౫

సంస్కారచక్రము.

గ్రహాలు	రవి.	చంద్ర.	కుజ.	బుధ.	గురు.	శుక్ర.	శని.	రాహు	ఉచ్చ.
[illegible]	౫, ౨౬ ౨౧ ౩౨	౮, ౧ ౨౯ ౨౪	౫, ౨౧ ౨౭ ౩౮	౨, ౧ ౧౭ ౩౨	౬, ౬ ౫౪ ౧	౫, ౦ ౩౮ ౭	౦, ౧౦ ౧౬ ౨౦	౧, ౨ ౮ ౬	౭, ౫ ౫౨ ౦

దృక్సిద్ధ సంస్కారక్రమం.

శ్లో॥ శాకేనఖాబ్ధిరహితే శశినోక్షదస్రై ౨౫ స్తతుంగతః కృతశివై ౧౧౪ర్తమసషడంకై ౯౬ శైలాబ్ధిబిస్సురగురో ౪౭
గుణితేశితోచ్చశోధ్యం త్రిపంచకుభిః ౧౫౩ అభ్రభశరాక్షి ౨౫౨౦ భక్తేస్తంబెరమాంబుధి ౪౮ హతేక్షితినందనస్యసూర్యాత్మజస్యగుణితాంవసురిరధి స్వ్యోమాగ్నివేద ౪౩౦ నిహతేవిధధీతలబ్ధంశితాంశు సూనుచలతుంగకలాసువిద్భిః ॥

ఇంకొకసంస్కారం దృక్కుకలదు.

శ్లో॥ కల్ప్యాబ్ధాకిఖఖషట్కృతిహీనా వసుశూన్యనాగశర ౫౮౦౮ భక్తాత్ శేషేద్విబాణ ౩౬౦౦ శల్కైః ౧౮౫౨ పదంభుజా

ద్యాదివ్యంసంగుణితాః శశిసూర్య ౧౨౧ హృతాల్లబ్ధం భాగాదిఫలంభుజాఫలవత్ రుణధనమర్ధే ధ్రువయోః కార్యా దృక్సమోభవతి॥

అ॥ కల్యబ్దాలలో ౩౬౦౦ తీసిన శేషము ౫౮౦౮ టికి పైన అయిన కొలముందు ౫౮౦౮ ట భాగించగా మిగిలిన శేషమును ౧౮౫౨ వరకు ఓజపదమని అంతకుపైన యుగ్మపదమని అనే న్యాయంచాతను తెలుసుకొని శేష సంఖ్యను ద్విగుణించి ౧౨౧ ట భాగించగా రాబడిన భాగాదిఫలమును భుజా ఫలమువలె ననగా ఓజపదమందు ధనము యుగ్మపదమందు రుణమున్ను ఆయా దృక్సంస్కార ఫలములో చాయవలసినది యీ సంస్కారము కల్యాది ౯౪౦౦ అయినపిమ్మట పుట్టుచున్నది.

యీదృక్సంస్కారము చేసుకొని స్ఫుటమును చేయవలయును యీసంస్కారము అన్ని సిద్ధాంతకారులు ఒప్పియున్నారు. కల్యాద్యబ్దాః ఖఖరసగుణైః అనే న్యాయం చెల్లుచున్నది. గుణకములు హారములు ఛేదము.

దేశాంతర సంస్కారవిషయం.

శ్లో॥ క్రమేణలంకోజ్జయినీహిమాచలే । భవంతిపూర్వాపరవర్తనేష్వమీ । దేశాంతరేకర్మణి సంస్కృతాతథా । సాక్షాత్ లంకోదయప్రాప్యదాశ్రమే॥

అ॥ యీ ఉభయపట్టములకు సమసూత్రములుగావుండే మధ్యను వుండే లంకా ఉజ్జయిని కురుక్షేత్రం హిమవత్పర్వతం యీపట్టణములు సమసూత్రములుగా వుండినందున యీపట్టణములకు ప్రాక్పశ్చిమములయందుండువారలు దేశాంతరసంస్కారంచాయవలయును. లంకాపట్టణమును ప్రత్యక్షముగాను ప్రాగ్భాగమందు సూర్యోదయము అవుచున్నది.

శ్లో॥ ఖఖామరా ౩౩౦౦ వేష్టనయోజనోభువోనఖాః శరాభ్రక్షితి ౧౦౫౦ యోశ్యవిస్తృతిః। దివాకరఘ్నంఫలకర్ణభాజితం స్ఫుటం మహాగోళకవేష్టనంభవేత్ ॥

అ॥ యీశాస్త్రమందు భూపరిధియోజనాలు ౩౩౦౦ భూ మధ్యమందు సూచింప బడ్డటువంటి భూవ్యాసగాని భూపరిధిగాని యోజనాలు ౧౦౫౦ యీ

యోజన సంఖ్యను ౧౨ ట గుణించి స్వదేశ విషువత్కర్ణంచాత భాగించగా వచ్చిన లబ్ధం స్ఫుటపరిధియగును.

శ్లో॥ భూమధ్యరేఖావిషయేస్వపట్టణే । దపస్థితంతిర్యగవేత్తియోజనైః । స్వకీయ్యతత్రత్యఫలాంశకాంశ । ఖఖామరఘ్నం విభజేత్తషడ్గుణైః॥

అ॥ అస్ఫుటపరిధిని ౩౩౦౦ ట గుణించి ౩౬౦ ట భాగించగా లబ్ధం తమ తమపట్టములకు మధ్య యోజనాలగును. అవి కర్ణగతస్థిత యోజనములని తెలియును ఆ భూరేఖలయందు వుండబడే పట్టములయొక్క అక్షాంశలున్ను తన స్వదేశపట్టముయొక్క అక్షాంశలున్న అనగా తనదేశ అక్షాంశలయొక్క అంతరము భూపరిధియోజనములచాత గుణించి ౩౬౦ ట భాగించినలబ్ధము భూరేఖానుసారంపల్లనుండిన్ని స్వదేశపట్టములకు ప్రత్యక్షంగాను పూర్వాపరములయందుండబడే యోజనములగు చున్నవి.

శ్లో॥ ఫలమత్క్రాతిరమయావర్గదాయోజనానాం । పదమాశుద్ధాంతస్మార్ధయోరంతరంస్యాత్ గ్రహగతిహతమేతత్ స్వేష్టభూవృత్తభక్తం ధనమృణమపరైర్ద్యోర్లిప్తికాదిక్షమాధ్యాత్ ॥

అ॥ ఆయోజనవర్గమును పూర్వమందు తేబడిన కర్ణవర్గమును శోధించి మూలముచేసుకునిన స్వదేశీయ్యయోజనములగును ఆయోజనములచాతను గ్రహములయొక్క మధ్యగతులు గుణించి స్ఫుట భూపరిధి యోజనములచాత భాగిస్తేను కలాదిఫలము రాబడును ఆఫలము పూర్వాపరములయందుండే వారలు అనగా పూర్వయందుండేవారు శోధించేది పశ్చిమమందుండేవారు కూడవలసినది. యీప్రకారం దేశాంతర సంస్కారంచేస్తేను స్వదేశ మధ్యగ్రహములగుదురు.

ఇతి శ్రీమత్సిద్ధాంతసారేమధ్యాధ్యాయప్రథమః.

స్ఫుటాధ్యాయం.

సూర్యసిద్ధాంతశాస్త్రప్రకారం క్రమజీవులు వ్యుత్క్రమజీవలకు శ్లోకములు పూర్వమే వ్రాసియున్నాను అవిచూచుకునేది.
ఆచక్రము యిక్కడ చూపించుచున్నాను.

క్రమవ్యుత్క్రమ జీవల చక్రము.

సంఖ్య.	జవలు.	అంతరాలు.	సంఖ్య.	జీవలు.	అంతరాలు.	సంఖ్య	వ్యుత్క్రమ జీవాలు.	అంతరాలు	సంఖ్య.	వ్యుత్క్రమ జీవాలు.	సంఖ్య.
౦	౨౨౫	౨౨౪	౧౩	౨౫౮౫	౧౪౩	౧	౭	౨౨	౧౩	౧౧౭౧	౧౭౪
౨	౪౪౯	౨౨౨	౧౪	౨౭౨౮	౧౩౧	౨	౨౯	౩౭	౧౪	౧౩౪౫	౧౮౩
౩	౬౭౧	౨౧౯	౧౫	౨౮౫౯	౧౧౯	౩	౬౬	౫౧	౧౫	౧౫౨౦	౧౯౧
౪	౮౯౦	౨౧౫	౧౬	౨౯౭౮	౧౦౬	౪	౧౧౫	౬౫	౧౬	౧౭౧౯	౧౯౯
౫	౧౧౦౫	౨౧౦	౧౭	౩౦౮౪	౯౩	౫	౧౮౨	౭౯	౧౭	౧౯౧౮	౨౦౫
౬	౧౩౧౫	౨౦౫	౧౮	౩౧౭౭	౭౯	౬	౨౬౧	౯౩	౧౮	౨౧౨౩	౨౧౦
౭	౧౫౨౦	౧౯౯	౧౯	౩౨౫౬	౬౫	౭	౩౫౪	౧౦౬	౧౯	౨౩౩౩	౨౧౫
౮	౧౭౧౯	౧౯౧	౨౦	౩౩౨౧	౫౧	౮	౪౬౦	౧౧౯	౨౦	౨౫౪౮	౨౧౯
౯	౧౯౧౦	౧౮౩	౨౧	౩౩౭౨	౩౭	౯	౫౭౯	౧౩౧	౨౧	౨౭౬౭	౨౨౨
౧౦	౨౦౯౩	౧౭౪	౨౨	౩౪౦౯	౨౨	౧౦	౭౧౦	౧౪౩	౨౨	౨౯౮౯	౨౨౪
౧౧	౨౨౬౭	౧౬౪	౨౩	౩౪౩౧	౧౫	౧౧	౮౫౩	౧౫౪	౨౩	౩౨౧౩	౨౨౫
౧౨	౨౪౩౧	౧౫౪	౨౪	౩౪౩౮	౭	౧౨	౧౦౦౭	౧౬౪	౨౪	౩౪౩౮	౦

భుజజ్యాలు.

౧ ప ౬౦|౦ అ	౩౧ ప ౧౭౬౯|౫౬ అ	౬౧ ప ౩౦౦౬|౩౬
౨ ప ౧౨౦|౦ అ	౩౨ ప ౧౮౨౦|౫౨ అ	౬౨ ప ౩౦౩౪|౩౨
౩ ప ౧౮౦ అ	౩౩ ప ౧౮౭౧|౪౮ అ	౬౩ ప ౩౦౬౨|౪౮
౪ ప ౨౩౯|౫ అ	౩౪ ప ౧౯౨౨|౧౨	౬౪ ప ౩౦౯౦|౧౨
౫ ప ౨౯౯|౪౦ అ	౩౫ ప ౧౯౭౧|౦	౬౫ ప ౩౧౧౫|౧౦
౬ ప ౩౫౯|౨౪ అ	౩౬ ప ౨౦౧౯|౪౮	౬౬ ప ౩౧౩౯|౪౮
౭ ప ౪౧౯|౮ అ	౩౭ ప ౨౦౬౮|౪౨	౬౭ ప ౩౧౬౪|౩౬
౮ ప ౪౭౮|౩౬ అ	౩౮ ప ౨౧౧౬|౧౨	౬౮ ప ౩౧౮౭|౧౨
౯ ప ౫౩౭|౪౮ అ	౩౯ ప ౨౧౬౨|౩౬	౬౯ ప ౩౨౦౮|౩౬
౧౦ ప ౫౯౭|౦ అ	౪౦ ప ౨౨౦౯|౦	౭౦ ప ౩౨౨౯|౪౦
౧౧ ప ౬౫౬|౧౨ అ	౪౧ ప ౨౨౫౫|౨౪	౭౧ ప ౩౨౫౦|౪౪
౧౨ ప ౭౧౪|౪౮ అ	౪౨ ప ౨౨౯౯|౪౮	౭౨ ప ౩౨౬౯|౦
౧౩ ప ౭౭౩|౧౨ అ	౪౩ ప ౨౩౪౩|౩౨	౭౩ ప ౩౨౮౬|౨౦
౧౪ ప ౮౩౧|౩౬ అ	౪౪ ప ౨౩౮౭|౧౬	౭౪ ప ౩౩౦౩|౪౦
౧౫ ప ౮౯౦|౦ అ	౪౫ ప ౨౪౩౧|౦	౭౫ ప ౩౩౨౧|౦
౧౬ ప ౯౪౭|౨౦ అ	౪౬ ప ౨౪౭౨|౨౪	౭౬ ప ౩౩౩౪|౩౬
౧౭ ప ౧౦౦౪|౨౦ అ	౪౭ ప ౨౫౧౩|౮	౭౭ ప ౩౩౪౮|౧౨
౧౮ ప ౧౦౬౨|౦ అ	౪౮ ప ౨౫౫౪|౧౨	౭౮ ప ౩౩౬౧|౪౮
౧౯ ప ౧౧౧౯|౦ అ	౪౯ ప ౨౫౯౪|౩౨	౭౯ ప ౩౩౭౪|౨౮
౨౦ ప ౧౧౭౫|౦ అ	౫౦ ప ౨౬౩౩|౪౦	౮౦ ప ౩౩౮౪|౨౦
౨౧ ప ౧౨౩౧|౦ అ	౫౧ ప ౨౬౭౦|౪౮	౮౧ ప ౩౩౯౪|౧౨
౨౨ ప ౧౨౮౭|౦ అ	౫౨ ప ౨౭౦౮|౫౬	౮౨ ప ౩౪౦౪|౪
౨౩ ప ౧౩౪౨|౨౦ అ	౫౩ ప ౨౭౪౫|౨౮	౮౩ ప ౩౪౧౧|౫౬
౨౪ ప ౧౩౯౭|౦ అ	౫౪ ప ౨౭౮౦|౨౪	౮౪ ప ౩౪౧౯|౪౮
౨౫ ప ౧౪౫౧|౪౦ అ	౫౫ ప ౨౮౧౫|౨౦	౮౫ ప ౩౪౨౫|౪౦
౨౬ ప ౧౫౦౬|౨౦ అ	౫౬ ప ౨౮౫౦|౧౬	౮౬ ప ౩౪౨౯|౩౨
౨౭ ప ౧౫౫౯|౪౮ అ	౫౭ ప ౨౮౮౨|౪౮	౮౭ ప ౩౪౩౨|౨౪
౨౮ ప ౧౬౧౨|౫౨ అ	౫౮ ప ౨౯౧౪|౩౨	౮౮ ప ౩౪౩౪|౧౬
౨౯ ప ౧౬౬౫|౫౬ అ	౫౯ ప ౨౯౪౬|౧౬	౮౯ ప ౩౪౩౬|౮
౩౦ ప ౧౭౧౯|౦౦	౬౦ ప ౨౯౭౮|౦	౯౦ ప ౩౪౩౮|౦

అ॥ పూర్వమందు చెప్పబడిన మధ్యగ్రహములు స్వకీయములైన శీఘ్రోచ్చ మాందోచ్చలవల్ల నుంచిన్ని గ్రహములు భాగాది అధికముగుచుండగాను ప్రాగ్భాగముకు ఆకర్షించబడుచున్నారు.

ఆమాందోచ్చ శీఘ్రోచ్చలవల్లనుంచిన్ని గ్రహములు భాగాల్పమగుచుండగాను ప్రత్యగ్భాగముకు ఆకర్షించబడుచున్నారు,

స్వమంద కేంద్ర స్వశీఘ్ర కేంద్రములవల్లనుంచిన్ని ప్రత్యహమున్నూ రాబడిన భాగాదిఫలంవల్లనుంచిన్ని గ్రహములు స్ఫుటమగుచున్నారు. అనగా నీచోచ్చలవల్లనుంచిన్ని గ్రహములు ఉచ్చస్థానమందు మధ్యగ్రహమే స్ఫుటగ్రహము మధ్యస్థానమందనగా మిధునాంతమందు పూర్ణమయి తదాది నీచయగు కన్యాంతమందు మధ్యగ్రహమే స్ఫుటగ్రహమయి ధనురంతమందు స్ఫుటగ్రహము పూర్ణఫలము జెంది తదాది మీనాంతమందు మధ్యగ్రహమే స్ఫుటగ్రహమగును. గతివిషయమున్ను ఉచ్చనీచలవల్లనుంచి కర్కాటాదిమకరాదులయందు మధ్యగతియే స్ఫుటగతి అయి తదాదిమధ్యస్థానములయిన నీచోచ్చములయందు పూర్ణమగును. యిందువిషయము ౨౪ జ్యాలు ఉత్పత్తి ప్రతిరాశి ఒకటింటికి ౮ జీవలు అని తెలిశేది. ౩ రాసులకు ౨౪ జీవలు ఏర్పడినవి. ౩ రాశిజీవలు త్రిజ్యా అనే పేరు గలదు. అది వ్యాసార్థమనిపించుకొనును. ఇది భూవ్యాసా అనేపేరుగలదు.

త్రిజ్యావర్గం రవిమాందం.

శ్లో॥ కృతాబ్ధివస్వంకశశివసేశ్వరాః ౧౧౮౧౯౮౪౪ ప్రమాణము
క్తంత్రిభయాచవర్గం । జినాంశజీవా ౨౪ నగగోగుణేం
దవో । దివాకరోచ్చంభుజగాచలాంశాః॥

అ॥ త్రిజ్యావర్గం ౧౧౮౧౯౮౪౪ క్రాంతిభాగలు ౨౪ తథాజీవా ౧౩౯౭ సూర్యస్యమందోచ్చా ౨|౧౭|౦|౦.

కేంద్రసాధము.

శ్లో॥ గ్రహంమ్మృదూచ్చోన । చలోచ్చకోనంగ్రహేణ కేంద్రంకథి
తంతదాహ్వాయం । త్రిభిఃస్త్రిభిఃకేంద్రగ్రహైఃక్రమాః దయు
గ్మయుగ్మా భుజకోటిసంజ్ఞితే॥

అ॥ తనఇష్టగ్రహమును మందోచ్చలో శోధించిన రాశ్యాదికము మాంద కేంద్రము తెలిశేది॥స్వకియ్యమయిన శీఘ్రోచ్చవల్లనుంచిన్ని ఇష్ట గ్రహమును శోధిస్తేను అది శీఘ్రకేంద్రమునజను మాందశీఘ్రకేంద్రములవల్లనుంచిన్ని ప్రతి రాశిత్రయంపాదము తెలిశేది అవి నాల్గుపాపములు అనగా ఓజయుగ్మక్రమము అది భుజఓజపాదమగుచుండగా కోటియుగ్మపాదము యప్పటికి ప్రథమతృతీయ్యాపాదములు భుజఅనిన్ని ద్వితియ్యచతుర్థపాదములు కోటిఅని తెలిశేది.

బుజకోట్లుసాధము.

శ్లో॥ త్రిభాధికేచక్రదళాద్విశోధితే షడూనితేచక్రదళాధికేసతి । సవాధికేస్మిం పతితేభమండలా ద్భుజీకృతం శేషముశంత్తితద్వధః॥

అ॥ కేంద్రము 3 రాసులలోపల ఆదె భుజ 3 రాసులకుపయిన ౬ రాసులలో శోధించిననది భుజ ౬ రాసులకుపయిన ౬ రాసుగే శోధించినది భుజ ౯ పైన ౧౨ రాసులలో తీసినది భుజ ను 3 రాసులలో శోధిస్తే కోటియగును.

భుజజ్యాసాధనం.

శ్లో॥ కలీకృతేతత్రశరాబ్ధిబాహుభిః ౨౨౫ హృతేగతజ్యాసుగణేన జాయడే । గతాగతజ్యాంతరనిఘ్న శేషకా । దిషుద్విదస్రా ౨౨౫ ప్తసమన్వితాస్మృతాః॥

అ॥ కేంద్రము భుజసాధించిరాశ్యాదిలిప్తలుచేసి ౨౨౫ ట భాగించిన లబ్ధం జీవయగును. ఆజీవయొక్క సంఖ్యను వ్రాసుకొని శేషలిప్తవిలిప్తలను ఆజీవయొక్క పైజీవయొక్క అంతరంచాత గుణించి ౨౨౫ ట భాగించిన లబ్ధలిప్తాదికమును మొదట వ్రాసుకున్న జీవయందుకూడితే అది భుజజ్యయగును.

భుజఫలజ్యవశాత్ఫలజ్యాసాధనం.

సూర్యచంద్రస్ఫుటం.

శ్లో॥ త్రిభి 3 న ౯ నైః ౭ సంగుణితైఖకుంజరైః ౮౦ స్వకేంద్రజీవేవిభజేత్ఫలంకలాః । తదూనయుక్తోస్ఫుటతామినోడుపా విశాస్వకేంద్రోజతులాదికక్రమాత్॥

అ॥ స్వదేశసూర్యుని సూర్యమాందమగు ౨।౧౮।౦।౦ యందు శోధించిన కేంద్రము భుజ సాధించి దానిని లిప్తాస్తత్వాయమై భర్తా అనే న్యాయంచాతను భుజజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యను 3 ట గుణించి ౮౦ ట భాగించిన లబ్ధం లిప్తవిలిప్తలు కేంద్రము మేషాది అయితే ధనమున్ను తులాది అయితే ఋణమున్ను చేస్తే సూర్యస్ఫుటమగును.

చంద్రస్ఫుటమునకు.

శ్లో॥ గతింగ్రహస్యార్కఫలోథలిప్తికాహతాంహరేత్ఖాంబరభూపలోచనె ౨౧౬౦౦ ఫలంకలాద్యంతుభవేత్తదర్క ద్విధేయ మర్కాదిఖగేన్వృణంధనం.

అ॥ సూర్యబాహుభుజాఫలమును గ్రహములయొక్క గతులచాత గుణించి చక్రకలిప్తలగు ౨౧౬౦౦ ట భాగించిన కలాదిఫలము సూర్యునివలెనే కడమవారందరు గ్రహములయందు సంస్కరించేది.

చంద్రునియందు చంద్రోచ్యనుశోధించి కేంద్రమెరిగి భుజవలన భుజజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యను ౭ట గుణించి ౮౦ట భాగించగా రాబడిన లబ్ధలిప్తాదికము కేంద్రము మేషాదిషట్కమయితే ఋణమున్ను తులాదిషట్కమయితే ధనమున్ను చేసేది.

స్ఫుటగతిసాధనంబు.

శ్లో॥ స్వభోగ్యఖండంక్షితిఖేందుభి ౧౦౧ హృతాంతరవేర్విధోర్ద్వి ౧౦ గుణితం సురో 33 ధృతం । తదూనయుక్తేభవతః స్ఫుటేగతిః క్రమాత్స్వకేంద్రేమృగకర్కటాదికే॥

అ॥ మాందోచ్యలో తీసిన కేంద్రభుజాంతరమును అనగా మొదట లిప్తాస్తత్వాయమై భర్తాఅనేన్యాయంచాతను ఏర్పడిన భుజయొక్క అంతరము సూర్యునకు ౧౦౧ చాత భాగించగాలిప్తాదిఫలమున్ను చంద్రునకు ఖండాంతరమును ౧౦ ట గుణించి 33 ట భాగించినలిప్తాదికక్యాదిమకరాదినిబట్టి మధ్యగతియందు అనగా కేంద్రము ఆద్యంతపాదములయందు మకరాది షట్కం గనుక శోధించేది ద్వితియ్యతృతియ్యపాదములయందు కటకాదిషట్కంగనుక మధ్యగతియందుకూడితే స్ఫుటగతియగును.

అహస్సుతిధ్యాదులు పూర్వక్రమము.

శ్లో॥ వ్యర్కేందు లిప్తాభక్తాస్సుస్థిథయః ఖాశ్విపర్వతైః

అనే న్యాయంచాతను తిథినక్షత్రయోగకరణాదులు సాధించుకునేది.

ఒకానొకసమయమునందు వగసగా ౨ గాని ౩ గాని ఆరవైకింటికి పయి న క్రమమయిన ౧౧ విలిప్తలు గాక అధికం యన్నివచ్చినను ఆకాలమందు గత ంగాతిథులు తీసుకొనివచ్చి దానిలో అహర్గణము సంస్కరించి గతంగా వ్రాశేది.

ఆర్యభటమాందాలు॥ వస్విశా ౧౧౮ దశభాహవోం ౨౧౦ బరధృతిః ౧౮౦ ఖాంకా ౯౦ రసత్ర్యశ్వినో ౨౩౬ మాందాంశా ఇతి.

కు ౧౧౮ బు ౨౧౦ గు ౧౮౦ శు ౯౦ శ ౨౩౬ ఇవి కుజాదులకు మాందాంశలు.

ద్వితీయ్యార్యం॥ వస్వర్కా ౧౨౮ నఖభాహవో ౨౨౦ ద్వ్యగభువః ౧౭౨ ఖాష్టౌ ౮౦ వసుత్రస్విశ్వినో ౨౩౮ మాందాంశా ఇతి.

మ ౧౨౮ బు ౨౨౦ గు ౧౭౨ శు ౮౦ శ ౨౩౮ మాందాంశలు.

బ్రహ్మసిద్ధాంతే॥ భౌమాది తుంగ మాందాంశా నగార్కా ౧౨౭ ఖాశ్విదస్రకాః ౨౨౦ ఖాత్యష్టి ౧౭౦ ఖాష్ట ౮౦ ఖాద్వ్యశ్వి ౨౪౦ కేంద్రస్తుం గోనితేగ్రహే॥

మ ౧౨౭ బు ౨౨౦ గు ౧౭౦ శుక్రస్య ౮౦ శని ౨౪౦ మాందాంశలు.

మాందపరిధిభాగలు.

శ్లో॥ మందాంశామను ౧౪ రగ్నిశైల ౭ యుగ ౪ గో ౯ సంఖ్యాస్స్వమాందాగుణాః॥

కుజునికి ౧౪ బుధస్య ౩ గురువుకు ౭ శుక్రస్య ౪ శనేః ౯ ఇవి ఓజమాందపరిధిభాగలు అగుచున్నవి.

శ్లో॥ భౌమస్య మందగుణకస్య చ అష్టచంద్ర ౧౮ బాణే ౫ ష్ట ౮ చ తస్రు ౨ శిఖి చంద్రమ యుగ్మ భాగాః॥

కుజస్య ౧౮ బుధస్య ౩ గురోః ౮ శుక్రస్య ౨ శనేః ౧౩ యుగ్మమాందపరిధిభాగలు.

శీఘ్రగుణకాలు.

శ్లో॥ శైఘ్రారామశరా ౫౩ శశాంకదహనా ౩౧ భూపా ౧౬ నవాఖ్యాశ్వరాః ౫౯ నందాశ్చ ౯ క్షితిజజ్ఞజీవభృగుజాచ్ఛాయాసుతానాంక్రమాత్॥ ఓజాయుగ్మశశాంకపంచ ౫౧ నవనేత్రా ౨౯ ఋశశాంక ౧౫ నగాబాణా ౫౭ ష్టాక్షితి జజ్ఞజీవభృగుజాచ్ఛాయాసుతానాంక్రమాత్॥

అ॥ కుజాదులకు మాందగుణకాలు యుగ్మపరిధిభాగలు కు ౧౪ బు ౩ గు ౭ శు ౪ శనికి ౯ ఓజ పరిధిభాగలు ॥ కుజునికి ౧౮ బుధునికి ౫ గురువుకు ౮ శుక్రస్య ౨ శనేః ౧౩ కుజాదులకు శీఘ్రపరిధి ఓజాంతభాగలు ॥ కుజునికి ౫౩ బుధునికి ౩౧ గురువుకు ౧౬ శుక్రునికి ౫౯ శనికి ౯ ఓజాంతభాగలు కుజునికి ౫౧ బుధునికి ౨౯ గురువుకు ౧౫ శుక్రస్య ౫౭ శనేః ౮ యుగ్మాంతభాగలు.

మాందాంతరాలుకు ౪ బు ౨ గు ౧ శు ౨ శనికి ౪ ఇవి అంతరాలు. శీఘ్రాంతరాలుకు ౨ బు ౨ గు ౧ శుక్రస్య ౨ శనికి ౧ ఇవి అంతరాలు.

కుజాదుల ఓజయుగ్మమంద పరిధి భాగలు తెలియుచక్రం.			కుజాదులకు ఓజయుగ్మ శీఘ్రపరిధిభాగలు తెలియజేయు చక్రం.		
గ్రహముల యుగ్మ మంద పరిధిభాగలు.	ఓజయుగ్మాంతరం.	గ్రహముల ఓజ మంధపరిధి భాగలు.	కుజాదుల యుగ్మ శీఘ్రపరిధి భాగలు.	కుజాదుల ఓజశీఘ్రపరిధిభాగాది.	ఓజయుగ్మాంతరభాగాది.
కు ౧౮	౪ భా	కు ౧౪	కు ౫౧	కు ౫౩	౨ భాగలు
బు ౫	౨ భా	బు ౩	బు ౨౯	బు ౩౧	౨ భాగలు
గు ౮	౧ భా	గు ౭	గు ౧౫	గు ౧౬	౧ భాగలు
శు ౨	౨ భా	శుక్ర ౪	శు ౫౭	శు ౫౯	౨ భాగలు
శ ౧౩	౪ భా	శని ౯	శ ౮	శ ౯	[illegible]
ర ౩	౦				
చ ౭	౦				

మాందశీఘ్రస్ఫుటపరిధులు చేయుక్రమము.

శ్లో॥ వేదా ౪ క్ష్మీందుయమాబ్ధయో ౪౧౨ ౪ మృదుభవాందో
ర్జ్యాంక్రమేణాహతా । వ్యాసార్ధే ౩౪౩౮ విభజేత్ఫలేఫల
యుక్తోహీనాష్టభృగోస్ఫుటందిద్వీందుద్వికుభిః ౪౨౧
౨౪ హార్యాంచలభవాందోర్జ్యాంభజేత్త్రిజ్యయా ౩౪
౩౮ సర్వేశ్శీఘ్రభవాఃఫలేసరహితాః స్పష్టాస్యురేవంగుణాః॥

అ॥ కుజాదిగ్రహములను మాందోచ్చలో శోధించి ఆమందకేంద్రమువల్ల భుజసాధించి భుజజ్యను తీసుకవచ్చి ఆభుజజ్యను కుజునికి ౪ట బుధునికి ౨ట బృహస్పతికి ౧ట శుక్రునికి ౨ట శనికి ౪ట వారివారి భుజజ్యను గుణించి వేరువేరుగా త్రిజ్యయగు ౩౪౩౮ ట భాగించగా వచ్చిన లబ్ధం స్వకీయ్యమయినటువంటికుజగురుశనులకు స్వమంద గుణకములయందు కూడటమున్ను బుధశుక్రులకు స్వమందగుణకములయందు శోధ్యమున్ను చేస్తేను స్ఫుటమాందగుణకములగును.

శీఘ్రవిషయమై॥ కుజాదులను శీఘ్రములో శోధించితే కేంద్రమగును ఆకేంద్రమువలన భుజకోట్లు సాధించి భుజజ్యను కోటిజ్యను సాధించునది.

ఆభుజజ్యను కుజునికి ౨ట బుధునికి ౨ట గురువుకు ౧ట శుక్రునకు ౨ట శనికి ౧ట గుణించి త్రిజ్యయగు ౩౪౩౮ ట భాగించిన లబ్ధం స్వకీయ్యమయిన శీఘ్రగుణకములయందు శోధిస్తేను స్ఫుటగుణకములగును.

ముఖ్యాభిప్రాయం.

కుజునికి ౪ బుధునికి ౨ గురువుకు ౧ శుక్రునకు ౨ శనికి ౪ట భుజజ్యను గుణించి త్రిజ్యచాత భాగించిన లబ్ధం మందపరిధిభాగలను కుజునికి ౧౪ గు ౭ శని కి గ్రహలయందు కూడటమున్ను శుక్రునికి బుధులకు శోధిస్తేను స్ఫుటమాంద గుణకములగును.

శీఘ్రవిషయమయి॥ కుజాదులకు అనగా కు ౨ బు ౨ గు ౧ శు ౨ శని ౧ భుజజ్యనుగుణించి త్రిజ్యచాత భాగించిన ఫలం శీఘ్రపరిధులగు కు ౨౩ బు ౩౧ గు ౧౬ శు ౪౯ శ ౯ టి యందు శోధిస్తేను శీఘ్రస్ఫుటపరిధియగును.

భుజజ్యాకోటిజ్యచలకర్ణ సాధనము.

శ్లో॥ దోర్జ్యావర్గవివర్జితత్రిభవనజ్యావర్గమూలంభవే - త్కోటి
జ్యాభుజభాగవర్జితనవత్యంశోన ౯౦ జీవాథవా స్వేష్టస్వ
స్వగుణాహతేఖవసుభిః ౮౦ దోఃకోటిజీవేహృతే । స్యా
తాందోఫలకోటిసంజ్ఞితఫలేతాభ్యాంశ్రుతింసాధయేత్॥

అ॥ త్రిజ్యావర్గమందు కేంద్రమువల్ల రాబడిన భుజాఫలవర్గమును తీసి మూలముకోటి జీవయగును. అట్లాకాకపోయినట్టయితే భుజను భాగలు చేసి ౯౦ ట్లో శోధించి జీవయినైను కోటిజీవయగును రెండుపద్ధతులు వకటేను. యిక్కను భుజజ్యకోటిజ్యలను స్ఫుటపరిధివృత్తములగు గుణకములచాత వేరువేరుగా గుణించి ౮౦ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధం వారివారియొక్క భుజజ్యాఫలమున్ను కోటిజ్యాఫలమున్ను అగును. ఆకోటిఫలము కేంద్రముయొక్క ఆద్యంత పాదములయందు త్రిజ్యయందుకూడ తగినది. మధ్యపాదములగు ద్వితియ్య తృతియ్య పాదములయందు శోధించతగినది. అనగా ౪ మొదలు ౯ వరకు రుణమున్ను ౯ మొదలు ౪ వరకు ధనంతూడేది. అది స్ఫుటకోటియగును. ఆకోటిజ్యావర్గమున్ను భుజాఫలవర్గమున్ను కూడి వర్గమూలంచేస్తేను మాందముకు మందకర్ణమున్ను శీఘ్రముకు శీఘ్రచలకర్ణమున్ను అగును.

అందరుగ్రహములకు మాందస్ఫుటం.

శ్లో॥ మందోచ్చభావరహితగ్రహభాగమార్వ్యా । స్పంశోధ్యబా
హుఫలమర్ధధనుర్ధనేన । సంస్కృత్యమధ్యమమృణంసమ
వేత్సకేంద్రాత్సంశోధయేచ్ఛతమనష్టమతశ్చలోచ్చాత్॥

అ॥ సూర్యభుజాఫలసంస్కారమైనటువంటి మధ్యగ్రహములయందు స్వకీయ్యమైన మాందోచ్చనుశోధించిన మాంద్రకేంద్రమువల్ల భుజజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యను స్ఫుటపరిధిచాత గుణించి ౮౦ ట భాగించగా వచ్చిన లబ్ధలిప్తాది మాందఫలముఅగును ౨౦౪ కి అధికమైనయడల ధనసంస్కారంచేశి మేషతులాది కేంద్రములవల్ల మేషాదిరుణం తులాదిధనం చేశేది.

శ్లో॥ శేషంభవేత్స్వచలకేంద్రభుజోభుజజ్యాం । కోట్యాంహ్వ
యాచవిదధీతతయోఃఫలేన । కోటీఫలేనరహితాన్విహితాత్త్రి
భజ్యా-కార్యాఫలేనమకరాది గజైశ్చభక్తా.

అ॥ వేరువేరుగాను గ్రహములను శీఘ్రములలో శోధించి - ఆశీఘ్ర కేంద్రము వల్లనుంచిన్ని పూర్వోక్తప్రకారము భుజజ్యను కోటిజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యాకోటిజ్యలను శీఘ్రస్ఫుటపరిధి గుణకములచాత గుణించి ౩౬౦ ట భాగించిన లబ్ధం క్రమముగా భుజాఫలమున్ను కోటిజ్యాఫలమున్ను అగును. ఆకోటిజ్యాఫలము కేంద్రముయొక్క ఆద్యంత పాదములయందు త్రిజ్యయందు కూడేది మధ్యపాదములయిన ౨-౩ పాదములయందు శోధించటమున గా. కర్కాది మకరాదులనుబట్టి త్రిజ్యలో సంస్కరిస్తె శుద్ధకోటియాగును.

శ్లో॥ తద్వర్గబాహుఫలవర్గసమానమూలంకర్ణో భ వేద్భుజఫలంగుణితంత్రిజ్యార్వ్యాం । కర్ణోద్ధృతంకృతధనుశ్ఫలమాశుసంజ్ఞం । స్యాత్తద్ధనంస్వమథమర్థమనష్టసంజ్ఞే॥ కార్యంక్రియాద్యథతులాద్యనగంస్య కేంద్రం ప్రాగ్వత్తతో మృణఫలం సకలంవిధేయం । మధ్యేపునశ్చలఫలేన-తతోఖిలేన ప్రాగ్వత్త్వసంస్కృతతనుశ్స్ఫుటతాముపైతి॥

అ॥ ఆశుద్ధకోటివర్గమున్ను భుజాఫలవర్గమున్ను రెండున్ను కూడి వర్గమూలంచేస్తెను చలకర్ణయగును, భుజాఫలమును త్రిజ్యచాతగుణించి శీఘ్రచలసంబంధమయిన చలకర్ణచాతను భాగించగా రాబడిన భుజాఫలజ్యకు ౨౨౫టికి చాపంచేయగా నిధనుశ్శీఘ్రసంస్కారంచేసి అర్ధంచేసి మేషాది కేంద్రమయిన ధనమున్ను తులాది కేంద్రమయిన ఋణమున్నా చాయతగ్గది.

ఆగ్రహమందయ్యేవే స్వకీయ్యమైన మాందోచ్చమశోధించి ఆమంద కేంద్రమువలన పూర్వోక్తప్రకారము మాందఫలమును సాధించి దానికి ధనుసంస్కారంచేసి ఆమాందఫలలిప్తాదికమును సకలమున్ను ౩ సంస్కారంగనుక మొదటి మధ్యగ్రహమందు పూర్వమువలెనే మేషతులాదులయందు ఋణధనములుగా సంస్కరిస్తెను తృతీయ్యమాందసంస్కారగ్రహముగును.

ఆమాంద్యస్ఫుటగ్రహమును తమతమ స్ఫుట శీఘ్రములలో శోధించి శీఘ్ర కేంద్రం వల్లనుంచిన్ని పూర్వమువలెనే తేబడిన శీఘ్రఫలమును ధనుస్సంస్కారంచేసిన లిప్తాదికమును సకలమున్ను మందస్ఫుటగ్రహయందు మేషతులాది లెకంగ సంస్కరించితే చాశ్ఫుటంచాయబడిన స్ఫుటగ్రహముగును. యీప్రకారం కుజాదులకుస్ఫుటము.

శ్లో॥ శీఘ్రఫలేనదళితేనఫలేనపూర్వం । సంస్కృత్యఖేచరమశోవిదధీతమాందం - తేనాఖిలేనసకలేనచశీఘ్రజేనప్రాగ్వస్ఫుటీభవతి సంస్కృతవారగ్రహస్యః॥

అ। గ్రహంసంశోధ్యంచాయబడిన శీఘ్రకేంద్రమువల్ల రాబడిన శీఘ్రఫలములో సఖము మధ్యగ్రహమందు సంస్కరించవలసినట్లున్ను తదుపరి గ్రహములో మాందోచ్చను శోధించి ఆమందఫలార్ధము సంస్కరించి తిరుగా మందోచ్చను శోధించి ఆకేంద్రమువలన రాబడిన మందఫలమయావత్తున్ను మొదటిమధ్యగ్రహమందు సంస్కరిస్తె మాందస్ఫుటగ్రహమగును ఆస్ఫుటగ్రహమును స్వశీఘ్రంలో శోధించి ఆశీఘ్ర కేంద్రంవల్ల రాబడిన సకల శీఘ్రఫలమున్ను, మందస్ఫుటగ్రహమందు సంస్కరిస్తెను స్ఫుటగ్రహములగుచున్నారు,

మాందస్ఫుటగలలుసాధనము.

శ్లో॥ జ్యాఖండకేనగుణితామృదుకేంద్రజేనభుక్తిగ్రహస్యదళయుగ్మయమైౖ ౨౨౫ విభక్తాత్తుంణాంస్ఫుటేన గుణకేనహృతాఖనాగైః ౩౬౦ లిప్తాగతిఃఫల॥

అ॥ స్వకీయ్యమయిన మాంద్ర కేంద్రభుజయొక్క అంతరమును ఆగ్రహగతులచాత గుణించి ౨౨౫ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధమును మాందస్ఫుటపరిధిగుణకములచాత గుణించి ౩౬౦ ట భాగించగా వచ్చిన విప్తాదిఫలము ౬౦ ట భాగిస్తే కలాదిఫలము గతిఫలమగును. కేంద్రంయొక్క ఆద్యంత పాదములయందు మధ్యగతియందు శోధ్యమున్ను మధ్యపాదములయందు స్వభుక్తియందు యోజ్యమున్నుచేస్తె స్ఫుటమాందగతియగును.

శీఘ్రస్ఫుటగతిసాధనంబు.

శ్లో॥ తద్వర్జితాస్వచలతుంగగతిస్వభోగ్యఖండాహతాశరయమాశ్వి ౨౨౫ హృతాహతాచ స్వేదస్ఫుటేనగుణకేనఖనాగభక్తాత్రిజ్యాహతాశ్రుతిహృతాచలకేంద్రవ్యాప్తాత్॥

అ॥ మందఫలసంస్కృతస్ఫుటమాంద భుక్తిస్వకీయ్యమయిన శీఘ్రభుక్తిలో శోధిస్తె కేంద్రగతియగును. ఆ కేంద్రగతిని స్వకీయ్యమయిన శీఘ్ర కేంద్రభుజజ్యా

కర్ణంచాత గుణించి ౨౨౫ ట భాగించిన లబ్ధమును స్వకీయ్యామయిన స్ఫుటగుణక ముఖచాత గుణించి ౨౦ ట భాగించిన లబ్ధమును తిరుగా త్రిజ్యాచాత గుణించి స్వకీయ్యామయిన చలకర్ణచాతను భాగిస్తే లబ్ధప్రాదికము శీఘ్రఫలమగును యీ ఫలము ౧-౪ పాదములయందు ధనమున్ను మధ్య పాదములయందు ఋణమున్ను చేశేది.

ధనుసంస్కారంచేయుక్రమము.

శ్లో॥ విశోధ్యజీవాశరదృక్కరా ౨౨౫ హతేహృతా వశేషేవివ
ర్త్యేజీవయోః। విశుద్ధజీవాచహతేచసంఖ్యయాశరద్విదస్రే
౨౨౫సహితే ధనుర్భవేత్॥

అ॥ భుజాఫలలిప్తలు ౨౨౫ టికి హెచ్చైయుండిన ధనుసంస్కారం చాయవలెను ఎట్లనగా పోయినజీవను తీసివేసి శేషమును ౨౨౫ ట గుణించి పోయినజీవయొక్కనున్ను ఆపైజీవయొక్కనున్ను అంతరంచాతను భాగించగా వచ్చినలిప్తాదిఫలము మొదటయెన్నోది ౨౪ జీవలలో పోతుందో ఆజీవ సంఖ్యను ౨౨౫ ట గుణించి కలాదిఫలముకూడితే ధనుఃసంస్కారమగును.

ప్రత్యక్షం.

౪౫౦ భుజాఫలము వచ్చినకాలమందు ౨ జీవ ౪౪౯ పోతే నిల్వశేషం ౧ విపలున్ను విలిప్తలు ౨ న్ను శేషములు ౨౨౫ ట గుణించితే ౨౨౫ ను ౨౩౨। ౩౦ న్ని ఆజీవాంతరమును ౨౩౨ ట భాగించిన కలాది ౧-౨ న్ను ౨ జీవపోయినది గనుక ౨౨౫ న్ను ౨ టి గుణించగా ౪౫౦।౦ అందులో కలాదిఫలము ౧।౨ కూడగా ధనుసంస్కారభుజాఫలము ౪౫౧।౨ యీఫలము గ్రహములో సంస్కరించేది.

ముఖ్యాభిప్రాయంకుజాదులకు

మొదటను యీశాస్త్రోక్తప్రకారమమాంబాధకసంస్కారమున్ను రెండవ శ్యాయం శీఘ్రార్ధసంస్కారమున్ను తృతీయమాందఫలము యావత్తు మొదటి మధ్యగ్రహమునకు సంస్కారమున్ను నాల్గవది శీఘ్రఫలసంస్కారమున్ను చేయవలసినట్టు ఆర్యభట్టాచార్యాభిప్రాయం ఆప్రకారమే చాయటమే ముఖ్యాంశముగా తోస్తున్నది॥

శ్లో॥ మాందార్ధంమధ్యమేకుర్యా। త్తథాశీఘ్రార్ధమేవచ మ
ధ్యగ్రహోమందఫలం। సకలంశీఘ్రమేవచ॥

సూక్ష్మమధ్యాధికారము.

శ్లో॥ యచ్ఛాస్త్రం సవితాచకార విపులంస్కంధైస్త్రిభిర్జ్యోతి
షం - తస్యచ్ఛిత్తిభయాత్పునః కలియుగే సంస్కృత్యయో
భూతలం। భూయఃస్వల్పతరం - వరాహమిహిరో - వ్యా
ఖ్యాంతుసర్వావ్యథా - దిత్థంయత్ప్రవదంతియోగకుశలా।
స్తస్మైనమోభాస్వతే॥

నతింకృత్వాగణేశాయ। విఘ్నవిధ్వంసకారిణే। నిర్విఘ్న
కృతిసాధాయ। కమలాపతయేనమః॥

అవ్యక్తమవ్యయంశాంతం। నితాంతంయోగినాంప్రియం।
సర్వానందస్వరూపంయ। తత్వందేబ్రహ్మసర్వగం॥

మోహాంధకారమగ్నానాం। జనానాంజ్ఞానరశ్మిభిః। కృత
ముద్ధరణయేన। తంనౌమిశివభాస్కరం॥

పూర్వాచార్యమతేభ్యో। యద్యచ్ఛ్రేష్ఠంలఘుస్ఫుటంబీజం।
తద్బుద్ధిదంశుభకరం। రహస్యమభ్యుద్యతేవక్తుం॥

కల్పాదద్యుగణసాధనం.

శ్లో॥ కల్పాబ్దోకర్ణ ౧౨ గుణోమాసయుక్త్రిస్థరసాబ్ధి ౪౬ యుక్
శూన్యాద్రిలబ్ధమను యుక్స్వరలబ్ధోధిమాసయుక్ ఖత్రి ౩౦
ఘ్నంతిథియుక్తోధరుద్రఘ్నంపంక్తిఖాద్రిభిః ౭౦౩ లబ్ధక్షయ
విశోధ్యంచశుక్రవారాదికం దినం వర్జయేద్వర్ధయేదేకంవా
రోనాయాతిచేతసః॥

అ॥ యీశ్లోకార్ధము ప్రథమాధ్యాయములో వున్నది అయితే ౨ భేదములు కలవు ౧ కల్పాబ్దాలు ౧౨ ట గుణించమనిన్ని ౨ పద్మాలుమాడకనే అధిమాసములు రావటం ఇవి భేదము.

మధ్యగ్రహసాధనము.

సూర్యస్య.

శ్లో॥ అహర్గణః ఖాద్రి ౭౦ లవేనవర్జితః । ఖరాంశురంశాదిర
యంప్రజాయతే । అహర్గణాల్లోచన ౨ సంగుణాశ్శరైః ౫
హృతావిలిప్తాదిఫలేనవర్జితః॥

ఆ॥ ద్యుగణమును రెండుప్రతులుగావుంచి ౭౦ టి భాగించగా రాబడిన భాగాదిని ద్యుగణములో శోధించేది తిరుగా ద్యుగణమును ౨ ట గుణించి ౫ ట భాగించగా రాబడిన విలిప్తలు ఋణముచేసి భాగలు ౩౦ ట భాగిస్తే రాశ్యాదిసూర్యుడు రాబడును.

చంద్రస్య.

శ్లో॥ చంద్రగ్రహేవిశ్వసమాహతాద్ద్యుధా వేదాచలా ౭౪ ద్యుభక్తే
లవేషుదద్యాత్ । స్వఖాభ్ర ౧౩ చంద్రాంకశశిర్ద్విభాజితే
కలాదినిహారకర్త్రప్రసిద్ధయే॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౧౩ ట గుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి వకప్రతి ౭౪ట భాగించిన భాగాదిన్ని రెండోప్రతిని ౧౯౧౫౦ ట భాగించిన భాగాదిన్ని ౧౩ గుణించిన ద్యుగణములో కూడితేను భాగాదిచంద్రుడగును.

కుజసాధము.

శ్లో॥ కుజధ్రువేదస్ర ౨ హృతంద్యుసంచయంలవేషురూపాక్షి ౨౧
లవేనసంయుతం । క్షిపేద్ద్యుపిండాద్గగనేభ ౮౦ భాజితా
త్కలాదిలబ్ధంచభవేన్మహీసుతః॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౨ ట భాగించి రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతిని ౨౧టి భాగించగా రాబడినభాగాదిని కూడేది. ద్యుగణమును ౮౦ ట భాగించగా రాబడిన లిప్తాదికమును కూడితే భాగాదిమధ్యకుజుడగును.

బుధశీఘ్రసాధము.

శ్లో॥ ద్విఘ్నేదినౌఘేభాగచతుష్టయంక్షిపేచ్చరత్నైర్భిః ౬౫ షట్చబుధ
ధ్రువేచలం॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౪ ట గుణిస్తే భాగాదియగును. తిరుగా ద్యుగణమును ౬ ట గుణించి ౬౫ ట భాగించగా రాబడిన భాగాదిఫలం ౪ ట గుణించిన భాగాదిలో కూడితేను బుధశీఘ్రోచ్చయగును.

బృహస్పతిసాధనము.

శ్లో॥ శర ౫ ఘ్నమబ్ధ్యక్షగుణాంశ ౩౫౪ వర్జితంకలాదిజీవధ్రువ
కే దినాదికం॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౫ ట గుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతిని ౩౫౪ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలముపై ప్రతిలో శోధిస్తేను కలాది బృహస్పతియగును,

శుక్రశీఘ్రోచ్చసాధము.

శ్లో॥ అహర్గణఃకుంజర ౮ తాడితఃపృథక్శరైః ౫ ద్విషష్ట్యా
౬౨ చహృతాంశలిప్తికాః । సితస్యశీఘ్రోచ్చసముద్భవేన
క్రమేణదేయాసిత శీఘ్రసిద్ధయే॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౮ ట గుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి ౫ టభాగించగా రాబడిన భాగాదిఫలమున్ను రెండోప్రతి ౬౨ ట భాగించగా రాబడిన లిప్తాది ఫలమును యివి రెండుకూడితేను శుక్రశీఘ్రోచ్చయగును.

శనిసాధనం.

శ్లో॥ కలాద్వయఘ్నంద్యుగణంశనిధ్రువే శరేందురామాంశ ౩౧౫
యుతంవినిక్షిపేత్ ॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౨ ట గుణించి రెండుప్రతులుగావుంచి క్రిందిప్రతి ౩౧౫ ట భాగించగా రాబడిన లిప్తాది పై ప్రతిలోకూడితేను లిప్తాదిగా శనియగును.

ఉచ్చకు.

శ్లో॥ నవోద్ధృతా ౯ రూపరసైః ౬౧ ధృతాస్తథాంశశాంకతుంగే
ద్యుగణేంశలిప్తికాః॥

ఆ॥ ద్యుగణమును ౯ ట భాగించగా రాబడిన భాగాదిఫలమున్ను ద్యుగణమును ౬౧ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలమున్ను యివి రెండు కూడితేను భాగాదిచంద్రోచ్చయగును.

రాహుసాధనం.

శ్లో॥ నవేందు ౧౯ భక్తావసువేద ౪౮ భాజితాస్తమోధ్యవే భాగ
కలాదినిక్షిపేత్ - శశాంకతంగేభవనత్రయం ౩ క్షిపేతమ
స్స్వషడ్భం ౬ భగణాద్విశోధయేత్ ॥

అ॥ ద్యుగణమును ౧౯ టిచాత భాగించగా వచ్చిన భాగాదిఫలమును
ద్యుగణమును ౪౮ టి భాగించగా వచ్చిన కలాదిఫలమున్ను యీవి రెండున్ను కూ
డితేను రాహువు యగును చంద్రోచ్చయందు ౩ రాసులుకూడితేగాని చంద్రోచ్చ సరి
పడదు రాహువుయందు ౬ రాసులుకూడి చక్రశోధనం జేస్తేనే కాని రాహువు సరిప
డదుగనుక తెలిసేది.

ఈ ప్రకారము మధ్యగ్రహముల సిద్ధపరుచుకొనవలెను.

పూర్వము చెప్పినప్రకారము దృక్సిద్ధము కాగలందులకు కల్యాదిసంస్కార
మున్ను దృక్సంస్కారమున్ను దేశాంతరసంస్కారమున్ను భుజాఫలసంస్కారము
న్ను చేసి స్ఫుటము చాయావలయు ఆర్యభటసిద్ధాంత తుల్యమధ్యగ్రహములగుదురు.

కల్యాదిసంస్కారము.

శ్లో॥ గోనైకగుణయుక్తాకది ౧౦ గ్గుణాభాస్కరాదితః । ద్వ్యా
ఘ్నాంగాంకై ౯౬౫౨ ఖనందాంగైః ౬౯౦ రబ్ధితత్త్వైః
౨౫౪ కుపంచభిః ౫౧ గజాంకాబ్ధిభి ౪౯౮ రగ్న్యష్ట
౧౬౩ ఖఖాష్టైః ౫౦౦ శృతఖేందుభిః ౧౦౪ ఖేంద్రైః
౧౪౦రాప్తంవిధూచ్చస్యలిప్తాద్యంసూర్యసమ్మతం । జ్ఞశీఘ్రా
కజభామేషుయుంజ్యాదం న్యేషుశోధయేత్ ॥ భచక్రాదధి
కంయాంతి చక్రాద్విగుణశోధితే॥

అ॥ కల్యాదిని ౧౦ టి గుణించి ర ౯౬౫౨ చ ౬౯౦ కు ౨౫౪ బు ౫౧ గు
౪౯౮ శుక్ర ౧౬౩ శనైః ౫౦౦ రాహు ౧౦౪ చంద్రోచ్చకు ౧౪౦ టి భాగిం
చగా వచ్చిన కలాదిఫలము రవి చంద్ర చంద్రోచ్చ గురు శుక్ర శీఘ్ర రాహువుల
యందు శోధించేది. కుజబుధ శీఘ్ర శనియందు కూడేది. యీసంస్కారంచేస్తేను
సూర్యసిద్ధాంత తుల్యముగు చున్నారు.

దృక్సంస్కారము.

శ్లో॥ కల్యాద్యబ్దాఃఖఖరసగుణా ౩౬౦౦ భాజయేచ్ఛేషసంఖ్యా

జ్ఞాత్వాశేషం ఖఖగజకుతః ౧౮౦౦ స్వల్పసంఖ్యాయదిస్యా-
త్తస్మాదస్మాదధికమిహచేషష్టికృత్యో ౩౬౦౦ నితంతచ్ఛేషం
ప్రాజ్ఞైఃఖచరగుణకై స్తాడయేద్వ్యత్యమాణైః॥

అ॥ అనేశ్లోకమును ప్రథమాధ్యాయంలో అర్థంవ్రాసియున్నాము అది చూ
చుకునేది.

గుణకములు హారము ఆర్యభటసిద్ధాంత ప్రకారముచేసేది.

శ్లో॥ శాకేనఖాబ్ధిరహితే శశినోక్షదస్రైః ౨౫ ।స్తత్తుంగతః
కృతశివై ౧౧౪ స్తమసషడంకైః ౯౬ శైలాబ్ధిభిస్సుర
గురోః ౪౭ గుణితేసితోచ్చ శోధ్యంత్రిపంచకుభిః ౧౫౩ అ
ర్భశరాక్షిభక్త ౨౫౦ స్తంభేరమాంబుధి ౪౮ హతేక్షితి
నందనస్య - సూర్యాత్మజస్యగుణితాం వసునీరధిస్వం ౪౮
వ్యోమాగ్ని వేద ౪౩౦ నిహతేవిదధీతలబ్ధం।శీతాంశుసూను
చలతుంగకలాసువిద్భిః॥

ఆర్యభటమందు తొమ్మిది వేలకు పైగా కల్యాది అయినకాలమందు యీద
ృక్సంస్కారమందే యింకొకసంస్కారముచేసి దృక్సంస్కారం చాయావలసినట్టు చె
ప్పియున్నారు ఆవిషయంవెనక చెప్పినదానియందు చూచుకుంటే తెలుసును.

దేశాంతరసంస్కారం.

శ్లో॥ గత్యధ్వయోజనాహాన్యావిలిప్తాఖాష్ట ౮౦ హృత్యజేత్ ॥

అ॥ మధ్యగతి అధ్వయోజనాలగు ౪౦ టి గుణించి ౮౦ టి భాగించగా
వచ్చిన కలాదిఫలము మనము ప్రాగ్భాగమందున్నందున తీసేది,

భుజాఫలసంస్కారం.

శ్లో॥ పంచతుర్రామై ౩౬౫ ర్మునినేత్రయోశ్చ ౨౭ శైలాష్టత
కైశ్చ॥

అని వెనక చెప్పియున్నాను ఆప్రకారం చేసుకొనేది.

అయనాంశసాధనం.

శ్లో॥ త్రిఘ్నాః౩ కలిగతాబ్దాఖశి।ఖనఖా ౨౦౦ ప్తాం శకాఃఫలం
వేదార్ధాప్తానశేషైద్వే । తయోరల్పంచలాంశకాః॥

అ॥ కల్యాదిగతాబ్దాలను 3 ట గుణించి ౨౦౦ ట భాగించగా వచ్చినభాగాద్యిఫలమును భాగలను మాత్రం ౫౪ ట భాగించిన శేషము భాగలున్న శేషం లిప్తవిలిప్తలు పూర్వమే వచ్చియున్నవి.

అహస్సుపూర్వప్రకారమే సాధించుకువేది.

సూక్ష్మస్ఫుటాధ్యాయప్రారంభము.

శ్లో॥ భౌమాదితుంగమాందాంశా నగార్కా ౧౨౭ ఖాశ్వీదస్రకాః ౨౨౦ ఖాత్యష్టి ౧౭౦ ఖాష్ట ౮౦ ఖాబ్ధ్యశ్వి ౨౪౦ కేంద్రస్తుం గోనితేగ్రహే॥

అ॥ కుజునకు ౪।౭।౦।౦ బుధునికి ౭।౧౦।౦।౦ గురువుకు ౫।౨౦।౦।౦ శుక్రునకు ౨।౨౦।౦।౦ శనికి ౮।౦।౦।౦ మాందాలు.

గణకానందములో చెప్పినప్రకారము శైలెందుబాణై ౫౧౭.

అని మాందములలో యీసంస్కారం చాయటం ముఖ్యాంశమయినట్టు తోస్తున్నది. అందువల్ల విశేషంతేడాలేదు.

మాందస్ఫుటీకరణము

నిమిత్తమయి ముందు ఛేదములు చెపుతున్నాను.

శ్లో॥ మందఛేదాస్త్రిషడ్దస్రా ౨౬౩ గతీశా ౧౧౪ శ్చంద్రసాయకాః ౫౧ గజార్కా ౧౨౮ రవిచంద్రాశ్చ ౧౧౨ త్రిషడ్దస్రా ౨౬౩ శ్శరాచలాః ౭౫ మాందదోర్జ్యాం దశా ౧౦ భ్యస్తాస్స్వఛేదాప్తాః కలాఫలం। స్వర్ణం కేంద్రతులాజాద్యే - తేనార్కేందూస్ఫుటాతయోః॥

అ॥ భుజజ్యను సాధించుకొని ఆభుజజ్యను ౧౦ ట గుణించి సూర్యునికి ౨౬౩ ట చంద్రునకు ౧౧౪ ట, కుజునకు ౫౧ ట బుధునకు ౧౨౮ ట బృహస్పతికి ౧౧౨ ట శుక్రునకు ౨౬౩ ట శనికి ౭౫ ట భాగించగా వచ్చిన మాందఫలమును సంస్కరిస్తేను సూర్యచంద్రులు స్ఫుటమవుదురు. కుజాదులకు మాందసంస్కారం యీప్రకారమేకాని అయితే చాక్షుస్ఫుటం కలదుగనుక ఆవశ్యకమయినచోట యీసంస్కారం చేశేది.

అందరికి మాందగతులసాధనము.

శ్లో॥ దోర్జ్యాంతరగుణాభుక్తిః । తత్వదస్రోద్ధృతాః పునశ్ఛిన్నా ౧౦ ఛేదహృతాలిప్తా। కేంద్రేకర్కిమృగాదికే ।స్వర్ణలిప్తా గతిస్స్పష్టేగతిమాందకుజాదిషు॥

అ॥ మధ్యగతిని అగ్రహకేంద్రభుజజ్యాయొక్క అంతరముచాత గుణించి ౨౨౫ ట భాగించగా వచ్చినలబ్ధము తిరుగా ౧౦ ట గుణించి వారివారిఛేదముల చాత భాగిస్తేను లిప్తాదిగతిఫలమగును.

సూక్ష్మస్ఫుటాధికారము.

ఆగతిఫలము కర్క్యాదిఅయితే మధ్యగతియందు ధనమున్ను మకరాదిఅయితే రుణమున్ను చేస్తేను మాందస్ఫుటగతియగును.

శీఘ్రపరుధులు.

శ్లో॥ పంచా ౫ గ్ని 3 దశ ౧౦ లిప్తోనా । ద్విషయో ౫౨ ష్టశరా ౫౮ గ్రహాః । భౌమభార్గవసౌరిణాం । గుణాశ్శైఘ్రేబుధేజ్యయోః । తిథి ౧౫ రామ 3 కలాయుక్తాగుణకా భూగుణా 3౧। నృపాః ౧౬॥

అ॥ కుజునికి ౫౨ న్ను శుక్రునికి ౫౮ న్ని శనికి ౧౦ న్ని పంచాగ్ని శశిలిప్తోనంచేస్తేను కుజునికి స్ఫుటపరిధి ౫౧।౫౪ శుక్రునికి ౫౭।౫౭ శనికి ౯।౫౦ న్ని స్ఫుటపరిధియగును. బుధునికి 3౧ న్ని బృహస్పతికి ౧౬ న్ను తిథిరామకలాయుక్తా. అని బుధునికి 3౧।౧౫ న్ను బృహస్పతికి ౧౬।3 న్ను స్ఫుటపరిధి యగుచున్నది.

స్ఫుటశీఘ్రగుణకాలు॥ కుజునికి ౫౧।౫౫ బుధునికి 3౧।౧౫ బృహస్పతికి ౧౬।3 శుక్రునకు ౫౭।౫౭ శనికి ౯।౫౦. ఇవి స్ఫుటగుణకాలు.

శీఘ్రసంస్కారక్రమము.

శ్లో॥ శీఘ్రోచ్చోద్ధ్యాగ్రహైః కేంద్రే - స్వదోర్జ్యానాంచకోటిజాం । గుణాభ్యస్తాంభజేత్త్రైభైః ౮౦ బాణాహుకోట్యోఫలే స్వకే - కోటిలబ్ధోనయుక్త్రిజ్యా - కేంద్రేకర్కిమృగాదికే తద్వర్గాదథదోర్లబ్ధవర్గయుక్తాత్పదంశ్రుతిః । త్రిజ్యాబా

హుఫలాభ్యస్తాస్వకర్ణాప్తాఫలజ్యకా । తద్ధనుస్స్వఫలం శై
ఘ్రం । కలాద్యం భూసుతాదిషు । స్వర్ణం తేన గ్రహాస్స్పష్టాః।
కేంద్రే మేష తులాదికే।

అ॥ గ్రహమును శీఘ్రములో శోధిస్తేను కేంద్రమనబను అ కేంద్రమువలన భుజకోట్లు సాధించి భుజజ్యను కోటిజ్యను సాధించేది. ఆభుజజ్య కోటిజ్యలను వారి వారి స్ఫుటగుణకములచాత గుణించి ౮౦ టు భాగించిన లబ్ధం భుజజ్యాఫలం కోటి జ్యాఫలము రాబడును. ఆకోటిజ్యాఫలము త్రిజ్యయందు కేంద్రము కర్క్యాది అయి తే కోటిజ్యాఫలము శోధించేది. మకరాది అయితే త్రిజ్యయందు కూడితే శుద్ధకోటి యగును. ఆశుద్ధకోటి వర్గమున్ను భుజాఫలవర్గమున్ను రెండుకూడి మూలంచే స్తేను వ్యాసయగును. అదే చలకర్ణ అని పేరుగలదు. భుజాఫలము త్రిజ్యచాత గుణించి చలకర్ణచాత భాగించగా వచ్చినఫలం ఫలజ్య అదే భుజాఫలం । ఆభు జాఫలము ౨౨౫ కి హెచ్చయినది మొదలుకొని ధనుస్సంస్కారం చేయవలెను. ఆభుజాఫలమును జాదిగ్రహములయందు మేషాది అయితే ధనమున్ను తులాదిఅయి తే ఋణమున్ను చేస్తేను స్ఫుటగ్రహాలగుదురు.

సంస్కారక్రమము.

శ్లో॥ ఆదౌశైఘ్రదళం మాధ్యే - మాందార్ధం తు తతఃపరం
మాందం సర్వం గ్రహేమధ్యే - శీఘ్రం చేతి స్ఫుటగ్రహాః॥

అ॥ మొదటను శీఘ్రసంస్కారంచేసి అర్ధఫలమునున్ను సంస్కరించేది తి రుగా మాందసంస్కారంచేసి అర్ధఫలసంస్కారమున్ను తిరుగా మాందసంస్కా రంచేసి ఫలమంతయు మొదటిమధ్యగ్రహమందు సంస్కరించేది తర్వాత శీఘ్రసం స్కారంచేసి ఫలమంతయు సంస్కరిస్తేను స్ఫుటగ్రహములగుదురు.

శీఘ్రస్ఫుటగతుల సాధనము.

శ్లో॥ త్రిజ్యాకర్ణస్తువిశ్లేషాగతౌ వ్యర్కవిశ్లేషసంగుణాత్ శీఘ్రకర్ణా
ద్ధృతం లిప్తాః కర్ణేత్రిజ్యాధికోనకే- స్వకర్ణాప్తాగతిస్స్వష్టాః
వక్రభుక్తిర్మహాద్రుణే॥

అ॥ మాందస్ఫుటగతిని శీఘ్రగతియందు శోధిస్తేను కేంద్రగతియగును. అ కేంద్రగతిని స్వకీయమైనటువంటి శీఘ్రకర్ణను త్రిజ్యలో పోవటమేగాని లేక

చలకర్ణలో త్రిజ్యను శోధించిన అంతరంచాతను గుణించి స్వకీయమైన శీఘ్ర చలకర్ణచాతను భాగించిన లిప్తాదికము శీఘ్రగతిఫలమగును. త్రిజ్య శీఘ్రకర్ణ కంటె అధికమగుచుండగా ధనఫలం శీఘ్రకర్ణత్రిజ్యకంటె అల్పముగుచుండగా ఋణఫలం ఆశీఘ్రఫలము మాందస్ఫుటగతియందు ధనరుణములుగు తేరిగి సంస్క రించతగినది అదె స్ఫుటగతి రుణశీఘ్రఫలము మందస్ఫుటగతిలో పోకపోయినప్పు డు రుణశీఘ్రఫలం అధికమయి ఆరుణశీఘ్రఫలంలో మందస్ఫుటభుక్తి పోయినను అది వక్రగతియగును.

యీప్రకారం స్ఫుటగ్రహం స్ఫుటగతి రాబడును.

కుజాదుల ఓజయుగ్మమంద పరిధి భాగలు తెలియుచక్రం.			కుజాదులకు ఓజయుగ్మశీఘ్రపరిధిభాగలు తెలియజేయు చక్రం.		
గ్రహముల యుగ్మమంద పరిధిభాగలు.	ఓజయుగ్మాంతరం.	గ్రహముల ఓజ మందపరిధి భాగలు.	కుజాదుల యుగ్మశీఘ్రపరిధి భాగలు.	కుజాదుల ఓజశీఘ్రపరిధిభాగాది.	ఓజయుగ్మాంతరభాగాది.
కు ౧౮	౪ భా	కు ౧	కు ౫౧	కు ౫౩	౨ భాగలు
బు ౫	౨ భా	బు ౩	బు ౨౯	బు ౩౧	౨ భాగలు
గు ౮	౧ భా	గు ౭	గు ౧౫	గు ౧౬	౧ భాగలు
శు ౨	౨ భా	శుక్ర ౪	శు ౫౭	శు ౫౯	౨ భాగలు
శ ౧౩	౪ భా	శని ౯	శ ౮	శ ౯	౧ భాగలు
ర ౩	౦				
చ ౭	౦				

ఈ ఆర్యభటశాస్త్రం.

మహాయుగాధిమాసాః ౧౫౯౩౩౩౬.
సూర్యమాసాలు ౫౧౮౪౦౦౦౦
యుగక్షయతిథులు ౨౫౦౮౨౫౮౦
చాంద్రకువాసరాలు ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦
మహాయుగభగణాలు ౪౩౨౦౦౦౦
చంద్రభగణాలు ౫౭౭౫౩౩౩౬
కుజభగణాలు ౨౨౯౬౮౨౪
బుధభగణాలు ౧౭౯౩౭౦౨౦

గురుభగణాలు ౩౬౪౨౨౪
శుక్రభగణాలు ౭౦౨౨౩౮౮
శనిభగణాలు ౧౪౬౫౬౪
రాహుభగణాలు ౨౩౨౨౨౬
చంద్రోచ్చభగణాలు ౪౮౮౨౧౯
సావనదినములు ౧౫౭౭౯౧౭౫౦౦
భూభగణాలు ౧౫౮౨౨౩౭౫౦౦
త్రిజ్యావర్గ ౧౧౮౧౯౮౪౪

వక్రవక్రోదయాస్తస్థానసాధనం కేంద్రముచ్యతే.

శ్లో॥ స్ఫుటార్కేశీఘ్రఖేటంతు విశోధ్యస్ఫుటకేంద్రకం ఏతత్కేంద్రవశాత్సాధ్యం । వక్రవక్రోదయాస్తగాః॥

అ॥ కుజాదిపంచగ్రహములలోనే గ్రహముకు వక్రవక్రత్యాగాస్తోదయములు తెలియవలెనో ఆశీఘ్రస్ఫుటగ్రహమును స్ఫుటసూర్యునిలో శోధించగా నిలచినది స్ఫుటకేంద్రమనజను ఆస్ఫుటకేంద్రభాగలివలన ముందు సూచించుభాగలకు సమానరూపముగా తెలుసుకునేది.

గ్రహములు.	వక్రారంభ భాగలు.	వక్రత్యాగ భాగలు.	పశ్చాదస్త భాగలు.	ప్రాగుదయ భాగలు.	ప్రాగస్త భాగలు.	పశ్చాదుదయ భాగలు.	[illegible]
కుజునికి	౧౩౬	౨౨౩	౩౪౩	౧౬	౦	౦	
బుధునికి	౧౭	౩౪౨	౩౪౭	౧౨	౧౪	౩౪౬	
గురునకు	౧౧౫	౨౪౫	౩౪౯	౧౧	౦	౦	
శుక్రునకు	౨౯	౩౩౧	౩౫౨	౭	౧౦	౩౫౦	
శనికి	౧౦౯	౨౫౧	౩౪౫	౧౫	౦	౦	

వక్రమువక్రత్యాగముతప్ప కడమదంతాసరి.

సూర్యచంద్రులకు సూక్ష్మస్ఫుటాధికారం.

శ్లో॥ గ్రహాఃస్వోచ్చోనితఃకేంద్రం । భుజరాశింఖవంహ్నిభిః సంగుణ్యాభాగసంయుక్తా । షడ్భక్తాజ్యారవిశ్శశి । జీవాంతరేణభాగాదిలిప్తీకృత్వాథసంగుణాత్ । చక్రాంశై ౩౬౦ ర్విభజేల్లబ్ధంయోజ్యంజ్యాపిండసాజ్ఞికే । ధనర్ణంమేషజూకాది పూర్వాపరఖగాంతరం స్ఫుటభుక్తావిజానియ్యాద్వత్స్యను ణప్రకారతః॥ మధ్యేర్వాల్పాస్ఫుటగతిః । రవివర్వక్రగతిర్భవేత్ । స్ఫుటగత్యాధికేమధ్యగతిః శీఘ్రగతిర్భవేత్॥

అ॥ గ్రహమును మాందోచ్చలో శోధించగా కేంద్రమనజను ఆకేంద్రమును భుజసాధించి రాశిభాగలుచేసి కిందిభాగలు కూడి ౬ట భాగిస్తె లబ్ధంజ్యాఖండపతకమగును ఆజ్యాపతకములయొక్క అంతరంచాతను శేష భాగాది లిప్తలు చేసి ఆఅంతరంచాతను గుణించి ౩౬౦ట భాగించినలబ్ధం జ్యాయందు కూడితేను అది భుజాఫలమగును ఆభుజాఫలము మేషాదికేంద్రమయిన ధనమున్ను తులాది కేంద్రమయిన రుణమున్ను చేసేది స్ఫుటగ్రహము పూర్వాపర గ్రహములయొక్క అంతరం స్ఫుటగతి అని తెలిసేది. మధ్యగతికంటె స్ఫుటగతి తక్కువయితే సూర్యచంద్రులకు వక్రగతిఅనిన్ని మధ్యగత్యాధిక్యమాయెనా శీఘ్రగతియనిన్ని సమానమాయెనా సమగతియనిన్ని త్రివిధములుగావుండెను.

చాంద్రస్ఫుటము.

శ్లో॥ గ్రహస్వోచ్చోనితఃకేంద్రం । భుజరాశింఖవంహ్నిభిః । సంగుణ్యాభాగసంయుక్తాషడ్భక్తాజ్యాకుజాదిషు । పూర్వోక్తమాందకర్మేచ । సాధయేచ్ఛీఘ్రకర్మణే । కేంద్రేకక్ష్యేవ్యగాదాతు । జ్యాపిండాగతసాజ్ఞికే । జీవాంతరేణభాగాదిలిప్తీకృత్వాథసంగుణాత్ । చక్రాంశైర్విభజేల్లబ్ధంయోజ్యంజ్యాపిండసాజ్ఞికే । మాందార్ధంమధ్యమేకుర్యా - తదాశీ

ఘూర్ధమేవచ । మధ్యగ్రహేమందఫలం సకలంశీఘ్రమేవచ।
పూర్వోక్తమేవసంస్కుర్యాత్ । ఆర్యభట్టార్యసమ్మతం॥

అ॥ కుజాదులకు మొదట మాందోచ్చసంస్కారము సూర్య చంద్రులవలెనే చేసి రెండవపర్యాయము శీఘ్ర కేంద్రము సాధించి ఆ కేంద్రము కర్కాదిమకరాదిగా తెలుసుకొని కర్కాదిఅయితే కర్కాదిజ్యావతకమును మకరాది అయితే మకరాదిజ్యావతకమును పెట్టుకొని కడమకనిఅంతా మాందసంస్కారప్రకారమే చేసి పూర్వక్రమమున సంస్కారంచేసినను కుజాదులు స్ఫుటమగుదురు. బుధ శుక్రలకు శీఘ్రము మొదలుగానే నాల్గుసంస్కారములుచేసేది.

కుజాదుల స్ఫుటగతులసాధనము.

శ్లో॥ తృతీయ్యకర్మజ్యాపిండే । అంతరేమధ్యభుక్తిషు గుణాచ్చక్రాంశకాలబ్ధం కేంద్రేకర్కిమృగాదికే । ధనర్ణంస్యాన్మందగతిశ్శీఘ్రగత్యూనకేంద్రజం । శీఘ్రజ్యాంతరజాభ్యస్తంభగణాంశైర్విభాజితంమందభుక్తౌధనర్ణంస్యాస్ఫుటగత్యాః కుజాదిషు । యథాఫలకలాదిభ్యో శుద్ధామందగతిర్యదితదా వక్రగతిస్తస్యా గ్రహస్యభవతి ధృవం॥

అ॥ మూడవకర్మజ్యాంతరంచాతను గ్రహములయొక్క మధ్యగతినిగుణించి ౩౬౦ టు భాగించిన లబ్ధం అస్వగతియందు కర్కాది మకరాదిని గుతేణరిగి మధ్యగతియందు సంస్కరించిన మాందగ్రహగతి ఆగతిని శీఘ్రగతియందు శోధిస్తేను కేంద్రగతియగును దానిని శీఘ్రజ్యాంతరంచాత గుణించి ౩౬౦ టు భాగించినలబ్ధము ధనాంతరమయితే మాందగతియందు కూడేది. కర్కాదికేంద్రమయితేనరుణాంతరముగనుక శోధించేది శీఘ్రగతియగును లేక శీఘ్రఫలంలో మాందగతి పోయినను వక్రగతియగును.

సంపూర్ణము.

సూర్యజ్యా.	చంద్రజ్యా.
౧ ప ౧౩ అ ౧౪	౧ ప ౩౧ అ ౩౨
౨ ప ౨౭ అ ౧౩	౨ ప ౬౩ అ ౩౦
౩ ప ౪౦ అ ౧౨	౩ ప ౯౩ అ ౨౯
౪ ప ౫౨ అ ౧౨	౪ ప ౧౨౨ అ ౨౮
౫ ప ౬౪ అ ౧౨	౫ ప ౧౫౦ అ ౨౬
౬ జ ౭౬ అ ౧౦	౬ ప ౧౭౬ అ ౨౫
౭ ప ౮౬ అ ౧౦	౭ ప ౨౦౧ అ ౨౩
౮ ప ౯౬ అ ౮	౮ ప ౨౨౪ అ ౧౯
౯ ప ౧౦౪ అ ౮	౯ ప ౨౪౩ అ ౧౮
౧౦ ప ౧౧౨ అ ౬	౧౦ ప ౨౬౧ అ ౧౪
౧౧ ప ౧౧౮ అ ౫	౧౧ ప ౨౭౫ అ ౧౨
౧౨ ప ౧౨౩ అ ౩	౧౨ ప ౨౯౭ అ ౭
౧౩ ప ౧౨౬ అ ౨	౧౩ ప ౨౯౪ అ ౫
౧౪ ప ౧౨౧ అ ౧	౧౪ ప ౨౯౯ అ ౨
౧౫ ప ౧౨౯ అ ౦	౧౫ ప ౩౦౧ అ ౦

కుజమందజ్యా	కుజస్యమకరజ్యా	కుజజ్యకరిజ్యా.
౧।౬౮	౧।౧౪౩	౧।౬౮౦
౨।౧౩౩	౨।౨౮౫	౨।౧౨౫౬
౩।౨౦౦	౩।౪౨౬	౩।౧౬౯౭
౪।౨౬౬	౪।౫౬౬	౪।౨౦౦౧
౫।౩౩౦	౫।౭౦౬	౫।౨౨౦౧
౬।౩౯౨	౬।౮౪౩	౬।౨౩౨౮
౭।౪౫౨	౭।౯౭౮	౭।౨౩౫౮
౮।౫౦౭	౮।౧౧౧౩	౮।౨౪౧౪
౯।౫౫౭	౯।౧౨౪౫	౯।౨౪౦౧
౧౦।౬౦౧	౧౦।౧౩౭౨	౧౦।౨౩౬౪
౧౧।౬౩౯	౧౧।౧౪౯౮	౧౧।౨౩౦౮
౧౨।౬౬౯	౧౨।౧౬౨౨	౧౨।౨౨౩౭
౧౩।౬౮౯	౧౩।౧౭౩౮	౧౩।౨౧౫౪
౧౪।౭౦౪	౧౪।౧౮౫౧	౧౪।౨౦౫౯
౧౫।౭౦౭	౧౫।౧౯౫౮	౧౫।౧౯౫౮

బుధమందజ్యా.	బుధమకరజ్యా.	బుధకర్కిజ్యా.	గురుమందజ్యా.	గురుమకరజ్యా.	గురుకర్కిజ్యా.
౧ ౨౩	౧ ౧౦౧	౧ ౨౨౩	౧ ౩౨	౧ ౫౯	౧ ౮౯
౨ ౪౬	౨ ౧౯౯	౨ ౪౩౫	౨ ౬౪	౨ ౧౧౮	౨ ౧౭౫
౩ ౬౯	౩ ౨౯౬	౩ ౬౨౪	౩ ౯౬	౩ ౧౭౬	౩ ౨౫౬
౪ ౯౦	౪ ౩౯౦	౪ ౭౯౧	౪ ౧౨౭	౪ ౨౩౧	౪ ౩౩౦
౫ ౧౧౦	౫ ౪౮౩	౫ ౯౩౧	౫ ౧౫౮	౫ ౨౮౪	౫ ౩౯౮
౬ ౧౨౯	౬ ౫౭౪	౬ ౧౦౪౪	౬ ౧౮౭	౬ ౩౩౫	౬ ౪౫౮
౭ ౧౪౬	౭ ౬౬౦	౭ ౧౧౩౪	౭ ౨౧౫	౭ ౩౮౪	౭ ౫౧౦
౮ ౧౬౨	౮ ౭౪౪	౮ ౧౨౦౦	౮ ౨౪౨	౮ ౪౨౯	౮ ౫౫౩
౯ ౧౭౫	౯ ౮౨౪	౯ ౧౨౪౫	౯ ౨౬౫	౯ ౪౭౨	౯ ౫౮౯
౧౦ ౧౮౭	౧౦ ౯౦౦	౧౦ ౧౨౭౪	౧౦ ౨౮౫	౧౦ ౫౧౧	౧౦ ౬౧౫
౧౧ ౧౯౮	౧౧ ౯౭౧	౧౧ ౧౨౮౩	౧౧ ౩౦౩	౧౧ ౫౪౬	౧౧ ౬౩౪
౧౨ ౨౦౫	౧౨ ౧౦౩౩	౧౨ ౧౨౭౬	౧౨ ౩౧౬	౧౨ ౫౭౬	౧౨ ౬౪౬
౧౩ ౨౧౦	౧౩ ౧౦౯౭	౧౩ ౧౨౬౨	౧౩ ౩౨౬	౧౩ ౬౦౧	౧౩ ౬౪౯
౧౪ ౨౧౪	౧౪ ౧౧౫౦	౧౪ ౧౨౩౩	౧౪ ౩౩౧	౧౪ ౬౨౧	౧౪ ౬౪౬
౧౫ ౨౧౫	౧౫ ౧౧౯౭	౧౫ ౧౧౯౭	౧౫ ౩౩౩	౧౫ ౬౩౭	౧౫ ౬౩౭

శుక్రమాందజ్య.	శుక్రమకరజ్య.	శుక్రకటకజ్య.	శనిమాందజ్య.	శనిమకరజ్య.	శనికటకజ్య.
౧ ౧౯	౧ ౧౫౨	౧ ౯౨౭	౧ ౪౩	౧ ౩౮	౧ ౪౮
౨ ౩౩	౨ ౩౦౩	౨ ౧౬౫౭	౨ ౮౫	౨ ౭౫	౨ ౯౫
౩ ౪౪	౩ ౪౫౪	౩ ౨౧౬౨	౩ ౧౨౭	౩ ౧౧౨	౩ ౧౩౯
౪ ౫౩	౪ ౬౦౪	౪ ౨౪౬౬	౪ ౧౬౮	౪ ౧౪౭	౪ ౧౮౧
౫ ౬౦	౫ ౭౫౩	౫ ౨౬౪౫	౫ ౨౦౭	౫ ౧౮౧	౫ ౨౨౧
౬ ౬౬	౬ ౯౦౧	౬ ౨౭౫౩	౬ ౨౪౪	౬ ౨౧౨	౬ ౨౫౫
౭ ౭౧	౭ ౧౦౪౯	౭ ౨౭౮౩	౭ ౨౭౮	౭ ౨౪౩	౭ ౨౭౮
౮ ౭౫	౮ ౧౧౯౭	౮ ౨౭౮౮	౮ ౩౦౯	౮ ౨౭౦	౮ ౩౧౩
౯ ౭౮	౯ ౧౩౪౦	౯ ౨౭౩౪	౯ ౩౩౭	౯ ౨౯౫	౯ ౩౩౭
౧౦ ౮౧	౧౦ ౧౪౮౩	౧౦ ౨౬౬౭	౧౦ ౩౬౨	౧౦ ౩౧౫	౧౦ ౩౫౫
౧౧ ౮౩	౧౧ ౧౬౨౩	౧౧ ౨౫౭౯	౧౧ ౩౮౩	౧౧ ౩౫౫	౧౧ ౩౭౦
౧౨ ౮౪	౧౨ ౧౭౬౧	౧౨ ౨౪౮౩	౧౨ ౩౯౮	౧౨ ౩౫౪	౧౨ ౩౮౦
౧౩ ౮౫	౧౩ ౧౮౯౩	౧౩ ౨౪౬౩	౧౩ ౪౧౦	౧౩ ౩౬౮	౧౩ ౩౮౬
౧౪ ౮౫	౧౪ ౨౦౨౪	౧౪ ౨౧౮౯	౧౪ ౪౧౭	౧౪ ౩౭౮	౧౪ ౩౮౭
౧౫ ౮౬	౧౫ ౨౧౫౦	౧౫ ౧౯౫౮	౧౫ ౪౨౦	౧౫ ౩౮౫	౧౫ ౩౮౫

కల్ప్యాదిద్యుగణసాధనము దృక్సిద్ధముకు.

శ్లో॥ కల్యబ్దార్క ౧౨ గుణోమాసయుక్తత్రిస్థా

యీ శ్లోకార్థము పూర్వమే వ్రాసియున్నాను.

మధ్యగ్రహసాధనము.

శ్లో॥ ఏకాదిస్థానసంఖ్యానాపదకానామహర్గణే। సంయోజ్యాన్మధ్యఖేటస్స్యాత్। పూర్వధ్రువసమన్వితః॥

అ॥ అహర్గణమందు ఏకాదిస్థానసంఖ్యలుగల ఆయాగ్రహగతులను సంకలనజన్యఫలకములు కూడి పూర్వధ్రువమును కూడగా మధ్యగ్రహలగును. దేశాంతర సంస్కారంచేశేది.

పూర్వధ్రువములు.

శివగోత్ర్యభ్రరామాభ్రగుణాస్సూర్యధ్రువస్మృతః ౧౧।౭౯। 30।3౦

రుద్రాశ్వి ఖకరాష్వేద కరాశ్శూన్యాబ్ధ యశ్శశేః ౧౧।౨3। ౨౪।౪౦

రుద్రారసాశ్చరవయో నాగచంద్రాశ్చ భూభువః ౧౧।౬। ౧౨।౧౫

దశార్కనేత్రాబ్ధయశ్చదంతాస్స్యాంమ్యస్యశీఘ్రకే ౧౦।౧౨। ౪౨।3౨

ఖంశరాఃగజ రామాశ్చద్వ్యగ్నయస్తు గురోఃధ్రువః ౦।౫। 3౫।3౫

అభ్రభంనఖాశ్చ వేదాశ్చ షడ్వేదా భార్గవస్యహి ౦।౩౦। ౪।౪౬

దిశోతారాశూన్యకరాః కాష్టాధ్రువశసన్మృతాః ౧౦।౨౭ ౨౦।౧౦

ద్వ్యగోక్షిణేచదేశాశ్చ దేవాస్తుంగ శశేఃధ్రువం ౨।౩౯। ౫౬।33

షట్శూన్యమేకంద్విశరాః రాహోస్వధ్రువశోధితః॥ ౬।౦। ౧।౫౨

అ॥ సూర్యాదిగ్రహములకు అందరికి పూర్వధ్రువములు కూడేది రాహువు మాత్రం పూర్వధ్రువములో శోధించేది.

సూర్యసాధనము.

శ్లో॥ అహర్గణఃఖాద్రి ౭౦ హృతేనవర్జితః ఖరాంశురంశాదిరయంప్రజాయతే। అహర్గణాలోచన ౨ సంగుణాచ్ఛరైః ౫ హృతాద్విలిప్తాదిఫలేనవర్జితః॥

అ॥ అహర్గణమును ౭౦ ట భాగించగా రాబడిన భాగాది అహర్గణములో శోధించేది తిరుగా అహర్గణమును ౨ ట గుణించి ౫ ట భాగించిన విలిప్తలు శోధించేది పూర్వధ్రువసంస్కారం దేశాంతరసంస్కారంచేశేది.

చంద్రసాధనము.

శ్లో॥ గుణాహతోద్వ్యద్యుగణాద్వినాగై ౮౨ హృతశ్చచక్రాదిరయంప్రజాయతే। వేదాగ్నిబాణాప్తఫలాంశయుక్తపూర్వధ్రువాఢ్యశ్చనిశాకరస్స్యాత్॥

అ॥ ద్యుగణం 3 ట గుణించి రెండుప్రతులుగా వుంచి పై ప్రతిని [illegible] ట భాగించిన భగణాదిగ్రహమందు రెండోప్రతిని ౫3౪ ట భాగించిన భాగించిన భాగాదికూడేది పూర్వధ్రువదేశాంతరసంస్కారం చేశేది.

త్రిగుణాబ్దసంస్కారము.

శ్లో॥ త్రిగుణాబ్దాద్వితర్కాక్షి ౨౬౨ హృతాలిప్తోనితోరవిః। ఖాగ్నిదేవ 333౦ హృతాలిప్తోయుతసంస్కృతచంద్రమాః॥

అ॥ త్రిగుణాబ్దాలు సూర్యునకు ౨౬౨ ట భాగించిన లిప్తాది రుణమున్నూ చంద్రునకు 333౦ ట భాగించిన లిప్తాదిధనము చంద్రోచ్చరాహువులను పూర్వమే సులభముగా చెప్పితిని.

శ్లో॥ అగజాననపద్మార్కం । గజాననమహర్నిశం । అనేకదంతం భక్తానా । మేకదంతముపాస్మహే॥

సూర్యచంద్రగ్రహాణాం మూలకు గణకరంజని ప్రథమాధికారమధ్యగ్రహములను చెప్పబోవు ప్రకారం దృక్సిద్ధం ఛాయవలయును రాహుకుమాత్రం త్రిగుణాబ్ధ సంస్కారశోధిత రాహుయందు సంస్కారం.

బీజాధికారము.

శ్లో॥ శశిచక్ష్వద్రిరూపోన ౧౭౨౧ శకాబ్దాంఖాద్రి ౭౦ సంహతాత్ అష్టాంబరేషు ౫౦౮ హృల్లబ్ధం కలికాదిరవిర్ధనం॥

అ॥ శాలివాహన శకగతసంవత్సరములలో ౧౭౨౧ శోధించి శేషమును ౭౦ టి చాత గుణించి ౫౦౮ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము సూర్యుని యందు ధనంచేశేది.

శ్లో॥ అద్రిరూపాష్టరూపోన ౧౮౧౭ శకాబ్దాన్ ఖాగ్ని ౩౦ సంగుణాత్ । షణ్ణేత్రాక్షి ౨౨౬ హృతాల్లబ్ధం । కలికాద్యంవిధోర్ధనం॥

అ॥ శాలివాహనశకగతసంవత్సరములలో ౧౮౧౭ శోధించిన శేషము ౩౦ టు గుణించి ౨౨౬ ట భాగించిన కలాదిఫలము చంద్రునికి ధనం.

శ్లో॥ నప్తాంకాంకో ౯౯౭ శకైర్యూనా శేషాదష్టాదశై ౧౮ గుణాత్ ఖభాణ ౫౦ భక్త లిప్తాద్యం చంద్రతుంగం విశోధయేత్ ॥

అ॥ శాలివాహనశకగత సంవత్సరములయందు ౯౯౭ శోధించిన శేషమును ౧౮ టు గుణించి ౫౦ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము చంద్రోచ్చలో శోధించేది.

శ్లో॥ నేత్రాగ్నిమునిభీ ౭౩౨ ర్యూనశకాబ్దాత్ ఖాష ౮౦ సంగుణాత్ । తిథివేద ౪౧౫ హృతాల్లబ్ధం । కలాద్యంశోధయేత్తమః॥

అ॥ శాలివాహనశకగతసంవత్సరములలో ౭౩౨ శోధించిన శేషమును ౮౦ చాత గుణించి ౪౧౫ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము శోధించితేను రాహుస్ఫుగు.

శ్లో॥ ద్విసహస్రాధికశకం । సబీజంతదవాప్యతేవ్యత్సయేన్నై నసంస్కార్యా । సబీజఫలమత్సుతే॥ అర్థంస్పష్టం.

సూర్యచంద్రస్ఫుటం.

రవ్యుదయావికలాసంస్కారక్రమం.

శ్లో॥ దృక్సిద్ధార్కాంశదశభి ౧౦ ర్భక్తాల్లబ్ధం భవేత్తధాగత ఖండాంతరహతం । శేషందశహృతంఫలంగతఖండేర్ధనర్ణం స్యాద్విలిపాత్మకఖండకం॥

అ॥ బీజఫలమధ్యసూర్యునియొక్క భాగలను ౧౦ ట పాలుగొన్నలబ్ధము ను పరిమాణయిన యాదిగువను వ్రాయబడిన పతకము యొక్కవికలలను వ్రాసుకొనేది. భాగాదిశేషమును ఆఖండము యొక్కనున్ను పైఖండంయొక్కనున్ను అంతరముచేత గుణించి ౧౦ ట భాగించగా రాబడిన వికలలను పైన వ్రాయబడిన పతక వికలలయందు ధనరుణములు గుర్తెరిగి సంస్కరించేది అనగా వృద్ధి పతకముల యందు ధనమున్ను క్షయపతకములయందు రుణమున్ను ధనరుణ ధనక్షయాని కాదాని అనిన్యాయము.

౧౪|౯	ధ ౪	౭|౪	ధ ౬	౧౩|౯	రు ౯
౨|౧౦	ధ ౧	౯|౧౧	ధ ౩	౧౪|౧౦	ధ ౧౧
౩|౧౧	ధ ౨	౯|౧౪	ధ ౨	౧౫|౧౨	ధ ౯
౪|౧౩	ధ ౬	౧౦|౧౫	రు ౧	౧౬|౨౦	ధ ౯
౫|౭	రు ౬	౧౧|౧౪	రు ౩	౧౭|౨౯	ధ ౬
౬|౦	రు ౪	౧౨|౧౨	రు ౩	౧౮|౩౪	ధ ౫

౧౯|౪౦	ధ ౨	౨౫|౦	ధ ౧౨	౩౧|౩౫	రు ౫
౨౦|౪౨	రు ౨	౨౬|౧౨	ధ ౧౦	౩౨|౩౦	రు ౬
౨౧|౪౦	రు ౭	౨౮|౨౨	ధ ౧౦	౩౩|౨౫	రు ౮
౨౨|౩౪	రు ౭	౨౭|౩౨	ధ ౪	౩౪|౧౬	రు ౮
౨౩|౨౮	రు ౧౩	౨౯|౩౫	ధ ౨	౩౫|౮	రు ౮
౨౪|౧౫	రు ౧౪	౩౦|౩౮	రు ౧౪	౩౬|౦	రు ౦

వికలాసంస్కారము.

శ్లో॥ అర్కోదద్యోస్తువికలా। గుణితామధ్యభుక్తయః। షష్టి ౬౦ భక్తాస్తువికలా। ధనర్ణంమధ్యఖేటయోః॥

శ్లో॥ ఖాదిశూన్యాంగ ౬౦ పర్యంతంభాగాది రుణసంజ్ఞికాః। తథా దిఖేంద్ర ౧౪౦ పర్యంతం ధనభాగాదిసంజ్ఞకాః। తథాఖ తత్వ ౨౫౦ పర్యంతం రుణభాగాది సంజ్ఞకాః తథాషట్వ గ్ని ౩౬౦ పర్యంతం ధనభాగాది సంజ్ఞకాః॥

అ॥ మధ్యసూర్యోదయానంతరముకాని పూర్వముకాని స్ఫుటసూర్యోదయముకలుగుట కలదు కాన నారెంటియొక్క అంతర వికలలను ఆయా గ్రహముల యొక్క మధ్యగతులచాత గుణించి ౬౦ట భాగించగా రాబడిన వికలలును పై మధ్యసూర్యునినే కేంద్రముగా నెంచుకొని ౬౦ భాగలవరకు రుణమనియును ఆది మొదలు ౧౪౦ భాగలవరకు ధనమనియును ౨౫౦ భాగలవరకు రుణమనియును ౩౬౦ భాగలవరకు ధనమనియును తెలియుము. యీసంస్కారము అన్నిగ్రహములకు ఆవశ్యకమవుటవల్లను ముందు సూర్యగ్రహణములోను యీసంస్కారం ముఖ్యమగుటవల్ల సూచించినాను.

సూర్యభుజాఫలసాధనము.

ఆర్యభటసంమత స్ఫుటాధ్యాయమందు సూర్య చంద్రులకు ౩౦ జ్యాపతకాలు సాధించియున్నాను ఆపతకములవలన భుజాఫలము సాధించి స్ఫుటముచేయవలయును.

భుజాఫలజనిత ప్రథమసంస్కారము.

శ్లో॥ సూర్యబాహుఫలాద్విస్థా। స్థిధి ౧౫ ఘ్నాద్విస్థిధి ౧౫౪ హృతాః। మునిసప్త ౭౭ హృతాల్లబ్ధం। చంద్రేవ్యత్యయమేవచ। తుంగేతురవివత్కార్య మాద్య సంస్కార ఈదృశః॥

అ॥ సూర్యభుజాఫలలిప్తలను ౧౫ ట గుణించి రెండు ప్రతులుగా వుంచి ౧౫౪ ట భాగించిన కలాదిఫలము చంద్రునియందు సూర్యునిలో చేర్చిన రుణమున్ను సూర్యునియందు రుణంచేసిన ధనమున్ను చేశేది.

౧౫ ట గుణించిన రెండోప్రతిని ౭౭ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము చంద్రోచ్చయందు సూర్యునివలెనే సంస్కరించేది.

ద్వితీయసంస్కారము.

శ్లో॥ తత్తుంగహీనంచంద్రం స్యాత్కేంద్రంవ్యర్కేందుసాధితం వ్యర్కేందుద్విగుణీకృత్య। చంద్రకేంద్రోనకేంద్రజందశభి ౧౦ భాజితఫలంగతఖండాభవంతిచ। ఖండాంతరేణభాగాదిహాత్వాదశ ౧౦ హృతాత్ఫలం। ఖండేయోజ్యంధనర్ణం స్యాత్తౌళిమేషాదిగేసతి। తత్కేంద్రాన్నందజఫలంసంస్కృత్యా తూర్వవత్సదా॥

అ॥ ప్రథమసంస్కారచంద్రునియందు తుంగమును శోధిస్తేను కేంద్రమవును వ్యర్కేందును సాధించి ద్విగుణించగా ద్విగుణితవ్యర్కేందనజను దానియందుచంద్రకేంద్రమును శోధించగా స్ఫుటకేంద్రమగును. ఆకేంద్రమును భుజసాధించి ౧౦ ట భాగించగా లబ్ధసంఖ్యకు తగినఖండమును పెట్టుకొని ఆ ఖండాంతరముచేత భాగాదిని గుణించి కిందిప్రతులు మానమెత్తి శేషగస్థానమును ౧౦ ట భాగించగా లబ్ధంఖండములోకూడి అఖండలిప్తాదిని తులాదిమేషాది కేంద్రమెరిగి ధనరుణములు కేంద్రములోచేశేది.

ఆ కేంద్రమువలన ౩౮ జ్యాపతకములవల్ల భుజాఫలం సాధించి పూర్వోక్త ప్రకారము మేషాదిఋణం తులాది ధనమని సంస్కరించేది మూండవ స్ఫుట చంద్రుడగును.

౦।౦।౦	అ ౧౪	౩౦।౪౦।౦	అ ౧౦	౬౦।౬౯।౦	అ ౬
౧౨।౧౪।౦	అ ౧౩	౪౦।౫౮।౧	అ ౧౦	౭౦।౭౫।౦	అ [illegible]
				౮౧।౭౮।౦	అ ౨
౨౦।౨౭।౦	అ ౧౩	౫౦।౬౦।౦	అ ౯	౯౦।౮౦।౦	అ ౦

మూడవసంస్కారము.

శ్లో॥ శూన్యాష్ట ౧౮౦ రూపలిప్తాంత మేకభాగకలాద్వయం। చంద్రార్కోనంభుజస్యార్ధ్యం మేషేర్ణంజూకగేధనం॥

అ॥ ౧౮౦ లిప్తలకు జ్యాసాధించబడియున్నది భాగ ౧ కి ౨ లిప్తల లెఖను చంద్రునిలో సూర్యునిశోధించిన కేంద్రమువలన భుజసాధించి ఆభుజభాగలకు భాగ ౧ కి ౨ లిప్తలలెఖను త్రైరాశికప్రకారం రాబడిన కలాదిఫలము అర్కోన చంద్రకేంద్రము మేషాదిఅయిన ఋణమున్ను తులాదిఅయిన ధనమున్ను చేసేది.

౪ వ సంస్కారము.

శ్లో॥ వ్యర్కేందుభాగాన్ ఖశరాబ్ధి ౪౫౦ భక్త్వా। లబ్ధ్యంతుఖండాంతరమేవగుణ్యంశేషస్త్వబ్ధిభక్తంగతఖండమేళనాత్ కలాఫలంకేంద్రమయుగ్మయుగ్మే। ధనంభవేదోజపదేచకేంద్రే యుగ్మేఋణానక్రకుళీరగేక్రమాత్॥

అ॥ వ్యర్కేందుభాగలను ౮ ట భాగించగా రాబడిన లబ్ధమును తగిన మకరాదికర్క్యాది తెలుసుకొని ఖండమును పెట్టుకొని ఖండాంతరముచేత భాగాదిని గుణించి లిప్తవిలిప్తలను ౬౦ ట భాగించి భాగస్థానమందు కూడి ౪౫౦ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము గతఖండములో కూడిన కలాదిఫలము వ్యర్కేందుకేంద్రము ఓజపదమయిన ధనమున్ను యుగ్మపదమయిన చంద్రునియందు ఋణంచేయ తగినది.

మకరాది.		కర్క్యాది.	
౧।౧౦	౭।౩౪	౧।౧౨	౭।౩౫
౨।౧౮	౮।౩౦	౨।౧౬	౮।౩౪
౩।౨౫	౯।౨౫	౩।౨౫	౯।౨౮
౪।౩౦	౧౦।౧౬	౪।౩౧	౧౦।౨౧
౫।౩౪	౧౧।౯	౫।౩౨	౧౧।౧౨
౬।౩౫	౧౨।౦	౬।౩౮	౧౨।౦

పంచమసంస్కారము.

శ్లో॥ సూర్యబాహుకలాభ్యస్తా దశ ౧౦ శూన్యాగ్నిసోమ ౧౩౦ హృత్ కలాదికఫలంభానో। వ్యత్యయోస్తమసస్ఫుటం॥

అ॥ సూర్యభుజాఫలమును ౧౦ టు గుణించి ౧౩౦ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము సూర్యభుజాఫలము ఋణమయిన ధనముగాను ధనమయిన ఋణముగాను రాహువులో సంస్కరించిన స్ఫుటరాహువగును.

విక్షేపసాధనము.

శ్లో॥ పాతోనకేంద్రభుజభాగశరై ౫ ర్విభక్తా। విక్షేపయోఃపతకసంఖ్యముపైతిసామ్యే। శిష్టానిపశ్యాంతర నిఘ్నమర్ధై ౫ ర్విభాజయేదాప్తఫలంయుతాన్యు విక్షేపలిప్తామధమేషతులాదదక్షౌ॥

అ॥ చతుర్థఫలసంస్కృత చంద్రునియందు స్ఫుటరాహువును శోధించగా పాతోనకేంద్రమనబడును దీనిని భుజసాధించి ఆభుజభాగలను ౫ ట భాగించగా రాబడిన సంఖ్యకు సమానమయిన పతకం పెట్టుకొని ఆపతకాంతరంచాతను భాగాదిని గుణించి మానము త్రిభాగస్థానమందు కూడి భాగలను ౫ ట భాగించగా రాబడిన ఫలము పతకమందుకూడితేను మధ్యవిక్షేపలిప్తాదియగును ఆపాతోనకేంద్రము మేషాదిఉత్తరమున్ను తులాదిదక్షిణవిక్షేపమని తెలియవలయును.

స్ఫుటవిక్షేపసాధనం.

శ్లో॥ వ్యర్కేందాద్విగుణీకృత్య । పాతోనేందుంవిశోధయేత్ । తద్భుజజ్యాంవంహ్ని 3 నిఘ్నాంహృతాషడ్వేదశంకరా ౧౧౪౬ దిగైక్యమధ్యవిక్షేపోయుక్తాభిన్నదిశోవియుక్ । స్ఫుటవిక్షేపలిప్తాస్స్యుః । సాధయేన్మానసోక్తవత్ ॥

అ॥ వ్యర్కేందును ద్విగుణించి దానిలో పాతోనకేంద్రమును శోధించగా నిలిచిన కేంద్రమువలన భుజజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యను 3 చే గుణించి ౧౧౪౬ చే భాగించిన కలాదిఫలము పాతోనచంద్రకేంద్రమును, మధ్యవిక్షేపమును, ఏకదిక్కులయిన చేర్చేది భిన్నదిక్కులయిన శోధిస్తేను స్ఫుటవిక్షేపమగును. యీప్రకారముగాక లోగడ స్ఫుటాధ్యాయపతకములయందు విక్షేప క్రాంతిపతకములు క్రమము వ్రాసియున్నాము. ఆప్రకారం సరిచూచుకొనవలయును.

విక్షేపపతకములు.

౧।౦।౨౬।౪౦	అ ౨౭	౧౦।౩।౫౬।౨౪	అ ౧౬।౩౦
౨।౦।౫౩।౩౯	అ ౨౬।౬	౧౧।౪।౧౨।౫౪	అ ౧౪।౨౪
౩।౧।౧౯।౪౫	అ ౨౫।౩౦	౧౨।౪।౨౪।౧౮	అ ౧౨।౩౦
౪।౧।౪౭।౧౭	అ ౨౭।౩౪	౦౩।౪।౩౯।౪౮	అ ౧౦।౨౬
౫।౨।౧౮।౪౯	అ ౨౩।౨౨	౧౪।౪।౫౦।౧౪	అ ౭।౭౨
౬।౨।౩౪।౧౧	అ ౨౦।౪౭	౧౫।౪।౫౮।౬	అ ౭।౨
౭।౨।౫౬।౫౮	అ ౧౧।౨౦	౧౬।౭।౩౫౮	అ ౪।౮
౮।౩।౧౮।౧౮	అ ౧౯।౫౪	౧౭।౭।౮।౬	అ ౦।౭౪
౯।౩।౩౮।౧౨	అ ౧౮।౧౨	౧౮।౭।౯।౦	అ ౦

విక్షేపసాధనము.

శ్లో॥ పాతోనచంద్రబాహుభ్యాం నాగవంహ్ని ౩౮ హతాత్కలాః కేంద్రాశావశతస్స్యాత్తాం । స్యాద్విక్షేపకలాహృతాః॥

అ॥ పాతోనచంద్రకేంద్రమును భుజచేసుకొని ఆభుజను 3 జీవలనగా మానసజీవచాతను భుజజ్యనుసాధించి ఆభుజజ్యను ౩౮ చే గుణించి మానమెత్తితే కలాదివిక్షేపమగును. అదియు స్ఫుటవిక్షేపము రెండుసరిచూచుకునేది.

పంచస్ఫుటవిషయమై పాతోనేందు భుజజ్యా.

శ్లో॥ పాతోనచంద్రబాహుభ్యాం । కోటిజ్యాంచహతాత్పునః । ఉద్విక్షేపోత్క్రమజ్యఘ్నాం । ఇష్టవిక్షేపకోటిహృత్ । త్రిభజ్యయాహరేల్లబ్ధం । కలాదిఫలమీరితం పాతోనేందోర్జపాదేచ । ఋణంయుగ్మపదేధనం॥

అ॥ పాతోనచంద్రునియొక్క భుజజ్యను పాతోనచంద్రకోటిజ్యచేత గుణించి తిరుగా దానినే చంద్రపరమవిక్షేపమనగా పరమవిక్షేపము 30౯ అయివున్నది దానికి వ్యుత్క్రమజ్యా యప్పటికిన్ని పద్నాలు ౧౪ నిరుక్తైయున్నది యీ పద్నాల్గు చాతగుణించి, ఇష్టవిక్షేపకోటిజ్య అనగా-స్ఫుటవిక్షేపకోటిజ్యచాత భాగించిన లబ్ధమును త్రిజ్యచాత భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము పాతోనచంద్రుడు ఓజపదమందుండగా చతుర్థఫలసంస్కృత చంద్రునియందు ఋణమున్ను యుగ్మపదమందుండగా ధనంచాయవలయును. పంచమసంస్కారస్ఫుటచంద్రుడగును.

శ్లో॥ దృక్సిద్ధేందుస్ఫుటంగతిఃపూర్వాపరఖగాంతరం

అ॥ పూర్వాపర స్ఫుటగ్రహములయొక్క అంతరం స్ఫుటగతియని తెలిసేది

ప్రత్యక్షం.

పాతోనచంద్ర కేంద్రము ౬-౫-౦-౦ భుజ ౦-౫-౦-౦ కోటి ౨-౨౫-౦-౦ భుజజ్య ౩౦౦-౦ కోటిజ్య ౩౪౨౪-౪౦ భుజజ్యచాత గుణించగా ౧౦౨౭౨౦ దీనిని ౧౪ గుణించగా ౧౪౩౮౧౦౮౦ దీనిని త్రిజ్యచాత భాగించగా ౪౧౮౩-౦ దీనిని స్ఫుటవిక్షేపము ౩౦-౦ కి కోటిజ్య ౩౪౩౭-౩౦ చే భాగించగా కలాదిఫలము ౧-౧౩ కేంద్రము ఓజపదముగనుక చంద్రునియందు ఋణంచేశేది. యీప్రకారంచేసిన పంచస్ఫుటచంద్రుడగును.

కుజాదుల ధృవసాధనము.

శ్లో॥ కల్యబ్దాత్షట్కృత్యోన ౩౬౦౦ శేషంశరహతైర్హృతం ఖభూ
నాగైః ౮౧౦ ఖషడ్వేదైః ౪౬౦ గగనాంబరషోడశైః
౧౬౦౦ శూన్యాబ్ధిపావకైః ౩౪౦ ఖాబ్ధివార్ధి ౪౪౦ భక్తంకలా
దికం గురోర్ధనంసదా కార్యమితరేషాంఋణంభవేత్॥

అ॥ కల్యాద్యబ్దాలలో ౩౬౦౦ శోధించిన శేషమును ౫ ట గుణించి కుజునకు ౮౧౦ బు ౪౬౦ గు ౧౬౦౦ శు ౩౪౦ శనికి ౪౪౦ యీహారములచేత భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము గురువుకు ధనమున్ను ఇతరులకు ఋణముచేయదగ్గది.

మాందాలు.

శ్లో॥ ద్వ్యగేందుగజభూపార్ధా ౨|౧౭|౮|౪ సూర్యమాందధ్రువస్సదా
బాణాంకేందుశశాంకాగ్ని నవాంబుధిగురోర్ధ్రువః ౫|౧౯ ౩౧|౪౯
అష్టాంగ బాణబాహ్వభ్ర భాను సూర్యసుతస్యతు ౮|౬| ౫౨|౧౨

మాందాలకుసంస్కారము.

శ్లో॥ భూలోచనాగ్ని ౧౩౨౧ చంద్రోనశాకాత్సూర్యస్య ఖాద్రి
భూః ౧౭౦ గురోర్వేదషట్ ౬౪ శాస్త్రషట్కైః ౬౬ గు
ణితాత్తుత్రైః ఋతుసప్త ౭౬ శూన్యాభ్రబాణా ౫౦౦
భ్రేషుభుజా ౨౫౦ ధృతాత్ కలాదికంఫలంయోజ్యం ముచ్చే
ర్వేజ్యకసౌరిణాం॥

అ॥ శాలివాహనశకములో ౧౩౨౧ శోధించిన శేషమును సూర్యునకు ౧౭౦ ట బృహస్పతికి ౬౪ ట శనికి ౬౬ ట గుణించి సూర్యునకు ౭౬ ట గురువుకు ౫౦౦ ట శనికి ౨౫౦ ట భాగించిన కలాదిఫలము మాందోచ్చములయందు కూడేది.

అథపాతాః.

శ్లో॥ గీష్పతిలోచనాంకేందు నవాబ్ధి మనుసంజ్ఞితం ౨|౧౯|
౯|౧౪

శనేర్గుణాగ్నిదిక్పాలదంతాః ౩|౩|౮|౩౨ పాతస్యసంజ్ఞితం॥

సంస్కారము.

శ్లో॥ భూలోచనాగ్నిచంద్రోన ౧౩౨౧ శాకాద్వాదశ ౧౨ సంగు
ణాత్। గురోశ్శూన్యనవైః ౯౦ మందస్యైకరామైః ౩౧ శ్చ
భాజితాః కలాదికఫలంశోధ్యంగురుమందయోశ్చపాతయోః॥

మాందకర్ణసాధించుటకు క్రమము.

అందుకు కోటిగుణకములు.

శ్లో॥ ఖఖాబ్ధిబాణచంద్రాఖ్య మంశాద్యంగుణకంరవేః ౦|౪౦|౧౫
చంద్రబాణేషుబాణేందు చాంశాద్యంగుణకంగురోః ౧౫|౫౫|
౧౫ బాహుబాణైకశూన్యాఖ్యమంశాద్యం గుణకంశనేస్తథా।
౧౫|౦ ఏతానికోటిగుణకాన్యంశాదిషుయథాక్రమం॥

స్ఫుటకర్ణసాధనము.

శ్లో॥ కోటిజ్యాంగుణకైర్హన్యాత్। నఖైరాప్తంతుకోటిషు। ఫ
లార్ధంత్రిజ్యయాశోధ్యం కర్క్యాదౌ కేంద్రగేసతి। మకరా
దౌతుసంయోజ్యం। మాందకర్ణఇతిస్మృతః॥

అ॥ భుజజ్యాకోటిజ్యలను సాధించి కోటిజ్యలను వారివారి గుణకములచేత గుణించి ౨౦ ట భాగించగా రాబడిన ఫలము సగముచేసి త్రిజ్యయందు కర్కాటకాది కేంద్రమైన శోధించేది మకరాది కేంద్రమయిన కూడితేను మాందకర్ణమగును.

స్పర్శరేఖజ్యాసాధనము.

శ్లో॥ భుజజ్యాత్రిజ్యయాభ్యస్తా కోటిజ్యాంచవిభాజితా స్పర్శరేఖాఫ
లంసాధ్యమిత్యుక్తంపూర్వసూరిభిః॥

అ॥ భుజజ్యను త్రిజ్యచేతగుణించి కోటిజ్యచేత పాలుగొన్నలబ్ధము స్పర్శరేఖజ్యాలు అవును.

ప్రత్యక్షం.

౧౭ భాగభుజజ్య ౧౦౦౫ దీనిని త్రిజ్యయును ౩౪౩౮ ని గుణించగా ౩౪

౫౪౯|౦|౩౦ దీనిని కోటిజ్య ౭౩ జ్యాపతకముగు ౩౨౮౬|౩౨ ట భాగించగా స్పర్శరేఖజ్యా ౧౦౫౧|౬ రాబడెను.

స్పృగాధనువనగా స్పర్శరేఖజ్యాలు.

౧|౬.౦|అ౬౦|౦	౧౧|౬౬౮|౧౮అ౬౫|౨౪
౨|౧౨౦|౦అ౬౦|౧౨	౧౨|౬౩౦|౪౨అ౬౨|౫౪
౩|౧౮౦|౧ ౨అ౯౦|౧౨	౧౩|౬౯|౩౬అ౩౬౩|౩౦
౪.౨౪౦|౨౪అ౬౦|౨౪	౧౪|౮౫౬|౬అ౬౪|౦
౫|౩౦౦|౪౮అ౬౦|౩౬	౧౫|౯౨౧|౬అ౬౮|౪౮
౬|౩౬౧|౨౪అ౬౦|౪౨	౧౬|౯౮౫|౫౪అ౬౫|౧౨
౭|౪ ౨౨|౬అ౬౧|౬	౧౭|౧౦౫౧|౬అ౬౬|౦
౮|౪౮|౩|౧౨అ౬౧|౨౪	౧౮|౧౧౧౭|౬౬|౪౮
౯|౫౪౪|౩౬అ౬౧|౩౬	౧౯|౧౧౮౩|౫౪అ౬౭|౨౪
౧౦|౬.౦౬|౧౨అ౬౨|౬	౨౦ ౧౨౫౧|౧౮అ౬౮|౧౨

యీజ్యాలకు సమానముయిన భుజాఫలమును శోధించి శేషమును అంతరమ్ము చాత గుణించి ౬౦ ట భాగించినఫలము పతకములో కూడితేను ధనుసంస్కారముగును.

గురుశనుల స్ఫుటాధ్యాయం.

మొదట మాందస్ఫుటం.

శ్లో॥ రవిభాదిగ్రహాణాంతు । సబీజంతు తతఃస్ఫుటం తన్మంథోచ్చ విహీనంతు కేంద్రేపదచతుష్టయం । భాగాస్తుషడ్వృతాల్లబ్ధం జ్యాపిండామాందకర్మణి ॥ శేషభాగాంతరగుణాషడ్వృతాః పిండసంయుతాః॥

అ॥ సూర్యాదిగ్రహములకు యావన్మందికి బీజసంస్కారం జేసి స్ఫుటము చాయవలయును గ్రహములో మందోచ్చను శోధించిన కేంద్రము ౪ పాదములు గలది ౬ రాసులలోగా అదే కేంద్రము ౬ రాసులకుపయిన ౧౨ రాసులలో శోధించిన కేంద్రమగును ఆకేంద్రమును భాగలుచేసి ౬ ట భాగించిన లబ్ధం జ్యాఖండమగును ఆజ్యాఖండంపెట్టుకొని ఆఖండాంతరంచేతను భాగాదిని గుణించి మానమెత్తి భాగస్థానమందు చేర్చి ౬ట్ల భాగించినలబ్ధము పదకమందుకూడి ఆఫలజ్యాను కేంద్రము మేషాదిఅయితే రుణమున్ను తులాదిఅయితే ధనమున్ను చాయవలయును మాందస్ఫుటమగు సూర్య చంద్ర గురు శనులకు జ్యాపతకాలు ముందుచూపి వున్నవి.

సంస్కారం పాతోనకేంద్ర జనితఫలసాధనం.

శ్లో॥ పాతోనకేంద్రజనితఫలభాగాదశో ౧౦ ధృతాః । శేషంఖండాంతరహతం భాగాద్దశహృతాఃఫలం । సంయోజ్యఖండే పాతోనకేంద్రోయుగ్మపదేర్ధనం ఓజపాదేరుణం కార్యంసంస్కారేమాందకర్మణి॥

అ॥ మాందస్ఫుటగ్రహమును పెట్టుకొని పాతోనకేంద్రము భుజసాధించి ఆభుజను ౧౦ ట భాగించిన లబ్ధముకు సామ్యముయిన పతకమును పెట్టుకొని దాని అంతరంచాతను భాగాదిని గుణించి మానమెత్తి భాగస్థానమును ౧౦ ట భాగించిన లబ్ధము ఖండమందు కూడి ఆఫలము పాతోనకేంద్రము ఓజపదమందుండగా మాందసంస్కారగ్రహములో రుణమున్ను యుగ్మపదమందుండగా ధనంచేశేది. పాతోనకేంద్రము ౩ రాసులవరకు ఓజపదం ౬ రాసులవరకు యుగ్మ ౯ రాసులవరకు ఓజ ౧౨ రాసులవరకు యుగ్మ గురుశనులకు పాతోనకేంద్రఫలము తెలుపుపట్టి.

గురునికిలిప్తాది.	శనికిలిప్తాది.
౦|౦|౦	౦|౦|౦
౧౦|౦|౮	౧౦|౦|౩౧
౨౦|౦|౨౦	౨౦|౧|౨
౩౦|౦|౨౫	౩౦|౧|౨౫
౪౦|౦|౩౫	౪౦|౧|౩౭
౪౫|౧|౩౦	౪౫|౧|౩౭
౫౦|౦|౩౧	౫౦|౧|౩౫
౬౦|౦|౨౫	౬౦|౧|౨౫
౭౦|౦|౨౧	౭౦|౧|౯
౮౦|౦|౭	౮౦|౦|౩౨
౯౦|౦|౦	౯౦|౦|౦

౩ సంస్కారం గురుశనులయొక్క విశేష

సంస్కారక్రమము.

భుజగ్రహసాధనంబు.

శ్లో॥ నేత్రాష్టాబ్ధిశశి ౧౪౮౨ ర్యూనశాకే ద్విగుణితాహృతాః అం
గాగ్నిధృతి ౧౮౩౬ హృల్లబ్ధం భుజగ్రహోభగణాదికం॥

అ॥ శాలివాహనశకమునందు ౧౪౮౨ శోధించగా నిలచిన శేషమును రెంటు గుణించి ౧౮౩౬ కు భాగించగా రాబడినవి భగణాలు శేషం ౧౨ టు గుణించి ౧౮౩౬ కు భాగించిన రాసులు శేషం ౩౦ టు గుణించి ౧౮౩౬ కు భాగించిన లబ్ధం భాగలు ౬౦ టు గుణించి ౧౮౩౬ టు భాగించిన లబ్ధం లిప్తలు విలిప్తలు యీప్రకారం భుజగ్రహమును సంవత్సరాంతంవరకు పర్యాయము సాధించుకునేది యీభుజగ్రహముకు మార్పులేను, సంవత్సరం ౧ కి ౨౩ లిప్తల ౩౨ విలిప్తలుకూడితేను మరుందు సంవత్సరం భుజగ్రహమగును.

భుజగ్రహజనితఫలజ్యాసాధనము.

శ్లో॥ భుజగ్రహోభుజరాశ్యాది లిప్తీకృత్యహృతోవేద ౪౯౦ హృత్ల
భ్యంఖండాంతరంగుణ్యం భాగ్తువేద ౪౯౦ హృతాశిఫలంగ
తఖండేయుతంకార్యం కేంద్రేమేషతులాదిగే ధనర్ణంతుసు
రాచార్యో । మందేవ్యత్యయమేవచ॥

అ॥ భుజగ్రహరాశ్యాదిని భుజసాధించి ఆభుజను లిప్తలుచేసి ఆలిప్తలను ౪౯౦ టు భాగించిన లబ్ధమును లగిన గతఖండమును పెట్టుకొని శేషముఖండాంతరముచే గుణించి ౪౯౦ టు భాగించిన లబ్ధము ఖండములోకూడి ఆఫలము గురువుకు భుజగ్రహము మేషాదిఅయిన ధనంతులాదిఅయిన ఋణం శనికి భుజగ్రహము మేషాది అయిన ఋణం తులాదిఅయిన ధనం యీప్రకారము యీగురుశనులకు భుజగ్రహసంస్కారము చేయవలయును.

గురువు భుజగ్రహజనితకలాది ఫలం ౨౧		శనిభుజగ్రహజనితకలాది ఫలం ౪౯	
౧౨|౪౬ .	౮|౧౬|౪౦	౧౬|౨౬	౮|౩౭|౫౨
౨|౫|౨౭	౭|౧౭|౧౨	౨|౧౨|౪౨	౭|౪౨|౨౮
౩|౭|౪౪	౯|౧౯|౨౪	౩|౧౭|౪౬	౯|౪౫|౨౦
౪|౧౦|౩౨	౧౦|౨౦|౧౯	౪|౨౪|౩౨	౧౦|౪౮|౨౦
౫|౧౨|౪౮	౧౧|౨౦|౫౦	౫|౨౯|౫౨	౧౧|౪౭|౩౨
౬|౧౪|౫౨	౧౨|౨౧|౨	౬|౩౪|౪౦	౧౨|౪౯|౨

గురువుకు నాల్గు ఉపకరణములుకలవు

అందుకు సంస్కారక్రమము.

శ్లో॥ నేత్రాంకా ౯౨ మూర్ఛనా ౨౧ దింద్రా ౧౪ బాణాగ్నయ
౩౫ ధ్రువాణివై । గురూపకరణానాంతు సంస్కారప్రథ
మానివై॥

అ॥ గురువుకు నాల్గు ఉపకరణములుకలవు మొదటిది ౯౨ రెండవది ౨౧ మూడవది ౧౪ నాలుగవది ౩౫ ధ్రువసంఖ్యలు.

శ్లో॥ ఖాత్ర్యష్ట వేదశూన్యాష్ట చంద్రోన ౧౮౦౪౮౩౦ కలివాస
రాన్ మునిభిర్విభజేచ్ఛేషం గురువారాదికంభవేత్ ॥
శేషంశతేన ౧౦౦ గుణితంయుగబాణాక్షివర్జితే ౨౫౪ యు
గాబ్ధివార్ధిద్విశైలైః ౭౨౪౪౪ ఖాద్రివేదాప్త ౫౪౭౦
సంక్షిప్తేః । భాంకాగ్నివేద ౪౩౯౦ లబ్ధంతు । యుక్షోక్తవిధి

నాక్రమాత్ । శతేన ౧౦౦ భక్త్వా శేషంతు ఆద్యంపూర్వాద్య

శేషాత్త్రై॥

అ॥ శాలివాహనశకముయొక్క కల్యాద్యహర్గణమందు ౧౫౦౪౮౭౩౦ న్ని శోధించగా మిగిలిన శేషము ౭ ట భాగించిన గురువారాదిగావారము రాబడును. ఆశోధనాహర్గణశేషమును ౧౦౦ ట గుణించి నాలుగుప్రతులుగా పెట్టుకొని ఆ నాలుగుప్రతులు వరుసగా ౭౨౫౪ న్ను ౨౨౨౪౪ నున్ను ౫౪౭౦ న్ని ౪౩౯౦ టి చాతను భాగించగా రాబడ్డ లబ్ధములు ౧౦౦ టికి హెచ్చుగానున్న ౧౦౦ ట భాగించగా నిలచిన శేషములయందు మొదటచెప్పిన ధ్రువములనగా ౧ ప్రతిలో ౯౨ న్ను రెండోప్రతిలో ౨౧ న్ని ౩ ప్రతిలో ౧౪ న్ను ౪ ప్రతిలో ౩౫ న్ను యీప్రకారంగా కూడిన ఇది సంస్కారమనబడును దీనివలన రాబడిన సౌంజ్ఞలవల్లనుంచిన్ని గురువుకు యీ నెంబర్ల ప్రకారం నాల్గు వుపకరణములు చూచి అంకుండు లిప్తాదిని వరుసగా ధనరుణములు గుర్తెరిగి సాధించుకొని భగ్రహ సంస్కార గ్రహమందు అచ్చటచ్చట రాబడెడు ధనరుణములెరింగి ధనమయితే కూడేది రుణమయితే శోధించేది.

శనికి మూడు ఉపకరణసంస్కారములు కలవు

ఆక్రమంచెప్పెదను.

శ్లో॥ మునిచంద్రా ౧౭ వహ్నియుగా ౪౩ మూర్ఛనా ౯౧ క్రమశోభవేత్ । ఛాయాపుత్రోపకరణంత్రయాణి ప్రథమానివై
పూర్వోక్తఖండశేషంతు శతేన ౧౦౦ గుణితంక్రమాత్ ।
యుగార్ణవాద్విద్విక్రైః ౨౨౨౪౪ నందరుద్రైశ్శంకరై
౧౧౧౧౯ యుగబాణాక్షిమునిభిః ౭౨౫౪ భక్త్వా లబ్ధాద్య
యుగ్ధ్రువే శతేన భక్త్వా శేషంతు । సంస్కృతానియథాక్రమం॥ ఇత్థం సాధ్యాసుమందేశ్య । తథిర్ణ శీఘ్ర స్ఫుటం న్యసేత్ ॥

అ॥ శనికి మూడు ఉపకరణములు కలవు క్రమముగా వకటి ౧౭ న్ను రెండు ౪౩ న్ను మూడు ౯౧ న్ని ధ్రువములు.

భోగహారములు వకటి ౨౨౨౪౪ ను రెండు ౧౧౧౧౯ న్ని మూడు ౭౨౫౪ న్ను కలవు. బృహస్పతికి సాధించిన ప్రకారము వతకములు సాధించి దానివలన రాబడిన ఫలము ధనరుణములు గుర్తెరిగి సంస్కరించి తదుపరి శీఘ్రస్ఫుటము చేయవలయును.

శీఘ్రసంస్కారంసులభోపాయం.

శ్లో॥ గ్రహంమృదూచ్చాద్ధనస్ఫుటం చలోచ్చాత్త్యక్త్వావశేషంకథ
యంతికేంద్రం । మాందేచశీఘ్రేభుజభాగసంఖ్యా షడ్భోద్ధృ
తాంశజ్యాపదకస్తథైవ । కర్కిన్మృగాద్యంతరనిఘ్నకాలభక్తా
ఫలంస్వర్ణపదాంతరంహియత్ ॥

అ॥ స్ఫుటశీఘ్రములో గ్రహమును శోధించిన శీఘ్రకేంద్రమగును. ఆ కేంద్రమును భుజసాధించి ఆభుజభాగలను ౬ ట భాగించగా లబ్ధము కర్క్యాదికాని మకరాదిగాని జ్యాపతకమగును. ఆజ్యాంతరంచాత శేషభాగాదిని గుణించిమానమెత్తి భాగస్థానమందు కూన భాగలను ౬ ట భాగించి ఆజ్యాపిండమందు కూడి ఆఫలము కేంద్రము మేషతులాదు లెరింగి సంస్కరించేది గ్రహము స్ఫుటమగును.

మాందఫలసాధనం సరిచూచుకొనగలందుకు

శ్లో॥ మందచ్ఛేదాస్త్రిషడ్రసా ౬౬౩ గతీశా ౧౧౪ శ్చంద్రసాయ
కాః ౫౧ గజాకా ౧౨౮ రవిచంద్రాశ్చ ౧౧౨ త్రిషడ్ర
సా ౬౬౩ శ్శరాచలాః ౭౫ మాందదోర్జ్యాం దశాభ్య
స్తాం । స్వఛేదాప్తాః కలాఫలంస్వర్ణం కేంద్రేతులాజాద్యేనా
కేంద్రాదాస్ఫుటతయోః॥

అ॥ గ్రహములో మాందమును శోధించిన కేంద్రమగును ఆ కేంద్రమువలన భుజజ్యను సాధించి ఆభుజజ్యను ౧౦ ట గుణించి సూర్యునికి ౬౬౩ ట చంద్రునకు ౧౧౪ ట కుజునకు ౫౧ ట బుధునకు ౧౨౮ ట గురువుకు ౧౧౨ ట శుక్రునకు ౬౬౩ ట శనికి ౭౫ ట భాగించగా రాబడిన కలాదిఫలము తులాది ధనం మేషాదిఅయితే ఋణంచాయను మాందస్ఫుటమగును.

మాందశీఘ్రస్ఫుటగతి సాధనంబు.

శ్లో॥ మందజ్యాంతరసంహతాంనిజగతీశ్చక్రాంశకై ౩౬౦ సంహృ

తాం । కేంద్రేకర్క్యాదికే ధనమ్మృణం కుర్యాత్స్వభుక్తౌ పునః । తద్భుక్త్యంతరశీఘ్రభుక్తిగుణితజ్యాభేదతశ్చాంతరే । చక్రాంశై ౩౬౦ ర్విభజేత్ఫలంధనమ్మృణం పేణస్యకర్క్యాగతిః శీఘ్రస్పష్టగతిః క్రమాదిదమ్మృణావక్రీగతిర్వ్యత్యయే ॥

అ॥ ద్వితీయ్యాపర్యాయ మాందజ్యాంతరంచాతను తాను విశ్వరుచుకున్నగ్రహంయొక్క మధ్యగతిని గుణించి ౩౬౦ ట భాగించిన లబ్ధము ఆ మాందజ్యా కేంద్రము కర్క్యాదిఅయితే ధనమున్ను మకరాదిఅయితే రుణమున్ను చాయతగ్గది. ఆసంస్కరించబడిన మాందగతిని స్ఫుటశీఘ్రముగు సూర్యునియొక్క స్ఫుటగతియందు శోధిస్తైను కేంద్రగతియగు ఆకేంద్రగతిని ౪ పర్యాయం స్ఫుటం చాయబడిన శీఘ్రజ్యాయొక్క అంతరంచాతగుణించి ౩౬౦ ట భాగించిన లబ్ధం ఫలంధనరుణము గుతెలగటమనగా మకరాది అంతరమయితే రుణమున్ను కర్క్యాది అంతరమయితే ధనమున్ను మాందస్ఫుటగతియందు చాయతగినది. మాందస్ఫుటగతియందు కూడేది రుణాంతరమయితే శోధించేది స్ఫుటగతియగును రుణాంతరమయిన కాలమందు ఆమాందగతి ఫలం శీఘ్రగతిఫలంపోయనా వక్రగతియగును.

గురుమాంద దృక్సిద్ధపదకం.

౧-౦-౩౨-౩౦ అ ౩౨	౧౬-౩౩౦-౦ రు ౨
౨-౬౫-౧ అ ౩౨	౧౭-౩౨౬-౪౦ రు ౩
౩-౯౬-౩౦ అ ౩౧	౧౮-౩౨౦-౦ రు ౯
౪-౧౨౭-౦ అ ౩౦	౧౯-౩౦౯-౦ రు ౧౨
౫ ౧౫౭ అ ౨౮	౨౦-౨౯౫-౦ రు ౧౬
౬-౧౮౫ అ ౨౬	౨౧-౨౭౭-౦ రు ౧౯
౭-౨౧౧-౦ అ ౨౫	౨౨-౨౫౫-౩౦ రు ౨౧
౮-౨౩౬-౦ అ ౨౩	౨౩-౨౩౧-౦ రు ౨౬
౯-౨౫౮-౦ అ ౨౧	౨౪-౨౦౪-౦ రు ౨౯
౧౦-౨౭౭-౩౦ అ ౧౮	౨౫-౧౭౪-౦ రు ౩౨
౧౧-౨౯౪-౦ అ ౧౫	౨౬-౧౪౧-౪౦ రు ౩౩
౧౨-౩౦౭-౦ అ ౧౧	౨౭-౧౦౮-౪౦ రు ౩౪
౧౩-౩౧౮-౦ అ ౯	౨౮-౭౩-౦ రు ౩౬
౧౪-౩౨౬-౪౦ అ ౩	౨౯-౩౬-౪౦ రు ౩౬
౧౫-౩౩౦-౦ అ ౨	౩౦-౦-౦ రు ౩౬

శనిమాందదృక్సిద్ధపదకం.

౧-౩౭-౪౦ అ ౩౮	౧౬-౩౮౬-౩౦ రు ౧
౨-౭౫-౦ - ౩౭	౧౭-౩౮౩-౦ - ౬
౩-౧౧౨-౦ - ౩౬	౧౮-౩౭౫-౦ - ౯
౪-౧౪౮-౦ - ౩౫	౧౯-౩౬౩-౦ - ౧౫
౫-౧౮౨-౦ - ౩౩	౨౦-౩౪౬-౫౦ - ౧౮
౬-౨౧౪-౪౦ - ౩౨	౨౧-౩౨౬-౦ - ౨౪
౭-౨౪౫-౪౦ - ౩౦	౨౨-౩౦౧-౨౦ - ౨౭
౮-౨౭౪-౦ - ౨౭	౨౩-౨౭౨-౩౦ - ౩౦
౯-౩౦౦-౩౦ - ౨౪	౨౪-౨౪౦-౫౦ - ౩౩
౧౦-౩౨౩-౦ - ౨౦	౨౫-౨౦౫-౫౦ - ౩౬
౧౧-౩౪౨-౩౦ - ౧౮	౨౬-౧౬౮-౦ - ౩౯
౧౨-౩౫౯-౦ - ౧౪	౨౭-౧౨౮-౦ - ౪౨
౧౩-౩౭౨-౦ - ౯	౨౮-౮౬-౨౧ - ౪౨
౧౪-౩౮౧-౦ - ౬	౨౯-౪౩-౨౦ - ౪౩
౧౫-౩౮౬-౦ - ౩	౩౦-౦-౦ - ౪౩

శీఘ్రజ్యాలు.

గురుమకరజ్యా.	గురుకర్కిజ్యా.
౧-౫౯ అ ౫౯	౧-౮౬ అ ౮౬
౨-౧౧౮ - ౫౮	౨-౧౭౫ - ౮౧
౩-౧౭౬ - ౫౫	౩-౨౫౬ - ౭౪
౪-౨౩౧ - ౫౩	౪-౩౩౦ - ౬౮
౫-౨౮౪ - ౫౧	౫-౩౯౮ - ౬౦
౬-౩౩౫ - ౪౯	౬-౪౫౮ - ౫౨
౭-౩౮౪ - ౪౫	౭-౫౧౦ - ౪౩
౮-౪౨౯ - ౪౩	౮-౫౫౩ - ౩౬
౯-౪౭౨ - ౩౯	౯-౫౮౯ - ౨౬
౧౦-౫౧౧ - ౩౫	౧౦-౬౧౫ - ౧౯
౧౧-౫౪౬ - ౩౦	౧౧-౬౩౪ - ౧౨
౧౨-౫౭౬ - ౨౫	౧౨-౬౪౬ ౩
౧౩-౬౦౧ - ౨౦	౧౩-౬౪౯ రు ౩
౧౪-౬౨౧ - ౧౬	౧౪-౬౪౬ రు ౧౧
౧౫-౭౩౭ - ౦	౧౫-౬౩౭ రు ౦

శనిమకరజ్యా.	శనికేంద్రజ్యా.
౧.౩౮ అ ౩౭	౧.౪౮ అ ౪౭
౨.౭౫.౩౭	౨.౯౫.౪౫
౩.౧౧౨.౩౫	౩.౧౩౯.౪౨
౪.౧౪౭.౩౪	౪.౧౮౧.౪౦
౫.౧౮౧.౩౧	౫.౨౨౧.౩౪
౬.౨౧౨.౩౧	౬.౨౫౫.౩౩
౭.౨౪౩.౨౭	౭.౨౮౮.౨౯
౮.౨౭౦.౨౪	౮.౩౧౭.౨౧
౯.౨౯౪.౨౧	౯.౩౩౭.౧౮
౧౦.౩౧౫.౨౦	౧౦.౩౫౫.౧౫
౧౧.౩౩౫.౨౭	౧౧.౩౭౦.౧౦
౧౨.౩౫౫.౧౩	౧౨.౩౮౦.౬
౧౩.౩౬౮.౧౦	౧౩.౩౮౬ రు ౧
౧౪.౩౭౮.౭	౧౪.౩౮౭ రు ౨
౧౫.౩౮౫.౦	౧౫.౩౮౫ రు ౦

రవిచంద్రదృక్సిద్ధ మాందపదకం గ్రహణములకు

౧-౧౨-౨ అ ౧౨	౧౬-౧౧౪-౩౦ రు ౧
౨-౨౩-౩౦-౧౨	౧౭-౧౧౩-౦-౩
౩-౩౫-౦-౧౧	౧౮-౧౧౦-౦-౩
౪-౪౬-౦-౧౧	౧౯-౧౦౬-౫౦-౫
౫-౫౬-౪౦-౧౦	౨౦-౧౦౦-౪౦-౬
౬-౬౭-౦-౯	౨౧-౯౪-౦-౭
౭-౭౬-౦-౯	౨౨-౮౬-౩౦-౯
౮-౮౪-౩౦-౯	౨౩-౭౮-౦-౯
౯-౯౨-౧-౮	౨౪-౬౮-౩౦-౧౦
౧౦-౧౦౧-౦-౬	౨౫-౫౮-౨౦-౧౧
౧౧-౧౦౪-౩౦-౫	౨౬-౪౭-౨౦-౧౧
౧౨-౧౦౯-౦-౪	౨౭-౩౬-౦-౧౨
౧౩-౧౧౨-౨౦-౨	౨౮-౨౪-౨౦-౧౨
౧౪-౧౧౪-౨౦-౧	౨౯-౧౨-౦-౧౨
౧౫-౧౧౫-౦-౦	౩౦-౦-౦-౧౨

చంద్రదృక్సిద్ధపదకాని

౧-౨౯-౨ అ ౨౮	౧౬.౨౯౮.౦ రు ౧
౨-౫౭-౦-౨౮	౧౭.౨౯౫.౪౦.౪
౩-౮౫-౦-౨౮	౧౮.౨౯౦.౦.౭
౪-౧౧౨-౩౦-౨౭	౧౯.౨౮౧.౦.౧౨
౫-౧౩౯-౧౦-౨౬	౨౦.౨౬౮.౩౦.౧౪
౬-౧౬౫-౦-౨౪	౨౧.౨౫౩.౦.౧౮
౭-౧౮౭-౨౦-౨౩	౨౨.౨౩౪.౦.౨౧
౮-౨౦౯-౧౦-౨౧	౨౩.౨౧౨.౧౦.౨౪
౯-౨౨౯-౨౦-౧౮	౨౪.౧౮౭.౩౦.౨౬
౧౦-౨౪౭-౦-౧౬	౨౫.౧౬౦.౧౦.౨౯
౧౧-౨౬౨-౩౦-౧౪	౨౬.౧౩౦.౪౦.౩౦
౧౨-౨౭౫-౩౦-౧౨	౨౭.౧౦౦.౦.౩౧
౧౩-౨౮౫-౩౦-౯	౨౮.౯౭.౩౦.౩౩
౧౪-౨౯౩-౦-౬	౨౯.౩౩.౫౦.౩౪
౧౫-౨౯౭-౦-౩	౩౦.౦.౦.౩౪

చాలనసంస్కారము.

అసంక్రాంతి ద్వికసంక్రాంతి మాసప్రాప్తికాలే పూర్వోక్తక్రమేణైవాధిమాసద్వయం వికల్ప్యాధిమాస సంక్రాంతిహీనోధిక ఇతి కథితః॥

శీఘ్రవక్రప్రచారైః॥

శ్లో॥ సంసర్పాంహస్పతిస్యాత్ సమవిషమతయోశ్చాలనంతస్యయస్య పూర్వైశ్చంద్రార్కయోర్గైవిరహితసంక్రాంతితచ్చాలనంస్యాద్వక్రేస్యార్కస్యమాసేయదినచల తిర్వైమాసయుగ్మంవిచింత్యం॥

అ॥ యస్యసంక్రాంతిహీనోమాసః సోధికః శీఘ్రచంద్రప్రచారైరిత్యాత చాంద్రమాసస్య శీఘ్రగమనేర విమాసస్యాల్పగమనేనచ సంసర్పాఖ్యోధికమాసోజాయతే చాంద్రమాసస్య అల్పగమనేనసౌరమాసస్య శీఘ్రగమనేనచ అంహస్పత్యాఖ్యశూన్యమాసోజాయతే గ్రంథకారైస్తేనం హృదయం మధ్యగతేర్వాల్పస్ఫుటగతిః సావక్రగతిః మధ్యగతిరధికాయాస్ఫుటగతిః తాంశ్శీఘ్రగతిరితి కల్పితవాం ఆయుమ

ర్థః సూర్యస్ఫుటగత్యాధిక్యే నాంహ్యాస్పతిజాయతే చంద్రస్ఫుటగత్యాధిక్యేన సంసర్పో జాయతే సమవిషమత్వయోస్తత్ర మధ్యగతితుల్యా యాగతిః స్పష్టగతిః॥ మధ్యగతిరధికా వా స్వల్పా వా యాగతిః విషమగతిః శిష్టంస్పష్టం॥

శ్లో॥ మధ్యస్ఫుటపర్వాంతరనాడ్యః స్వాయనాంశతాడితాభక్తాః మ
ధ్యస్ఫుటతిథినాడీ పరమఫలార్ధేనయానాడ్యః మధ్యేపర్వ
ణియోజ్యాః స్ఫుటపర్వణ్యూనకేధికేశోధ్యాః ఏవంహిచక్ర
చాలనసంస్కారం మధ్యపర్వణిప్రథమం కృత్వాసంసర్పాం
హస్పత్యధిమాసాన్విచారయేత్ప్రాజ్ఞః॥

వ్యా. క్షయమాసస్యచాలనసంస్కారంకృత్వాత్ తద్యథా క్షయమాసాంతదర్శకాలస్య మధ్యమమానేన తత్పర్వః సాధయేత్ మధ్యదర్శస్ఫుటదర్శాంతరనాడ్యః అయనాంశైః తాడితాః మధ్యస్ఫుటతిథినాడీ పరమఫలార్ధేనభక్తాః తల్లబ్ధం ఘటికాసంఖ్యాజ్ఞాత్వా స్ఫుటదర్శఘటికాభ్యోన సంఖ్యాక మధ్యదర్శసంఖ్యాసు యోజయేత్ స్ఫుటదర్శఘటికాసంఖ్యాభ్యోధిక మధ్యఘటిక దర్శఘటికాసు శోధయేత్ ఏవంచక్రచాలనసంస్కృత. శుద్ధదర్శవశాత్ చాంద్రమాసః ద్విసంక్రాంతిత్వం యదానప్రాప్నోతి తదాంహస్పతిర్నాస్తి తదానచలతిచేదంహస్పత్యాఖ్యక్షయమాసోస్తి తథా. వర్షమధ్యేధిమాసద్వయమప్యస్తి. మధ్యస్ఫుటనాడి పరమఫలార్ధేనేత్యత్ర చంద్రసూర్యమధ్యగతిభ్యాం ద్వాదశభాగస్యాకేంద్రలిప్తాభ్యః ఉక్తప్రకారేణ తిథిమానయేత్ తత్కాలస్ఫుటసూర్యచంద్రగతిభ్యాం ద్వాదశభాగా సమాల్పాధిక లిప్తాభ్యః స్ఫుటతిథిమానయేత్ స్ఫుటతిథిదళం [illegible] కృత్య తద్దళం యద్భవతి తదేవ మధ్యస్ఫుటనాడి పరమఫలార్ధమితిజానియాత్ మధ్యస్ఫుటనాడీ పరమఫలార్ధేనేత్యత్ర ప్రకారాంతరమాహ తద్యథా॥

రవేః పరమఫలమన్యోన్యాంతరసహితం	౧౩౧
ఏవం చంద్రమందపరమఫలం	౩౦౩
అనయోర్యోగః	౬౩౮
తదర్ధఫలం	౨౧౯
చంద్రసూర్యమధ్యగత్యంతరేణానేన	౩౩౧ ౨౩

భక్తలబ్ధఘటికాః విఘటికాః	౧౭౮౫

ఏవః మధ్యస్ఫుటపర్వాంతరనాడి పరమఫలం.

శ్లో॥ అసంక్రాంతోద్విసంక్రాంతః సంక్రాంతిరహితోయదా మా
సః పూర్వస్యమాసస్య పూర్వదర్శదినోద్గమాః॥ ఉత్తరేమా
సిసంక్రాంతినాడికాసువిశోధయేత్ శేషాశ్చాలనసంస్కార
సంక్రాంతేస్స్యుశ్చనాడికాః॥

పూర్వదర్శదినోద్గమాః.

వ్యా॥ సూర్యోదయాత్పరదర్శఘటికా ఇత్యర్థః.

శ్లో॥ తిథిశ్చైవభవేద్యావాన్ హ్రాసవృద్ధిపరేహని తావాన్ హ్రా
హ్యాసపూర్వేద్యు తదర్ధమేవస్యాత్కర్మణి॥

అ॥ సర్వసంక్రాంతిమాసోధమాస ఇత్యుక్తక్రమేణైవాధి మాసనిర్ణయః చాలనసంస్కారక్రమేణ క్షయమాసోయదానచలతితదా అధిమాసద్వయం క్షయమాసంచనియమ్య వ్యవహర్తవ్యఇతి నియమః॥

శ్లో॥ క్షయమాసాంతేకుర్యాచ్చాలనముక్తప్రకారేణ యదినచ
లత్యధికద్వయమస్తి తదాహ్యాస్పతిశ్చనాస్యత్ర॥
మధ్యస్ఫుటపర్వాంతరనాడ్యస్త్వాయనాంశతాడితాభక్తాః
మధ్యస్ఫుటతిథినాడిపరమఫలార్ధేనయనాత్వంమధ్యపర్వణి
యోజ్యాఃస్ఫుటపర్వణ్యూనేధికేశోధ్యాః। ఏవంహిచక్రచా
లనసంస్కారంమధ్యపర్వణిప్రథమం। కృత్వాసంసర్పాంహ
స్పత్యధిమాసాంవిచారయేత్ప్రాజ్ఞః॥

అస్యార్థః॥ రవిచంద్రమధ్యభుక్త్యోరంతరనయంజ్ఞాత్వా। తాభ్యాంపృథగకాంశకలిప్తాభ్యో నాడికాదిఫలయుగంజ్ఞాత్వా తయోస్తు యోగాదర్ధార్ధం యుక్త్యావేచ్ఛేదః।

అస్యభాష్యాభిప్రాయః॥ మందఫలం న్యూనజ్ఞాయత ఇతివేంకటయజ్వనాస్పష్టీక్రియతే॥

రవిచంద్రమధ్యభుక్త్యోరితి॥ రవేరధికస్ఫుటగతిః। ఏకషష్టి లిప్తికాః ౬౧ పంచదశవిలిప్తికాః ౧౫ తస్యహీనస్ఫుటగతిః॥ షట్పంచాశల్లిప్తికాః ౫౬ నవచత్వారింశద్విలిప్తికాః ౪౯॥ చంద్రస్య అధికస్ఫుటగతిః। షట్పంచాశదధికాష్టశత ౮౫౬ లిప్తికాః। పంచత్రింశ ౩౫ ద్విలిప్తికాః। తస్యహీనస్ఫుటగతిః। నవదశాధిక సప్తశత ౭౧౯ లిప్తికాః చతుర్వింశతి ౨౪ విలిప్తికాః తథాచసిద్ధాంతేఽభిహితం॥

రవేఃపరమగత్యోశ్చలిప్తా। భూషడిష్టేందుతత్॥ హీనషట్పంచాశదబ్ధిః త్రిణలిప్తావిలిప్తికాః॥ చంద్రస్యకేతర్బాణాష్ట ఈరాగ్నిలిర్లిప్తికాదయః హీనగత్యంకభూశైలాజినా లిప్తావిలిప్తికాః॥

శ్లో॥ సూర్యాచంద్రమసోర్మధ్యగతిలిప్తవిలిప్తికాః॥ లిప్తావిలిప్తా
సూర్యస్యగతిర్నవశరాగజాః। చంద్రస్యశూన్యనందాశ్వావిష
యాగ్నయఏవచ॥

అ॥ సూర్యస్యాధికస్ఫుటగతి మధ్యగతిసంయోజన లిప్తికాః। వింశత్యుత్తరశతం ౧౨౦ త్రయోవింశతి ౨౩ విలిప్తికాః రవేర్హీనస్ఫుటగతి మధ్యగత్యోస్సంయోజనలిప్తికాః పంచదశోత్తరశతం ౧౧౫ సప్తపంచాశ ౫౭ ద్విలిప్తికాః ఉభావపిసంయోజ్యజాతం షట్త్రింశోత్తరశతం ౨౩౬ వింశతిలిప్తికాః ౨౦ అయం చతుర్భిర్భాగహారగలబ్ధం నవపంచాశల్లిప్తికాః ౫౯ విలిప్తికాః పంచ ౫ ఆయంతస్యాసంగుణ్యాష్టశతైర్భాగముపహృత్యలబ్ధం చత్వారి ౪ లిప్తికాః షడ్వింశతి ౨౬ విలిప్తికాః ఇమార్ధీకృతాస్సంతః ద్వాలిప్తా ౨ త్రయోదశవిలిప్తికాః ౧౩ పరమార్ధఘటికాః ఇత్యుచ్యంతే॥

ఏవంప్రకారేణ చంద్రస్యాధికస్ఫుటమధ్యగతిసంయోజ్య హీనస్ఫుట మధ్యగతిచసంయోజ్య తత ఉభయమపిసంయోజ్యచయతుర్భిర్భాగముపహృత్యలబ్ధంషష్ట్యాసంగుణ్యం అష్టశతైర్భాగ ముపహృత్యలబ్ధ॥ మర్ధీకృతం ఏకోనత్రింశత్ ౨౯ లిప్తికాః పంచత్రింశద్విలిప్తికాః ౩౫ చంద్రపరమార్ధ సూర్యపరమార్ధ ఘటికాశ్చసంయోజనలిప్తికాః ఏకత్రింశతి ౩౧ అష్టచత్వారింశద్విలిప్తికాః ౪౮ తాః తిథిపరమార్ధఘటికా ఇత్యుచ్యంతే॥

మధ్యస్ఫుటనాడీపరమఫలార్ధేనేతి.

మధ్యగ్రహమధ్యభుక్తిభ్యాం మానీతామావాస్యా సామధ్యమావాస్యాస్ఫుటగ్రహ స్ఫుటభుక్తిభ్యామానీతామావాస్యాసా స్ఫుటామావాస్యాతయోరంతరంకృత్వా వశిష్టఘటికాః। తత్కాలాయనభాగైసంగుణ్య తిథిపరమార్ధ ఘటీభిర్భాగ ముపహృత్యలబ్ధం స్ఫుటామావాస్యాయా మధ్యామావాస్యాన్యూనాచే న్మధ్యామావాస్యాయాం యోజయేత్ మధ్యామావాస్యాయాః స్ఫుటామావాస్యా న్యూనాచేత్। మధ్యపర్వణిత్యజేత్॥ అనేనక్రమేణసంసర్పాంహస్య త్యధిమాసానా మాద్యంత మధ్యస్ఫుటామావాస్యానుచాలన సంస్కారః కుర్యాత్ చాలనసంస్కార దర్శయోర్మధ్యే రవిసంక్రాంతిరహితశ్చేత్ సామత్యాధిమాస ఇతుచ తే చాలనసంస్కారదర్శద్వయోరంతరే సంక్రాంతిద్వయంచేత్ హంహాస్పతిరిత్యుచ్యతే। యదాచాలనమస్తి యదాపూర్వస్యాసంక్రాంతిత్వసంపాదనాదయం। ఉభయమాస ఏకత్వేనైవపరిగణస్యః। యదాచాలనంనాస్తితదామాసద్వయం.

ద్రష్టవ్యం తదుక్తంచ వటేశ్వరసిద్ధాంతే.

శ్లో॥ మాసఃసంక్రాంతి హీనోధిక ఇతికథితః చ్ఛ్రఘువక్ర ప్రచారై
స్పంసర్పాంహస్పతి స్యాత్సమవిషమ తయాచాలనంతత్క్రియస్య। పూర్వైశ్చంద్రార్కయోగస్సమవిషమతయాక్రాంతితశ్చాలనంస్యా ద్వక్రస్యార్కస్సమ సోయ దిన చలతివై
మాసయుక్త్యావిచింత్యం.

ముఖ్యాభిప్రాయం.

మధ్యపర్వస్ఫుటపర్వాంతరంచాతను ఆయనాంశలు గుణించి పరమఫలార్ధం చాత భాగించగా రాబడ్డటువంటి ఘడియ విఘడియలు మధ్యపర్వము స్ఫుటపర్వంకంటె అధికముయున్నప్పుడు మధ్యపర్వంలో తీసివేయటమున్ను తక్కువయిన ప్పుడు మధ్యపర్వంలో కూడటమున్ను యీప్రకారం చేస్తేను చాలన సంస్కారమగును,

యీసంస్కారముయినప్పటికిన్ని సంక్రాంతిద్వయం చలించకుండా వున్న యెడల క్షయమాసమని నిశ్చయించేది.

చలించటమనగా అమావాస్య ఘడియలలోపల సంక్రమణం ప్రవేశించనియెడల క్షయమాసం లేదు.

పరమఫలార్ధమనగా ౪ భేదములుగా చెప్పబడియున్నది.

అందుకు ౧టో విధము.

మధ్యపర్వంయొక్క అరమున్ను స్ఫుటపర్వంయొక్క అర్ధమున్ను కూడి సఖంచేస్తె పరమఫలార్ధమగుచున్నది,

౨ ప్రకారాంతరమందు

సూర్యునియొక్క పరమఫలమున్ను చంద్రునియొక్క పరమఫలమున్ను కూడి సఖంచేసి సూర్యచంద్రమధ్యగత్యంతరంచాతను భాగిలచగా రాబడ్డది పరమఫలమగుచున్నది ఇది ఉత్తమం పరమఫలమనగా సూర్యచంద్రులయొక్క కంపతకఫలముయుండియున్నది.

యిందులో సౌజ్ఞ.

౧ సంసర్పమనగా అధికమాసం అంహస్పతిక్షమాసం.

చంద్రగ్రహణాధ్యాయం.

శ్లో॥ సరస్వతీంనమస్కృత్య । గణేశంప్రతిపద్యచ । నిర్విఘ్నకృతి సాధాయ కమలాపతయేనమః॥

శ్లో॥ పూర్వాచార్యమతేభ్యోయద్యచ్ఛిష్టంలఘుస్ఫుటంబీజం। తద్బుద్ధిదంశుభకరం । రహస్యమభ్యుద్యతేవక్తుం॥

శ్లో॥ కాత్యాంతికాబ్ధిచంద్రోహం భారద్వాజసగోత్రజః । గోపాలకృష్ణసిద్ధాంతి గ్రహణప్రక్రియాంబ్రువై॥

చంద్రగ్రహణాధ్యాయం.

శ్లో॥ ఛాదకోభాస్కరస్యేందురధస్థోఘనవద్భవేత్ । భూఛాయా ప్రాఙ్ముఖశ్చంద్రో విశత్యశ్చభవేదసా॥

బింబాలసాధనంబు.

॥ కక్ష్యామండలగార్కస్యగతేసవశరాః కలాః సూర్యస్ఫుటగతేర్యావదంతరేంద్రియభూ ౧౫ హతా తదేవవికలాస్సూర్యస్ఫుటభుక్త్యోధికేధసంహీనేరుణంరవేర్బింబం రదాః కార్యంకలాస్మృతాః॥

అ॥ సూర్యునియొక్క కక్ష్యామండలగతి ౫౯ లిప్తలు సూర్యస్ఫుటగతిన్ని వీటియంతరమును ౧౫ టు గుణించగా వికలలవును ఆవికలలు కక్ష్యామండలగతికన్నను స్ఫుటగతి ఎక్కువయితే ౩౨ లిప్తలయందు కూడేది. తక్కువయితే శోధించేది సూర్యస్ఫుటబింబమగును.

చంద్రునకు.

శ్లో॥ చంద్రబింబేశశిర్వంహ్ని ౩౧౨౮ మధ్యమానజినాస్మృతాః భూఛాయాగ్న్యష్టవేదాక్షి ౮౮।౨౮ లంబమానాద్రి పంచమం । షట్కృత్యావిఃలాజ్ఞాయామధ్యమానముదాహృతం॥ చంద్రస్యఖఖనాగాశ్చ ౮౦౦ కక్ష్యామండలగాస్సదా క్రాంతిమండలగాశ్చంద్ర స్ఫుటగతోర్యదంతరం చంద్రస్యగజవే

ఙా ౮౭ షం భూఛాయాత్రి ౩ ఘ్నతాళ ౮౦ హృత్
లంబనంసార్ధరూప ౧।౩౦ ఘ్నంమండలాప ౦౮౦ కలా
దికం యదాస్ఫుటగతిహీనా విశోధ్యాऽధికేధనం చంద్ర
బింబాల్లంబమానబింబాని స్ఫుటతోభవేత్ ॥

అ॥ చంద్రబింబంయొక్క మధ్యమానము ౩౧।౨౮ లిప్తాది భూఛాయయొక్క మధ్యమాన లిప్తలు ౭౩౧।౨౮ చంద్రునియొక్క లంబమానలిప్తలు ౭౭౨-౩౬ కక్ష్యామండలగతి ౭౯౦ లిప్తలు స్ఫుటచంద్రునియొక్క స్ఫుటగతికిని కక్ష్యామండలగతికిని గల అంతరము ౮౭ ట భాగించగా కలాది చంద్రబింబమగును ౩౧।౨౮ యందునుకూడేది తిరుగా ౩ ట గుణించి ౮౦ ట భాగించిన కలాదిఫలము భూఛాయాబింబమగు ౭౩౧।౨౮ యందును లంబమానమగు ౭౭౨।౩౬ టి యందు అంతరమును ౧।౩౦ ట గుణించి ౮౦ ట భాగించిన కలాదిచంద్ర లంబనమందును దృక్సిద్ధ స్ఫుటచంద్రగతి ౭౯౦ కంటె అధికమయినను ధనమున్ను తక్కువఅయితే రుణమున్ను యీమూడింటియందు చేయవలెను.

ఇంకొకసులభమార్గం.

॥ షడ్వ్యుతత్కాలగత్యర్ధం రవేర్బింబస్యసాధనం షష్ఠాంశో
నార్కబింబస్య స్ఫుటబింబాంశ్చసాధ్యతే॥

శ్లో॥ చంద్రభుక్తిర్దశయుతం తత్సాప్తంవిధుబింబజః ఇంద్రాం
శోనం చంద్రబింబేస్ఫుటబింబమిహోచ్యతే॥

అ॥ విక్షేపసాధనమునకుగాను సూర్యసిద్ధాంతప్రకారం భుజజ్యకావలయుకాన నది కష్టతరంబనియుంచి యింకొక సులభమార్గంబుగా భుజజ్యను సాధించుచున్నారము. ప్రస్తుతం గ్రహణములయందు ౧౪ భాగలవరకే పాతోనకేంద్ర భుజజ్య కావలయుకాన అందుకు ౩ పతికములు సూచించెదను.

శ్లో॥ ౧ ప ౨౯౯౧।౩౭ అ ౨౯౯।౪౪
౨ ప ౪౯౬।౪౭ అ ౨౯౯॥౧౦
౩ ప ౭౭౯।౮౪ అ ౨౯౭।౨౮

శ్లో॥ తద్బాహుబాగాశ్చపవన్నై దశాంశ్చైపంబాదశాం స్త్రైరితిభాగసం
జ్ఞాశ్చిష్టంతదేష్యాంతరసిఘ్నముద్ధృతే విభాజయేరాప్తఫలం
భుజజ్యా॥

అ॥ పాతోనకేంద్రభుజభాగలు ౯ కి ఒకటోపతకమున్ను ౧౮ కి ౨ పతకమున్ను ౧౪ టికి ౩ పతకమున్ను గుర్తేరిగి భాగలసంఖ్యచాలను ౯ పతకముల వరకు ఒకటోపదకాంతరమున్ను ౧౦ భాగలవరకు ౨ పదకాంతరమున్ను ౧౪ భాగలవరకు ౩ పదకాంతరమున్ను తెలుసుకొని నిలచిన భాగాది పతకాంతరము చాత గుణించి ౯ ట భాగించిన లబ్ధం భుజజ్యయగును.

॥ పాతోనచంద్రబాహుభ్యాం వంహ్నిపూర్ణేందు ౧౦౩ తా
డితాః రసాబ్ధిరుద్ర ౧౧౪౬ హృల్లబ్ధ మిందోర్విక్షేపలి
ప్తికాః॥

అ॥ చంద్రునిలో రాహువును తీసివేసిన పాతోనకేంద్రము దానికి భుజసాధించి ఆభుజజ్యను ౧౦౩ ట గుణించి ౧౧౪౬ ట భాగించిన లబ్ధ లిప్తాది విక్షేపమగును.

॥ వ్యర్కేందుపాతోనకేంద్ర భాగోంకవికలోనితాః ఏకదిగ్యోజ
యేభిన్నదిగ్వ్యంతరసంస్కృతః॥

అ॥ వ్యర్కేందును ద్విగుణించి పాతోనకేంద్రము తీసిన కేంద్రమును భుజ సాధించి భుజయొక్క భాగ ౧ కి ౯ విలిప్తల చొప్పున వచ్చిన ఫలమును విక్షేపములో ఏకదిక్కుఅయితే కూడేది భిన్నదిక్కువయితే శోధిస్తేను స్ఫుటవిక్షేపమగును యిదసరికాదు మానసప్రకారం విక్షేపంసాధించేది.

శ్లో॥ తాత్కాలికేందువిక్షేపం ఛాద్యఛాదకమానయోః యోగా
ర్ధాత్ప్రోఝ్య యచ్ఛేషంతమచ్ఛన్నం తదుచ్యతే॥

అ॥ తాత్కాలించి తెచ్చిన చంద్రవిక్షేపమును బింబయోగార్ధంలో శోధిస్తేను ఛన్నలిప్తలగును అనగా ఇవి గ్రాసలిప్తలు.

॥ గ్రాహ్యమానాధికేతస్మిన్ సకలంన్యూనమన్యథా యోగా
ర్ధాదధికేనస్యాద్విక్షేపోగ్రాససంభవః॥

ఆ॥ విక్షేపము అధికమయు బింబయోగార్ధంలో పోకపాయినా గ్రహణంలేదు విక్షేపమనంగాను చంద్రబింబంలో చొచ్చి కాటు అందేదాని పేరు విక్షేపం చన్నలిప్తలనగాను ఇవే గ్రాసలిప్తలు చంద్రబింబం కప్పెదాని పేరు ఛన్నలిప్తలు.

స్థిత్యర్ధసాధనంబు.

॥ గ్రాహ్యగ్రాహకసంయోగవియోగౌదళితౌ పృథక్ విక్షేపవర్గహీనాభ్యాంతద్వర్గాభ్యాముఖేపదే షష్ట్యాసంగుణ్యాసూర్యేందోర్భుక్త్యంతరవిభాజితే - స్యాతాం స్థితివిమర్ధార్ధే నాడికాదిఫలేతయోః॥

ఆ॥ చంద్రబింబము ఛాయాబింబముకూడివర్గించి విక్షేపవర్గం తీసివేసి దానిమూలముగొని ఆమూలము ౬౦ట గుణించి సూర్యచంద్రుల గత్యంతరంచాతభాగిస్తె స్థిత్యర్ధంరాబడును. విమర్ధమ పోకబింబములో ఏకబింబమును తీసివేసి వర్గించి విక్షేపవర్గంతీసి మూలముగొని వ్యక్తంగా గతిచాత భాగిస్తె విమర్ధం వచ్చును.

స్థిత్యర్ధవిమర్ధస్ఫుటీకరణము.

॥ ద్విఘ్నాపాతోనభోభాగాః పలాయుగ్మపదేభుజే స్థిత్యర్ధే స్యాద్విధో శోధ్యాఃపదేయాత్రమోక్షకె - నిమిలనోన్మీలనయోః - విమర్ధార్ధేతథాబుధైః - ఓజేతువిపరీతాస్తాదేయాశోధ్యాచసర్వతః॥

ఆ॥ చంద్రునిలో రాహువును శోధించి భుజసాధించి ఆభుజము అధస్థానమందున్న భాగలను రెండింటగుణించితే కలలగును. యుగ్మపదభుజమైతే స్థిత్యర్ధయందు తీసివేశేది. ఓజపదముగానుంటే కూడవలయును.

స్పర్శమధ్యమోక్షసమీలన ఉన్మీలన

కాలముల సాధనము.

శ్లో॥ స్ఫుటతిథ్యవసానేతు మధ్యగ్రహణమాదిశేత్ - స్థిత్యర్ధనా

డికాహీనే గ్రాసోమోక్షస్తుసంభవే - నిమీలనోన్మీలనాఖ్యేభవేతాంసకలగ్రహే॥

ఆ॥ స్ఫుటపర్వాంతకాలమే గ్రహణమధ్యకాలము స్థిత్యర్ధను పర్వములోతో నివేసినదే స్పర్శకాలం ఇదే గ్రహణం పట్టబొయ్యేకాలం పర్వములో స్థిత్యర్ధనుకూడినదె మోక్షకాలం మోక్షకాలమనగా గ్రహణము పూర్తిగా విడచిన కాలం ఈనిర్ణయం అల్పగ్రాసములయందు మూడెకాలములు పూర్ణగ్రాసములయందు అయిదు కాలములుగనుక స్ఫుటపర్వములో విమర్ధార్ధను శోధిస్తె నిమీలనకాలము నిమీలనకాలమనంగాను బింబదర్శనాభావకాలము చేర్చినది ఉన్మీలనకాలము ఉన్మీలనకాలమనగాను దర్శనప్రారంభకాలం.

యిందుకుశాస్త్రం.

॥ ఖండగ్రాసె త్రయఃకాలో - సర్వగ్రాసేషు పంచధా అనిన్యాయం.

॥ దక్షిణవిక్షేపాయద్యుత్తరగోళేభవేశివదిశిస్పర్శః - వాయుదిశిముక్తిరిందోఃవిహితా విహితేతునైరుతేర్వాంహ్నేః ఉత్తరవిక్షపోయదిదక్షిణగోళేగ్ని భాగతఃస్పర్శః - నైఋతిమోక్షస్యాత్విహితావిహితే వాయుశంభుహరితోశ్చ॥

శ్లో॥ ధూమ్రఃకృష్ణఃపింగళశ్చ భవేత్కుముదబాంధవః - అల్పార్ధసర్వ గ్రాసేషు కృష్ణః కమలబాంధవః - చంద్రగ్రహణాధికారః॥

సూర్యగ్రహణాధ్యాయం.

॥ పూర్వాహ్నేర్కగ్రహేదర్శే । భవతఃస్పర్శమోక్షకా అపరాహ్ణేప్రతిపది । తద్బీజంలంబనస్మృతం॥

లంబనసాధనం.

శ్లో॥ సబీజఫలపర్వాంస్యా । ద్దినార్ధాన్యూనసంభవేత్ । తిథి ౧౫॥

వర్జ్యాద్దినార్ధాప ఘటికాద్యుగతంభవేత్ । ద్యుగతం
తిథిమానంస్యా । త్ప్రాజ్నతంఘటికాదికం॥

ఆ॥ ఉదయాది బీజఫల అమావాస్య ఘటికాదిదినార్ధమునకు తక్కువగా వుంటే ఆఘటికాదిని ౧౫ ట గుణించి దినార్ధముచేత పాలుగొనగా వచ్చినలబ్ధం ద్యుగతఘడియలగును ద్యుగతమనగా ఉదయస్థానం మొదలు సూర్యుడువుండేస్థానం వరకు వుండేదానికి మధ్యద్యుగతము యీద్యుగత ఘటికాదిని ౧౫ టిలో తీసివేయగా ప్రాజ్నత ఘటికాదియగును. నతమనగా మధ్యాహ్నస్థానంనుంచి సూర్యునకు వుండే వ్యవసనతమగును.

శ్లో॥ దినార్ధాదధికంపర్వం పర్వాణ్యాసేఘటీయది - తిథి ౧౫ వర్జ్యాద్దినార్ధాప్త ఫలంద్యుగతమీరితం । పశ్చాన్నతం తదేవంస్యా । ల్లంబనంసాధితంయది॥

ఆ॥ దినార్ధముపయిన అమావాస్య ఘడియలు వుంటే ఆ ఘటికాదిలో దినార్ధమును శోధించిన శేషఘటికాదిని ౧౫ ట గుణించి దినార్ధంచేత పాలుగొనగా వచ్చిన లబ్ధం ద్యుగతఘటికాదియగును యివే పశ్చాన్నతఘడియలు.

సులభోపాయలంబనసాధనం.

॥ ప్రాక్పశ్చాన్నతనాడీభి । ల్లంబనాత్పదకంభవేత్ । అంతగఘ్నంవిఘటికా । షష్ట్యాప్తఫలయుక్స్ఫుటం । త్రయోదశహృతాల్లబ్ధం ఘటికాస్ఫుటలంబనం అసకృత్కర్మ సంసాధ్యం ద్వయేతుస్ఫుటలంబనం॥

ఆ॥ ప్రాజ్నతఘడియలుకాని పశ్చాన్నతఘడియలుకాని యెప్పటికి ౧౫ టికి హెచ్చని కారణంచాతను లంబనపతకములుగా సాధించియున్నవిగనుక యీ నతఘడియలెన్నో ఆన్నోలంబనపతకంపెట్టుకొని శేషవిఘడియలను పతకాంతరముచేత గుణించి ౬౦ ట భాగించిన లబ్ధము పతకములో కూర్చగా స్ఫుటపతకము గును ఆపతక ఘటికాదిని ౧౩ ట భాగించిన ఘడియ విఘడియలు లంబనమగును తిరుగా ఆలంబన ఘటికాదిని పర్వంలో సంస్కరించి ఆసంస్కరించిన ఘటికాదులకు పట్టి పూర్వోక్తప్రకారము లంబనము సాధించిన స్ఫుటలంబనమగును లంబ

నమనగా ఛాద్యబింబములయొక్క అనగా సూర్యచంద్రులయొక్క మధ్యనువుండే సందు లంబనస్థానమనబడును.

లంబనపతకాలు.

౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨	౧౩	౧౪	౧౫
ప	ప	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత	పత
౯	౧	౨	౩	౩	౪	౪	౪	౫	౫౧	౫౨	౫౩	౫౩	౫౩	౫౩
	౮	౬	౭	౭	౩	౯	౯	౦						
అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ	అ
౯	౮	౬	౫	౬	౩	౩	౧	౧	౧	౧	౦	౦	౦	౦

స్ఫుటలంబనసాధనం.

శ్లో॥ తత్త్రింశఘ్నాంక ౯ నిఘ్నాక్షిగజరామ ౩౮౨ హృతాంశఫలం ఖరామ ౩౦ ఘ్నాదశాంశోనశశిబింబాప్త లంబనంవిలిప్తే షుసదాయోజ్యంద్వాదశాంశోనలంబనం॥

ఆ॥ లంబనమును ౩౦ ట గుణించి తిరుగా ౯ ట గుణించి ౩౮౨ ట భాగిస్తెను ఫలమగును ఆఫలము ౩౦ ట గుణించి ఫలో అంకమును తీసివేయబడిన చంద్ర బింబకలాదిచే భాగించిన కలాదిస్ఫుటలంబనమగును. అందులో ౫ విలిప్తలు కూర్చితే స్ఫుటలంబన మనబడును ప్రాజ్నతముకు ద్వాదశాంశోన చంద్ర బింబకలాదిచే భాగించినదే స్ఫుటలంబనము.

స్థిరీకృతలంబన సంస్కృతపర్వాంతమే గ్రహణమధ్యకాలము.

గ్రహణమధ్యకాలసాధనం.

॥ సబీజస్ఫుటపర్వస్య । ప్రాగ్లంబెశోధితంయది । పశ్చాల్లంబే యుతంకార్యం । గ్రహణేమధ్యకాలజం॥

ఆ॥ ప్రాజ్నతమువలన రాబడ్డది ప్రాగ్లంబనం పశ్చాన్నతమువలన రాబడ్డది పశ్చాల్లంబనంగనుక ప్రాగ్లంబనమయిన బీజస్ఫుటమువలన రాబడిన అమావాస్య ఘటికాదులలో ద్వితీయ్యపశ్చాయస్ఫుటలంబనమును శోధించగా గ్రహణమధ్య

కాలమగును. పశ్చాల్లంబనమయితే అమావాస్య ఘటికాదిలో కూర్చగా గ్రహణ మధ్యకాలమగును.

నతఘటికా సాధనం.

॥ లంబనసంస్కృతపర్వాం । ప్రాజ్నతేదినార్ధశోధితే శేషం ।
పశ్చాన్నతేదినార్ధాచ్ఛోధితేతిపర్వాంతే । స్ఫుటనతమితి
విఖ్యాతం । ఖార్కస్యసాధయేత్ప్రాజ్ఞః॥

అ॥ లంబనసంస్కృత పర్వాంతఘడియలు దినార్ధకు తక్కువగావుంటే దినార్ధలో తీసిన శేషము ఘటికాదులు ప్రాజ్నతమవను దినార్ధంకు హెచ్చుగానుంటే ఆఘటికాదిలో దినార్ధను శోధించిన శేషఘటికాదిపశ్చాన్నతమవనను యీనతఘటికాదులవలన ఖార్కుని సాధించవలయును.

ఖార్కస్యసాధనంబు.

శ్లో॥ పంచభక్తానతాద్రాసి । శేషలిప్తావిలిప్తకం త్రింశఘ్నంపంచ
భాగాప్తం శేషంషష్టిహతంపునః । కలాద్యర్ణంధనంభా
నోః ప్రాక్పశ్చాన్నతనాడిషు॥

అ॥ నతఘటికాదే రాసిస్థానముగా యుంచుకొని నతఘడియలను ౫ ట భాగించిన లబ్ధం రాసియగును. శేషలిప్తవిలిప్తలను ౩౦ ట గుణించి ౫ ట భాగించగా భాగలొచ్చును శేషమువలన కలలు వికలలు సాధించుకొని ప్రాఙ్నతమయిన లంబనసంస్కృతపర్వాంతర విరాశ్యాదులలో శోధించేది. పశ్చాన్నతమయితే కూర్చేది యీప్రకారం ఖార్కుని సాధించేది.

అవనతిసాధనం.

శ్లో॥ సాయనాంశస్యఖార్కస్య । భుజస్పాధ్యదశో ౧౦ ధృతాఃనత
పిండాభవంత్యేతే । లబ్ధంగతపిండకాః। గతగమ్యాంతరా
భ్యాస్తంశేషం దశ ౧౦ హృతంఫలం । గతఖండే నతంకార్య
మర్ధంచావనతిర్భవేత్ - ఉదక్మేషాదిగేఖార్కే । తులా
ద్యాదక్షిణానతిః॥

అ॥ యీఖార్కునియందు అయనాంశలు కూడగా సాయనఖారుడగును. యీఖార్కుడు మేషాది ౬ రాసులలోగావుంటే ఉత్తరావనతివచ్చును. తులాది

౬ రాసులలోవుంటే దక్షిణావనతియునవును యీసాయనఖార్కుని భుజచేసి ఆ భుజరాశ్యాదిభాగలుచేసి ఆభాగలనే ౧౦ ట భాగించగా నతపిండమొచ్చును ఆ లబ్ధముకు తగిన నతపిండమును పెట్టుకుని అపిండయొక్క అంతరంచాతను శేష భాగాదినిగుణించి ౬౦ ట భాగించి భాగస్థానముంచు శేష భాగలను ౧౦ ట గించగా వచ్చినఫలమును పిండముందు కూడి సగముచేసేను అవనతియగును అవ నతి అనగా లంకామధ్యస్థానమునుంచి సూర్యునివరకు వుండేది ఇది దక్షిణోత్తరములు కలది.

సదాదక్షిణావనతిసాధనం.

శ్లో॥ ఖాక్షౌ ౫౦ నోవిషువఛాయా । ద్విఘ్నాక్షఛాయసంగుణా
శ్శరాశ్విభక్తాలిప్తాది । సదాదక్షిణదిగ్భవేత్ । ఏకాయనేతు
సంయుక్తాభింనేశోధ్యంస్ఫుటానతిః॥

అ॥ ౫౦ టిలో స్వదేశవిషువఛాయను శోధించిన శేషమును రెండింటగుణించబడిన విషువఛాయచాతను శేషమునుగుణించి ౨౫ ట భాగించగా వచ్చిన లిప్తాది సదా దక్షిణావనతియగును, పూర్వము తేబడిన అవనతిన్ని యీ దక్షిణావనతిన్ని ఏకదిక్కులయినకూడేది భిన్నదిక్కులయితే శోధిస్తేను స్ఫుటావనతియగును.

ప్రత్యక్షం.

విషువఛాయ ౩।౩౬ దీనిని ౫౦ టిలో శోధించగా ౪౬।౨౪ దీనిని విషువఛాయాద్విగుణం ౭।౧౨ చాతగుణించి ౨౫ ట భాగించగా ౧౩।౪౫ సదా దక్షిణావతియగును.

నతపిండచక్రం.

సంఖ్య.	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯
పిండము.	౯	౧౮	౨౪	౩౦	౩౭	౪౨	౪౬	౪౮	౪౯
అంతరం.	౯	౮	౬	౬	౫	౪	౨	౧	౦

స్ఫుటవిక్షేపసాధనం.

స్ఫుటలంబనపర్వాంత। చంద్రోరాహూనితేశరః। మేషే
తులాదుదగ్యామ్యే। విక్షేపోనతిసంస్కరేత్। స్ఫుటవిక్షేప
బింబార్ధే శోధితేగ్రాససంభవః॥

అ॥ లంబనసంస్కృతపర్వాంత చంద్రునిలో రాహువు శోధిస్తే పాతోన కేంద్రమునవును యీ కేంద్రం మేషాది ఉత్తరదిక్కు తులాది దక్షిణ దిక్కు అని తెలుసుకొని భుజసాధించుకొని విక్షేపమును సాధించేది ఆస్ఫుటవిక్షేపమున్ను అవనతిన్ని ఏకదిక్కులయిన కూడేది భిన్నదిక్కులయిన అంతరించిన శేషం ఫలానిదిక్కు విక్షేపసంస్కృత స్ఫుటావనతి అని తెలుసుకునేది.

చంద్రగ్రహణాధ్యాయములో పూర్వము చెప్పినప్రకారం బింబాలు తెచ్చుకొని బింబయోగార్ధంలో స్ఫుటావనతి శోధించగా గ్రాసలిప్తలగును. మానయోగార్ధవర్గములో విక్షేపసంస్కృత స్ఫుటావనతి వర్గం శోధించి వర్గమూలంగొని ౬౦ ట గుణించి సూర్యచంద్రగత్యంతరములచే భాగించగా వచ్చిన లబ్ధం మధ్య స్థిత్యర్ధయగును. ఉదయాది బీజఫల అమావాస్యఘడియలలో తీసివేయగా స్పర్శకాలమగును. అమావాస్యపర్వంలో కూర్చగా మోక్షకాలమగును. యీఘడియలవల్ల స్పర్శమోక్షకాలలంబనములు తెచ్చుకునేది.

స్పర్శమధ్యలంబనాంతరం మధ్యస్థిత్యలో కూర్చిచే స్పర్శస్థిత్యర్ధ మధ్యమోక్షలంబనాంతరము మధ్యస్థిత్యర్ధలో కూర్చితే మోక్షస్థిత్యర్ధయగును. పూర్ణగ్రాసానికి విమర్ధలు పుట్టును గనుక సాధించి ఉదయాది బీజఫల అమావాస్యలో శోధిస్తే నిమీలనకాలమగును. మధ్యకాలంలో కూడగా ఉన్మీలనకాలమగును.

యీకాలములు రెండున్ను ముందువలెనే లంబనం సాధించి మధ్యలంబన నిమీలన కాలలంబనాంతరము మధ్యవిమర్ధలో కూర్చగా స్ఫుటస్పర్శ విమర్ధయగును. ఆమధ్య లంబన ఉన్మీలన కాలలంబనాంతరమును మధ్యవిమర్ధలో కూర్చగా స్ఫుట ఉన్మీలన మోక్షవిమర్ధయగును. గ్రహణమధ్యకాలముయొక్క ఘడియలు ౫ ప్రతులుగావుంచి స్పర్శాదులు సాధించేది ఎట్లనగా స్ఫుటస్థిత్యర్ధ సాధించి స్ఫుటలంబనంలో కూడి మొదటిస్ఫుటపర్వంలో తీస్తే స్పర్శకాలం స్ఫుట లంబన శోధ్యమధ్యకాలపర్వమే మధ్యకాలం స్ఫుట లంబనంలో స్ఫుట స్థిత్యర్ధ

శోధించిన శేషము స్ఫుటపర్వమునందు శోధిస్తే మోక్షకాలం ఇది ఖండగ్రాసవిధయము। పూర్ణగ్రాసమునకు ౫ కాలములు గ్రహణమధ్యకాలఘడియలు ౫ ప్రతులుగా వుంచి మొదట స్పర్శస్థిత్యర్ధ తీసివేయగా స్పర్శకాలమగును.

౨ ప్రతిలో స్పర్శవిమర్ధ తియ్యగా నిమీలనకాలం ౩ ప్రతే మధ్యకాలం ౪ ప్రతిలో మోక్షవిమర్ధ కూర్చగా ఉన్మీలనకాలం ౫ ప్రతిలో మోక్షస్థిత్యర్ధ కూర్చగా మోక్షకాలమగును. మోక్షకాలంలో స్పర్శకాలం తియ్యగా అద్యంతకాలము ఉన్మీలనంలో నిమీలనంతీస్తే బింబాదర్శనకాలము.

సూర్యగ్రహణాధ్యాయసమాప్తః

గ్రహణోపపత్తి.

౧. సూర్యచంద్రభూగోళములు వరుసగా సమసూత్రస్థములు చంద్రుడు స్వప్రదక్షిణం లేకనే భూమికి అప్రదక్షిణంగా నెలకు వకసారి తిరుగును గనుక చంద్రగోళార్ధము యన్నటికి సూర్యాభిముఖముగానేయుండును. భూమి దినానికి వక అప్రదక్షిణంగా తాను తిరుగుతూ 3౬౦ దినాలకు సూర్యునికి వక అప్రదక్షిణం చుట్టును.

౨. చంద్రమధ్యరేఖయొక్క మచ్చమునకున్ను భూమధ్యరేఖయొక్క మచ్చమునకున్ను సమ సూత్రమందు డాధ్యార్ధః 3౦ యోజనములు యడంకద్దు.

3. గోళములన్నియు గుండ్రముగావున్నవి గుండ్రమాటకున్ను గగనస్థితికిని చక్రాకారభ్రమణమే కారణము.

౪. చంద్రగోళంబుల ప్రచురము గనుక సూర్యకిరణములు ప్రతిఫలించిన మట్టుకు కళకానుపించును. చంద్రగోళంయన్నటికి అర్ధభాగం పూర్ణకళగానేయుండును. మనకూ సూర్యునికి మధ్య వచ్చినప్పుడు మనకు అమావాస్యగాను మనము సూర్యచంద్రమధ్యమున కొచ్చినవేళ్ల పున్నమగానుయుండును.

౫. భూఛాయలో చంద్రుడు ప్రవేశించువేళ పూర్ణిమప్రతిపూర్ణిమ గహణముగానే వుంటుందిగాని దాని సమసూత్రమునకు

ఆవేళలో వచ్చిన దేశానికి గ్రహణం ఆగుపడుచున్నది తక్కినవాటికి అగుపడదు సూర్యరస్మి చంద్రునిమీద పడకనే భూమిమరుగయ్యే కాలమే పూర్ణిమలో గ్రహణదర్శనయోగ్యమయినది.

భూమధ్యానికంటె చంద్రమధ్యము కొంత వుయివర కూడాని కిందవరకుగాని వాలి భూమినిచుట్టేదికష్టు అది వకానొకతావుకు తక్కినతావులలో తక్కువగాయుండు వొకానొక తావులలో రెండు మధ్యములు సమసూత్రములయియుండును.

౭. ౧౮ సంవత్సరాలలో ౭౦ గ్రహణములు ఇందుసూర్యునికి ౪౧ చంద్రునికి ౨౯ గ్రహణములుకలవు సంవత్సరం ౧ కి ౨ కి తక్కువలేదు ౭ టికి హెచ్చులేదు ప్రతిదేశములో సూర్యగ్రహణములు తక్కువయియుండునట్లు తోచును కొన్ని దేశములకు చంద్రగ్రహణములు హెచ్చు కొన్ని దేశములకు సూర్యగ్రహణములు అధికంగా కనబడును.

౮. చంద్రగ్రహణకాలం అధికం సూర్యగ్రహణకాలం అల్పము సూర్యునికి కంకణగ్రహణముకు ౩౦ విఘడియలకు హెచ్చుగా వుండ జాలదు ఖగ్రహణము ౨౦ విఘడియలకు హెచ్చుగాయుండదు పార్శ్వగ్రహణము గ్రాసదశానుగుణకాలికము చంద్రగ్రహణము రాత్రి ౪ ఘడియలకాలముకన్నా హెచ్చ దుఖచ్ఛన్నకాలము నాలుగున్నరఘడియలకంటె హెచ్చదు యిదే బింబాదర్శనకాలము.

౯. చంద్రుడు ౧౮ సంవత్సరాల ౧౧ దినములకు సమగతికి వస్తాడు చంద్రుడు అడ్డమయితేనే సూర్యగ్రహణం కనబడును.

భూఛాయ అడ్డమయితే చంద్రగ్రహణము.

౧౦. చంద్రుడు భూమికంటె ౪౯ అంతలు చిన్నవాడు చంద్రముఖము వకపక్కయంతయు వచ్చినా భూమికి యెదురుగావుండును గనుక చంద్రుని స్వప్రదక్షిణంలేదు.

౧౧. సంవత్సరం ౧ కి చంద్రుడు భూమిని ౧౩ సార్లు చుట్టును సూర్యుడు ౨౫ దినములకు వకసారి స్వప్రదక్షిణంవస్తాడు.

౧౨. గ్రస్తోదయగ్రస్తాస్తములు తప్ప తక్కిన చంద్రగ్రహణములన్ని భూగోళముయొక్క రాత్ర్యర్థములో వుండేవారికి అగుపడును.

సూర్యగ్రహణమందు చంద్రుడు యెవరికి లక్ష్యానికి అడ్డమయితే వారికి గ్రహణము చంద్రుడు చిన్న భూమిపెద్ద అంతకన్న సూర్యుడు పెద్దగనుక చంద్రగ్రహణమే మైనిండ.

౧౩. మనకు ఖండగ్రాసమయినకాలములో దక్షిణంవారికి పూర్ణం అనగా బింబంపయి నుండి ఛాయలోబడితే మనకుపూర్ణము కిందినుండి ఛాయలోకి దూకితే దక్షిణంవారికి పూర్ణం.

చంద్రకక్ష్యకుమీద సూర్యకక్ష్యవుండి ఆసూర్యునకు కిందిసంచరించేటివాడైన చంద్రుడు రవికిమేఘవలె ఛాదకుడగును. సదా ప్రాగ్గతి కలవారైన సూర్య చంద్రులలోను సూర్యునికంటె అధిక ప్రాగ్గతికలవాడైన చంద్రుడుసూర్యబింబం యొక్క పశ్చిమభాగము ముందటగప్పి తన అధికప్రాగ్గతివశానను. సూర్యబింబంయొక్క ప్రాగ్భాగమందు మోక్షమగును. ఆ కారణంచేత సూర్యబింబంయొక్క పశ్చిమభాగంస్పర్శ అనుటపూర్వభాగం మోక్షమనుట చంద్రగ్రహణమందు భూమివల్ల నుంచి ఆకాశగతమైన భూఛాయయందు చంద్రడుతన బింబంయొక్క ప్రాగ్భాగంచాతను. ప్రవేశించి ప్రత్యగ్భాగంచాతను నిర్గమనంచేసును. అదికారణాన చంద్రునికి ప్రాక్ స్పర్శ ప్రత్యఙ్మోక్షం అంటువల్ల భూఛాయాగ్రస్తము ఛాయాగ్రహణమనికూడ చాలను.

గురువునకు ప్రథమవ్యాపకరణం నూరు శతకములుగలది ౧౦౦ సున్నా మొదలు ౨౧ వరకు ధనము ౨౨ మొదలు ౫౦ వరకు ఋణం ౫౧ మొదలు ౭౯ వరకు ధనము ౮౦ మొదలు ౧౦౦ వరకు ఋణము.

౧.౦.౨౫	౨౧.౦.౮	౪౧.౩.౩౮	౬౧.౪.౨	౮౧.౦.౫౦
౨.౧.౫౦	౨౨.౦.౨౬	౪౨.౩.౨౦	౬౨.౪.౮	౮౨.౧.౧౪
౩.౧.౧౪	౨౩.౦.౫౦	౪౩.౩.౨	౬౩.౪.౧౪	౮౩.౧.౩౮
౪.౧.౩[illegible]	౨౪.౧.౧౪	౪౪.౨.౪౪	౬౪.౪.౧౪	౮౪.౧.౫౬
౫.౧.౫౬	౨౫.౧.౩౮	౪౫.౨.౨౦	౬౫.౪.౧౪	౮౫.౨.౧౪
౬.౨.౧౫	౨౬.౨.౨	౪౬.౧.౫౦	౬౬.౪.౮	౮౬.౨.౨౬
౭.౨.౨౬	౨౭.౨.౨౬	౪౭.౧.౨౬	౬౭.౪.౨	౮౭.౨.౩౮
౮.౨.౩[illegible]	౨౮.౨.౫౦	౪౮.౧.౨	౬౮.౩.౫౬	౮౮.౨.౪౪
౯.౨.౪౪	౨౯.౩.౮	౪౯.౦.౩౨	౬౯.౩.౪౦	౮౯.౨.౫౦
౧౦.౨.౪౩	౩౦.౩.౨౬	౫౦.౦.౪౨	౭౦.౩.౨	౯౦.౨.౪౪
౧౧.౨.౪౮	౩౧.౩.౪౪	౫౧.౦.౫౨	౭౧.౩.	౯౧.౨.౪౪
౧౨.౨.౪౬	౩౨.౩.౫౭	౫౨.౧.౨	౭౨.౨.౫౦	౯౨.౨.౪౪
౧౩.౨.౩౮	౩౩.౪.౨	౫౩.౧.౨౬	౭౩.౨.౨౬	౯౩.౨.౩౮
౧౪.౨.౨౬	౩౪.౪.౮	౫౪.౧.౫౦	౭౪.౨.౮	౯౪.౨.౧౪
౧౫.౨.౧౪	౩౫.౪.౧౪	౫౫.౨.౨౦	౭౫.౧.౪౪	౯౫.౧.౫౬
౧౬.౧.౫౬	౩౬.౪.౧౪	౫౬.౨.౪౪	౭౬.౧.౧౪	౯౬.౧.౩౮
౧౭.౧.౩౮	౩౭.౪.౧౫	౫౭.౩.౨	౭౭.౦.౫౦	౯౭.౧.౧౪
౧౮.౧.౧౪	౩౮.౪.౮	౫౮.౩.౨౦	౭౮.౦.౨౬	౯౮.౦.౫౦
౧౯.౦.౫౦	౩౯.౪.౨	౫౯.౩.౩౮	౭౯.౦.౨	౯౯.౦.౨౬
౨౦.౦.౩౦	౪౦.౩.౫౦	౬౦.౩.౫౦	౮౦.౦.౨౬	౧౦౦.౦.౦

గురువుకు ద్వితీయవ్యాపకరణము. ఇదిన్ని ౧౦౦ శతకములుగలది ౦ మొదలుకొని ౪ వరకు ఋణం ౪ మొదలుకొని ౫౪ వరకు ధనం ౫౪ మొదలుకొని ౧౦౦ వరకు ఋణం కలాది పూర్ణఫలం ౨౧౮.

౧.౦.౨౬	౨౧.౨.౨	౪౧.౧.౪	౬౧.౧.౨	౮౧.౨.౨౦
౨.౦.౨౦	౨౨.౨.౫	౪౨.౧.౩౮	౬౨.౧.౮	౮౨.౨.౧౮
౩.౦.౮	౨౩.౨.౧౪	౪౩.౧.౩౨	౬౩.౧.౨౧	౮౩.౨.౧౩
౪.౦.౨	౨౪.౨.౨౦	౪౪.౧.౧౦	౬౪.౧.౨౬	౮౪.౨.౬
౫.౦.౧౫	౨౫.౨.౨౦	౪౫.౧.౧౪	౬౫.౧.౩౨	౮౫.౨.౫
౬.౦.౨౦	౨౬.౨.౨౦	౪౬.౧.౮	౬౬.౧.౩౮	౮౬.౨.౨
౭.౦.౩౨	౨౭.౨.౨౦	౪౭.౧.౨	౬౭.౧.౪౩	౮౭.౧.౫౬
౮.౦.౩౮	౨౮.౨.౧౯	౪౮.౦.౫౦	౬౮.౧.౫౦	౮౮.౧.౫౫
౯.౦.౪౪	౨౯.౨.౧౯	౪౯.౦.౪౨	౬౯.౧.౫౬	౮౯.౧.౫౦
౧౦.౦.౫౬	౩౦.౨.౨౦	౫౦.౩.౨	౭౦.౨.౨	౯౦.౧.౪౩
౧౧.౧.౨	౩౧.౨.౨౦	౫౧.౦.౨౬	౭౧.౨.[illegible]	౯౧.౧.౪౨
౧౨.౧.౫	౩౨.౨.౨౧	౫౨.౦.౨౦	౭౨.౨.౮	౯౨.౧.౩౭
౧౩.౧.౨౦	౩౩.౨.౧౪	౫౩.౦.౮	౭౩.౨.౧౩	౯౩.౧.౩౦
౧౪.౧.౨౬	౩౪.౨.౧౪	౫౪.౦.౦	౭౪.౨.౧౩	౯౪.౧.౧౮
౧౫.౧.౩౨	౩౫.౨.౮	౫౫.౦.౪	౭౫.౨.౧౮	౯౫.౧.౧౩
౧౬.౧.౩౮	౩౬.౨.౫	౫౬.౦.౨౦	౭౬.౨.౨౦	౯౬.౧.౮
౧౭.౧.౪౪	౩౭.౨.౦	౫౭.౦.౩౨	౭౭.౨.౨౦	౯౭.౧.౨
౧౮.౧.౫౦	౩౮.౧.౫౬	౫౮.౦.౩౮	౭౮.౨.౨౦	౯౮.౦.౫౦
౧౯.౧.౫౬	౩౯.౧.౫౦	౫౯.౦.౫౦	౭౯.౨.౨౦	౯౯.౦.౪౩
౨౦.౨.౨	౪౦.౧.౪౪	౬౦.౦.౫౬	౮౦.౨.౨౦	౧౦౦.౦.౩౨

గురుపుష్య తృతీయోపకరణం ఇది నూరుపదకముంగలది ౧౩౦. ౦ మొదలుకొని ౧౮ వరకు ఋణం ౧౮ మొదలుకొని ౬౭ వరకు ధనం ౬౭ మొదలుకొని ౧౦౦ వరకు ఋణం కలాదిపూర్ణఫలం ౧౹౩౦.

౧.౧.౧౪	౨౧.౧.౨౦	౪౧-౧-౩౨	౬౧.౦.౩౨	౮౧-౧-౬
౨.౧.౧౪	౨౨.౧.౨౬	౪౨.౧-౩౨	౬౨-౦-౩౨	౮౨.౧-౮
౩.౧.౮	౨౩.౧-౩౨	౪౩-౧.౩౨	౬౩.౦.౨౬	౮౩.౧-౧౦
౪.౧.౯	౨౪-౧-౩౮	౪౪-౧-౩౨	౬౪-౦-౨౦	౮౪.౧-౧౩
౫.౧.౨	౨౫-౦.౪౪	౪౫-౧ ౩౨	౬౫-౦.౧౪	౮౫.౧.౧౭
౬.౧.౫౭	౨౬-౧-౫౦	౪౬.౧.౨౬	౬౬-౦-౮	౮౬.౧ ౨౦
౭.౧.౫౬	౨౭-౧-౫౦	౪౭-౧-౨౬	౬౭-౦-౦	౮౭.౧.౨౭
౮.౦.౫౦	౨౮-౦-౫౬	౪౮-౧-౨౬	౬౮.౦.౮	౮౮-౧.౨౬
౯.౦.౫౦	౨౯.౧-౨	౪౯-౧-౨౯	౬౯ ౦.౧౪	౮౯-౧-౩౦
౧౦.౦.౩౮	౩౦-౧-౨	౫౦.౧-౨౦	౭౦-౧-౨౦	౯౦ ౧. ౩౨
౧౧.౦.౩౮	౩౧.౧-౮	౫౧.౧-౧౪	౭౧-౦-౨౬	౯౧.౧.౩౨
౧౨.౦.౩౨	౩౨-౧-౧౪	౫౨-౧-౧౪	౭౨.౦.౨౬	౯౨ ౧ ౩౨
౧౩.౦.౨౭	౩౩-౧-౧౪	౫౩-౧.౮	౭౩-౦.౩౨	౯౩.౧-౩౨
౧౪.౦.౨౬	౩౪-౧-౨౦	౫౪-౧-౨	౭౪-౦.౩౮	౯౪-౧.౩౨
౧౫.౦.౨౦	౩౫-౧-౨౦	౫౫-౧-౨	౭౫-౦.౫౦	౯౫.౧-౨౮
౧౬.౦.౨౦	౩౬-౧-౨౦	౫౬-౧.౫౬	౭౬.౦-౫౦	౯౬-౧.౨౬
౧౭.౦.౮	౩౭-౧-౨౦	౫౭-౦.౫౦	౭౭-౦-౫౬	౯౭-౧-౨౨
౧౮.౦.౨	౩౮-౧-౨౬	౫౮-౦. ౫౧	౭౮-౦ ౫౭	౯౮.౧-౨౦
౧౯.౦.౮	౩౯-౧-౨౬	౫౯-౦.౪౪	౭౯-౧-౦	౯౯.౧-౨౦
౨౦.౦.౧౪	౪౦-౧-౨౭	౬౦ ౦.౩౮	౮౦-౧-౨	౧౦౦-౦.౦

శని తృతీయోపకరణం ఇవి వికలిలుగనుండును ౧ మొదలు ౪ వరకు ధనం ౫ మొదలు ౨౧ వరకు ఋణం ౨౨ మొదలు ౪౪ వరకు ధనం ౪౫ మొదలు ౭౯ వరకు ఋణం ౮౦ మొదలు ౧౦౦ వరకు ధనం.

౧-౧౪	౨౧- ౨	౪౧- ౫	౬౧-౪౪	౮౧-౨౦
౨- ౮	౨౨- ౫	౪౨- ౪	౬౨-౫౦	౮౨-౨౬
౩- ౪	౨౩- ౮	౪౩- ౪	౬౩-౫౦	౮౩-౩౨
౪- ౧	౨౪-౧౪	౪౪- ౨	౬౪-౫౧	౮౪-౩౨
౫- ౪	౨౫-౧౭	౪౫- ౫	౬౫-౪౯	౮౫-౩౮
౬- ౭	౨౬-౨౦	౪౬- ౭	౬౬-౪౯	౮౬-౩౮
౭-౧౪	౨౭-౨౨	౪౭-౧౪	౬౭-౪౪	౮౭-౪౪
౮-౨౦	౨౮-౨౪	౪౮-౧౪	౬౮-౪౪	౮౮-౪౪
౯-౨౦	౨౯-౨౬	౪౯- ౭	౬౯-౪౪	౮౯-౫౦
౧౦-౨౮	౩౦-౨౬	౫౦-౨౦	౭౦-౩౮	౯౦-౫౧
౧౧-౧౯	౩౧-౨౬	౫౧-౨౦	౭౧-౩౮	౯౧-౫౦
౧౨-౧౯	౩౨-౨౬	౫౨-౨౬	౭౨-౩౨	౯౨-౫౦
౧౩-౧౯	౩౩-౨౬	౫౩-౩౮	౭౩-౨౬	౯౩-౪౯
౧౪-౧౯	౩౪-౨౬	౫౪-౩౮	౭౪-౨౦	౯౪-౪౪
౧౫-౧౮	౩౫-౨౬	౫౫-౩౭	౭౫-౨౦	౯౫-౩౮
౧౬-౧౮	౩౬-౨౩	౫౬-౩౭	౭౬-౧౬	౯౬-౩౬
౧౭-౧౪	౩౭-౧౬	౫౭-౩౭	౭౭-౨౪	౯౭-౩౨
౧౮-౧౧	౩౮-౧౪	౫౮-౩౭	౭౮- ౮	౯౮-౩౨
౧౯- ౮	౩౯-౧౧	౫౯-౩౪	౭౯- ౨	౯౯-౨౬
౨౦- ౫	౪౦-౧౧	౬౦-౪౪	౮౦- ౫	౧౦౦-౦-

శనికి ప్రథమోపకరణమువల్ల లభించు సంస్కారకలాది పూర్ణఫలం ౭-౦ ధనం ౦ మొదలు ౪ వరకు ధనం ౪ మొదలు ౫౪ వరకు రుణం ౫౪ మొదలు ౧౦౦ వరకు ధన.

౧-౧-౩౬	౨౧-౬- ౮	౪౧-౫-౧౪	౬౧-౨-౫౬	౮౧-౬-౫౬
౨-౦-౫౬	౨౨-౬-౨౦	౪౨-౪-౫౬	౬౨-౩-౨౦	౮౨-౬-౫౦
౩-౧-౩౨	౨౩-౬-౩౨	౪౩-౪-౩౬	౬౩-౩-౪౪	౮౩-౬-౪౪
౪-౦- ౧	౨౪-౬-౩౮	౪౪-౪-౧౪	౬౪-౪- ౨	౮౪-౬-౩౮
౫-౦-౨౫	౨౫-౬-౫౦	౪౫-౩-౫౦	౬౫-౪-౨౬	౮౫-౬-౩౦
౬-౦-౩౦	౨౬-౬-౫౬	౪౬-౩-౨౬	౬౬-౪-౪౪	౮౬-౬-౨౦
౭-౧-౨౦	౨౭-౬-౫౯	౪౭-౩-౨౮	౬౭-౫- ౨	౮౭-౬- ౮
౮-౧-౪౪	౨౮-౭- ౨	౪౮-౨-౪౪	౬౮-౫-౨౦	౮౮-౫-౫౬
౯-౨- ౮	౨౯-౭- ౧	౪౯-౨-౧౪	౬౯-౫-౩౮	౮౯-౫-౪౪
౧౦-౨-౩౨	౩౦-౭- ౧	౫౦-౧-౫౦	౭౦-౫-౫౦	౯౦-౫-౨౬
౧౧-౨-౫౬	౩౧-౭- ౧	౫౧-౧-౨౬	౭౧-౬- ౮	౯౧-౫- ౮
౧౨-౩-౨౦	౩౨-౬-౫౬	౫౨-౧- ౨	౭౨-౬-౨౦	౯౨-౪-౫౦
౧౩-౩-౪౪	౩౩-౬-౫౦	౫౩-౦-౩౨	౭౩-౬-౨౯	౯౩-౪-౩౨
౧౪-౪- ౮	౩౪-౬-౪౨	౫౪-౦- ౨	౭౪-౬-౩౮	౯౪-౪- ౮
౧౫-౪-౨౬	౩౫-౬-౩౨	౫౫-౧-౨౬	౭౫-౬-౪౪	౯౫-౩-౫౦
౧౬-౪-౪౪	౩౬-౬-౨౩	౫౬-౦-౫౦	౭౬-౬-౪౦	౯౬-౩-౨౬
౧౭-౫- ౮	౩౭-౬-౧౪	౫౭-౧-౧౪	౭౭-౬-౫౬	౯౭-౩-౨౬
౧౮-౫-౨౬	౩౮-౬- ౨	౫౮-౧-౩౮	౭౮-౬-౫౯	౯౮-౨-౨౬
౧౯-౫-౩౮	౩౯-౫-౪౭	౫౯-౨- ౮	౭౯-౭- ౧	౯౯-౨-౨౦
౨౦-౫-౫౬	౪౦-౫-౩౨	౬౦-౨-౩౨	౮౦-[illegible]	[illegible]

శని ద్వితీయోపకరణమువలన లభించె సంస్కారము కలాదిపూర్ణఫలం ౦ మొదలు ౩౪ వరకు రుణం ౩౪ మొదలు ౮౪ వరకు ధనం ౮౫ మొదలు ౧౦౦ వరకు రుణం.

౧- ౯-౨౬	౨౧-౮-౪౪	౪౧- ౪-౨౦	౬౧-౧౦-౫౦	౮౧-౨-౨౬-
౨- ౯-౪౪	౨౨-౭-౪౪	౪౨- ౪-౫౬	౬౨-౧౦-౪౪	౮౨-౧-౪౪-
౩-౧౦- ౨	౨౩-౭-౧౪	౪౩- ౫-౩౨	౬౩-౧౦-౩౮	౮౩-౧- ౨-
౪-౧౦-౨౪	౨౪-౬-౪౪	౪౪- ౬- ౮	౬౪-౧౦-౨౬	౮౪-౧-౨౦-
౫-౧౦-౨౬	౨౫-౬- ౮	౪౫- ౬-౪౪	౬౫-౧౦-౧౪	౮౫-౧-౨౦-
౬-౧౦-౩౮	౨౬-౫-౩౨	౪౬- ౭-౨౨	౬౬-౧౦- ౨	౮౬-౧- ౧-
౭-౧౦-౪౪	౨౭-౪-౫౬	౪౭- ౭-౪౪	౬౭- ౯-౪౪	౮౭-౧-౪౪-
౮-౧౦-౫౦	౨౮-౪-౨౦	౪౮- ౮- ౮	౬౮- ౯-౨౬	౮౮-౧-౨౬-
౯-౧౦-౫౬	౨౯-౩-౨౪	౪౯- ౮-౩౮	౬౯- ౯- ౨	౮౯-౩- ౨-
౧౦-౧౦-౫౬	౩౦-౩-౩౨	౫౦- ౯- ౨	౭౦- ౮-౩౮	౯౦-౩-౪౪-
౧౧-౧౦-౫౦	౩౧-౨-౩౨	౫౧- ౯-౨౬	౭౧- ౮-౧౪	౯౧-౪-౨ -
౧౨-౧౦-౪౪	౩౨-౧-౨౬	౫౨- ౯-౪౪	౭౨- ౭-౪౪	౯౨-౪-౫౬-
౧౩-౧౦-౩౮	౩౩-౧-౨౪	౫౩-౧౦- ౧	౭౩- ౭-౧౪	౯౩-౫-౩౨-
౧౪-౧౦-౨౬	౩౪-౦- ౨	౫౪-౧౦-౨౪	౭౪- ౬-౪౪	౯౪-౬- ౮-
౧౫-౧౦-౧౪	౩౫-౦-౨౦	౫౫-౧౦-౨౬	౭౫- ౬- ౮	౯౫-౬-౪౪-
౧౬-౧౦- ౨	౩౬-౧-౧౪	౫౬-౧౦-౩౮	౭౬- ౫-౩౨	౯౬-౭-౧౪-
౧౭- ౯-౪౪	౩౭-౧- ౨	౫౭-౧౦-౪౪	౭౭- ౪-౫౬	౯౭-౭-౪౪-
౧౮- ౯-౨౬	౩౮-౨-౪౪	౫౮-౧౦-౫౦	౭౮- ౪-౨౦	౯౮-౮- ౮-
౧౯- ౯- ౨	౩౯-౩-౨౬	౫౯-౧౦-౫౬	౭౯- ౩-౪౪	౯౯-౮-౩౮-
౨౦- ౮-౩౮	౪౦-౩- ౨	౬౦-౧౦-౫౬	౮౦- ౩- ౨	౧౦౦-౯-౨౬-

గురువుకు చతుర్థోపకరణం కలాదిపూర్ణ ఫలం ౨-౪౮ ౦ మొదలు ౩౫ వరకు ధనం ౩౫ మొదలు ౮౪ వరకు ఋణం ౮౫ మొదలుకొని ౧౦౦ వరకు ధనం.

౧-౨-౨౬	౨౧-౨-౮	౪౧-౧-౮	౬౧-౨-౫౦	౮౧-౦-౩౬
౨-౨-౩౨	౨౨-౨-౨	౪౨-౧-౨౦	౬౨-౨-౫౦	౮౨-౦-౨౬
౩-౨-౩౮	౨౩-౧-౫౬	౪౩-౧-౨౬	౬౩-౨-౪౪	౮౩-౦-౧౮
౪-౨-౩౮	౨౪-౧-౪౦	౪౪-౧-౩౮	౬౪-౨-౪౪	౮౪-౦-౫౬
౫-౨-౩౮	౨౫-౧-౩౮	౪౫-౧-౪౪	౬౫-౨-౩౮	౮౫-౦-౦
౯-౧-౪౪	౨౬-౧-౩౨	౪౬-౧-౫౦	౬౬-౨-౩౨	౮౬-౦-౨౦
౭-౨-౫౦	౨౭-౧-౨౦	౪౭-౨-౪౨	౬౭-౨-౩౨	౮౭-౦-౨౬
౮-౨-౫౦	౨౮-౧-౧౦	౪౮-౨-౮	౬౮-౨-౨౬	౮౮-౦-౩౮
౯-౨-౫౦	౨౯-౧-౫౨	౪౯-౨-౧౪	౬౯-౨-౨౦	౮౯-౦-౪౯
౧౦-౨-౫౦	౩౦-౦-౫౦	౫౦-౨-౨౦	౭౦-౨-౧౪	౯౦-౦-౫౬
౧౧-౨-౫౦	౩౧-౦-౩౮	౫౧-౨-౨౬	౭౧-౨-౧౨	౯౧-౦-౫౮
౧౨-౨-౫౦	౩౨-౦-౩౨	౫౨-౨-౩౦	౭౨-౨-౬	౯౨-౦-౨౦
౧౩-౨-౪౯	౩౩-౦-౨౦	౫౩-౨-౩౨	౭౩-౨-౬	౯౩-౦-౨౬
౧౪-౨-౪౪	౩౪-౦-౮	౫౪-౨-౩౮	౭౪-౧-౫౪	౯౪-౦-౩౯
౧౫-౨-౩౮	౩౫-౦-౨	౫౫-౨-౩౮	౭౫-౧-౪౫	౯౫-౦-౪౪
౧౬-౨-౩౨	౩౬-౦-౧౪	౫౬-౨-౪౨	౭౬-౧-౩౬	౯౬-౦-౫౬
౧౭-౨-౩౦	౩౭-౦-౨౬	౫౭-౨-౩౪	౭౭-౧-౩౦	౯౭-౦-౬
౧౮-౨-౨౬	౩౮-౦-౩౮	౫౮-౨-౨౬	౭౮-౧-౧౯	౯౮-౦-౮
౧౯-౨-౨౦	౩౯-౦-౫౦	౫౯-౨-౪౮	౭౯-౧-౬	౯౯-౦-౧౪
౨౦-౨-౧౪	౪౦-౦-౫౬	౬౦-౨-౫౦	౮౦-౧-౦	౧౦౦-౦-౨౦

శ్రీరస్తు

శ్లో॥ మృద్వీ శ్రీగణజగోశ్వగణ్యా రథరంజత్కృత్యభూహార్యదా।
విద్యావృత్యకృపాకణస్థిరభజన్నిష్ఠాతధీశార్చితా॥
హృద్యా సింధుఫలప్రకల్పరజనీశార్యద్యుతావుజ్జ్వలా।
లావణ్యామృత భావితానుహృదిశంధాత్రీస్తుతానాకిలా॥

౨ గుంటూర్మండలదేశే। రేపల్యాఖ్యోపమండలప్రాంతే।
పెదపల్యభిధానపురే। విలసద్గ్రామాధికారీయః॥

౩ యల్లాప్రగడాన్వయవా। ధుర్యల్లాసకపూర్ణిమాచంద్రః।
రామార్యాభిధసోదర. ప్రేమామృతసత్కలాసాంద్రః॥

౪ విద్వజ్జనగోష్ఠీసుఖ। సద్వల్లీసుప్రచారసహకారః।
నిత్యాన్నదాననిరత। సత్యాదిసమస్తసుగుణసంపన్నః॥

౫ నరహరిపదకమలార్చా। దరణప్రవణోత్తపూర్ణసౌభాగ్యః।
శ్రీమన్నృసింహరావితి। నామ్నా సోసౌవిరాజతేవిజ్ఞః॥

౬ వంగోలుపమండలగత। తమ్మవరగ్రామవాస్తవ్యం।
శ్రీరాళ్లభండికులజల। ధీందుంగోపాలకృష్ణార్యం॥

౭ సద్గణకరంజనీకృతి। కర్తారంసద్గుణాభరణం।
స్వీయరసజపుదార్యా। దిగుణాకృష్టప్రహృష్టసుస్వాంతం॥

౮ కృత్వాసాహ్యంసత్కృతి। ముద్రాక్షరముద్రణాయ ముదిత
మనాః। ప్రకటితవాన్నిజగణక। గ్రామాధికృతిప్రగల్భార్థం॥

౯ ప్రోత్సాహకోభవత్కల। సోత్సాహంరాజ్యలక్ష్మీస్స్తం।
కృత్వావ్యాన్నిరపాయం। సత్వాఢ్యంసాయురారోగ్యం॥

శాలివాహన శకోత్పత్తి ౧

అ॥ ప్రభవాది సంవత్సరములు ౬౦ గనుక షష్టిః అనిశాస్త్రినాడు- త్రయోవింశతిగుణితమునగా ౨౩ టగుణించటముకు కారణమేమనగా శకోత్పత్తి అయిన కొంత కాలము మొదలుకొని ౨౩ వష్టులు జరిగినవి ఆకొంతకాలంవారాత ౨౩ తగుణించమంన్నాడు. ప్రభవాది సంవత్సరములు కూడటం క్రమమేకద్వాదశ ౭౮౦ కూడవల్లకిన కారణముశకోత్పత్తికాలము మొదలుకొన్ని ౭౮౦ సంవత్సరములు జరిగినపిమ్మట

యీశ్లోకంచెవస్సి చెప్పుచు ౮౦౯ మనస్సాడు। శ్లోకం సరిపడని కారణమునే యిట్లాచెప్పినా కొంచమునా శేషమని [illegible] కారణమున చెప్పినట్టు అనుపడుచు న్నది- శాలివాహనశకము [illegible] భాగిస్తే బహుధాన్య సంవత్సరము మొదలుకొని లెఖ పడితె ప్రస్తుతం వరకు [illegible] కావలశిన శకము సంవత్సరం రాబడును॥

శాలివాహనశకోత్పత్తి బహుధాన్య నామసంవత్సర చైత్రశుద్ధ ౧ శనివారం మేషసంక్రాంతి ప్రవేశంగలకాలం అయియున్నది- యిప్పటికి శాలివాహన శకంలో వచ్చులు ౨౩ పర్యాయములు తిరిగినవి

కల్యాది సాధనం

ప్రస్తుతం సాధారణ సంవత్సరంవరకు [illegible] జరిగినవి ప్రభవాది సంవత్సరము లు ౬౦ గనుక ౬౦ టుగుణించవలశి వచ్చినది

కలియుగాది ప్రమాదిసంవత్సర చైత్రశు ౧ శుక్రవారం మేషసంక్రాంతి ప్రవేశకాలం అయివున్నది తేదాగా [illegible] మధ్యమా సర్వదా ప్రథమతిభాది సంస్థితా॥ ఆనిశ్చితుతప్ప- ఇతరగ్రహములు యీవేళు మధ్యమానంచాత మధ్యగ్రహ ములు అశ్వనిప్రథమ [illegible] ఉండినున్నారు [illegible] కూడటమేమనగా ప్రమా దిమొదలుకొని [illegible] సంవత్సరములు [illegible] ఉన్నందున అవికూడమన్నారు క ల్యాది ౫౦౧౧కి [illegible] భాగిస్తే శేషం ౩౧ గనుక గత సంవత్సరాలు ౩౧ గాసె, ఆయివున్నవి [illegible] పర్యాయములు తిరిగినవి

ధృవోత్పత్తిసాధనము

యీగ్రంథం ధృవోత్పన్నగత [illegible] సంవత్సరములు కల్యాది మొదలు గణిం చినందువల్ల ఆధికల్యాదిలో శోధిస్తె శేషము గ్రంథోత్పత్తి కాలము మొదలుకొని సం వత్సరాలగును। ఇవేధృవాబ్దాలు [illegible] కలవు

ద్యుగణసాధనోత్పత్తి క్రమము ౨

ధృవాబ్దోర్క ౧౨ గుణోమాసయుక్త్రిస్థ ౩ రసాబ్ధి ౪౬ యుక్ అనే

ఆ॥ ధృవాబ్దాలు ౧౨ టగుణించట మేలనగా మాసాలు ౧౨ గనుక ౧౨ టగుణిస్తె మాసాలగును. గతమాసములు కూడితే కావలశిన మాసములగును

అధిమాసములు రాగలందులకు మూలప్రకారం పెట్టుటను ౩౩ టభాగించ

టములకునగా [illegible] మాసములకు [illegible] ౩౩ మాసములకులోగా అధికమాసం పుట్టు నుగనుక ౩౩ తో భాగించయున్నారు అందువల్ల రాబడిన అధిమాసములు [illegible] లు ౩౦ గనుక తిథులు కాగలందులకు ౩౦ టుగుణించినారు ౧౧ టుగుణించి ౭౦౩ టుభాగిస్తెనే [illegible] కిపైన [illegible] క్షయతిథులు కావల్సి దులు ౭౦౩ [illegible] చాంద్రమానగనుక క్షయతిథులు శోధిస్తే [illegible] గణం [illegible] కల్యాదిగనుక అందువల్ల [illegible]

అధి మాస క్షయ మాసోత్పత్తి

సూర్యుడు సౌరమానం చాతను సంవత్సరం ౧కి ౩౬౫ రోజులు ౧౫ ఘడియ లు ౩౧ విఘడియ ౩౧ వరకు మేషప్రవేశం మొదలుకొని పునః మేషప్రవేశం మవు తాడు ఇది సౌరప్రమాణ సంవత్సరము అయివున్నది

చాంద్రమానము సంవత్సరం ౧౩ చాంద్రతిథులు ౩౬౦ టికి క్షయతిథులు ౬ అయి వున్నవి క్షయతిథి పోనయ్యిన చాంద్రతిథులు ౩౫౪ అయివున్నవి. సౌరచాంద్రమానాం తరము సంవత్సరం ౧కి ౧౧ దినములు ౧[illegible] ఘడియలు ౩౧ విఘడియ ౩౧ పరశేష ముఅయివున్నది ఆ కారణంచాతను [illegible] కాగను ౩౨ మాసముల ౩ దిన ములకు పైగా వకమాసం అధికమాసం సంభవించును॥ వ్యక్తంయితేకుండా సా ధా ముగా యీలెఖ ప్రకారము [illegible] అధికమాసము సంభవించక పోవటా ముకు కారణమేమనగా మధ్యమానముకు దృగాంతమందు గోచరము స్ఫుటమాన ముల్ల వృద్ధిక్షయ కారణమై పూర్వోక్తవిధికి భిన్నమైనది ప్రతిమాసముకు మధ్యమా నస్ఫుట మానములు భిన్న రూపకమైమధ్య మానసంబంధమైన నిర్ణయముచలించి నది కార్తికాది త్రయమందు స్ఫుటగత్యాధిక్యంచాత యిప్పటికి అధికమాసం పుట్టక పోవటమే కాకుండా లుప్తమాస సంభవముకు కారణమైయున్నది। అయితే క్షయ మాస విషయముకు వేదేంగు ౧౪౧ వర్షేష్వక్వచిద్గోముఖిక్ష అని ౧౪౧ సంవత్సర ముకు వకపర్యాయం లుప్తమాసం పుట్టేటట్టు ఏర్పడిక్వచిత్ గా ౧౯ టికి ౧౯ తక్కువగాగాని ౧౯ ఎక్కువగాగాని లుప్తమాసంభవిస్తేన తదాదితిరిగి౧౯ సంవత్సర ములకేలుప్త మాసంపుట్టుతుందనే ప్రచారం కలిగివున్నది

అట్లా సంభవించినప్పటికి చాలనసంస్కారాది క్రియలవల్ల నిశ్చయమై ప్రవే శములు కలిగినయెడల వప్పతగినదికాని లేనియెడల ఆయా లుప్త మాసములను అంగి కారంకాదని శాస్త్రములయందు ఏర్పడియున్నది

అసంక్రాంతిమాసాధిమాసస్ఫుటస్స్యా। ద్విసంక్రాంతిమాస క్షయాఖ్యఃకదాచిత్। క్షయఃకార్తికాది త్రయేనాన్యథా స్యా। తదావర్షమధ్యేధిమాసద్వయంచ॥

అ॥ గతాద్య గ్రిభూభిః ౧౩౪౮ మితేశ్వాకే శాలేఽని భాద్రపదమాసో అసంక్రాంతిమాసః అస్మిన్వర్షే మార్గశీర్షమాసే ద్విసంక్రాంతిః క్షయమాసోభవతి। గతిరల్పత్వాత్। చైత్రేక్యసంక్రాంతిః। అధికమాసోభవతి। ఆదికారణంచాతను పర్వణుత్య అధికమాసం సంభవతీ త్యుపపంన్నం.

యీ ప్రకారము క్షయమాసము రాబడినందున అటుల సంభవించిన సంవత్సరమందు మాత్రం నిజచైత్రమాసమందు రాజాదుల నిర్ణయము సంవత్సరారంభము మొదలయినవి నిజమాసమందు నిశ్చయింపనగును

అధిమాస సాధనంబు.

శ్లో॥ శాకేషష్టిహృతానిశేష బహుధాన్యాదితోవత్సరాః శాకోర్క౧౨ ఘ్నవేందు ౧౯ శేషమధికామం కాధికేఽధికాః। అంకాద్యాయవిబాణ ౫ మల్పమధికాకర్ణాది ౨ హీనాధికాః। బాణాల్పంతు శశి ౧ ర్విహీనమధికామాసా భవంతిర్విధిః॥

అ॥ శాలివాహనశకం ౬౦ ట భాగించగా మిగిలిన శేషం బహుధాన్యసంవత్సరం మొదలుకొని సంవత్సరముఅగును

శాలివాహనశకమును ౧౨ ట గుణించి ౧౯ ట భాగించగా మిగిలిన శేషము ౯ కి అధికమాయనా అధికమాసం లేదు శేషం ౯ అయినయడల ౨ తీసి మిగిలిన శేషమును చైత్రాధిగా అధికమాసమగును ఐదు మొదలుకొని శేషము మిగిలినయడల ౧ తీసివేసి అధికమాసమును తెలుసుకునేది చైత్రమాసము మాత్రం యీ ప్రకారం రాదుగనుక వైశాఖమాసం వొచ్చినసంవత్సరం చైత్రమాసమొచ్చునేమో అని ఆలోచించతగినది

క్షయతిధీఉత్పత్తిలక్షణము.

మహాయుగముకు నిర్ణయముయిన క్షయతిధులను పట్టి విచారించగానున్న ప్రత్యక్షమును బట్టి చూడగానున్న చాంద్రసంవత్సరం ౧ కి ౬ క్షయతిధులు క్షయమని వచ్చుతోతిగియున్నది

మధ్యగ్రహసాధనంబు.

సూర్యసిద్ధాంతే ॥ యథాస్వంభగణాభ్యస్తం। దినరాశిఃకువాసరైః। విభాజితో మధ్యగత్యో। భగణాదిగ్రహోభవేత్ ॥

18969

18969

END OF
TITLE